

Teori ve Program Sorunları

Teori ve Program Sorunları

E K S E N Y A Y I N C I L I K

TEORİ ve PROGRAM SORUNLARI

TEORİ
VE
PROGRAM
SORUNLARI

EKSEN YAYINCILIK

P.K.381, 34433, Sirkeci/İSTANBUL

Tel: 512 51 46

Baskı: Yön Matbaacılık

Kasım 1990, İstanbul

1. Baskı

İÇİNDEKİLER

- 7 SUNUŞ
- 9 TEORİNİN YOKSULLUĞU (H.Fırat)
- 11 Önsöz
- 13 Giriş
- I. BÖLÜM
- "İKTİSADİ KOŞULLAR"- "TOPLUMSAL KOŞULLAR"
- 15 Bir sahte ikilem
- 27 Toplumlarda değişkenliği "yaratan" nedir?
- 32 Siyasal süreçler öznel süreçler midir?
- II. BÖLÜM
- TOPLUMSAL HAREKET-SİYASAL HAREKET
- 40 Toplumsal hareket siyasal hareket midir?
- 48 Siyasal süreçlerin nesnel ve öznel yönü
- III .BÖLÜM
- KUYRUKÇULUĞUN TEORİSİ VE PRATİĞİ
- 63 Kendiliğinden hareket ve bilinç
- 71 Egemen bilinç ve ezilen sınıf
- 75 Devrimci komünizmin misyonu
- 80 Pasifizmin teorisi nasıl yapılır?
- 84 Bitirirken
- 89 THKP-C/ML-TKİH ELEŞTİRİSİ (A.Azad)
- I. BÖLÜM
- 91 THKP-C/ML'den TKİH'e
- 93 Bir değerlendirme
- 102 1978 sonrası
- 106 12 Eylül sonrası ve 1984...
- 109 Artık deniz bitiyor

II. BÖLÜM

POPÜLİZM VE DEVRİM

113 Popülizm nitelemesi neye dayanıyor?

118 Her devrimin temel sorunu

125 Programın niteliği

131 Proleter devrimin maddi koşulları

138 Demokrasi sorunu

III. BÖLÜM

149 KÜÇÜK-BURJUVAZİ SORUNU

161 **TKP-ML HAREKETİ ELEŞTİRİSİ** (T.Göker)

I. BÖLÜM

163 DEVRİMCİ DEMOKRASİNİN REFORMİZME EVRİMİ

164 TKP-ML'nin evrimi

169 Evrimin genel sonuçları

II. BÖLÜM

178 DEMOKRATİK DEVRİME GEREKÇELER

179 Demokratik devrimciliğin temel dayanakları

187 Orta burjuvazi sorunu

190 Küçük-burjuvazi sorunu

193 "Öznel koşullar" ve devrim stratejisi

195 İktidar sorunu

199 Sonuç

201 **HALKÇI HAREKET VE DEMOKRASİ SORUNU** (T.Göker)

213 **ANTI-EMPERYALİZM/BAĞIMSIZLIK SORUNU** (A.Azad)

225 **ULUSAL SORUNUN EVRİMİ ÜZERİNE NOTLAR**

(F. Kemal)

231 **LEGAL PARTİ VE LEGALİZM** (A.Azad)

253 **"TİKP MUHASEBESİ" ÜZERİNE** (T.Göker)

269 **"FATSA GERÇEĞİ"NE DAİR** (D. Yalçın)

SUNUŞ

Kendini farklılıklarıyla, özgünlükleriyle tanımlamaya ayrı bir özen gösteren “devrimci-demokratik hareketimiz”in, gerçekte, gerek dünya görüşü ve gerekse temel programatik görüşler bakımından ortak bir payda etrafında birleştiğini ileri sürmek ve kanıtlamak, ‘80’lerin ikinci yarısında şekillenen marksist-leninist hareketin temel önemde bir ideolojik başarısı oldu.

Bir dizi genel gelişmenin de yardımıyla, demokratik-devrim programlarının geçmişte çok abartılan iç nüansları şimdi artık önemlerini yitirdiler. Her bir “özgün” programda ayrı ayrı yaşanan budanma ve kan kaybı, onları “demokrasi” ya da siyasal özgürlük talebi etrafında aynileşen bir tek yalın program haline getirdi.

Dahası, bu program bu biçimiyle bugün korunuyor olsa bile, artık eski güvenle savunulamıyor. Bu zaaf bugün bir çok gruptaki iç sıkıntılarının önemli bir ögesi ve kaynağıdır. Tartışmaları ve arayışları zorluyor. Nedir ki büyüğü bozulmuş olmakla birlikte eskinin önyargılarından kurtulmanın sanıldığından da zor olduğu, bazı kesimlerde bu arayışların kendine bir türlü yol açamamasından da anlaşılıyor.

Marksist-Leninist ideolojik eleştirinin son 30 yılın bu kökleşmiş önyargılarını kırmadaki büyük rolü yadsınamaz. Kaldı ki eleştiri bu işlevini daha şimdiden bir ölçüde göstermiş, eskiye duyulan güvenin kaybolmasında önemli bir rol oynamıştır. Rolünü tam oynayabilmesi ise, öteki şeyler yanında, ona önyargısız ve titiz yaklaşabilmek ölçüsünde olanaklıdır. Bu tutumun giderek daha çok gösterilebildiğini görmek sevindiricidir.

Teori ve Program Sorunları ortak başlığı ile sunduğumuz bu yeni derlemede yer alan eleştiri ve çözümlenmelerin bu amaca önemli bir katkısı olduğu ve olacağı inancındayız.

*

Bugün artık daha iyi anlaşılıyor. Çok parçalı sol harekette, ara ve marjinal eğilimler bir yana bırakılırsa, başlıca üç temel akım vardır.

Reformist-liberal akım, devrimci-demokrat akım ve proleter sosyalist akım. Birincisi artık bütünüyle düzene yamanmıştır ve laftan ibaret iddia dışında solla aslında bir ilgisi kalmamıştır. İkincisi, devrimci-demokrat akım, düzene karşı mücadelesini sürdürmekle birlikte bir ideolojik bunalım içindedir. Bu bunalımın temelinde sosyalizm iddiası ile bağdaşmaz ideolojik-politik konumu yatmaktadır. Bu bağdaşmazlık bilince çıktığı ölçüde, bir yandan bunalım etkenine dönüşürken, öte yandan bu akımın bünyesinden ileriye, proleter sosyalizmine akan ve akacak-olan öğelerin itici gücü oluyor.'80'li yılların ikinci yarısında ve geçmiş sol hareketten ayrışma ve kopma ile ortaya çıkan proleter sosyalist akım ise, henüz gelişmesinin ilk evrelerinde bulunmakla birlikte, geleceğe damgasını vuracak bir kimliğe ve dinamizme daha şimdiden ulaşmış bulunmaktadır.

Devrimci demokrasiyi oluşturan bir dizi grup bugün de kendi aralarında bir ideolojik tartışma ve mücadele yürütüyorlar. Ama dikkate değer nokta, bunun artık geçmişteki gibi programa ilişkin olmaktan çok güncel siyasal sorunlarla sınırlı kalmasıdır. Teorik dayanaklarıyla birlikte program tartışması, artık geçmişteki gibi devrimci demokrasinin nüanslar üzerine süren bir iç sorunu olmaktan çıkmış, devrimci demokrasi ile proleter sosyalizminin şahsında gerçek taraflarını bulan, dünya görüşü ve bu çerçevede mücadelenin ve devrimin temel ve taktik sorunlarını kapsayan bir tartışmaya dönüşmüştür. Taraflardan ilkinin, üzerinde durduğu temele güvensizlikten ötürü, bu alanda henüz açık bir tartışmadan kaçması bu gerçeği değiştirmez. Dahası, "iç" sıkıntuların çoğalması bu tartışmayı kendiliğinden zorlayacak ve genelleştirecektir.

Ayrışma ve saflaşma döneminin bir kısım ilk ürünlerinden oluşan *Teori ve Program Sorunları* derlemesini yayınlayarak bu amaca ulaşmayı da kolaylaştırdığımız inancındayız.

EKSEN YAYINCILIK

H.Fırat

TEORİNİN YOKSULLUĞU

ÖNSÖZ

Daha geniş okur kesimlerine ancak şimdi sunulabilen bu yazı, üç yıl önceki bir tartışmanın ürünüdür.

İlk metinlerimizin de açıklıkla tanıklık ettiği gibi, yaşadığımız ayrışma ve kopma sürecinin daha başından itibaren biz, Türkiye devriminin ve sol hareketinin temel ve güncel sorunlarını ön plana çıkaran bir ideolojik çalışma ve mücadele tutumu izledik. Bunun soyut ya da siyasal sonuçları bakımından yararsız konularla karartılmamasına özen gösterdik. Nedir ki bu çerçeveyi korumak yalnızca bize bağlı değildi. Genel ideolojik-politik muhteva planında devrimci demokrasiden olmakla birlikte, somut biçimiyle onun özgün bir kesiminden kopuyorduk ve bu kesim tercihe tabi olmayan öncelikli bir muhatabımızdı. Dolayısıyla, ideolojik tartışma ve mücadelenin asli konular üzerinde odaklaşması, biz “kapanlar” kadar bu “geride kalanlara” da bağlıydı. Geride kalanlar ise sergiledikleri davranış biçimleriyle sandığımızdan da “geri” çıktılar. İdeolojik mücadele dururken küfretmekle yetinmeyi yakıştırdılar kendilerine, ya da aslında bundan öteye yapabilecekleri gerçekten bir şey yoktu.

Bunun iki istisnası oldu. Bu istisnaları yaratanların, hareketin bu kesiminin hala üzerinde durduğu ideolojik-politik zemini döşeyen iki “teorisyen” olması bizim için ilk bakışta bir şanstı. Gerçekte ise hiç de öyle değildi. Zira bu yazarlar, temel sorunları gerçek muhtevalarıyla tartışmak yerine, kaleme aldıkları yazılarında bize birer içeriksiz suçlama yöneltmekten öteye gidemediler. Birincisine göre “inkarcı-tasfiyeci” idik, ikincisine göre ise “pasifist”! Bunlar geçmişten beri devrimci hareketimizin sığ düşünsel ortamında suçlayana itibar kazandırdığı sanılan, bilimsel politik içeriği ile bir türlü ele alınamayan iki beylik klişe laftı. Yazık ki temel sorunlara dayalı bir iç ayrışma döneminde iki eski “teorisyen” bu içeriksiz klişeleri tekrarlamanın ötesine geçemediler.

Ama yine de biz, bu iki suçlayıcı sataşmayı, temel sorunları bazı yönleriyle de olsa tartışmanın bir vesilesi olarak değerlendirdik ve yazarlara ve yazılarına hakettiklerinin üstünde bir ilgi göstererek ele aldık. “İnkarcı-tasfiyeci” suçlamasını ele alarak, geçmiş hareketin gerçek konumunun sergilenmesi çabası içinde, küçük-burjuva demokrasisinin her bir bölmesinin (mezhebinin) kendi dar dünyasının ötesine karşı toptan ve kaba “inkarcı”lığını, aynı şekilde, Marksizm adına ileri sürülen

küçük-burjuva demokratik platformun sosyalist proletarya hareketi karşısındaki "tasfiyecî" konumunu göstermeye çalıştık.

Ötekinin, "pasifizm" suçlamasının incelenmesi ise bize, bu suçlamayı yapanların, proletarya hareketinin nesnel ve öznel yönleri konusundaki kavrayışsızlıkları ile nasıl kuyrukçuluğun teorisini yaptıklarını göstermek, bunun bir rastlantı olmadığını ise '80 sonrası politika ve pratiklerle kanıtlamak olanağı verdi.

Burda yayınlanan yazı, bu ikinci çabanın ürünüdür. Konu ve tartışma ilk bakışta çok soyut gibi görünüyor. Ama sabırlı okur, bu soyut ve "teorik" tartışmanın aslında proletarya hareketinin önderlik sorunları gibi son derece temel ve somut politik sorunlar etrafında döndüğünü, gidip oraya bağlandığını görmekte güçlük çekmeyecektir.

Marksist teorinin bazı temel kavramların yeniden tartışmak durumunda kalmak keyfi bir tercih ya da bir "tartışma hevesi"nin ürünü değildi. Bize yöneltilen politik suçlamalar bu kavramların belli bir tanımı üzerine oturmaktaydı. Dahası, "sınıf mücadelesi insan iradesinin ürünüdür" gibi harika formüllerden oluşan bu idealist yavanlıklar bize materyalist tarih anlayışı dersi olarak sunulmaktaydı. Kısaca, yazar muhatabımızın yanlış düşünceleri bu kavramların yanlış ya da çarpıtılmış kavrayışı üzerine oturduğu için, en temel doğruları yeniden "kanıtlamak" yalnızca bir zorunluluktur. Öte yandan, temel kavramları tartışmak, eğer bu, somut politik sorunları kavramamızı kolaylaştırıyorsa, hiç de sanıldığı kadar yararsız bir iş değildi.

Bununla birlikte, tüm bu açıklamaların sabırsız okurun acele yargısına dönük olduğunu, gerçekte ise buradaki tartışmanın, ne ölçüde başarılı olduğundan bağımsız olarak, son derece önemli sorunlar etrafında döndüğünü açıklıkla belirtmeliyiz. Sol hareketin önemli bir kesiminin sınıf mücadelesi sorunlarına hala '60'lardan kalma aktivizm-pasifizm sığ çerçevesinden öteye bakmadığı, mücadelenin nesnel temeli, mantığı ve dinamikleri ile onun öznel etkenlerini, dolayısıyla kendiliğinden hareket ile öncü ilişkisini yerli yerine oturtmadığı, böyle olunca da kah çok ileriye savrulduğu kah çok gerilere düştüğü, maceracılık ile kuyrukçuluğu içiçe yaşadığı ya da değişen koşullara bağlı olarak birinden diğerine gidip geldiği vb. düşünülürse, yapılan tartışmanın önemi daha iyi anlaşılır.

25 Ekim 1990

GİRİŞ

Bize sunulan malzeme öylesine zengin ve çok yönlü ki, aslında özel bir girişe gerek görmeden söze başlamak en iyisiydi.

Buna rağmen bir kaç noktayı belirtmekten kendimizi alamıyoruz.

Birincisi, muhatabımız bir “teorisyen”dir ve şu anda TDKP Merkez Yayın Organı’nı (*Devrimin Sesi*) hemen hemen tek başına çıkarmaktadır. Her ne kadar imza kullanmıyor olsa da, o bozuk dili, devrik anlatımı, karışık muhakemesi, keyfi eleştirisi vb. hususiyetleriyle, onu ve o “özgün” üslubunu biraz olsun bilenler tarafından, bin farklı metin arasından bile kolaylıkla ayırddedilip tanınabilir.

İkincisi, teorisyen payesi tarafımızdan verilmemiş, kendisi ve teorisyen ekibin öteki mensupları tarafından bizzat benimsenmiştir. Daha önceki tartışmalar sırasında da hatırlatılmıştı; bu ekip kendi çizgilerini, “derinlemesine teorik temellere sahip”, “Türkiye’de şim-

diye kadar hiçbir zaman, hiçbir akım ve kişi tarafından ortaya konulmamış yepyeni ve çürütülmez bir çizgi” olarak tanımlamıştı. Ek olarak bu ekip, kendini Marksizm-Leninizm silahını kullanmada “oldukça yeterli ve ustalaşmış” saymış, dahası bunu kamuoyuna da ilan etmişti.

Üçüncüsü, “Dühringvari” böbürlenmeleri bir yana bırakılırsa, bu ekip gerçekten de popülist hareketin en bilgili ve teorik kavrayışı en geniş unsurları arasındaydı. Fakat bu bilginin genişliği ve kavrayışın derinliği neydi diye sorulacak olursa, biz yalnızca biraz sabır öneriyoruz. Biraz sonra *D.Sesi* yazarının teorik yavanlıklarını inceledikçe bunu birlikte göreceğiz. Teoride yoksulluktan politikada burjuva kuyrukçuluğuna uzanan çizgiyi birlikte tanıma olanağı bulacağız. Elbet-teki bu yalnızca TDKP hakkında değil, TDKP popülist hareketin en iyi örneklerinden biri olduğuna göre, genel popülist hareketin durumu ve politik konumu hakkında da bize bir fikir verecektir.

Dördüncüsü, malzemenin zengin ve çok yönlü olduğu iddiası yanıltıcı olabilir. Hayır, önümüzde hacim olarak yalnızca beş sayfa-lık bir gazete yazısı duruyor: “H.Fırat Pasifizmin Teorisini Yapıyor”(*D.Sesi*, sayı:59, Kasım 1987). Ne var ki, bu yazı, bir dizi teorik-felsefi kavramı ve politik sorunu tartışıyor. Kendi karşı görüş ve tanımlarını sergiliyor. Zenginliği ve çok yönlülüğü buradan geliyor.

Ve son olarak, teorisyen geçinen bu adamı hala izleyen ve onun yazdıklarıyla beslenen TDKP’li okurlardan, gerçek görüşler ve konumlar hakkında şayet gerçekten nesnel bir fikir edinmek istiyorlar-sa, bu tartışmayı sonuna kadar ve tartışma konusu kaynakları el altında tutarak izlemelerini istiyoruz.

Aslında bir de yöntem, muhatabımızın yöntemi sorunu vardı. Fakat iyisi mi biz onu, tartışma içinde ve yeri geldikçe görelim.

I. BÖLÜM

“İKTİSADİ KOŞULLAR” - “TOPLUMSAL KOŞULLAR”

Bir sahte ikilem

“Marksist düşünce sadece materyalizm değildir. Tarihi materyalizm ve diyalektik materyalizmdir.” diyen D.Sesi yazarı, hemen ardından tarihi materyalizmi nasıl anladığını şu sözlerle ortaya koyuyor:

“H.Fırat, lafı yuvarlayarak, nesnel koşullar, iktisadi koşullardan ibaret değildir, diyor. İktisadi koşul dediğin, üretim tarzıdır. Örneğin kapitalist tarzda üretim biçimi, her şeyin pazar için üretilmesi, meta ekonomisinin gelişmesi ve iş gücünün meta oluşu vs.dir. Şimdi bu iktisadi koşulun yarattığı bir de toplum biçimi vardır. Yani kısacası, esas olarak işçi sınıfı ve burjuvaziden oluşan bir toplum vardır. Üretim araçlarını ve dolayısıyla devlet iktidarını elinde tutan burjuvazi (sömüren egemen sınıf), üretim araçlarından arınmış, işgücü meta haline gelmiş, sömürülen proletarya (bir an için soyutlamaya giderek

ara sınıfları bir yana bırakıyoruz). H.Fırat, kapitalizmde sınıflar ve sınıflar arasındaki çelişkileri de iktisadi koşulların içinde sayıyor.”

“Sınıflar arasındaki çelişkinin niteliğini ve sınıf farklılıklarını tabii ki, üretim tarzı, yani ‘iktisadi koşullar’ belirler. Ama bunlar, ‘iktisadi koşullar’ içinde yer almaz. Bunlar toplumsal koşulun içine girer. Yani, toplumun niteliğini o tarihi koşullardaki üretim tarzı belirler.”

Ve bütün bu laf kalabalığı gelir şu korkutucu yargıya bağlanır: “H.Fırat’a göre, kapitalist toplum eşittir kapitalist ekonomidir.” (D.Sesi, Sayı:59, s.30, siyahlar bize ait))

Peşinen bilinmelidir; bu yazı boyunca aktarmalar hep böyle uzun tutulacak. Yazarın düşünceleri, bütünlüğüne dokunulmadan böyle uzun uzun aktarılacak. Öyle ki, kime göre neyin ne olduğu kendi sözlerinden apaçık görülebilir ve okur kendi bağımsız yargısını oluşturma olanağı bulabilir.

Bütünlüğü içinde aktarılan tarihin bu sözde materyalist anlayışına şimdi biraz daha yakından bakalım. Zira bu yapılmış görülecektir ki, “Marksist düşünce sadece materyalizm değildir” iddialı ifadesiyle söze başlayan yazar, marksist materyalist anlayışın zerresini kavrayamamıştır. Yukardaki laf kalabalığında çok şey vardır ama, tarihin materyalist anlayışından eser yoktur.

Bu devrik ve karışık laf kalabalığıyla özet olarak anlatılmak istenen şudur: “İktisadi koşul dediğin, üretim tarzıdır... Şimdi bu iktisadi koşulun (“üretim tarzı”nın) yarattığı bir de toplum biçimi vardır. Yani kısacası, esas olarak işçi sınıfı ve burjuvaziden oluşan bir toplum vardır.” Demek oluyor ki, yazara göre, ekonomik koşullar üretim tarzını anlatır, ama üretim tarzı sınıfları içermez; sınıfları (burada proletarya ve burjuvazi) görebilmemiz için, bu üretim tarzının yarattığı “toplum biçimi”ne bakmamız gerekir; üretim tarzını aşar onun yarattığı toplum biçimine bakarsak, orada proletarya ve burjuvaziyi karşılıklı ilişkileri içinde ancak o zaman görebiliriz; H.Fırat, proletarya ve burjuvaziyi kapitalist üretim tarzı içinde saymakla yanlış yapıyor vb., vb.

Üretim tarzının, “birbirleriyle ayrılmaz biçimde bağlı” (Stalin) iki temel öğeden oluştuğu; bu temel öğelerin üretici güçler ile üretim ilişkileri olduğu; üretici güçlerin insanın doğasıyla olan ilişkilerini,

üretim ilişkilerinin ise üretim süreci içinde insanların birbiriyle olan ilişkilerini anlattığı; bütün sınıflı toplumlarda, **üretim ilişkilerinin**, gerçekte ve son tahlilde **sınıf ilişkilerinden** başka bir şey olmadığı; üretici güçlerdeki gelişme tarafından belirlenen, bu gelişmenin belirli bir düzeyine tekabül eden **üretim ilişkilerinin**, toplumun somut **ekonomik temelini**, toplumsal alt yapıyı oluşturduğu; bu ekonomik temel ya da toplumsal altyapı üzerinde, “belirli toplumsal bilinç şekillerine tekabül eden bir hukuki ve siyasi üstyapının” (Marks) yükseldiği; ve son olarak, bütün bu toplumsal öğelerin **organik (diyalektik) birliğinin** bize, belli tarihsel koşullarda, belli bir toplumsal yapıyı verdiği vb., vb., bütün bu basit gerçekler tarihin materyalist anlayışının temel bilgileri arasındadır ve bir bakıma ABC’sidir. Teorik sorunlara ilgi gösteren sol eğilimli bir lise talebesi bile bunları basit ekonomi el kitaplarından bilir. Ama Marks’ın *Kapital*’ini hiç değilse bir kez okuduğu bilinen, sık sık 20 yıllık devrimci geçmişiyile övünen, son on senedir de devrimci bir siyasal hareketin başında teorisyen geçinen bir kimse, gariptir, bunları bilmez. Ve kalkar, “H.Fırat, kapitalizmde sınıfları ve sınıflar arasındaki çelişkileri de iktisadi koşullar içinde sayıyor”, der. İktisadi koşullar bir toplumsal bütünü toplumsal altyapısı olduğuna göre, bize demek ister ki, sınıflar ve sınıf çelişkileri kapitalizmin toplumsal üstyapısı içinde yer alır! Dahası, bu düşünce yoksunluğu bize tarihin marksist materyalist anlayışı başlığı altında sunulur.

Tarihin materyalist anlayışını bir de teorinin kurucusundan, Marks’ın kendisinden dinleyelim:

“Varlıklarının toplumsal üretiminde, insanlar aralarında, zorunlu, kendi iradelerine bağlı olmayan belirli ilişkiler kurarlar; bu üretim ilişkileri, onların maddi üretici güçlerinin belirli bir gelişme derecesine tekabül eder. Bu üretim ilişkilerinin tümü, toplumun iktisadi yapısını, belirli toplumsal bilinç şekillerine tekabül eden bir hukuki ve siyasal üstyapının üzerinde yükseldiği somut temeli oluştururlar. Maddi üretim tarzı, genel olarak toplumsal, siyasal ve entellektüel hayat sürecini koşullandırır. İnsanların varlığını belirleyen şey, bilinçleri değildir; tam tersine, onların bilincini belirleyen, toplumsal varlıklarıdır. Gelişmelerinin belirli bir aşamasında toplumun maddi üretici güçleri, o zamana kadar içinde hareket ettikleri mevcut üretim

ilişkilerine, ya da bunların hukuki ifadesinden başka bir şey olmayan mülkiyet ilişkilerine ters düşerler. Üretici güçlerin gelişmesinin biçimleri olan bu ilişkiler, onların engelleri haline gelirler. O zaman bir toplumsal devrim çağı başlar. İktisadi temeldeki değişme, kocaman üst yapıyı büyük ya da az bir hızla altüst eder.” (Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı’ya Önsöz, Seçme Yapıtlar, C.1, Sol Yayınları, s.609, siyahlar bizim)

Aktarmanın uzun tutuluğu hoş görülmelidir; zira unutulmamalıdır, tartışma tarihin materyalist anlayışı üzerinedir. Ve yine unutulmamalıdır, bu soyut, teorik-felsefi gibi görünen tartışma, aslında son derece pratik-siyasal bir konu ve sorundan doğmaktadır: sınıf mücadelesi yasaları veproletarya hareketinin önderlik sorunları. O alandaki tartışmayı kolayca ve kesin bir sonuca bağlamak, ancak, önce buradakini açık ve kesin bir sonuca bağlamak ölçüsünde olanaklıdır.

Marks’ın yukarıya bir kısmı aktarılan Önsöz’ü, tarihin materyalist anlayışının en tam, kesin, açık ve özlü bir anlatımıdır ve genel olarak da böyle kabul edilir. Engels, bu Önsöz’den, “sadece iktisat için değil, bütün tarih bilimleri için devrim yaratan” temel düşüncenin yer aldığı metin diye söz eder. Bu nedenle, bugüne dek, materyalist tarih anlayışını açıklamak için, binlerce ve binlerce kez aktarılmış, yinelenmiş, doğal ve haklı bir ilgi görmüştür.

Ne var ki, teorisyen geçinen *D.Sesi* yazarı, Marks’ın bu sözlerinden hiçbir şey anlamamıştır.

Marks diyor ki; **mülkiyet ilişkileri** üretim ilişkilerinin hukuksal ifadesinden başka bir şey değildirler; üstyapıyı, bu arada bu hukuksal biçimleri de belirleyen **“bu üretim ilişkilerinin tümü, toplumun iktisadi yapısını... somut temeli(ni) oluşturur.”** Marks’ın bu sözlerini yorumlayan Stalin diyor ki; “Sosyalist toplum dahil, her toplumsal oluşumun **insanlar arasındaki üretim ilişkilerinin tümü tarafından oluşturulan ekonomik temeli vardır.”** (*Son Yazılar*, Sol Y., s.123). Karl Marks üzerine yazdığı ünlü biyografik yazıda Lenin diyor ki: “Tarihsel olarak belirlenmiş, belli bir toplumdaki **üretim ilişkilerinin**, bunların başlangıcı, gelişimi ve çöküşünün bir incelenmesi -Marks’ın **ekonomik öğretisinin içeriği** işte budur.” (*Marx-Engels-Marksizm*, Sol Y., s.29)

Ve bütün bu bilimsel tanımlar bu kadar açıkken, böylesine netken,

D.Sesi yazarı kalkıp diyor ki: “ İktisadi koşul dediğin, üretim tarzıdır” Yani? Yani insan ilişkilerini, yani üretim ilişkilerini, yani örneğin ücretli emek-sermaye ilişkisinin sınıfsal anlatımından başka bir şey olmayan proletarya-burjuvazi ilişkisini, içermez! Ya neyi içerir? “Örneğin kapitalist tarzda üretim biçimi her şeyin pazar için üretilmesi, meta ekonomisinin gelişmesi ve işgücünün meta olması vs.dir”. Ya sınıflar? Ya proletarya, ya burjuvazi? “... bunlar ‘iktisadi koşullar’ içinde yer almaz.” Ya nerde yer alır? “Bunlar toplumsal koşulun içine girer.”

İşte bu, iktisadın sefaletidir! Yalnızca iktisadın da değil, aynen Proudhon gibi, iktisadi kategoriler (“meta ekonomisi”, “metalaşmış işgücü” vb.) gerçek sınıf ilişkilerinden ayrı ve farklı bir şey sanıldığı için, karşı karşıya olduğumuz şey aynı zamanda “felsefenin sefaletidir”! Düşünün ki, kapitalist üretim tarzı, kapitalist ekonomik yapı var, ama henüz proletarya ve burjuvazi yok! Peki onlara nasıl ulaşabiliriz dersiniz? “Şimdi bu iktisadi koşulun (“üretim tarzı”) yarattığı bir de toplum biçimi vardır”. İşte bize, proletarya ve burjuvaziye ancak orada görebilirsiniz deniyor böylece. Bize marksist teori ve tarihin materyalist anlayışı diye sunulan şey işte bu tür saçmalıklardan oluşuyor.

Şimdi bu sefaletin başlıca unsurlarını sırayla inceleyelim:

Birincisi, yazar, temel bilimsel kavramların gerçek içeriklerini bilmiyor. Bunun bilinmediği yerde ise elbet bilim değil, yukardaki türden saçmalıklar olur.

Ne anlatır örneğin bize, bir “toplumsal ilişkiler” kavramı? İnsan-oğlunun bütün maddi-manevi ilişki ve etkinliklerinin tümünü; yani ekonomik, siyasal, hukuksal, kültürel, dinsel, estetik vb. tüm ilişki ve etkinlikleri, bu ilişki ve etkinliklerin büründüğü biçimleri ve kurumları. Toplumsal yaşamın çok değişik alanlarını ve yönlerini oluşturan bütün bu ilişkiler, organik bir bütün oluşturur. Karşılıklı ilişki ve etkileşim içindedirler. Bu bütünlüğü yaratan, toplumsal insanın yaşamındaki bütünlüktür, toplumsal yaşamın bütünlüğüdür. Marksist-leninist dünya görüşü bütün bu ilişkileri bu bütünlüğü içinde kavrar. Fakat, toplumsal ilişkileri bu bütünlük içinde kavrayan her marksist bilir ki, bütün bu toplumsal ilişkilerin temelinde, kendileri de toplumsal üretici güçler tarafından belirlenen toplumsal üretim ilişkileri yatar; bütün diğer ilişkileri nihai olarak belirleyen temel,

toplumsal üretim ilişkileridir, toplumun ekonomik altyapısıdır. Ve marksist materyalist tarih anlayışının özü tam da budur.

“Üretim ilişkileri, bir bütün halinde toplumsal ilişkiler denilen şeyi, toplumun, ve özellikle, belirli bir tarihsel gelişme aşamasındaki bir toplumu, özgün, ayırdedici nitelikte bir toplumu oluşturur. Antik toplum, feodal toplum, burjuva toplum, herbiri, aynı zamanda, insanlık tarihinde özel bir gelişme aşamasını belirten, bu türden üretim ilişkileri bütünü oluştururlar.” (Ücretli Emek ve Sermaye, Sol Y., s.41, siyahlar Marks’a ait)

Bize deniliyor ki, “toplumsal koşullar” ekonomik koşullar tarafından belirleniyor olsalar bile, onun ötesinde, sonrasında, yani bir türev, yani bir ikincil ürün olarak vardılar. “İktisadi koşul”-”toplumsal koşul” sahte ikilemi ve buna dayandırılan “sınıflar üretim tarzının dışında yer alır” türünden idealist yavanlıklar da bu kavrayışın devamı oluyor. Böylelikle *D.Sesi* yazarı, maddi yaşamın üretimi ve yeniden üretimini, insanoğlunun bu en temel toplumsal faaliyetini, toplumsal iktisadi hareketi, tıpkı burjuva iktisatçıları gibi salt teknik bir etkinliğe ve sürece indiriyor.

Üretimin, her zaman ve her koşul altında, toplumsal bir etkinlik olduğunu, toplumsal koşulların en asli, en temel ögesinin toplumsal üretim süreci olduğunu bugün Türkiye’de solcu lise talebeleri biliyor, ama *D.Sesi*’nin “teorisyen” yazarı bilmiyor. Toplumsal ilişkilerin iki temel alanı vardır. Maddi ilişkiler alanı, ki toplumsal ekonomik altyapıyı oluştururlar, sınıflar ve sınıf çıkarları -elbette sınıflı toplumlar sözkonusu ise- bu alanda şekillenirler; ve manevi ilişkiler alanı, ki toplumsal ideolojik üstyapıyı oluştururlar ve çeşitli sınıf ilişkileri ve çıkarları bu alanda hukuksal, siyasal, felsefi, kültürel vb. şekillenişlerini bulurlar. Sınıfları ekonomik altyapının ögeleri olarak görmemek, onları toplumsal üstyapının ögeleri saymakla eş anlamlıdır.

Marksist ekonomi politik, marksist bilimin üç temel bileşeninden biridir. Amacı esas olarak toplumsal ekonomik altyapıyı, sınıflar arası ilişkilerden başka bir şey olmayan üretim ilişkilerini incelemektir. Lenin’i dinliyoruz: **“Ekonomi politik, ‘üretimle’ değil, üretimdeki insanların toplumsal ilişkileri ile, toplumsal üretim düzeniyle uğraşır. Bu toplumsal ilişkiler araştırılıp, etraflıca tahlil edilince, her sınıfın üretimdeki yeri ve dolayısıyla, ulusal tüketimden aldığı pay böylelikle**

belirlenmiş olur.” (Rusya’da Kapitalizmin Gelişmesi, Sol Y., s.46-47)

D.Sesi yazarı, sınıfları üretim tarzının dışına çıkardığına göre, orada ona, inceleme alanı olarak, yalnızca “üretim” ve bunun muhasebe büyüklükleri kalıyor. Tıpkı burjuva sözde bilimi ekonometri gibi. Bize denilebilir ki, “ekonomik koşul” - “toplumsal koşul” ayrımında, yazar gündelik dilin tuzağına düşmüştür. Olabilir, ama günlük dille, pazar esnafının diliyle bilimsel tartışma yapılamayacağını bilmek, eline kalem almanın ilk şartıdır.

Yazar, iktisadi ilişkileri, toplumsal ilişkilerin bu asli unsurunu ve maddi temelini, “toplumsal koşul”un dışına atmakla kalmıyor, toplumsal hareketi de salt siyasal harekete indiriyor. Bunu nasıl yaptığını daha sonra göreceğiz. “H.Fırat’a göre kapitalist toplum eşittir kapitalist ekonomidir” iddiasına gelince, bu yalnızca *D.Sesi* yazarının bir kuruntusudur. O bunu kanıtlayacak tek satır gösterememiştir, gösteremez de.

İkincisi, kapitalist üretim tarzı, kapitalist ekonomik yapı, proletarya ve burjuvaziyi içermez demek, özünde kapitalist üretim tarzı kapitalist üretim ilişkilerini içermez demekle bir ve aynı anlama gelir. Oysa kapitalist üretim tarzından kapitalist üretim ilişkilerini çıkardınız mı, gerçekte, bu üretim tarzına tam da bu **kapitalist niteliğini veren asli öğeyi** çıkarmış olursunuz. Geriye yalnız üretici güçler kalır ki, onlar da kapitalizme baş kaldıralı kaç kuşak oluyor. Bugünkü ekonomiye kapitalist niteliğini veren üretici güçler değil, fakat üretim ilişkileridir. Kuşkusuz bu üretim ilişkileri tarih sahnesine, üretici güçlerin gelişmesi sayesinde çıkmışlardı ve onun belirli bir gelişme düzeyine denk düşüyorlardı. Bir dönem, bu üretici güçlere uygun düşmekle kalmadılar, onların gelişimini bir hayli hızlandırdılar da. Fakat toplumsal üretimin en hareketli, en devrimci ögesi olan üretici güçler gelişimini sürdürdü ve bu gelişme öylesine bir noktaya ulaştı ki, bu noktadan itibaren kapitalist üretim ilişkileri mevcut üretici güçlerin ayak bağı haline geldiler. Bugün buna rağmen kapitalist üretimden, kapitalist ekonomiden ve bir bütün olarak kapitalist toplumdaki sözedilebiliyorsa, bu yalnızca bu üretim ilişkilerinin, kendilerine uygun düşen üstyapının tüm araç ve olanaklarının da yardımı ile, ayakta duruşundan geliyor. Bugün, toplumsal üretime ya da ekonomiye **kapitalist niteliğini** veren asıl öğe, onun kapitalist üretim

ilişkileri, kapitalist ekonomik ilişkiler içinde gerçekleşiyor olmasıdır. Burjuva toplum yaşamının tüm diğer ilişkileri, bu gerçek temel üzerinde yükselirler.

Üçüncüsü, yazar bize, üretim tarzının, sınıfları ve sınıf ilişkilerini değil de “ekonomik koşullar” içerdiğini anlatmak için, aynen şunları söylüyor: “*Örneğin kapitalist tarzda üretim biçimi, her şeyin pazar için üretilmesi, meta ekonomisinin gelişmesi ve işgücünün meta oluşu vs.dir.*”

Peki ama bu söyledikleri, belirli sınıf ilişkilerinde ifadesini bulan toplumsal üretim ilişkilerinden başka nedir ki? Örneğin “metalaşmış işgücü”, üretim araçları ve nesnelere yoksun, yalnızca kendi “yaşamsal faaliyetini” satarak geçimini sağlayabilen proleterden başka ne anlatır ki? Bu kadarla da değil; bu, ayrıca karşıtını, işgücü alıcısını da koşullandıran bir toplumsal ilişki değil midir? “Gelişmiş meta ekonomisi”, her şeyden önce önce, ücretli işçi ile sermaye sahibi kapitalist arasındaki temel toplumsal ilişkinin ifadesi değilse nedir?

Marks'ın başyapıtı *Kapital*, bir dizi ekonomik kategorinin incelenmesiyle başlar. Ama bu yalnızca yüksek bir teorik soyutlamayı ifade eder ve verimli bir inceleme yöntemidir. Elbette örneğin, emek proletaryadan, sermaye burjuvaziden, faiz tefeciden soyutlanmıştır. Marks'ın kendisi, bize, “insanların, üretici güçlerini geliştirdikçe, yani yaşadıkça, birbirleriyle belirli ilişkiler geliştirdiklerini”, ve “ekonomik kategorilerin bu gerçek ilişkilerin soyut ifadelerinden ibaret olduklarını” anlatır. Gelin görün ki, yazar, “iktisadi koşullar” adı altında “metalaşmış işgücü”nü, “gelişmiş meta üretimi”ni vb. görüyor ama, iktisadi olayların canı ve kanı, eti ve kemiği olan ücretli işçiyle sermaye sahibi kapitalisti, proletarya ile burjuvaziyi göremiyor. Onları görebilmemiz için bizi yeni bir adım atmaya, “ekonomik koşul” katından “toplumsal koşul” katına çıkmaya çağırıyor. Elbette biz, proletarya ile burjuvaziyi orada da belli ilişkiler içinde görebiliriz. Fakat bunlar yalnızca bu iki sınıfın iktisadi konum ve ilişkilerinin, siyasal, hukuksal ve ideolojik ifadelenişini gösterirler bize. Hatta bazen yanlış bir görüntü bile sunabilir bu alan. Örneğin orada onları, proletarya ile burjuvaziyi, kanun önünde eşit haklara sahip olarak da görebiliriz. Fakat gerisin geri alt kata, “ekonomik koşullar” katına, gerçek ve temel ilişkiler katına indiğimizde, bunun yalnızca bir aldat-

maca olduğunu hemencecik anlarız.

İktisat biliminin gelişmesine katkıda bulunmuş birkaçı hariç, -kı onlar da ancak kısmen-, Marks öncesinde burjuva iktisatçıları iktisadi olayları sınıf ilişkileri dışında ele alır, öyle incelerlerdi. Bunların bir kısmı, iktisadi ilişkileri nesnelere ilişkin, Proudhon gibi idealist burjuva sosyalistleri ise, ölümsüz iktisadi kategorilerin, kavramların ilişkisi olarak görüyorlardı. Gerçek anlamda ilk defa Marks sayesinde ki, ekonomi politik, nesnelere ya da iktisadi kategoriler arasındaki ilişkileri değil, bunların gerisinde yaşayan gerçek ilişkileri, insanlar arasındaki ilişkileri, bu ilişkilerin üretim ilişkileri şeklindeki biçimlenişini inceleyen gerçek bir bilim haline gelmiştir. Burjuva ekonomi politiği buna rağmen üretimi **teknik bir süreç** olarak ele almaya ve onu insanlar arası ilişkiler yerine nesnelere arası ilişkiler olarak incelemeye devam ediyorsa, bu yalnızca ekonomi politiğin sınıf niteliğini gösterir bize. Bize marksist materyalist tarih anlayışını öğretmek iddiasıyla söze başlayan *D.Sesi* yazarı, idealist yavanlıklarıyla burjuva ekonomi politiğinin önyargılarını tekrarlıyor. Bu bir tesadüf değildir. Bunun tesadüf olduğunu sananlar, *D.Sesi*'nin Aralık 1983 tarihli 31. sayısını açsınlar ve oradaki başyazıyı, kapitalizm koşullarında **kapitalistlerin karını yok etmek** türünden fabiancı yavanlıkları okusunlar. Yazar kahramanımızın aynı kişi olduğunu belirtmek bile gereksiz.

İncelemekte olduğumuz sefaletin **dördüncü** unsuruna geliyoruz. Önce bir kere daha aynı sözleri birlikte dinleyelim: "*H.Fırat, kapitalizmde sınıflar ve sınıflar arasındaki çelişkileri de iktisadi koşulların ("üretim tarzı"nın) içinde sayıyor. Sınıflar arasındaki çelişkinin niteliğini ve sınıf farklılıklarını tabii ki, üretim tarzı, yani iktisadi koşullar belirler. Ama bunlar, 'iktisadi koşullar' içinde yer almaz. Bunlar toplumsal koşulun içinde yer alır.*"

Böyle diyor "teorisyen" yazar. Böyle demekle de, burjuva iktisat teorisinin en bayağı, en ikiyüzlü, en riyakar kuramı olan "bölüşüm kuramı"nın dayanaklarını tekrarlamış oluyor.

Proudhon'dan Dühring'e, fabian sosyalizminden İsveç sosyalizmine, oradan yerli Ecevit halkçılığına kadar uzanan eski ve çok yaygın, bu arada proletaryanın devrimci sınıf savaşına da hayli zararı olmuş, bayağı bir burjuva yalanı vardır. Buna göre, sınıflar, sınıf farklılıkları,

sınıf çelişkileri, tüm bu olgular, kapitalist üretim sisteminin zorunlu ve kaçınılmaz unsurları değildirler; bunlar, sonradan bölüşüm alanında (siz “toplumsal koşullar” anlayın!) ortaya çıkarlar. Eğer akıllı ve iyiliksever yöneticiler ve politikacılar, bölüşüm mekanizmalarını adil bir şekilde ayarlarlarsa, kapitalist üretim sistemi aynı kalabilir; ama onun yarattığı sınıflar, sınıf farklılıkları ve karşıtlıkları, ücret, vergi, fiyat vb. mekanizmalarla giderilebilir. En nihayet bunlar kapitalist üretim tarzının olmazsa olmaz unsurları değil, yalnızca onun “toplumsal koşullara” yansıyan sonuçlarıdır; onun tarafından belirlenmeler bile, onun kendisi değildirler.

Bütün bir burjuva reformizmi bu yalan üzerinde yükselir.

Çok daha önce ütopyik sosyalistler de böyle düşünmüşlerdi. Fakat onlarınki bir yanılgıydı, tarihsel bakımdan kaçınılmaz, bu nedenle de hoşgörülebilir bir yanılgı. Ama Marks materyalist tarih anlayışını geliştireli ve kapitalist üretim sürecini tahlil edeli beri, bu yalnızca ikiyüzlü bir burjuva yalanından ibarettir.

Artı-değer kavramı bize kapitalist üretim tarzının özünü, temel yasasını verir. Sömürü, dolayısıyla sınıflar ve sınıf farklılıkları, teorisyenimizin sandığı gibi, üretim tarzı tarafından yaratılan ayrı bir alanda değil, bizzat bu üretim sürecinin kendi içinde gerçekleşir. Artı-değer sömürüsü, bize ücretli emek ve sermayeyi, proletarya ve burjuvaziyi verir ve bu salt iktisadi bir kategoridir. Sınıfların, sınıf farklılıklarının oluşumu için ekonomik koşullar katundan “toplumsal koşullar” katına yükselmek gerekmez; sömürü bu alt katta cereyan eder, sınıflar, sınıf farklılıkları bu alt katta oluşur. O üst katta, bu alt katta oluşmuş sınıfların başka ilişkileri yaşanır. Buna, bu iki sınıf arasındaki dişe diş mücadele de dahildir. Fakat proletarya burjuvaziyi devirmeden, elinden siyasal iktidarı çekip almadan, alt kattaki temel olaylar, yani sömürü, yani sınıflar ve sınıf farklılıkları, bunların anlatımı olan uzlaşmaz çelişki, olduğu gibi devam eder. Bir toplumsal devrimle sonuçlanmadığı sürece, üst kattaki olaylara, alt kattaki olayların temel niteliğini değiştirmez. Yalnızca niceliğini etkiler; ücretler artabilir, kar oranları azalabilir, ama sınıflar ve sınıf karşıtlıklarında ifadesini bulan temel ilişkiler olduğu gibi kalır. Üst katta gerçekleşecek en demokratik burjuva cumhuriyeti, burjuva ölçüler içinde en adil bölüşüm mekanizmaları bile, alt kattaki temel olayı, karşıt sınıfların varlığını ve

bunlar arasındaki temel iktisadi ilişkiyi, sömürü ilişkisini, sermaye ve ücretli emek ilişkisini, teorisyenimizin ifadesiyle “ekonomik koşulları”, değiştirmez.

Marksizm ile burjuva sosyalizmi ve burjuva sendikalizmi arasındaki uçurum bu gerçeklerden kaynaklanır.

D.Sesi yazarı, sınıfları ve sınıf farklılıklarını “üretim tarzı”nın, toplumun ekonomik yapısının, toplumsal altyapısının dışına atmakla, Marksizm ile burjuva sosyalizmi arasındaki aşılmaz uçuruma çürük bir köprü kurmaya kalkıyor. Üstelik bunu, marksist tarihi materyalizmi bize izah etme iddiasındaki bir söylevde yapıyor.

Bunlar da mı tesadüf?

Mart 1981: Bize gerekli olan “Avrupa’daki gibi bir burjuva demokrasisi olacaktır.”! (*D.Sesi*, sayı:12, “Yeni Bir Arayış mı?”)

Aralık 1983: Kapitalizm kaldırılmadan da, “vergi artırımını” yoluyla “komprador burjuvaların karları ortadan kaldırılır, hayat pahalılığı giderilir”! (*D.Sesi*, sayı:31, Başyazı)

Kasım 1984: Sosyal-demokratlarla, Ecevit DSP’siyle demokratik hedeflerimiz ortaktır, farklılıklarımız “yöntem” alanındadır. Biz, “demokrasiyi elde etme yöntemindeki ayrılıkları durmadan eleştireceğiz. ... Demokrasi tutarlı savunulmuyor, yöntem yanlıştır denilerek demokrasi isteyenlerle (Ecevit DSP’si!) ittifaka girmemek... tehlikelidir.” (Yazarın TDKP-MK imzasıyla kaleme aldığı ve “DSP Broşürü” olarak da bilinen, *Türkiye’de Siyasi Durum* broşürü, S.37-38)

Ve Kasım 1987: Arkası kaçınılmaz olarak burjuva “bölüşüm kuramı”na varacak olan yukardaki yavanlıklar.

Burada bir tesadüf değil, burjuva teorik önyargılarla dolu bir kafanın, sık sık burjuva reformizmine kapı aralaması söz konusudur.

Yukarıda verilen kaynaklara dönüp bakılırsa görülecektir ki, sınıfları ve sınıf farklılıklarını üretim tarzının dışında gören görüş, *D.Sesi*’nin 31. sayısının başyazısında savunulan fabian sosyalizmine mantıklı bir teorik-felsefi temel oluşturuyor. Ve elbette ki, “Avrupa’daki gibi bir burjuva demokrasisi” de bunun siyasal yönetim biçimi olacaktır. Bu durumda, “yöntem farklılıkları”nı gidererek, burjuva reformistleriyle bu ulvi ortak amaçlar için birlikte olmanın anlaşılmaz bir yanı da kalmayacaktır.

Kimsenin öznel niyetlerini tartışmıyoruz. Yazarın niyeti belki bu değil. Fakat teorik muhakemeler ve onun siyasal sonuçlarının söz konusu edildiği yerde, “niyet” değerlendirme dışı tutulur. Bütün ünlü oportünistlerin hiçbiri hiç de kötü niyetli kişiler sayılmazlardı.

Bu teorik sefaletin birinci perdesini kapatmadan önce son iki noktayı daha kısaca belirtmek gerekiyor.

İlki, yukarıdaki “bölüşüm kuramı”nın bir başka teorik yönünü oluşturuyor. Hatırlanacağı gibi, yazarın temel tezi, sınıflar üretim tarzı içinde yer almaz, onun tarafından bir ikincil ürün olarak yaratılırlar şeklindeydi. Bu idealist anlayış ve bazı siyasal sonuçları üzerinde duruldu. Ekleyeceğimiz yalnızca şudur: Sınıflar, “üretim tarzı” tarafından değil, üretici güçlerin gelişimi tarafından yaratılırlar.

Sınıfların bizzat kendileri, “üretim tarzı”nın temel bir ögesi olan üretim ilişkilerinin temsilcileri ya da ifadesi durumundadırlar. Şu veya bu nitelikte oluşunu karakterize ederler. Sınıflar üretim tarzından ancak bir teorik soyutlama olarak ayrı düşünülebilirler. Sermaye sahibi kapitalisti çıkardınız mı, kapitalist üretim tarzından geriye ne kalır? “Her şeyin pazar için üretilmesi” vb. kalır şeklindeki yavanlıklar ancak çocukları eğlendirir.

Tarihsel olarak düşünüldüğünde insanın toplumsal üretim süreci kesintisizdir. Bu kesintisizliğin motoru, kerteli gelişen üretici güçlerdir. Üretici güçlerin gelişmesi tarih sahnesine sınıfları çıkarır. Ve üretici güçlerin gelişmesinin belirli temel evreleri, bu sınıfların belli bir nitelikte olmasını belirler. Tarihsel sürecin belirli toplumsal evrelere, temel üretim tarzlarına bölünmesi bu sayede gerçekleşir. “El değirmeni size feodal beyli toplumu verir; buharlı değirmen ise, sınıai kapitalist toplumu” (Marks, *Felsefenin Sefaleti*). J.Weydemeyer’e ünlü mektupta belirtilen birinci nokta da aynı gerçeği dile getirir: “Benim yeni olarak yaptığım: I- Sınıfların varlığının ancak üretimin gelişimindeki belirli tarihsel evrelere bağlı olduğudur...”.

D.Sesi yazarı, kesintisiz olan iktisadi hareketi, insanın toplumsal üretim sürecini, onun belirli bir tarzı (tartışmada kapitalist üretim tarzı) ile karıştırıyor. Ücretli işçiyle üretim araçları sahibi burjuvayı tarihsel iktisadi hareket yarattı, “kapitalist üretim tarzı” değil. Kapitalist üretim tarzı bunların varlığını öngerektirir ve, bunların varlığıyla gerçekleşir gerçekleşmez, “ayakları üzerine doğrulur doğrulmaz” (Marks), ancak

o zaman bu sınıfları, onların karşıtlığını geliştirir, yayar, genelleştirir. *Kapital*'de (Birinci cilt, sekizinci kısım), "İlkel Birikim" başlığı altında bize başka ne anlatılır: "Bu nedenle, kapitalist sistemin yolunu açan süreç, emekçinin elinden üretim araçlarının sahipliğini alan süreçten başkası olamaz, bu süreç, bir yandan toplumsal geçim araçlarını sermayeye dönüştürür, öte yandan, doğrudan üreticileri ücretli emekçilere dönüştürür. İlkel birikim denilen şey, bu nedenle, üreticiyi üretim araçlarından ayıran tarihsel süreçten başka bir şey değildir. İlkel olarak görünür, çünkü, sermaye ve buna uygun düşen üretim tarzının tarih-öncesi aşamasını oluşturur." (s.731)

Ve son olarak: Marksist tarihi materyalizm adı altında, bize sunulan bütün bu teorik-felsefi yavanlıklar, gerçekte, "ekonomik kriz" olgusu ve bunun devrimci sınıf taktiklerinin saptanmasında yeri ve rolü gibi somut bir sorundan kaynaklandığına göre, sınıfları, sınıf ilişkilerini içermeyen "ekonomik koşullar"da, bu krizin neden ve nasıl yaşandığını anlatmak gibi çetin bir sorun duruyor yazarın önünde. Biz kapitalist ekonomik krizin temelinde, burjuva üretim ilişkileri, kapitalist sınıfın sermaye tekeli yatıyor sanıyorduk. *D.Sesi* yazarı, hayır, bunlar "ekonomik koşullar"a girmez, bunlar "toplumsal koşullar" içinde yer alır dediğine göre, bu "toplumsal koşulları" da üretim tarzının ötesinde bir şey olarak düşlediğine göre, evet, bu durumda, geride duran "ekonomik koşullar" içinde, ekonomik krizin neden ve nasıl doğduğunu açıklamaları gerekiyor.

Toplumlarda değişkenliği "yaratana" nedir?

TDKP teorisyeninin, "Marksist düşünce sadece materyalizm değildir. Tarihi materyalizm ve diyalektik materyalizmdir" başlığı altında söyledikleri henüz bitmiş değil. Kaldığımız yerden ve bir kere daha sözünü kesmeden dinliyoruz:

Toplumlar durağan değil, değişkendir. Bu değişkenliği yaratan, sınıf farklılıkları ve sınıf çatışmasıdır. Sınıflararası çelişki, sınıflar mücadelesini yaratır. Bu çelişki uzlaşmaz karakterde ise, sınıflararası mücadele şiddeti içinde barındırır. Sınıf mücadelesinin başladığı yer, toplumun nesnel değil, öznel koşullarıdır ve siyaset alanına girer. Toplumsal hareket'ten kastedilen siyasi harekettir. H.Fırat'a göre

siyaset, 'nesnel' bir olgudur." (s.30)

H.Fırat'a göre neyin ne olduğu sorununu şimdilik bir yana bırakalım, onu ayrıca göreceğiz.

Önce şu sözlere yeniden bakalım: "Toplumlar durağan değil, değişkendir. **Bu değişkenliği yaratan, sınıf farklılıkları ve sınıf çatışmasıdır.**"

İlk bakışta, doğru bir içeriğin, üzerinde durmaya değmez kötü bir formülasyonu gibi görünüyor. Ya da, marksist-leninist yazında, bizzat Marks ve Lenin'in kendisinde, çok görülen türden, bilimsel bir gerçeğin doğru bir formülasyonuna benzer bir izlenim veriyor. Örneğin, "şimdiye kadarki bütün toplumların tarihi (yani yazılı tarih), sınıf savaşmaları tarihidir." (*Manifesto*), ya da, "devrimler, tarihin lokomotifleridir" (*Fransa'da Sınıf Savaşmaları*), ya da, "modern dönem -burjuvazinin eksiksiz zaferi dönemi...- sınıf mücadelesinin olayların itici gücü olduğunu (...), daha bir çarpıcılıkla göstermektedir" (Lenin) vb. gibi.

Fakat bunun yanlış bir görüntü ve izlenim olduğunu açıklıkla belirtelim.

Bir kere, bu görüş bize, **tarihin marksist-materyalist anlayışı** adına bir **genelleme** olarak sunuluyor, bu bir. Daha önceki tartışmamızda ve bizzat kendi sözlerinden görmüş bulunduğumuz gibi, yazar, "sınıfları ve sınıflar arasındaki çelişkileri", üretim tarzının **dışında** ve üstünde, aslında, toplumsal üstyapıdan başka bir şey olmayan bir alanda görüyor, bu iki. Yazarın kendi anlayışına göre ve kendi orijinal terminolojisinde, toplumsal hareket **yalnızca** siyasal harekettir (sınıf mücadelesidir) ve "**öznel koşulları**" anlatır, bu üç. Bu üçünün bir uzantısı olarak ve daha sonra göreceğimiz gibi, yazara göre, "*sınıf mücadelesinin kendisi insan iradesinin ürünüdür... Siyaset... insan bilincinin ürünüdür. İnsan bilincinin dışında siyasi süreç olmaz*" (s.31), bu da dört.

Bu dört temel noktanın ışığında ele alındığında, yazarın formülü yalnızca idealist bir saçmalaktır. Zira bu durumda, bu formüle göre, toplumsal değişmeyi yaratan etkenler, insan bilincine ve iradesine tabi "**öznel**" etkenlerdir.

Ona bu idealist içeriği kazandıran son üç noktayı burada bir yana bırakalım. Bunlardan ikincisini daha önce inceledik; son ikisini ise,

tartışmamızın daha ileriki bölümlerinde inceleme olanağı bulacağız. Biz burada, bir an için sanki son üç nokta yokmuşçasına, yalnızca yukarıdaki formülü ele alacağız.

D.Sesi yazarının kazandığı idealist içeriğinden arındırılrsa bile, “toplumlar durağan değil değişkendir. Bu değişkenliği yaratan, sınıf farklılıkları ve sınıf çatışmasıdır” genel formülü, tarihin marksist materyalist anlayışı adına yine de ileri sürülemezdi. Zira bu takdirde Marksizm, tarihsel gelişmeyi izah etmekte eksik ve yetersiz kalırdı.

Bir zamanlar, ilkel toplumlarda ne “sınıf farklılıkları”, dolayısıyla ne de sınıf çatışmaları vardı. Fakat buna rağmen bu toplumlar durağan kalmadı, değişti. Bu değişkenlik kesintisiz olarak sürdü, insan toplumu tarihin bir dizi evresinden geçirerek, bugüne getirdi. Ve bugün, bizler, komünistler, sınıfların, dolayısıyla da sınıf çatışmalarının olmadığı bir toplum için, geleceğin komünist toplumu için mücadele ediyoruz; ve bugünkü tarihsel toplumsal hareketin, sınıfların ve sınıf çatışmalarının olmadığı geleceğin komünist toplumuna kaçınılmaz olarak varacağını da bilimin sayesinde biliyoruz. Peki, sınıfların ve sınıf çatışmalarının olmadığı geleceğin o komünist toplumunda, toplum tarihsel hareketi yitirip durağanlaşacak mı? Devrimci diyalektiğin temel hareket yasası olan çelişme, o toplumda olmayacak mı?

Nitekim, burjuva ideologları, marksist teorinin özü demek olan sınıf mücadelesi teorisini gözden düşürmek için ucuz spekülasyonlara başvururlar, marksist dünya görüşünün çelişkili ve tutarsız olduğunu iddia ederler. Bir kalem sürçmesinden, bir dikkatsizlikten başka bir şey olmayan bir kelime atlaması üzerine -ki buna sonra değineceğiz-, demagojik fırtınalar koparan yazarın kendisi, marksist materyalist tarih anlayışı adına, burjuva ideologlarına Marksizmin sınıf mücadelesi teorisini gözden düşürecek bir sürü formül sunuyor, bu aynı yazısında.

Daha önce bir bölümü aktarılan tarihi “Önsöz”de sorunun kendisi çok açık konmuştur. Marks, *D.Sesi* yazarı türünden idealistleri “değişmeyi yaratan” temel etkenin ne olduğu konusunda açıklıkla uyarır.

Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, marksist dünya görüşü, toplumu ve toplumsal değişimi bir bütün olarak kavrar. Toplumsal değişmeyi tek tek etkenlerle değil, tüm etkenlerin karşılıklı ilişkisi ve

etkileşimi içinde, diyalektik birliği içinde kavrar. Fakat söze, “toplumlar durağan değil, değişkendir. Bu değişkenliği yaratan”, şeklinde başladığında, hiçbir gerçek marksist sözün devamını *D.Sesi* yazarı gibi getirmez. Zira sınıf mücadelesinin kendisi, teorisyenimizin sandığı gibi insan bilincinin değil, toplumun maddi-iktisadi koşullarının ürünüdür. Bu mücadelenin genel tarihsel yönü ve temel içeriği, insan bilinci tarafından değil, bu maddi-iktisadi koşullarca belirlenir. Ve bu maddi-iktisadi koşullar da, söz konusu olan sınıflı toplumlar olduğuna göre, sınıfları, uzlaşmaz sınıf karşıtlıklarını içerir, ama onlara indirgenemez.

Evet, “Toplumlar durağan değil, değişkendir.” Nedir ki bu değişkenliği “yaratan” temel unsur, son tahlilde, toplumsal üretim sürecidir. Bu nedenledir ki, bu değişme, sınıfların ve dolayısıyla da sınıf çatışmalarının bulunmadığı bir tarihsel evrede (ilkel komünal toplum) meydana geldiği gibi, sınıfların, sınıf çatışmalarının olmayacağı bir tarihsel evrede de (geleceğin komünist toplumu) kesintisiz sürecektir.

Toplumsal üretim süreci, çelişmeli bir süreçtir. Bu sürecin motoru, “en hareketli ve en devrimci unsur”, kerteli gelişen üretici güçlerdir. Üretici güçlerdeki her temel değişim, er veya geç, mevcut üretim ilişkilerinde kendine uygun bir değişimi zorlar. Bu zorunluluk, üretim ilişkileri ile üretici güçlerin niteliği arasındaki zorunlu uygunluk ekonomik yasasında ifadesini bulur.

İlkel toplumun bağrında gelişen üretici güçler, gelişmelerinin belirli bir evresinde, bu evreye uygun düşen üretim ilişkilerinin ifadesi olarak, tarih sahnesine sınıfları çıkardılar. Üretici güçlerin bu gelişimi, toplumu, çıkarları birbirine taban tabana zıt antagonist sınıflara böldü. Çıkarların bu antagonizması sınıf çatışmalarına, toplumsal sınıflar arasında uzlaşmaz mücadelelere yol açtı. İşte o zamandan beridir ki, “şimdiye kadarki bütün toplumların tarihi, sınıf savaşmaları tarihidir.” (*Manifesto*) Fakat bu tarihsel gerçek bize, değişmeyi “yaratan” etken den söz ettiğimiz her anda, eğer marksist isek, “bizim anlayışımıza göre, tarihin bütün çatışmalarının kökeni üretici güçler ile ilişki tarzı arasındaki çelişkidir” (Marks-Engels, *Alman İdeolojisi*) gerçeğini bir an bile unutturmaz. Marksist tarih anlayışının materyalist temeli budur. Sınıf mücadelesine materyalist ve idealist yaklaşımların temel

ayrım çizgisi budur.

Marksizme göre, üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişme, sınıflı toplumlarda, temel sınıflar arasındaki karşıtlıkta ifadesini bulur. Örneğin kapitalist toplumda, “toplumsal üretim ile kapitalist temellük arasındaki çelişki, kendini proletarya-burjuvazi karşıtlığı olarak gösterir” (*Anti-Dühring*). Toplumsal değişimin nihai nedeni ve temeli olan bu çelişki, toplumun bağrında uç veren sınıf mücadelesinin gerçek temelidir. Sınıflar mücadelesi, son tahlilde, bu çelişkinin beslediği **toplumsal değişim sorunu** etrafında, bu değişimin hızlandırılması ile engellenmesi ya da hiç değilse yavaşlatılması sorunu etrafında odaklaşır. Bu mücadele, eski üretim ilişkilerini yıkmakta çıkarı olan sınıf ya da sınıflarla, bu üretim ilişkilerinin temsilcisi ve taşıyıcısı olan sınıf ya da sınıflar arasında yaşanır. **Toplumun maddi-ekonomik temelindeki çelişmenin belirlediği devrimci sınıf mücadelesi, bu çelişmeyi çözenin biricik aracı olur. Devrimler bu mücadelenin tepe noktalarıdır, değişim yanlısı sınıf ya da sınıfların, değişim karşıtı sınıf ya da sınıfları zor yoluyla devirmelerinde, ve böylece, toplumun temelindeki değişimin önünü açarak, ona bütün sonuçlarına varacak koşulları hazırlamalarında, bu değişmeye görülmedik bir hız kazandırmalarında ifadelerini bulurlar.**

Sınıf mücadelesinin tarihsel evrimin itici gücü olmasının ve bu evrimin sıçramalı gelişmesini devrimlerde bulmasının özü ve esası budur. Toplumsal bir devrimin maddi temeli, yeni üretici güçlerle eski üretim ilişkileri arasında en yüksek derecesine varmış çelişme ve çatışmadır. Devrimin amacı bu çelişme ve çatışmayı zor yoluyla çözmektir. Bu çözümü sağlamakla devrim, tarihsel evrime muazzam bir gelişme gücü ve hızı kazandırır. İşte bu nedenle, “devrimler tarihin lokomotifleridir”.

Özet olarak, toplumsal gelişmeyi nihai olarak belirleyen üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişme, sınıflı toplumlarda, temel sınıflar arasındaki karşıtlıkta ifadesini bulur ve uzlaşmaz sınıf mücadelesine yol açar, ve ancak zor yoluyla, devrimle çözülür.

Ama bu yalnızca tarihsel evrimin sınıflı toplumlar dönemine özgüdür. Geleceğin komünist toplumunda sınıf karşıtlıkları ve mücadelesi olmayacaktır, ama bu söz konusu çelişme, toplumsal evrimin temeli olarak yine var olacaktır. Zorunluluk dünyasından özgürlük

dünyasına sıçramış, toplumsal üretim süreci üzerinde bilinçli egemenliğini kurmuş eşit ve özgür üreticilerden oluşan geleceğin komünist toplumu, üretici güçlerdeki gelişmeyi sürekli izleyerek, kendi üretim ilişkilerinde buna uygun değişimi her defasında bilinçli olarak gerçekleştirecektir. Bu nedenle de, bu çelişmenin yarattığı toplumsal evrim hep barışçıl ve bilinçli olacaktır.

Üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişmenin sınıflı toplumlarda sınıf karşıtlıklarında ifade bulması ile, onun toplum tarihi açısından sürekli niteliğini birbirine karıştıran, ve sınıf karşıtlıkları kalkacak diye bu çelişmenin de yok olacağını sanan Buharin'e, Lenin'in söyledikleri şunlardır: *"Tamamen yanlış. Aykırılık (sınıf aykırılığı- H.F.) ve çelişme asla aynı şeyler değildir. Sosyalizmde birincisi yok olacak, fakat ikincisi kalacaktır."* (Aktaran Georges Cogniot, *Engels'e Göre Tabiatın Diyalektiği*, Hür Yayınevi, s. 30-31)

D.Sesi'nin "teorisyen" yazarının formülü, Buharin'in görüşüne çok benziyor. İlginç olan bunun tek benzerlik olmamasıdır. Örneğin Buharin de, tıpkı *D.Sesi* yazarı gibi, toplumsal üretim sürecini salt teknik bir sürece indiriyor, üretim ilişkilerinin varlığını ve bu ilişkilerin toplumsal ekonomik temeli oluşturduğunu unutabiliyordu (Stalin, *Son Yazılar*). Buharin'e haksızlık etmemek ve onu bizim sözde teorisyenimizle aynı düzeye düşürmemek için belirtmek gerekiyor; Buharin bu yanlışlığı yalnızca sosyalist toplum için yapıyordu. Çelişmenin ortadan kalktığını düşünmesi de bundandı. Ayrıca, sınıfları ve sınıf karşıtlıklarını üretim tarzının dışında düşünmek şeklindeki *D.Sesi* yazarına has idealist yavanlıklar da, elbette Buharin çapında bir teorisyende yoktu, olamazdı.

Siyasal süreçler öznel süreçler midir?

Yazarın teorik yavanlıklarını incelemeyi sürdürüyoruz.

Yeni aktarmayı, sözlerinin bütünlüğü kaybolmasın diye, daha önce yaptığımız aktarmanın son cümlelerini yineleyerek vermek durumundayız:

"Sınıflar mücadelesinin başladığı yer, toplumun nesnel değil, öznel koşullarıdır ve siyaset alanına girer. Toplumsal hareket'ten kastedilen siyasi harekettir. H.Fırat'a göre siyaset 'nesnel' bir olgu-

dur: Toplumsal hareketin nesnel yönü yalnızca, onun ekonomik temeli değildir. Toplumda süren sınıf çatışmaları, proletaryanın ve diğer emekçi sınıfların kendiliğinden hareketleri vb. bunlar da hareketin insan iradesinden bağımsız, belirli yasalarına göre gelişen nesnel yanını oluşturur' diye buyuruyor H.Fırat" (s.30). Ve bir örnekle devam ediyor yazar: "Yani, burjuvaziye karşı ücret talebiyle greve giden işçinin eyleminin onun mevcut bilincinden bağımsız oluştuğunu söyleyebiliriz."

Aradan geçen 90 seneye rağmen, yine o ünlü "grevci işçi" örneği! Tüm ekonomistlerin ve kuyrukçularının kafası, demek ki, örnekler verirken bile, aynı şekilde çalışıyor. Tıpkı popülist devrim ve parti anlayışını haklı göstermek için, TKP-ML Hareketi yöneticileriyle Z.Ekrem'in, birbirinden bağımsız ve habersiz, şu aynı "Arnavutluk" örneğini kullanmaları gibi. Kendiliğinden hareket ve sınıf bilinci sorununu tartışırken, bu ünlü "grevci işçi" örneğini ele alma olanağı bulacağız.

Biz şimdi yazara dönelim ve onu biraz daha dinleyelim:

"İşçi sınıfının kendiliğinden mücadelesinin komünist partisinin iradesi dışında ve ondan bağımsız olarak ortaya çıkması, onun bir nesnel olgu olduğunu göstermez."

"Bu iktisadi temel üzerinde oluşan sınıf mücadeleleri, siyasal süreçler, kendiliğinden sınıf hareketleri vb. de tek tek sınıfların iradesinden bağımsız nesnel süreçlerdir' diyen H.Fırat, toplumsal olarak öznel olan koşulları, nesnel sürecin içine sokabiliyor." (s.31)

Umarız, yazarın kelamı yeterli açıklıkta anlaşılmıştır.

O halde şimdi sıra bizde.

Stalin'in *Strateji ve Taktik* isimli, bir dizi makaleden oluşan, derleme bir kitabı var. Gerçi revizyonistler, troçkistler ve 12 Eylül döneminin ürünü yeni kautskistler öyle düşünmezler, ama bütün marksistler ve gerçek devrimciler bilirler ki, strateji ve taktik sorunları söz konusu olduğunda başvurulacak eserlerden biridir bu kitap.

Kişi eğer çalاکalem yazan biri değil de asgari sorumluluk sahibi bir devrimciyse, strateji ve taktik sorunlarıyla, devrimci proletarya hareketinin önderlik sorunlarıyla ilgili bir tartışmada, mutlaka döner bu kitaba yeniden bir bakar. Ve baktığında orada, "Temel Görüşler" arabaşlığı altında aynen şu sözlerle karşılaşır:

“Siyasal strateji de, tıpkı taktik gibi işçi hareketiyle ilgilenir. Ama işçi hareketi iki unsurdan oluşur: Nesnel ya da kendiliğinden unsur ve öznel ya da bilinçli unsur. Nesnel, kendiliğinden unsur proletaryanın bilinçli ve yönlendirici iradesinden bağımsız olarak oluşan süreçler grubudur. Ülkenin ekonomik gelişmesi, eski iktidarın parçalanarak dağılması, proletaryanın ve onun çevresindeki sınıfların kendiliğinden hareketleri, sınıfların çatışmaları vb., tüm bunlar, gelişmeleri, proletaryanın iradesine bağlı olmayan olgulardır; İşte hareketin nesnel yanı budur. Stratejinin bu süreçlerle bir ilgisi yoktur; çünkü bunları ne durdurabilir ne de değiştirebilir, yalnızca gözönüne alabilir ve onlardan hareket edebilir...”

“Ama hareketin bir de öznel, bilinçli yanı vardır. Hareketin öznel yanı, hareketin kendiliğinden süreçlerinin işçilerin bilincine yansımasıdır; proletaryanın belirli bir hedefe yönelik bilinçli ve planlı hareketidir. Hareketin bu yanı esasında, onun nesnel yanından farklı olarak tümüyle strateji ve taktiğin belirleyici etkisine tabi olmasıyla bizi ilgilendirmektedir...” (Strateji ve Taktik, Yıldız Yayın-evi, s.41, siyahlar bize ait)

Demek ki H.Fırat değil, Stalin “buyuruyor”. Bu, teorisyenimizin baltayı taşa vurduğunun resmidir. Böylece H.Fırat’ı hedef alan bütün o bayağı sözlerin gerçek hedefi Stalin ve az sonra kanıtlarıyla göreceğimiz gibi, gerçekte Lenin’in kendisi olmaktadır.

Stalin, yukarıya aktarılan görüşlerinin girişinde, şu alçakgönüllü açıklamayı yapar: *“Bununla birlikte, bu yazının, Rus Parti basınında yönetici yoldaşlarımızın bir çok kez söyledikleriyle kıyaslanınca yeni bir şey koymak iddiasında olmadığını söylemeyi de gerekli görüyorum. Bu yazı, Lenin yoldaşın temel görüşlerinin kısaltılmış ve şematik bir açıklamasıdır.”* (s.40-41, siyahlar bize ait)

Stalin’in bu sözleri doğru mudur? Stalin, Lenin’in “temel görüşlerini” mi özetlemiştir? Kendi katkısını bir yana bıraktığını unutmamak kaydıyla, Stalin’in söyledikleri kuşkusuz bütünüyle doğrudur. Kaldı ki, bu yazı, parti organı *Pravda*’da yayınlanmıştır.

Aslında bu açıklamalar bile gereksizdir. Lenin’i anlamış herkes, Stalin’in bu kitapçığında, Lenin’in “temel görüşlerini” esas aldığını bilir.

Lenin’in bir çok temel makalesi ve eseri doğrudan devrim yasalarını

tartışır. Bunlardan ikisinde, *İkinci Enternasyonalin Çöküşü* makalesi ile *'Sol' Komünizm bir Çocukluk Hastalığı* kitabında, "devrim konusundaki Marksist görüşler" in en özlü bir anlatımı da yer almaktadır.

D.Sesi yazarı, leninist değil popülist olduğu için, Lenin'den hiçbir şey anlamamıştır. Bu nedenle, yukarıda H.Fırat'a karşı söylenenlere aynen şöyle devam eder: "*Oysa, nesnel olgular tarafından belirlenen sınıf mücadelesinin kendisi insan iradesinin ürünüdür. Siyasi sürecin nesnel olduğunu söylemek ise, başlı başına bir acıplıktır.*" (s.31, siyahlar bize ait)

Yazarın, toplumsal altyapı ve toplumsal üstyapı kavramlarından bir şey anlamadığını daha önce görmüştük. Şimdi de onun, nesnel ve öznel kavramlarından bir şey anlamamış, onları, altyapı ve üstyapı kavramları ile karıştırmış olduğunu görüyoruz. O bu kavramları izafi değil, mutlak sanıyor. Şimdilik konuyu dağıtmamak için, bu tartışmayı bir başka bölüme erteliyoruz.

Siyasal süreçlerin nesnel olup olmadığını anlamak için, Lenin'e bakalım.

Lenin'in *İkinci Enternasyonalin Çöküşü* makalesini çok kimse bilir. Bu makalenin bir yerinde, Lenin sözü "devrimci durum" sorununa getirir ve devrimci durumun "üç ana belirtisi"ni bize sıralar. O, ekonomik krize değinmeye gerek bile görmez; asıl vurguladığı bu temel üzerinde meydana gelen sınıf hareketleri ya da siyasal süreçlerdir. "Üç ana belirtisi", "yukardaki ve aşağıdaki" sınıfların konum ve davranışlarındaki değişimlerdir. Lenin bu değişimleri aynen şöyle tanımlar: "*Yalnızca tek tek grupların ve partilerin değil, ayrı ayrı sınıfların iradesinden de bağımsız olan bu nesnel değişimler olmaksızın, genel kural olarak bir devrim olanaksızdır. Bu nesnel değişikliklerin hepsine birden, devrim durumu denilmektedir.*"

D.Sesi yazarı tarafından suçlanan H.Fırat'ın sözleri ise, aynen şöyle: "*Bu iktisadi temel üzerinde oluşan sınıf mücadeleleri, siyasi süreçler, kendiliğinden sınıf hareketleri vb. de tek tek grupların, partilerin ve tek tek sınıfların iradesinden bağımsız nesnel süreçlerdir.*" (*Küçük-Burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi*, Ağustos 1987, s.135)

Peki, *D.Sesi* yazarının kendi yargısı nasıldı? Aynen şöyle: "*Oysa, nesnel olgular tarafından belirlenen sınıf mücadelesinin kendisi*

insan iradesinin ürünüdür. Siyasi sürecin nesnel olduğunu söylemek ise, başlı başına bir acayıptır.” (D.Sesi, sayı:59, s.31)

Kişi kendi kafası almıyor diye bilimsel bir gerçeğe, “başlıbaşına bir acayıptır” diyerek karşı çıkmaz. Zira cahilliğin kanıt olamayacağı Spinoza’dan beri sayısız kere tekrarlanmıştır. Bilimsel bir tartışmada, “bilinç”, “irade”, “siyaset” vb. temel kavramlar, kendi teorik-felsefi içerikleriyle değil de sokaktaki adamın kavrayışıyla ele alınırlarsa, elbette siyasal süreçlerin nesnelliği, kişiye “başlıbaşına bir acayıptır” gibi görünür. Örneğin, öyle ya, halk kitleleri sandık başına giderek, kendi “bilinç”leri ve “irade”leriyle siyasal bir olaya, seçime katılmışlardır, ve bu “bilinçli” ve “iradi” katılım şu veya bu gerici partiyi iktidar yapmıştır! Bu durumda, “halkımız bizi kendi siyasal tercihiyle, kendi iradesiyle iktidar yapmıştır” diyen gerici liderler demagoji yapmıyor, gerçeği söylüyorlardır!

Sokaktaki adamın kavramları kişiyi işte böyle, burjuva yalanlarının onaylayıcısı durumuna düşürür. Lenin, işte böylesi kuyrukçu hamkafaları, beyler, “bilinç vardır, bilinç vardır”, “siyaset vardır, siyaset vardır”, “irade vardır, irade vardır” diye sayısız defa uyarmıştır. Öyle durumlar olur ki, işçilerin mücadelesi burjuvaziye karşı çok sert biçimler bile alabilir, fakat bu eylemlerin kendisi belirli bir bilinçlenmeyi ifade etse bile, işçilerin bilinci en genel planda burjuva bilincin sınırları içinde kalır. Anarko-sendikalizm denilen akım, bize bunun bir çok örneğini sunar. Farklı bir örnek, bizim en militan ve en kitlesel işçi hareketimiz olan 15-16 Haziran eylemidir. İşçiler tankların üzerine yürüdüler ama, ellerinde kızıl bayraklar değil burjuva devletin resmi bayrakları vardı. Bu nedenle biz, bu işçi eylemini şanlı olarak değerlendirmekle birlikte, onun kendiliğinden bir eylem olduğunu bir an bile unutmuyoruz. Yazar, nesnel, öznel, bilinç, irade, kendiliğinden hareket vb. kavramlarda, ekonomist ve kuyrukçu bir konumdadır.

Yukarıda Lenin’den, H.Fırat’tan ve yazardan peşpeşe yapılmış aktarmaların en açık ve en özet sonucu şudur: *D.Sesi* yazarı bir kere daha baltayı taşa vurmuştur; H.Fırat, Lenin’in izindedir; yazar ise, yalnızca iradeci-idealist bir şarlatandır.

Teorisyen geçinen bu kişi, öylesine bir kafa karışıklığı içindedir ki, yazısının girişinde, bir kalem sürçmesini bahane ederek, muhatabını haksız yere devrimi “öznel” bir olay olarak görmekle, yani

iradecilikle suçlar. Ama yalnızca dört sayfa ötede, devrim denilen olayın siyasal mücadelenin en yoğunlaşmış ifadesinden başka bir şey olmadığı gerçeğini unutarak, siyasal sürecin “nesnel” değil “öznel” olduğunu iddia eder, ve böylece muhatabını bu aynı konuda, fakat bu kez **tersten**, yani siyasal süreçleri nesnel görmekle suçlar. Aynı şekilde, toplumsal hareketi siyasal harekete, siyasal hareketi ise bilinçli harekete, yani “öznel etken”e indirger.

Toplumsal süreçler siyasal süreçlere indirgenemez, **siyasal süreçleri içerir**. Siyasal süreçler öznel süreçlere indirgenmez, **öznel süreçleri içerir**. Bunları anlayabilmek için her şeyden önce diyalektiği biraz olsun sindirmiş olmak gerekiyor. Fakat bu kadarı yetmez, ek olarak idealist değil diyalektik-materyalist bir konumda olmak da gerekiyor.

Devrimci durumu ortaya çıkaran nesnel siyasal süreçleri özetleyen Lenin, devam ediyor: *“Bir devrim, ancak, yukarıda sayılan nesnel değişmelerin yanısıra öznel bir değişme de olursa, yani, bunalımlı dönemlerde bile zorlanmadığı taktirde ‘devrilmeyen’ eski hükümeti yıkacak (ya da uzaklaştıracak) güçte bir devrimci sınıfın yığın eylemi yapmaya gücü yetmesi halinde meydana gelir.”*

Devrim üzerine bu aynı görüşlerin yeniden işlendiği, proletarya devrimi açısından somutlandığı *“Sol” Komünizm* isimli kitabında, Lenin, bu aynı “öznel etken”i şöyle tanımlıyor: *“Böylece bir devrimin olabilmesi için, ilkin, işçilerin çoğunluğunun (hiç değilse, bilinçlenmiş olan ve akli eren, siyasal bakımdan etkin işçilerin çoğunluğunun) devrimin gereğini tam olarak anlamış olmaları ve uğruna yaşamlarını feda etmeye hazır olmaları gerekir.”* (95)

Lenin’in, kendisi nesnel bir siyasal süreç olan devrimin “öznel etken”i olarak, proletaryanın bilinç ve örgütlenme düzeyini gördüğünü anlamak için çok akıllı olmaya gerek yok. *D.Sesi* yazarının kendisi de doğrusu bir zamanlar bunu genel olarak doğru anlamış ve Mahir Çayan’ın iradeci görüşlerine karşı iyi kötü savunmuştu. (*P.Bayrağı*, sayı:4, s.65-76) Ama kişi anlayarak değil ezberleyerek öğrenince ve araya “12 Eylül şoku” benzeri dönemler de girince, demek ki öğrendiklerini unutabiliyor. Kitlelere inançsızlık ve devrim konusundaki umutsuzluğun yarattığı tembel, hımbıl, bezgin ruh hali ise dönüp kendi yazdıklarına bile bakmayı engelliyor. İşte böyle bezgin ve “yorgun savaşçı”lar kalkıp komünistleri “pasifizmin teorisi”ni yapmakla, ya da

örneğin, “inkarcı-tasfiyeci” olmakla suçlayabiliyorlar.

Şimdilik geriye şu soru kalıyor: Öznel süreçleri içermekle birlikte onlardan ibaret olmayan ve asla onlara indirgenemeyen siyasal süreçlerin nesnelliği, yalnızca, Lenin ya da Stalin bazı eserlerinde böyle dediler diye mi doğrudur? Elbette hayır! Lenin ve Stalin’in şu veya bu ifadesini tanık tutarak, sorunu çözümlenmiş sayıp aradan sıyrılmak, yalnızca TDKP teorisyenlerinin bazı eski kötü alışkanlıklarını tekrarlamak olurdu. Bu nedenle sorunu ayrı bir bölümde yeniden tartışacağız. Orada toplumsal hareketin siyasal harekete, siyasal hareketin ise öznel koşullara neden indirgenemeyeceğini tartışma olanağını bulacağız. Bu sonucusu hakkında şimdilik yalnızca birbirine bağlı iki noktayı belirtelim. Siyasal süreçler öznel süreçler değildir, zira, şu veya bu “irade”nin ürünü olarak değil, farklı “irade”lerin bir bileşkesi olarak doğarlar, ve bu gerçeğin kendisi, siyasal süreçleri “yalnızca tek tek grupların ve partilerin değil, ayrı sınıfların iradesinden de bağımsız olan” (Lenin) nesnel süreçler haline getirir. Bu, birincisi.

İkincisi, baskı ve sömürünün etkisiyle çoğu kere kendiliğinden siyasal eyleme katılan, yani, “*barışta’ soyulmalarına hiç seslerini çıkarmadan katlanan, ama ortalığın karıştığı zamanlarda, hem bunalımın yarattığı koşullarla ve hem de bizzat ‘üstteki sınıfların’ bağımsız tarihsel bir eyleme sürüklenmeleriyle*” (Lenin) hareketlenen yığınların iradeleri, her zaman kendi gerçek iradelerini yansıtmaz. Bu ikincisini anlayamayan, örneğin, İran halk hareketinin neden mollaların denetimine girdiğini ve gerici bir islami rejime yolaçtığını anlayamaz.

Son olarak, bu bölümü bitirmeden tekrarlayalım ki, *D.Sesi* yazarının talihsizliği, bir kere daha aynı şeyden, bilimin kavramlarıyla sokaktaki adamın kavramlarını birbirine karıştırmasından geliyor. Sokaktaki adamın bilinci genellikle ve kaçınılmaz olarak bir burjuva bilinci olduğu için, bu bilincin ifadesi kavramları kullanmak teorisyenimizi burjuva ideolojinin tuzağına düşürüyor. Bu kendini en açık olarak “bilinç”, “irade”, “siyaset” vb. kavramlarda gösteriyor.

Bundan dolayıdır ki, örneğin, siyasal sürecin “öznel” bir süreç olduğunu göstermek için, bize aynen şunları söyleyebiliyor: “İnsan bilincinin dışında siyasi süreç olmaz”. Elbette! Fakat bu darkafalı unutuyor ki, bu aynı kaba mantıkla iş görürsen, şu sözler de bütünüyle

doğrudur: “ İnsan bilincinin dışında üretim süreci, iktisadi süreç olmaz”! Evrim insanı hayvanlar dünyasının üstüne yükselteli ve ilk üretken faaliyetleri onun beynini geliştireli beri, insanoğlunun hiçbir toplumsal faaliyet alanı yoktur ki bu faaliyette onun bilinci rol oynamasın.

TDKP teorisyeninin Marksizmi hiç anlamadığı, onu madde ile bilincin birliği gibi basit formüllere indirgediği için, kalkıp bize o ünlü “grevci işçi” örneğini verebiliyor. Onun tarihteki öncelleri, Lenin’in o nükteli ifadesi ile, “ardından kimsenin gözyaşı dökmediği müteveffa ekonomistler” de, tam da bu aynı mantıkla hareket ediyorlardı ve bu onlara kendiliğinden hareket önünde yerlere kapanmaya, burjuva kuyrukçuluğunu teorize etmeye götürüyordu. Aynı kafa ile Menşevikler, ünlü “grevci işçi”nin davranışını bilincinden nasıl ayırırsınız diyerek Lenin ve Bolşevikleri suçluyorlar ve “grevci işçi”mizi partiye öneriyorlardı. Lenin’in *Ne Yapmalı’sı*, madde ile bilincin birliği basit gerçeğini çarpıtarak, Marksizmi gülünç bir karikatüre, burjuva kuyrukçuluğunun teorisine dönüştüren, kendiliğinden hareket önünde secdeye varan (öyle ya, her hareket nasılsa “iradi” ve “bilinçli”dir), işçi hareketini burjuva bilincin ve burjuva “siyasal süreç”lerin sınırlarına mahkum eden ekonomistlere karşı yazılmıştır. Yığınların kendiliğinden hareketlerini nesnel değil, öznel yani bilinçli süreçler olarak değerlendiren TDKP yazarı, ekonomistlere ne kadar atıp tutsa da, gerçekte onlarla aynı muhakemeye, aynı kafa yapısına sahiptir. Bu konuda bize sunduğu malzemeyi yeni bölümlerde, özellikle de son bölümde inceleyeceğiz.

O zaman birlikte göreceğiz ki, bir dizi temel teorik sorunda iradeci-idealist bir konumda gördüğümüz yazar, politika sorunlarında sanılabileceği gibi iradeci “sol “ bir konumda değil, tam tersine sağcılığın, edilgenliğin, burjuva kuyrukçuluğunun göbeğindedir.

II. BÖLÜM

TOPLUMSAL HAREKET-SİYASAL HAREKET

Toplumsal hareket siyasal hareket midir?

Bize denilmişti ki, “toplumsal hareket’ten kastedilen siyasal harekettir”.

Biz ise, toplumsal hareket siyasal hareketi içerir, ama siyasal harekete indirgenemez diyerek, bir hatırlatmada bulunmuş, fakat sorunu, kısaca da olsa tartışmak üzere, sonraya bırakmıştık.

Daha önce, “ekonomik koşullar” - “toplumsal koşullar” sahte ikilemiyle, toplumsal yaşamın en temel alanı toplumsal koşulların dışına atılmıştı. Şimdi de, toplumsal hareket siyasal harekettir denilerek, toplumsal süreçler siyasal süreçlere indirgeniyor. Hatırlanacağı gibi, *D.Sesi*’nin “teorisyen” yazarının kontrolünden çıkmış muhakemesi, bu kadarla da yetinmiyordu; siyasal hareket de iradi harekettir denilerek, böylece, sonuçta, toplumsal hareket iradi harekete indirgeniyordu. Yine hatırlanacağı gibi, kafa karışıklığının ve kavram

kargaşasının yol açtığı bu idealist laf yığını, bize, tarihin Marksist materyalist anlayışını sözde açıklamak iddiasıyla sunuluyordu.

Toplumsal ilişkiler kavramının kapsamı bize toplumsal hareket kavramının kapsamını verir. Birincisi toplumsal yapının bütünlüğünü, ikincisi, bütünlüğü içerisinde bu yapının hareketini anlatır. Kısaca, bunlar aynı gerçeğin -toplum gerçeğinin, toplumsal yaşam gerçeğinin- değişik biçimlerde ifade edilışıdir. Nasıl ki, ekonomik, siyasal, ideolojik, kültürel vb. ilişkiler bütünü olan toplumsal ilişkiler, bunlardan yalnızca birine, örneğin siyasal ilişkilere indirgenemezse, bütün bu ilişkilerin diyalektik birliğini ve hareketini ifade eden toplumsal hareket de, bu hareketi oluşturan öğelerden birine, örneğin siyasal harekete indirgenemez.

Toplumsal hareket bir bütündür. Siyasal hareket ise bu bütünün biçimlerinden ve öğelerinden yalnızca biridir. Temel bir toplumsal hareket biçimi ve öğesidir, ama genel toplumsal hareketin kendisi değildir. Siyasal hareket genel toplumsal hareketin hem ürünü, hem unsuru ve hem de temel itici gücüdür. Toplumsal-iktisadi hareket olmazsa, toplumsal-siyasal hareket olmaz. Bu aynı gerçek, başka terimlerle şöyle ifade edilebilir: Sosyo-politik yapı ve süreçleri belirleyen, son tahlilde, sosyo-ekonomik yapı ve süreçlerdir. İkincisi birincisinin **maddi temelidir**. Kuşkusuz bunlar arasındaki ilişki ve etki tek taraflı değildir, karşılıklı birbirlerini oluşturur ve geliştirirler. Fakat bu, toplumsal-ekonomik hareketin temel öğeyi, belirleyici öğeyi oluşturduğu gerçeğini değiştirmez.

Toplumsal hareketi siyasal harekete indirgemek, onu toplumsal-ekonomik içeriğinden ve temelinden yoksun bırakmaktır. Toplumsal hareketin siyasal harekete indirgenmesi bir yana, toplumsal gelişmenin belirli öğeleri birbirlerinden soyutlandığı kimi durumlarda, toplumsal hareket, siyasal hareketin sınıfsal-iktisadi (sosyo-ekonomik) koşullarını, bir öteki ifadeyle, maddi zeminini anlatmak için kullanılır. Toplumsal koşullar, içerdikleri siyasal koşulların, aynı azında zeminidirler de. Toplumsal gelişme, aynı şekilde, içerdiği siyasal gelişmenin genel maddi zemini ve ortamıdır da.

Her siyasal hareket toplumsal bir harekettir, ama toplumsal hareketle özdeşliği anlamında değil, toplumsallığın her siyasal hareketin temel niteliği olması anlamında. Her siyasal hareket aynı zamanda

toplumsaldır; zira, çeşitli toplumsal sınıfların birbirleriyle ve örgütlenmiş bir siyasal güç olarak devletle olan ilişki ya da çatışmalarını ifade eder. Bu bize, sorunu tarihsel yönüyle kavrama olanağını da vermektedir. Toplumsal hareketin varlığı, insan toplumunun varlığıyla zamandadır ve zaten bu aynı varlığın hareketini, evrimini anlatır. Tarihsel-toplumsal hareket, evriminin belirli bir aşamasında, toplumu çıkarları karşıt sınıflara böler. Toplumun uzlaşmaz karşıt sınıflara bölünmesi, yani tarih sahnesine sınıfların çıkmasıyla birlikte ki, toplumsal yaşamın ve ilişkilerin yeni bir alanı, siyasal yaşam ve ilişkiler alanı doğar. Ancak o zamandan itibaren ki, toplumsal-tarihsel hareket siyasal hareketi de içerir. Siyasal süreçler, toplumsal süreçlerin temel bir unsuru olmakla kalmaz, itici gücü haline de gelir.

D.Sesi'nin "teorisyen" yazarı, daha önce sınıf çatışmaları ve bu çatışmanın maddi koşulları konusunda gösterdiği kavrayışsızlığı, şimdi de siyasal hareket-toplumsal hareket ilişkisi sorununda gösteriyor. Siyasal süreçlerin, ya da siyasal hareketin varlığı, doğrudan doğruya sınıfların ve sınıf karşıtlıklarının varlığıyla mümkündür. Ve gelecekte, sınıfların ve sınıf karşıtlıklarının ortadan kalktığı bir tarihsel evrede, toplumsal hareket yine var olacak, ama artık siyasal hareketi içermeyecektir.

Marks, *Felsefenin Sefaleti*'ni, toplumsal hareket siyasal hareket ilişkisiyle ilgili bu temel görüşü dile getirerek bitirir:

"... Proletarya ile burjuvazi arasındaki uzlaşmaz karşıtlık, bir sınıfın öteki sınıfa karşı savaşımıdır, öyle bir savaşım ki, en yüksek ifadesine götürüldüğünde toptan bir devrim olur..."

"Toplumsal hareketin politik hareketi içermediğini söylemeyin. Aynı zamanda toplumsal olmayan bir politik hareket hiçbir zaman yoktur.

"Ancak sınıfların ve uzlaşmaz sınıf karşıtlıklarının artık bulunmadığı bir düzendedir ki, toplumsal evrimler, politik devrimler olmaktan çıkacaklardır..." (s.186)

Marks'ın, toplumsal hareket-siyasal hareket ilişkisini tanımlayan yukarıdaki sözleri, proletaryanın dünya görüşünün ihtilalci özünü ve anlamını da ortaya koyuyor aynı zamanda. Sınıflı toplumlarda siyasal mücadele toplumsal gelişmenin itici gücüdür. Bu, uzlaşmaz sınıf karşıtlığı üzerine oturan bir toplumda, iktisadi planda egemen olan

sınıfın, bu sayede politik planda da egemen olması, ve politik gücünü kullanarak, toplumsal gelişmenin önünü tıkaması, toplumsal gelişmeye karşı direnmesinden dolayıdır. Uzlaşmaz sınıf karşıtlığına dayalı her toplumda, toplumsal evrimler ancak politik devrimlere dönüşerek kendilerine yol açabilirler. Engels, *Anti-Dühring*'de siyasal hareketin temel unsuru olan "zor" üzerine tartışırken, önce, Marks'ın *Kapital*'deki sözlerini aktarıyor:

"Zor yeni bir topluma gebe her eski toplumun ebesidir." Sonra kendisi, onu, "*toplumsal hareketin, sayesinde donmuş ve ölmüş siyasal biçimleri altettiği ve parçaladığı alet*" (s.301) şeklinde tanımlıyor.

Daha önce, "Toplumlarda Değişmeyi Yaratan Nedir" ara başlığı altında, çok genel çizgilerle de olsa zaten değinilmiş olan bu sorunu burada daha fazla tartışmanın gereği yok artık. Aslında sorun yeterince açıktır, ama on yıllık teorisyenin kafası hala karışıkça, elden ne gelir ki?

Peki, toplumsal hareket kavramı, genelde, tarihsel hareketle aynı anlamı taşısa da, onun dar bir anlamda, kendi biçimlerinden biri anlamında, siyasal hareket anlamında kullanılması bütünüyle olanak dışı mıdır? Elbette değildir. Belirli durumlarda, toplumsal sınıfların siyasal mücadeleleri anlamında da kullanılabilir. Kullanımın kapsamı ve sınırları belli olduğu için, kimse bu tür bir kullanım üzerinde durmaz ve herhangi bir tartışmaya da girmez.

Fakat biz burada bütünüyle farklı bir durumla karşı karşıyayız. *D.Sesi*'nin "teorisyen" yazarı bize, toplumsal hareket dediğin siyasal harekettir şeklinde genel ve kesin bir tanım sunuyor. Bu tanım, ayrıca, toplumsal ekonomik ilişkileri genel toplumsal koşulların dışında gören o daha önce incelemiş bulunduğumuz görüşün bir parçası ve mantıksal bir devamı olarak sunuluyor.

Dahası var. Dönüp bakılırsa, *D.Sesi* yazarının, tanımladığı toplumsal hareket kavramını tırnak içine aldığı görülecektir. Bu sebepsiz değildir. Sebepsiz değildir zira yazar onu, *Küçük-Burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi* (H.Fırat) kitabından, oradaki kullanımı eleştirmek üzere almıştır. *Küçük-burjuva Popülizmi ve Proletarya Sosyalizmi* kitabında, toplumsal hareket kavramı, genel anlam ve içeriği ile, tarihsel hareket kavramı ile özdeş kullanılmıştır. *D.Sesi* yazarı, idealist yavanlıklarında direndiği için, oradaki kullanımı hedef alarak,

kendisi aynı kavrama ilişkin burada tartıştığımız tanımı yapıyor: “toplumsal hareket”ten kastedilen siyasal harekettir.”!

Ola ki, kimi okur “kastedilen” kelimesine aldanarak, *D.Sesi* yazarının muhatabının kastını anlatmak istemiş olabileceği ihtimalini düşünebilir. Fakat bu yalnızca bir yanılı, *D.Sesi* yazarının bozuk Türkçesinin neden olduğu bir yanılı olur.

Toplumsal hareket kavramının, *Küçük-Burjuva Popülizmi ve Proletarya Sosyalizmi* kitabındaki kullanımı -*D.Sesi* yazarının karşı çıktığı kullanım- yeterince açıktır:

“Toplumsal hareket, tek tek grupların partilerin ve sınıfların iradesinden bağımsız nesnel süreçler bütünüdür. Toplumsal hareketi oluşturan nesnel süreçler, yalnızca iktisadi süreçlere indirgenemez. Nesnel etken olarak, yalnızca iktisadi etken görülemez. Bu iktisadi temel üzerinde oluşan sınıf mücadeleleri, siyasal süreçler, kendiliğinden sınıf hareketleri vb. de tek tek grupların, partilerin ve tek tek sınıfların iradesinden bağımsız nesnel süreçlerdir.” (s.135)

TDKP’nin geçmiş politik ve örgütsel perspektiflerini ve pratiğini tartışan ve TDKP’nin öteki “teorisyen”i Z.Ekrem’e cevap olarak kaleme alınmış olan bu kitabın Beşinci Bölüm’ünde, taktik sorununa ilişkin kavrayışlar tartışılmaktadır. Bu bölümün, “‘71 Hareketinin Taktik Sorununa İlişkin Temel Kavrayışı Aşılabilir mi?” şeklindeki ara başlığı, soruna kısa bir teorik değinme niteliğindedir ve yukarıya aktarılan pasaj oradan alınmadır. Orada, başka şeyler yanında, TDKP’nin toplumsal hareketin nesnel yönünü ekonomik hareketle sınırlaması, siyasal taktiklerini yalnızca ekonomik kriz olgusuna dayandırmasındaki subjektif-iradeci anlayışı irdelenip eleştirilmektedir.

Küçük-Burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi kitabının sözü edilen bölümünde, Z.Ekrem’le herhangi bir sorun değil, taktik sorunu tartışılmıştı: “Cevaplanması gereken soru, çağdaş devrimci küçük-burjuva popülizminin, taktik sorunundaki bu egemen kavrayışının felsefi kökleriyle aşılabildiği, aşılıp aşılmadığıdır. Bu (ara) başlık altındaki tartışmamızın odak noktası, bu sorun olacak.” (s.129, aynı vurgu için bkz. s.125, 135 vb.). Z.Ekrem’le genel olarak taktik sorunu değil, proletaryanın leninist sınıf taktikleri sorunu tartışılmıştı: “Taktik kavramı sınıfsal bir içerik taşır. Leninist taktiğin sınıfsal içeriği, proleter sınıf hareketini esas alması, onu çıkarlarına dayanmasıdır.

Leninist taktiğin temel ilkelerinden birincisi, leninist taktiğin olmazsa olmaz koşulu, proletaryanın tarihsel rolünü ve bu temel üzerinde, onun toplumda süren eylemini esas almasıdır.” (s.132).

Z.Ekrem’le “nesnel” ve “öznel” kavramları, hareketin “nesnel yönü” ve “öznel yönü” kavramları herhangi bir açıdan değil, **proletarya hareketinin nesnel ve öznel yönü** olarak ele alınmış öyle tartışılmıştı. Yukarıya aktarılan pasajda yer alan “toplumsal hareket” tanımı bile bu amaca dönüktür. Nitekim hemen devamında şunlar söyleniyor: *“Tartışma konumuz (taktik sorunu) açısından önemli olan, bu noktayı kavrayabilmektir. Zira, ‘proletaryanın sınıf mücadelesinin önderlik bilimi olarak strateji ve taktik’in uygulama alanı, bu nesnel süreçlerin proletaryanın bilincinde yansımaları alanıdır. Yani proletarya hareketinin öznel, bilinçli yanıdır. Strateji ve taktik bütünüyle iradi bir işleve tabidir. Bu işlev proletarya hareketini, bilinçsiz (nesnel) sürecin, bilinçli ögesi haline getirmeyi, toplumsal hareketin nesnel seyrine bilinçli katılmayı ve onu etkilemeyi ifade eder. ‘Hareketin hızlandırılması ya da yavaşlatılması, kolaylaştırılması ya da zorlaştırılması; siyasal strateji ve taktiğin alanı ve uygulama kapsamı işte budur’(Stalin)” (s.135)*

Görüldüğü gibi, bilinç, irade vb. kavramlar proletarya eksenli kullanılmıştır. Bu, bütün bölüm boyunca böyledir. Örneğin kendiliğindencilik ya da maceracılık bu açıdan eleştirilmiştir. ‘71 Hareketinin iradeci felsefi kavrayışı ve maceracı eylem çizgisi bu açıdan eleştirilmiştir. Kuşkusuz, amaç soyut felsefi ve siyasal sorunlar üzerine gevezelik etmek değil de, **proletarya adına** ortaya çıktığını iddia eden sağ ya da “sol” oportünist akımlarla hesaplaşmak, onların proletaryanın devrimci dünya görüşüne ve gerçek sınıf çıkarlarına aykırı görüş ve konumlarını sergilemekse, elbette bütün tartışma **proletarya eksenli** olacaktır. Sorunun başka türlü tartışılması açıkça reddedilmiş ve Z.Ekrem’e aynen şunlar söylenmişti: *“Çin ve Vietnam devrimleri başarılı birlik taktikleriyle doludur. Mao Zedung, bir taktik ustasıdır. Ama proleter sınıf kavrayışı kaybedildi mi, leninist taktikten geriye ne kalır ki?” (s.133)*

Bütün bunlar yeterince açıktır. Ama bütün bu açık ve kesin olgulara rağmen, *D.Sesi*’nin karışık kafalı yazarı, tutup herşeyi birbirine karıştırmayı marifet ya da ideolojik tartışma sanıyor. Sorunu

proletarya hareketi açısından, proletarya hareketinin nesnel ve öznel yönü olarak tartışacağına, nesnel ve öznel kavramlarının kullanımına bu açıdan varsa itirazları ortaya koyacağına, soyut bir nesnel ve öznel etken tartışması yürütüyor. Ve bunu yaparken de toplumsal harekete ve sınıf mücadelesine ilişkin bir dizi idealist yavanlık sıralamaktan da kendini kurtaramıyor.

Z.Ekrem'le tartışmada, siyasal süreçlerin nesnel yönünden söz edilirken, "tek tek grupların, partilerin ve tek tek sınıfların iradesinden bağımsız" ifadeleri kullanılıyor; kuşkusuz amaç, bu "tek tek sınıflar"dan biri olan proletaryanın da "bilinçli ve yönlendirici iradesinden bağımsız olarak oluşan süreçler" olduklarını vurgulamaktır.

Toplumda genel ve soyut bir bilinç ve irade ya da kolektif bir bilinç ve irade olmadığına göre, bu yalnızca basit bir burjuva yalanı olduğuna göre, ve de marksist-leninist strateji ve taktik sorunları tartışıldığına göre, elbet bizi "proletaryanın bilinçli ve yönlendirici iradesi" ilgilendirir. Genel toplumsal-tarihsel hareket fasit bir daire etrafında dönmez. Bütün karmaşıklığına ve çelişmeli yapısına rağmen, o son tahlilde ileriye doğrudur. Çağımızda, proletarya devrimleri çağında, onun ileriye doğru tarihsel hareketinin temsilcisi herhangi bir sınıf değil, proletaryadır. Proleter strateji ve taktiğin işlevi, bu tarihsel nesnel seyri, "proletaryanın bilinçli ve yönlendirici iradesi"yle hızlandırmaktır. Tarihsel toplumsal hareketin kapitalizmden sosyalizme doğru olan tarihsel eğilimini proletarya temsil ettiğine göre, bu nesnel seyri, şu veya bu sınıfın değil, ancak "proletaryanın bilinçli ve yönlendirici iradesi" tüm sonuçlarına vardırabilir.

D.Sesi'nin "teorisyen" yazarının, -ve tabii öteki "teorisyen" in-, sorunu proletarya hareketi açısından tartışmak yerine, soyut, şu veya bu sınıftan bağımsız tartışması, nesnel yön, öznel yön, bilinç, irade vb. kavramlara sınıf-dışı tanımlar getirmesi niyetin değil, bakış açısının ürünüdür. Teorisyenlerimizin hep eleştirdiğimiz popülist kavrayışlarının, proletaryanın tarihsel sınıf konumu ve rolünü kavrayamamalarının sonucudur. *Küçük-Burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi*'nin, taktik sorunundaki temel eleştiri noktası da budur. Bu eleştiri, "proletaryanın sınıf eyleminin sorunlarının (mücadele ve örgütlenme sorunları)", "proletaryanın tarihsel rolünün kavranışı temelinde" ele alınmaması, "Leninist taktiğin bu en temel ilkesinin"

kavranamaması olarak ifade edilmişti. (s.133)

Bu ilkeyi kavramak, proletaryayı toplumsal hareketin odağında görmek, toplumsal hareketin nesnel ve öznel yönünü proletaryaya göre saptamak anlamına gelir. Burada Stalin'in sözlerini yeniden hatırlatmak yararlı olacaktır: "*İşçi hareketi iki unsurdan oluşur: Nesnel ya da kendiliğinden unsur ve öznel ya da bilinçli unsur. Nesnel, kendiliğinden unsur proletaryanın bilinçli ve yönlendirici iradesinden bağımsız olarak oluşan süreçler grubudur. Ülkenin ekonomik gelişmesi, kapitalizmin gelişmesi, eski iktidarın parçalanarak dağılması, proletaryanın ve onun çevresindeki sınıfların kendiliğinden hareketleri, sınıfların çatışmaları vb., tüm bunlar, gelişmeleri, proletaryanın iradesine bağlı olmayan olgulardır; işte hareketin nesnel yanı budur.*" (Strateji ve Taktik, Yıldız Yayınevi, s.41)

Burada işçi hareketinin nesnel yönü olarak sıralanan "süreçler grubu" nun, gerçekte, genel toplumsal hareketin nesnel seyrini oluşturan süreçler grubu olduğuna dikkat edilsin. Bundan dolayıdır ki, Stalin aynı görüşleri ve tanımları işlediği, bir diğer makalesinde, "bu süreçler son tahlilde tüm toplumun gelişmesini belirler" diyor. (a.g.e., s.5)

"*Ama hareketin bir de öznel, bilinçli yanı vardır. Hareketin öznel yanı, hareketin kendiliğinden süreçlerinin işçilerin bilinçlerine yansımalarıdır; proletaryanın belirli bir hedefe yönelik bilinçli ve planlı hareketidir.*" (a.g.e., s.41)

Tarihsel gelişmenin temel doğrultusu, aynı anlama gelmek üzere toplumsal hareketin temel doğrultusu, proletarya hareketinin de temel tarihsel doğrultusu demektir. Çağımızın, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağının, proletarya devrimleri çağının nesnel gerçeğidir bu. Bu temel düşünceyi işleyen *Komünist Manifesto*, benzer bir konumu, feodalizmden kapitalizme geçiş çağıyla ilgili olarak, burjuvazi için tespit eder. Tüm tarihsel gelişme o çağda burjuvaziden yanadır. İktisadi, siyasal, ideolojik, kültürel her açıdan, bu böyledir. Tarihsel-toplumsal hareket burjuvazinin şahsında temsilcisini bulur, onun şahsında yoğunlaşır. Tarihi yapan kitleler, bu arada proleterler de, nesnel olarak burjuvazi için savaşır. "Böylece, tüm tarihsel hareket burjuvazinin ellerinde yoğunlaşır; bu biçimde elde edilen her zafer, burjuvazinin zaferidir." (*Seçme Yapıtlar*, C.I, Sol Yayınları, s.141)

Siyasal süreçlerin nesnel ve öznel yönü

“Devrimci siyasal mücadelede iradecilik, toplumsal hareketin nesnel etkenlerini iktisadi etkenlere indirgeyen kaba materyalist anlayıştan doğar. Zira, bu takdirde, yalnızca ekonomik hareket ve onun bağımsız yasaları olduğu gerçeği görülür ve bununla yetinilir. Oysa, bu ekonomik hareketle sıkı sıkıya ilişkili olan ve son tahlilde onun tarafından belirlenen sınıf mücadeleleri ve bunun kendine özgü yasaları olduğu gerçeği unutulur. Sınıf mücadelesi alanı, bütünüyle iradeye tabi olarak ele alınır. Ekonomik koşullar elverişliyse (örneğin ekonomik kriz varsa) tek noksanlık olarak subjektif etken görülür. Bu durumda, bu subjektif etkeni gerçekleştirme yolu olarak, maceracı ya da kitlesel çalışma yöntemlerini tercih etmek siyasal davranış biçimi açısından değil ama, felsefî kavrayış açısından bir farklılık ifade etmez. İ.Kaypakkaya'nın, 12 Mart döneminde, milli kriz tespitinden kalkarak öncü savaşıyla 'tutuşturulmaya hazır bozkır'ı tutuşturma girişimiyle, TDKP'nin 12 Eylül döneminde, ekonomik kriz derinleşiyordan kalkarak, belirli bir propaganda ve ajitasyonla, işçi ve emekçi yığınları üretimi durdurmaya' çağırması (hani şu Z.Ekrem tarafından, sonradan, 'ancak mizah konusu olabilecek bir saşmalık' diye nitelenen çağrı) arasında iradecilik açısından önemli bir nitelik farkı yoktur” (H.Fırat, Küçük-Burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi, s.136).

Söylenenler son derece açık; herhangi bir şey değil, proletaryanın devrimci sınıf mücadelesinin önderlik sorunları tartışılıyor. Dolayısıyla öznel, nesnel, irade, bilinç vb. vb. her ne tartışılacaksa, bu açıdan tartışılması gerekiyor.

Ama hayır, D.Sesi yazarı genel ve soyut “insan bilinci”ni, genel ve soyut “insan iradesi”ni tartışıyor bizimle. Böyle genel, soyut, kolektif bir bilinç ya da irade varmış gibi.

Madem o, genel ve soyut bir platforma çekiyor bizi, biz bir süre için de olsa, onunla o platformda da buluşmakta, onunla o idealist yavanlıklarını o platformda da tartışmakta bir güçlük ve sakınca görmüyoruz.

“Sınıflar arasındaki mücadelenin başladığı yer, toplumun nesnel değil, öznel koşullarıdır ve siyaset alanına girer. Toplumsal hareket'ten kastedilen siyasi harekettir. H.Fırat'a göre siyaset 'nes-

nel' bir olgudur."

"Oysa, nesnel olgular tarafından belirlenen sınıf mücadelesinin kendisi insan iradesinin ürünüdür. Siyasi sürecin nesnel olduğunu söylemek ise, başlıbaşına bir acayıptır. Siyaset son tahlilde sınıf ayrımlarına tekabül etse dahi, insan bilincinin faaliyetidir. İnsan bilincinin dışında siyasi süreç olmaz." (D.Sesi, sayı:59, s.30 ve 31)

Hatırlanacağı gibi, teorisyen yazar bize bunları söylemişti.

Biz ise, siyasal süreçler öznel süreçlere, bilinçli ve iradi süreçlere indirgenemez, **onları içerir**, demiş ve bazı kısa açıklamalarla yetine- rek, sorunu tartışmayı sonraya bırakmıştık.

Yukarıya aktarılan sözlerde artık aşına olduğumuz o kafa karışıklığının bir dizi yeni örneği var.

"Nesnel olgular tarafından belirlenen sınıf mücadelesinin kendisi insan iradesini ürünüdür." D.Sesi yazarı, bunları bize, sınıf mücadelesinin **öznel bir olgu** olduğunu anlatmak için söylüyor. Bu düşüncesini, "insan bilincinin dışında siyasi süreç olmaz" vurgusuyla tamamlıyor.

Sınıf mücadelesinin insan bilincinde şu veya bu biçimde -ki bu koşullara bağlıdır- dile geldiği kesin. İnsan bilincinin dışında siyasi süreç olmadığı da kesin. Ama tıpkı, **insanın tüm nesnel toplumsal etkinliklerinin** onun bilincinde şu veya bu biçimde dile gelmesi ölçüsünde ve anlamında; tıpkı, insan bilincinin dışında **hiçbir nesnel toplumsal sürecin** düşünülemediği ölçüsünde ve anlamında bir kesinliktir bu yalnızca. Dolayısıyla, sınıf mücadelesinin öznel bir etken olduğunu ispatlamak için verilmiş bu tanımlar, bizi bir adım bile ileri götürmez.

"Yansıtılanın yansıtandan bağımsız olarak varoluşu (dış dünyanın bilinçten bağımsız olarak varoluşu) materyalizmin temel ilkesidir" (Materyalizm ve Ampriyokritisizm, s.129) Lenin, bu temel tanımı, Rus mahçularıyla doğa ile insan ve insan bilinci arasındaki ilişkiyi tartışırken yapıyor. Devamında söylenenler şunlar: "Doğa bilimleri tarafından olumlanan yeryüzünün insandan önce varoluşu, nesnel bir gerçektir."

İnsan varolduğundan beri doğa üzerinde etkin bir faaliyette bulunsa bile, doğanın varlığı ve onun yasaları, bilinçli insanın varlığından bütünüyle bağımsız, nesnel bir gerçekliktir. Organik evrimin en üst ürünü olan düşünen ve üreten insan yokken de, doğa tarihi ve onun

nesnel yasaları vardı.

Fakat sözkonusu olan toplum oldu mu, Lenin'in yukarıda tanımladığı temel ilkenin anlamı ve kapsamı temelden değişir. Toplum yasaları da doğa yasaları kadar nesnel bir gerçekliktir. Ama, bu nesnel yasalar, bu yasaların hükmettiği nesnel toplumsal süreçler, bilinçli insan etkinliğinden ayrı düşünülemezler. Teorisyenimizin ifade ettiği tarzıyla, "insan bilincinin dışında" toplumsal etkinlik ve toplumsal süreç olmaz.

Engels'i dinliyoruz: *"Ne var ki, toplumun gelişme tarihi, bir noktada, doğanın gelişme tarihinden temelde değişik olarak kendini ortaya koyar. Doğada -insanların doğa üzerinde yaptığı karşı etkiyi bir yana bıraktığımız ölçüde birbirleri üzerinde etki meydana getirenler, yalnızca bilinçsiz kör etmenlerdir ve genel yasa bu etmenlerin değişken oyunları içinde belirir. Bütün bu olgulardan hiçbir şey- ... -bilinçli istenen bir erek olarak meydana gelemez. Buna karşılık, toplum tarihinde, etkin olanlar, yalnız, bilince sahip, düşünüp taşınarak ya da tutku ile hareket eden belirli ereklere izleyen insanlardır; hiçbir şey bilinçli bir maksat olmadan, istenen bir erek bulunmadan meydana gelmez. Ama bu ayırım, tarihsel araştırma bakımından ne kadar önemli olursa olsun, tarihin akışının genel iç yasaların hükmü altında olduğu gerçeğinde hiçbir değişiklik yapmaz..."* (Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu, S.Y., C.3, Sol Yay., s.445, siyahlar bize ait)

D.Sesi yazarının tanımları, -o, tanımlarını bu amaçla değil de, yalnızca kendi idealist saplantılarını haklı göstermek amacıyla yapmış olsa bile-, yalnızca doğa süreçleriyle toplum süreçleri arasındaki temel farklılığı verir bize. Birinciler bilinçli insan etkinliği olsun olmasın var iken, ikinciler ancak bilinçli insan etkinliğiyle varolabilirler.

Ama bu, bu süreçlerin bilinçli, yani iradi, yani öznel süreçler olduğu anlamına mı gelir? Engels'in yukarıdaki sözlerinde cevabı zaten varolan bu soru, toplumun materyalist anlayışına getirir bizi.

Genel olarak materyalizm, düşünce karşısında varlığa, ruh karşısında maddeye öncelik tanıyan temel felsefi bir eğilim olarak materyalizm, Marks'tan önce de vardı. Marks'ın insan düşüncesine en büyük katkısı, materyalist anlayışı diyalektik yöntemle birleştirmekle kalmaması, aynı zamanda, diyalektik materyalizmin ilkelerini insan

tarihine uygulayarak tarihin materyalist anlayışını da geliştirmesidir.

Fakat biz onu, tarihin materyalist anlayışını, *D.Sesi* yazarı gibi anlarsak, bu, gerçekte ondan hiçbir şey anlamadığımız anlamına gelir. Örneğin biz kalkar, “insan bilinci dışında siyasal süreç olmaz” der ve bunu siyasal süreçlerin öznel süreçler olduğuna kanıt olarak ileri sürersek, bize, “insan bilinci dışında toplumsal üretim süreci olmaz” denilir ve bu aynı mantıkla toplumsal üretim sürecinin öznel olduğuna kanıt olarak gösterilirse, denecek bir şeyimiz olmaz ve materyalist tarih anlayışından da eser kalmaz. Demek ki, yazarımızın muhakeme tarzıyla sorun açıklığa kavuşmuyor, hepten karışıyor.

“İnsan bilincinin dışında siyasal süreç olmaz” ifadesi, zararsız bir düşüncenin masum bir anlatımı sanılmamalı. Hayır, bu düşünce, gerçekte, ekonomistlerin, menşeviklerin, tüm burjuva kuyrukçularının o değişmez örneğinin, o ünlü “grevci işçi” örneğinin felsefi dayanağı olarak öne sürülüyor. Nitekim yazar, bu grevci işçi örneğini verdikten hemen sonra, bizi, “insan iradesinin dışında ve pratikte sınıf çatışmasının çıktığını” ileri sürmekle itham ediyor; “bunu ileri sürmek için” diye devam ederek, ve önce tırnak içine alarak, sonra da hızını alamamanın etkisiyle olmalı, bir de parantez açıp içine bir ünlem kondurarak, “büyük marksist“(!) diye bir güzel de paylıyor. (s.30)

Fakat biz birkez, *D.Sesi* yazarına, bir süre için de olsa sorunu soyut planda tartışma sözü vermiş olduğumuz için, bu “grevci işçi” örneğini kuyrukçuluğun teorisi bölümüne, bütün bu felsefi yavanlıkların, ekonomizm ve burjuva kuyrukçuluğu şeklindeki somut siyasal sonuçları bölümüne bırakıyoruz.

D.Sesi ’nin “teorisyen” yazarını karışık kafalı diye nitelerken keyfi davranmıyor, yalnızca bir gerçeği belirtiyoruz. O, insan bilinci ile toplumsal etkinliği arasındaki kopmaz diyalektik bağdan kalkarak, bu gerçeğin sınıf mücadelesi süreçlerinin öznel süreçler olduğuna kanıt olabileceğini sanmıştı. Yukarıda fena yanıldığını göstermeye çalıştık.

Ne var ki, sorun burada bitmiyor. *D.Sesi* yazarı şimdi kalkıp bize dese ki, ben “insan bilinci dışında siyasi süreç olmaz” derken, insan bilinci ile onun toplumsal etkinliği arasındaki diyalektik birlik basit gerçeğini değil, ötesinde bir şeyi, sınıf mücadelesinin insan iradesinin bir fonksiyonu olduğunu, onun tarafından belirlendiğini, bu nedenle de öznel bir etken olduğunu anlatmak istedim; “sınıf

mücadelsinin kendisi insan iradesinin ürünüdür. Siyasi sürecin nesnel olduğunu söylemek ise, başlıbaşına bir acaipliktir”, şeklindeki sözlerim başka neyi anlatır ki!

Bunu dediğinde ise, onun o karışık, bulanık, muğlak cümleleri buraya kadar eleştirdiğimiz yanlış içerse de, **asıl olarak** bize bu son hatırlatılan anlamı taşıdığı için, yazar büyük ölçüde haklı da olur. Bize de bu kez, onun o eklektik, karışık düşüncelerini, bir de bu açıdan tartışmak düşer.

Aslında bu tartışma daha önce kısmen yapılmış, sınıf mücadelesi süreçlerinin, siyasal süreçlerin, nesnel ve öznel yanın ne anlama geldiği, bizzat Lenin’in ve Stalin’in görüşleri aktarılarak gösterilmişti. Fakat orada sorunun ayrıca tartışılacağı sözü verilmişti.

Şimdi bu sözümüzü tutmanın sırası.

Nesnel ve öznel bağıntısı, diyalektik ve tarihsel materyalizmin en temel bağıntılarında biridir. Bu iki kategori arasındaki karşıtlık, mutlak ve kalımlı değil, diyalektiğin tüm diğer ikili kategorilerinde olduğu gibi, göreceli ve değişkendir. Bu iki kategori birbirlerini dışlamaz, tersine içerir ve koşullandırır. Kısaca bunların ilişkisi mekanik, metafizik değil, diyalektiktir.

Nesnel olan, insan bilincinden ve iradesinden bağımsız olandır. Öznel olan ise, nesnel olanın insanın bilincinde şu veya bu biçimde yansımadır. Fakat bu, tarihsel-toplumsal süreçler sözkonusu ise, nesnel olanın insanın bilinçli etkinliği olmadan varolabileceği anlamına gelmez. Tersine, nesnel süreçler, ancak öznel süreçlerle birlikte, onlarla içiçe vardır. İlişki mekanik değil, diyalektiktir. Aynı şekilde karşıtlık, mutlak yani metafizik değil, diyalektiktir. Engels’in daha önce aktarılan pasajı, bu konuda yeterli açıklıkta olduğu için, sözü uzatmak gereksizdir.

“Sınıf mücadelesinin kendisi insan iradesinin ürünüdür” demek saf idealizmdir. Zira bu, onun toplumsal-nesnel yönünden soyutlayarak, maddi temelinden ve içeriğinden ayırarak, salt bir **ideolojik biçime** indirgemektir. Sınıf mücadelesinin öznel yönünü, onun kendisiyle aynileştirmektir. *D.Sesi*’nin “teorisyen” yazarı, bir ideolojik biçim olan “siyaset” kavramını, siyasal süreçlerle, sınıf mücadelesi süreçleriyle aynı anlamda kullanırken tam da bunu yapıyor.

Sınıf mücadelesi olgusu nesnel ve öznel etkenlerin bileşkesidir.

Fakat belirleyici olan nesnel etkidir. Elbette, bilincin belirleyici, tayin edici rol oynadığı tarihsel anlar vardır. Fakat bu yalnızca nesnel etkenlerin öznel etkenlerle, nesnel koşulların öznel koşullarla tamamlanması, öznelin nesnelle örtüşmesi anlamına gelir. Bu, soruna diyalektik anlayışla bakıldığında, çelişkili olmak bir yana, bir zorunluluktur da.

Daha önce de belirtilmişti: “Sınıf mücadelesinin kendisi” teorisyenimizin sandığı gibi insan bilincinin değil, toplumun maddi-iktisadi koşullarının ürünüdür. Bu mücadelenin genel tarihsel yönü ve temel içeriği, insan bilinci tarafından değil, bu maddi-iktisadi koşullarla belirlenir. Peki, sorunu böyle koymak, bilincin ve iradenin mücadelede oynadığı hayati rolü, belirli tarihsel anlarda ise **tayin edici** olan rolünü unutmak ya da küçümsemek anlamına mı gelir? Asla! Sorunun yukarıdaki marksist-materyalist konuluşu, gerçekte, bilincin ve iradenin sınıf mücadelesinde oynadığı role ve taşıdığı öneme hakettiği gerçek değeri vermenin biricik yolu ve şeklidir.

Sabırsızlığını dizginleyemeyen teorisyenimiz, öfkeyle ayağa kalkarak bize diyebilir ki, “nesnel olgular tarafından belirlenen sınıf mücadelesi” derken ben onun materyalist temelini zaten gözetiyorum. Biz de ona diyoruz ki, böyle başlayan cümleleri, “... insan iradesinin ürünüdür” diye sürdürür ve buradan da, sınıf mücadelesi süreçlerinin öznel süreçler olduğu sonucuna varırsan, bu itirazın sonucu değiştirmez.

Cümlelerin böyle kurulması yalnızca oportünist bir ihtiyatın ürünüdür. Kaldı ki, *D.Sesi* yazarının buradaki öfkeli itirazını bir an için haklı kabul etsek bile, bu sefer de gerisin geri “insan bilincinin dışında siyasal süreç olmaz” tartışmasına, bu basit gerçeğin, teorisyenimiz tarafından sınıf mücadelesinin öznel bir olgu olduğuna kanıt olarak kullanılması sorununa dönmüş olacağız. Dolayısıyla teorisyenimiz için kurtuluş yok. Bulanık, muğlak, karışık, ihtiyaca göre her tarafa çekilir ifadelerinin, yeri geldikçe kendisini kurtaracağını sanmışsa o, yalnızca kendini kandırmış ve bize darkafalılığının yeni bir örneğini sunmaktan öte bir şey yapmamıştır.

Aslında sorun ve soru son derece yalın: Sınıf mücadelesi bilinç ve irade tarafından belirlenen öznel bir etken midir? Bütün tartışma buradan çıkıyor, ve *D.Sesi* yazarı, bütün oportünist ihtiyatlara rağmen,

bu soruyu evet öyledir diye cevaplamaktan geri durmuyor. Siyaset ile siyasal süreci aynileştirmesi de, bu düşüncenin uzantısı oluyor. Sorun böyleanlaşıncı da, sınıf mücadelesinin nesnel ve öznel yönü tartışması yazara haliyle "bir acaiplik" olarak görünüyor.

Engels, Marks'ın *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı* kitabını tanıtmak amacıyla, Ağustos 1859'da yazdığı bir makalede, tartışmamızı aydınlatıcı şu sözleri söylüyor: "*Şubat devrimi, partimizi, politika sahnesine çıkarttı ve böylelikle onun salt bilimsel amaçlarla eylemi olanaksız hale geldi. Bununla birlikte, temel anlayış, partinin bütün yayınları içinde bir klavuz olarak arayıp bulmak mümkündür. Bütün bu yayınların içinde, her özel durumda, eylemin, daima, doğrudan doğruya maddi dürtülerden nasıl doğduğu, eyleme eşlik eden sözlerden değil de tersine, tıpkı siyasal eylem ve onun sonuçları gibi, siyasal ve hukuki sözlerin maddi dürtülerden nasıl çıkarıldığı gösterilmiştir.*" (Seçme Yapıtlar, C.I, Sol Y., s.616-617, siyahlar bizim)

İnsan, bu sözleri okuduğunda *D.Sesi* yazarının yüz ifadesini görmek isteği duyuyor.

Uzlaşmaz sınıf karşıtlığıyla bölünmüş bir toplumda, sınıf mücadelesi, şu veya bu sınıfın bilincinden ya da iradesinden değil, bu uzlaşmaz karşıtlıktan kaynaklanan maddi dürtülerden doğar. Bilinç ve iradenin bu mücadeleyi belirlemesi bir yana, Engels'in sözleriyle "tıpkı siyasal eylem ve sonuçları gibi", bu bilinç ve iradenin kendisi de maddi ekonomik koşullarca belirlenmiştir. Bu temel anlayışın kendisi, Marks'm ünlü Önsöz'ünde şöyle ifade edilmişti: "*Maddi hayatın üretim tarzı, genel olarak toplumsal, siyasal entellektüel hayat sürecini koşullandırır. İnsanların varlığını belirleyen şey bilinçleri değildir; tam tersine, onların bilincini belirleyen, toplumsal varlıklarıdır.*"

Teorisyenimiz, sınıf mücadelesini, gerçekte kendisi de maddi-ekonomik koşulların bir fonksiyonu olan bilincin bir fonksiyonu olarak görmekle, idealizme batmıştır.

Devam ediyoruz. Engels, *Konut Sorunu* isimli yapıtında (1872), Alman prudoncusu A.Mülberger'in görüşlerini hedef alır. Mülberger'in yanıtını yanıtlamak için, yazdığı Ek'te (1873) onun, "Proudhon tarafından formüle edilen ilkeler hemen her yerde hareketin itici ruhudur" sözlerine karşılık, Engels şunları söyler: "*Bunu reddetmek*

zorundayım. İlk olarak, işçi sınıfı hareketinin 'itici ruhu' hiçbir yerde 'ilkeler'de değil, her yerde büyük sanayinin gelişmesinde, ve onun etkilerinde, yani bir yandan sermaye, öte yandan da proletarya birikimi ve yoğunlaşmasında yatmaktadır." (Seçme Yapıtlar, C.2, Sol Y., s.422, siyahlar bizim)

A.Mülberger iddiasını neye dayandırıyor? Bazı Avrupa ülkelerinde prudonculuğun, A.Mülberger tarafından abartılmış nispi etkisine. Yani mücadele ile ona eşlik eden bilincin birbirine karıştırılmasına. Tıpkı teorisyenimiz gibi! Şaşılacak bir yan yok bunda; sınıf mücadelesine aynı idealist bakışın sonucudur bu. Bu idealist bakış **her durumda** hareketin nesnel konumu ile ona eşlik eden öznel bilincin örtüştüğünü sanır ve dahası, hareketin kendisinin bu bilinçten doğduğunu iddia eder ("Sınıf mücadelesinin kendisi insan iradesinin ürünüdür").

Bu idealist anlayış, bilincin mücadele içinde oynadığı rolü abarttığı için, ilk bakışta, çok devrimci görünür. Oysa, hareketin mevcut bilincini kutsadığı, bu bilinci her durumda varolan hareketin kaynağı olarak gördüğü için, gerçekte, kendiliğindenciliğin ve kendiliğinden bilincin önünde eğilen, **devrimci bilincin** aktif ve dönüştürücü rolünü hiçe indiren ekonomist ve kuyrukçu bir görüştür.

Siyasal süreçler sınıf mücadelesi süreçleridir. Karşıt sınıfların, şu veya bu bilincin eşliğinde ama, temelde maddi dürtülerin baskısıyla, farklı talep ve hedeflerle harekete geçişlerinden oluşan çelişmeli ve çatışmalı süreçlerdir. Her siyasal eyleme belirli bir bilinç eşlik eder. Engels'in *Ludwig Feuerbach*'taki sözleriyle, "insanları harekete geçiren ne varsa, hepsi zorunlu olarak onların beyninden geçer." Ne var ki, yine Engels'in sözleriyle, "ama bunun beyinde alacağı biçim, koşullara çok bağlıdır." Engels bize bir de örnek verir: "İşçiler 1848'de, Ren bölgesinde yaptıkları gibi makinaları artık düpedüz kırıp dökmedikleri günden beri kapitalist makinalaşmayla hiç de barışmış değillerdir." (Seçme Yapıtlar, C.3, Sol Y., s.448)

Sınıf mücadelesi süreçlerinin nesnel içeriği ve seyri ile, onların şu veya bu sınıfın bilincinde yansımaları arasındaki ayrım, marksist-materyalist anlayış açısından çok temel bir noktadır. Bu sınıf mücadelesinin nesnel ve öznel yönü arasındaki ayrımı ifade eder. Egemen sınıfların bilinçleri mücadelelerine denk düştüğü ya da hemen hemen denk düştüğü halde, ezilen sınıflar açısından, daha sonra göreceğimiz

gibi, durum farklıdır. Ekonomizm ya da kuyrukçuluk genellikle bu farklılığı anlamamak ya da önemsememekten doğar.

Sınıf mücadelesi süreçleri olarak siyasal süreçler ile onların şu veya bu sınıfın bilincinde yansımından oluşan ideolojik biçimleri - ki siyaset bu ideolojik biçimlerden biridir- birbirine karıştırmamak gerekir. *D.Sesi*'nin karışık kafalı yazarı, çok şeyi birbirine karıştırdığı gibi, bunları da karıştırıyor." Sınıf mücadelesinin kendisi insan iradesinin ürünüdür" ile "Siyaset... insan bilincinin faaliyetidir" ifadelerini aynı anlamda aynı şeyi, siyasal süreçlerin öznel süreçler olduğunu belirtmek için kullanması bundan dolayıdır.

Sınıf mücadelesine idealist yaklaşım, bu nesnel olgu ile onun büründüğü ideolojik biçimlerin ayırılmasını engeller. Oysa, *18 Brumair*'e yazdığı 1885 tarihli Önsöz'de, Engels, bu ayrımı "yasa" olarak niteler: "*ister siyasal, ister dinsel, felsefî, ya da tamamen başka ideolojik bir alanda yürütülmüş olsun, bütün tarihsel savaşmaların, aslında, toplumsal sınıf savaşmalarının az ya da çok belirgin bir ifadesi olduğuna ilişkin yasayı, karşılık olarak, bu sınıfların varlığının, dolayısıyla çarpışmalarının, bu sınıfların ekonomik durumlarının gelişme derecesi ile, bu gelişme derecesinden doğan üretim biçimleri ve bu değişim biçimleri ile belirlendiğine ilişkin yasayı ilk Marks bulmuştur.*" (*Seçme Yapıtlar*, C.I, s.475-476, siyahlar bizim)

Siyaset ile siyasal süreçler, sınıf mücadelesi süreçleri kopmaz bağlar içindedirler, birbirlerini etkilerler, oluştururlar. Fakat bunlar asla aynı şeyler, özdeş şeyler değildirler. Sınıf mücadelesi süreçleri olarak siyasal süreçler, maddi ekonomik temelden kaynaklanan toplumsal nesnel süreçlerdir. Siyaset ise, farklı sınıfların çatışmalarından oluşan bu nesnel süreçlerin, bu çatışmaya katılan şu veya bu sınıf ya da sınıf güçlerinin bilincinde, şu veya bu biçimde yansımından oluşan ideolojik bir biçimdir. Birincisi nesnel-maddi bir süreç iken, ikincisi öznel-ideolojik bir süreçtir. İkincisi birincisinin içinde ve temeli üzerinde ortaya çıkan bilinci ifade eder. Bunun kendiliğinden biçimleri ile, şu veya bu sınıfın gerçek temsilcileri tarafından bilinçle, şu veya bu sınıfın gerçek ve uzun vadeli çıkarlarına ve ideolojisine uygun olarak formüle edilmiş biçimlerini de birbirine karıştırmamak gerekir. Bu ikinci biçim, bilinçli sınıf siyasetini ifade eder. Sınıf siyaseti, şu veya bu sınıfın, sınıf çatışmalarına kendi gerçek konumu,

çıkarları ve hedefleri doğrultusunda bilinçli katılımıdır. Genellikle, hiç değilse modern toplumlarda, bu, siyasal partiler aracılığıyla olur.

Marksist teorinin kurucuları ve geliştiricileri, her zaman, siyasal mücadelelerin nesnel yönü ile bunların bu mücadelelere katılanların zihinlerinde yansımaları arasına bir ayırım çizgisi çizmenin önemi üzerinde durmuşlardır. Bu, materyalist tarih anlayışının en temel unsurlarından biridir ve *Alman İdeolojisi*'den itibaren sürekli vurgulanmıştır. *D.Sesi*'nin "teorisyen" yazarı, böyle bir ayırım yapmak bir yana, siyasal mücadelelerin kendisini insan iradesinin bir ürünü, insan bilincinin bir fonksiyonu olarak görmekle ve üstelik bunu bize tarihin materyalist anlayışı adı altında sunmakla, kasıtlı olmadığına göre, yalnızca teorik cahilliğini sergilemekte ve idealist önyargılarını tekrarlamaktadır.

"Bu iktisadi temel üzerinde oluşan sınıf mücadeleleri, siyasal süreçler, kendiliğinden sınıf hareketleri vb. de tek tek grupların, partilerin ve tek tek sınıfların iradesinden bağımsız nesnel süreçlerdir." (*Küçük-Burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi*, s.135)

D.Sesi yazarı önce benim bu sözlerimi aktarıyor. Sonra da yorumluyor: *"Yani sınıflar, gruplar, partileri birbirleriyle mücadele ediyorlar ama, bu mücadele edenler, birileri tarafından mücadeleye itilmişlerdir!"* (s.31) Elbette bu keyfi bir yorum. Fakat bu keyfi yorumu bir de esprî izliyor: *"Robot gibi ne yaptıklarını bilmeden, kavga edip duruyorlar. Aynen, Hacivat ile Karagöz gibi."* Z.Ekrem'in "ince esprî" merakını biliyoruz artık; yerine oturmamakla ve çoğu kez de, tersine kendi durumuna ve konumuna uygun düşmekle birlikte onun esprîlerinden hiç değilse belli bir "incelik" vardı. Fakat iki nolu teorisyenin esprîleri, yerine oturup oturmamaları bir yana, "köylü" kafalılığından olmalı, biraz fazla kabaca.

Engels, ölümünden çok kısa bir süre önce, W.Sombart'a yazdığı mektupta şunları söylüyordu: *"Marks bakımından tarihin tüm gidişi -önemli olaylar sözkonusu- bilinçsiz olarak gerçekleşmiştir, yani olaylar ve sonuçları insanların iradesine bağlı değillerdi, tarihin figüranları ya erişilmiş bulunan şeye taban tabana karşıt bir şey istiyorlardı, ya da bu erişilmiş bulunan şey önceden hiç düşünülmemiş sonuçlara yol açıyordu."* (*SeçmeYapıtlar*, C.3, s.613)

Pekala teorisyenimiz yukardaki kaba esprisine hedef olabilecek

içerikteki bu sözleriyle, Engels ne anlatmak istiyordu acaba? İnsan bilincinin ve iradesinin hiçliğini mi? Hiç de değil!

Bu sözlerde ifadesini bulan fikir, yine Engels tarafından daha önce, *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu* isimli yapıtında işlenmiştir. (Bkz. *Seçme Yapıtlar*, C.3, s.445-447, yukarıya bazı pasajları aktarılmıştı.)

Aynı fikir, kaba materyalizmin eleştirisini içeren Eylül 1880 tarihli bir mektupta (Joseph Bloch'a) yeniden işlenir:

"Biz kendi tarihimizi kendimiz yaparız ama, ilkin, çok belirli öncüllerle ve çok belirli koşullar içinde. Hepsi arasında, en sonunda belirleyici olanlar, iktisadi koşullardır. Ama siyasal koşullar vb., hatta insanların kafalarından hiç çıkmayan gelenek bile, kararlaştırıcı olmasa da gene de bir rol oynarlar..."

"Ama ikinci olarak, tarih, sonal sonuç her zaman, her biri bir sürü özel yaşam koşulları tarafından oluşturulmuş büyük bir sayıdaki bireysel iradenin çatışmalarından çıkacak biçimde yapılır; öyleyse birbirilerini karşılıklı olarak engelleyen sayısız güçler, güçlerin sonsuz bir paralel kenarlar grubu vardır tarihte, kendisine de bir bütün olarak bilinçsiz* ve kör bir biçimde hareket eden bir gücün ürünü gibi bakılabilecek bir bileşke-tarihsel olay- işte bu güçlerin bu sonsuz paralel kenarlar grubu içinden çıkar. Çünkü bir bireyin istediği şey bir başka birey tarafından engellenmiştir ve bundan da kimsenin istemediği bir şey çıkar. Tarih günümüze değin işte böyle doğanın bir süreci biçiminde oluşur vb. özet olarak aynı hareket yasalarına bağlıdır. Ama -herbiri kendi fizik yapısı ve son kertede iktisadi dış koşulların (ya da kendi öz kişisel koşullarının ya da genel toplumsal koşulların) kendisini ittikleri şeyi isteyen çeşitli iradeler yüzünden, bu iradeler istedikleri şeye erişemez, ama genel bir ortalama ile, ortak bir bileşke ile kaynaşırlar, (gene de kimsenin bundan-ç) bu iradelerin sıfıra eşit oldukları sonucunu çıkarma hakkı yoktur. Tersine, herbiri bileşkeye katkıda bulunur, ve bu nitelikle, bileşkede içerilir." (Seçme Yapıtlar, C.3, s.592-593, siyahlar bizim)

Demek ki, farklı iradelerin çarpışması sonucu bu iradelerin tek tek her birinden farklı bir bileşke olduğu zaman, bundan, bu tek tek

* Bu son kelimedeki vurgu Engels'e ait

iradelerin sıfıra eşit olduğu sonucu çıkmaz. Bu, bu tek tek iradelerin “aynen Hacıvat ile Karagöz gibi” olduklarını göstermez. Engels’in sözleriyle “tersine, herbiri bileşkeye katkıda bulunur, ve bu nitelikle, bileşkede içerilir.”

Daha önce bu sorun tartışılırken *D.Sesi* yazarına söylenenler şunlardı: *“Toplumsal süreçler siyasal süreçlere indirgenemez, siyasal süreçleri içerir. Siyasal süreçler öznel süreçlere indirgenemez, öznel süreçleri içerir. Bunları anlayabilmek için, her şeyden önce diyalektiği biraz olsun sindirmiş olmak gerekiyor. Fakat bu kadarı yetmez, ek olarak idealist değil, diyalektik materyalist bir konumda olmak da gerekiyor.”*

Yazar ne diyalektik biliyor, ne de diyalektik materyalist bir konumdadır. Bütün sorun da buradan çıkıyor. Fakat dahası, olur olmaz eline kalem almasını engelleyemiyor olsa bile, o Türkçe de bilmiyor. Bu nedenle, önce oradan başlamak gerekiyor.

Bütünü oluşturan bir sürecin, bu süreci meydana getiren tek tek unsurlardan bağımsız olması başka şeydir, bütün unsurlardan bağımsız olması başka şey. Eğer bu ikincisi kastediliyorsa, “tek tek grupların, partilerin ve tek tek sınıfların iradesinden bağımsız” ifadesi yerine, “bütün grupların, partilerin ve sınıfların iradesinden bağımsız” ifadesi kullanılırdı ve bu yineleme zorunluluğunu kaldırarak bize kelime tasarrufu da sağlardı.

Peki bu farkın önemi ne? Siyasal süreçlere mekanik değil de diyalektik yaklaşıldığında, bu fark muazzam bir önem taşır. Sınıf mücadelesini maddi-ekonomik temelinden kopararak ele aldığı gerçeğini bir yana bıraksak bile, yazarı, siyasal süreçleri “öznel” süreçler olarak görme temel yanılışına götüren nedenlerden biri de bu farkı anlayamamasıdır. O sanıyor ki, sınıf mücadelesi, şu veya bu sınıfın birbirinden ayrı, kopuk ya da yan yana eylemidir; her bir sınıfın, kendi çıkarları doğrultusunda, bildiği yolda, dilediği yöne, dilediğince gitmesidir. Ve sınıf mücadelesi de bunların toplamıdır! Onun sınıf mücadelesini bilinçli ve iradi sayması bundandır. Bu noktada iradeyi sınıf çıkarlarına bağımlı görüp görmemenin fazla bir önemi yok. Zira bütün sorun, canalcı sorun, her çıkarın bir öteki çıkar, her iradenin bir öteki irade tarafından, sözkonusu olan karşıt sınıflar olduğunda, karşıt irade ve çıkarlar tarafından engellendiği ve sürecin karmaşık, çelişmeli

ve çatışmalı bir süreç olduğunun kavranabilmesidir.

Ve bu bizi, bütün bu bölümde yaptığımız tartışmanın çok önemli bir diğer yönüne getiriyor.

Sormak gerekiyor teorisyen geçinen bu hamkafaya: Sınıf mücadelesi süreci farklı güç ve iradelerin çatışmasıyla oluşan bileşke bir ürünse, o nasıl “öznel” olabilir? Öznel olan, iradeye ya da bilince tabi olan değil midir? Toplumda karşıt sınıflar varolduğuna göre, bunlara tekabül eden farklı irade ve bilinçler varolduğuna göre, toplumda bir tek irade, “bütün” bir irade, çelişmesiz ve çatışmasız kolektif bir irade olmadığına göre, “insan iradesinin ürünü olarak” gördüğün sınıf mücadelesi hangi iradenin ürünüdür?

Siyasal süreci “öznel” bir süreç olarak görmek, onun çelişmeli, uzlaşmaz karşıtlığı içeren çatışmalı bir süreç olduğunu anlayamamaktır. Ayrıca burada, görüntüye rağmen, hatta bu çatışmaya katılanların öyle sanmasına rağmen, çatışan şey bilinçler ya da iradeler değil, bunlarda şu ya da bu ölçüde, şu veya bu biçim içinde yansıyan sınıf çıkarlarıdır.

Siyasal süreçlerin çelişmeli ve çatışmalı niteliğini anlayamamak, siyasal mücadelelerden, siyasal tarihten hiçbir şey anlamamaktır. Burada öznellik, tek yanlılık, metafizik sözkonusudur. Siyasal süreçlerin çelişmeli ve çatışmalı niteliğini, diyalektiğini kavrayamamak sözkonusudur.

Sınıf mücadelesi kavramının kendisi, en kalın kafalı olana bile, mücadelenin olabilmesi için ortada en azından iki karşıt gücün olması gerektiğini yeterli açıklıkta anlatır. Bu ise mücadele sürecinin kendisinin tek tek unsurlardan, ya da bunların mekanik toplamından değil, diyalektik çatışmasından oluşan bir bileşke olduğunu, tek tek iradeleri aşan nesnel bir ürün olduğunu gösterir.

Ama -denebilir bize- bu söylenenler, siyasal süreçler sınıf mücadelesi süreçleri için anlaşılır şeyler, ya şu “kendiliğinden sınıf hareketleri”nin nesnel etken sayılması da neyin nesi oluyor? D.Sesi yazarı hiç değilse bu konuda haklı değil mi? Onun “birileri tarafından mücadeleye itilmişler” sözlerindeki alaycılık, hiç olmazsa bu konuda yerinde değil mi?

Hayır, değil!

Nedenini Lenin’den dinleyelim: “3-) yukarıdaki nedenlerin

sonucu olarak, 'barışta' soyulmalarına hiç ses çıkarmadan katlanan, ama ortalığın karıştığı zamanlarda hem bunalımın yarattığı koşullarla ve hem de bizzat 'üstteki sınıfların' bağımsız tarihsel bir eyleme sürüklemeleriyle, yığınların faaliyetinde oldukça büyük bir artış olduğu zaman." (Sosyalizm ve Savaş, Sol Y., s.115)

Bunları Lenin, "Yalnızca tek tek grupların ve partilerin değil, ayrı sınıfların iradesinden de bağımsız olan" üç temel "nesnel" değişikliğin üçüncüsü olarak söylüyor. Altı çizili yerler Lenin'e aittir. Bunalımın baskısı ve "bizzat üstteki sınıflar", yığınları bağımsız tarihsel eyleme sürüklüyor. Teorisyenimizin sandığı gibi, yalnızca kendi öz iradeleri ya da bilinçleri değil. Yani yığınlar, teorisyenimizin alaycı ifadesiyle, "birileri tarafından mücadeleye itilmişler"dir. Lenin bu gerçeğin altını önemle çiziyor. Zira bu gerçeği anlayamayan, mücadelede ve devrimde önderlik sorununu, yani mücadelenin ve onun en yoğunlaşmış ifadesi olarak devrimin öznel koşullarını, dolayısıyla da bu koşulları hazırlamanın anlamını, kapsamını ve önemini de anlayamaz. Yığın eylemlerindeki kendiliğinden niteliği kavrayamayan, öncünün böyle anlardaki tayin edici rolünü de kavrayamaz. Yığınların mücadelesini zaten "bilinçli" ve "irade ürünü" saydığı için, tüm kuyrukçular gibi, kollarını kavuşturup 'arkadan bakmak'la yetinir.

Dolayısıyla da, sınıf mücadelesi sürecini öznel bir süreç olarak gören felsefi idealist anlayış, kitle hareketlerindeki kendiliğindenliği yani nesnelliği kavrayamadığı için, gerçek öznel etkeni de kavrayamaz. Bu ise, politikada arkadan sürüklenme, yani kuyrukçuluktur. Tüm kuyrukçular gerçek pasifistlerdir. Kendiliğinden hareketi öznel etken olarak gören *D.Sesi* yazarı, pasifizmin teorisyenidir.

Lenin'in, yukarıdaki sınıflar tarafından bağımsız tarihsel eyleme sürüklenen yığınlar şeklindeki sözleri, siyasal mücadelenin nesnel diyalektiğini kavramak açısından da aydınlatıcıdır. Her sınıfın eylemi, bir diğeri ve özellikle de karşıtı tarafından koşullandırılmıştır. Sınıf mücadeleleri tarihi bunun zengin bir tablosunu sunar. Her devrim örgütlü bir karşı-devrime yol açar özlü ifadesi, sınıf mücadelesinin belirli bir tarihsel kesitine ilişkin olarak, bu gerçeği dile getirir. Alman faşizmini, yalnızca işçi sınıfının burjuvazi karşısındaki zayıflığına yoranlara karşı, Stalin ve Dimitrov gerçeğin öteki yüzüne de vurgu yapıyorlardı: Alman faşizmi aynı zamanda, burjuvazinin güçlenen işçi

sınıfı ve devrimden duyduğu korkunun ürünüdür; artık, eski yöntemlerle, parlamentarizm ve burjuva demokrasisi yöntemleriyle yönetmemesinde ifadesini bulan zayıflığının da ürünüdür.

Sınıf mücadelesinin materyalist temelini ve bu nesnel diyalektiğini kavrayamayanlar, onu şu veya bu iradenin ürünü gibi görme hatasına düşerler. Buradaki tek yanlışlık bazen devrimi abartmaya, “sol”culuğa, maceracılığa yol açar. Bazen de tersi olur, karşı devrimi abartmak teslimiyete ve yılgınlığa sürükler. “Sınıf mücadelesinin kendisi insan iradesinin ürünüdür” diyen teorisyenimizin önderlik pratiği, bu idealist felsefi anlayışın farklı örneklerini sunar. O, “TDKP, Türkiye İşçi Sınıfı ve Emekçi Halkını 1 Mayıs 1981’de Üretimi Durdurmaya Çağırır” diyen bir önderliğin merkezindedir. (Önemle belirtmek gerekiyor, çok “sol”cu görünen bu çağrının sahipleri, daha bu çağrının mürekkebi kurumadan, Nisan 1981’de, devrimci hareketin en sağcı ve teslimiyetçi unsurlarından olduklarını pratikleriyle gösterdiler.)

Fakat öte yandan, *D.Sesi*’nin “teorisyen” yazarı, 1984 yılında, “toplum sağa kaymıştır”, “rejim oturmuştur”, “faşizmin kitle tabanı genişlemiştir” diyen ve çözümü reformist burjuvazinin eteklerine tutunmada bulan bir önderliğin de merkezindedir aynı zamanda.

III. BÖLÜM

KUYRUKÇULUĞUN TEORİSİ VE PRATIĞI

D.Sesi yazarının bizi çektiği soyut alanda yeterince kaldık, artık oradan ayrılabilir, sorunu daha somut planda tartışabiliriz.

Sınıf mücadelesinin “öznel” bir etken olduğu, insan bilincinin ve iradesinin ürünü olduğu üzerine, bütün o görmüş olduğumuz idealist yavanlıklar, gelip kendiliğinden hareketin kutsanmasına, onun nesnel değil öznel olduğu, “bilinçli” ve “iradi” olduğu düşüncesine, yani kuyrukçuluğun teorisine varıyor.

Bu kuyrukçu görüş kendini somutta şöyle ifade ediyor: “*İşçi sınıfının kendiliğinden mücadelesinin komünist partisinin iradesi dışında ve ondan bağımsız olarak ortaya çıkması, onun bir nesnel olgu olduğunu göstermez.*” (*D.Sesi*, sayı:59, s.31, siyahlar bizim)

Bunca tartışmadan sonra, yazarın görüşlerini bu kadar yakından inceledikten sonra, artık yersiz bir davranış gösterip ya neyi gösterir diye sormuyoruz. Zira, her mücadelenin “iradi” ve “bilinçli olduğunu,

bu nedenle “öznel bir olgu” olduğunu ve bu aynı nedenle de, “kendiliğinden hareketin” de “öznel bir olgu” olduğunu, biz artık ondan öğrenmiş bulunuyoruz.

Önce Stalin’i dinleyelim: “*Kendiliğindenlik ‘teori’si, oportünizmin teorisidir, işçi hareketinin kendiliğindenliğini yüceltme teorisidir; bu eylemde işçi sınıfı öncü güçlerinin, işçi sınıfı partisinin yönetici rolünün yadsınması teorisidir.*”

“...”

“*Kendiliğindenliği yüceltme teorisi, kendiliğinden harekete, bilinçli, planlı bir nitelik verilmesine karşı çıkar; bu teori, partinin işçi sınıfının başında yürümesine, partinin kitlelerin siyasal bilinç düzeyini yükseltmesine, partinin harekete klavuzluk etmesine karşıdır. .. kendiliğindenlik teorisi, hareket içindeki bilinç ögesinin rolünün azaltılmasının teorisidir, ‘kuyrukçuluk’ ideolojisidir; bu teori tüm oportünizmin mantıksal temelidir.*” (Leninizmin İlkeleri, s.26)

Yüzyılın sonundayız; kuşku yok, kuyrukçuluğun teorisi, artık yüzyılın başındaki gibi kaba yapılmıyor. Artık bazı şeyler açıktan yadsınamıyor, bazı şeylere açıktan karşı çıkılamıyor. Ortada bir *Ne Yapmalı* varken, koca bir tarihsel mücadele ve deneyim varken, birilerinin, üstelik kendilerine marksist-leninist diyenlerin, kendiliğindenliğin teorisini yüzyılın başındaki gibi yapmalarını beklemek safdillik olur. Ne var ki, benzer kafa yapısı, benzer sınıfsal ve ideolojik önyargılar, temelde aynı olan felsefi anlayışlar, başka başka biçimlerde, ama neticede ve kaçınılmaz olarak aynı yola kapı aralıyor.

Stalin, “kendiliğindenlik teorisi, hareket içindeki **bilinç ögesinin rolünün azaltılması teorisidir**” diyor. Stalin, teorisyenimiz gibi sokaktaki adamın kavramlarıyla değil, Leninizmin kavramlarıyla düşünür. Onun dilinde “bilinç ögesi”, kendiliğinden mücadeleye yolaçan “bilinç”, ya da şu grevci işçinin taşıdığı “bilinç” değil, siyasal sınıf bilincidir. İşçi sınıfının öncü partisi tarafından temsil edilen ve her yolla, her vesileyle sınıfa taşınan bilinçtir.

Lenin ve Stalin, proletarya hareketinin önderlik sorunlarını tartışırken, her zaman, **nesnel unsur kavramını kendiliğinden unsur, öznel unsur kavramını bilinçli unsur anlamında kullanırlar.** Nesnel olan kendiliğinden olandır, öznel olan bilinçli olandır.

Ama TDKP teorisyenini bu kullanımları tepe taklak ediyor. Ona

göre, işçi sınıfının kendiliğinden hareketi öznel unsurdur. Bu aslında, kendiliğinden hareket bilinçli harekettir demenin başka kelimelerle ifade edilmiştir.

Proletaryanın devrimci öncüsünün görevi, kendiliğinden hareketi bilinçli hareket düzeyine yükseltmek, nesneyi öznelştirmek, kendiliğinden sınıfı kendisi için sınıf haline getirmek için azami çaba sarfetmek, bu süreçleri kolaylaştırmak ve hızlandırmak için her yolla proletaryaya yardımcı olmak, önderlik etmektir.

Kendiliğinden hareketi öznel unsur olarak görmek, kendiliğinden hareketi bilinçli ve örgütlü bir hareket düzeyine çıkarma görevini gözardı etmektir, hareketin öznel yönünü geliştirmeyi ihmal etmektir.

Bu kadar kaba bir yanlışa ve yanılığa TDKP teorisini nasıl düşebilir, ilk bakışta anlaşılması güç görünüyor.

Fakat, sınıf mücadelesini insan iradesinin ürünü, siyasal süreçleri bilincin bir fonksiyonu olarak gören o idealist yavanlıklar, bu kaba yanılığın, bu kuyrukçu görüşün temelidir.

D.Sesi yazarına göre, mücadele hep bilincin ürünüdür; işçiler önce bilinçlenir sonra mücadele ederler; bilinç olmadan mücadele de olmaz. Kısaca bilinç, mücadeleden hep bir adım öndedir, onun kaynağıdır. Mücadele bilincin türevidir. Burada sözü edilen bilincin, devrimci sınıf bilinci, öncü tarafından temsil edilen ve taşınan siyasal sınıf bilinci olmadığını belirtmeye gerek bile yok. Hayır, teorisyenimiz düpedüz kendiliğinden kazanılan bilinci kastediyor. Kısaca, işçiler önce kendiliğinden bilinçlenir, sonra bu bilincin ürünü, türevi olarak kendiliğinden mücadeleye girerler.

O beş sayfalık nispeten kısa yazısında, *D.Sesi* yazarı, bu kuyrukçu görüşün çok sayıda örneğini sunuyor bize.

Bazı örneklerini görelim:

“İşçiler ve emekçiler, korkup sindikçe, baskı ve sömürünün daha da arttığını görerek, kavrayarak, ‘korkunun ecele faydası olmadığı’nın bilincine vardıklarında, faşizmin korkutucu etkisinin azaldığı dönemde, faşizme karşı direnişe geçerler.” (s.28)

Önce bilincine varırlar, sonra direnişe geçerler!

“Sınıflar mücadelesinde, yani devrimle karşı-devrim arasındaki çatışmada, işçi ve emekçilerin burjuvaziye ve faşizme karşı mücadeleye girme bilinci kendiliğinden oluşur.” Geriye ne kalıyor demeyin,

yazar devam ediyor:” *Onun kendiliğinden elde edemeyeceği bilinç, siyasi bilincidir.*” (s.29)

İşçiler ve emekçiler burjuvaziye ve faşizme karşı mücadele bilincini ediniyorlar; üstelik bilincin bu kadarını **keñdiliğinden** ediniyorlar; ama her ne kadar faşizme ve sermayeye karşıysa da, bu henüz siyasal bir bilinç değil!

Fikir değil, “seçmeci dilenci çorbası”!

“*Bir komünist için, en başta gelen görev, devrim ve sınıf mücadelesinin kanunlarını iyi bilmektir.*” (s.29) Yazar bu “doğru” sözün iki cümle sonrasında sınıf mücadelesi kanunlarını ne kadar iyi bildiğinin bir örneğini veriyor: “*Çünkü ekonomik olguların yarattığı sınıf çelişkilerinin çatışmaya dönüştüğü alan siyasi alandır, yani bilinçtir.*”

“Yani bilinçtir”! *D.Sesi* yazarı siyasal mücadeleyi onun ideolojik biçimleriyle özdeş tutuyor derken, en ufak bir zorlamada bulunmuyor, yalnızca gerçeği dile getiriyoruz.

Sıra bir sonraki cümlede: “*Faşizmin korkusundan kurtulma bilincine erişmeyen işçiler, faşizme karşı mücadeleye girmezler.*”

Bu “korku” lafı neden böyle çok diline takılıyor *D.Sesi* yazarının dersiniz? Önce korkmamak gerektiği bilinci, sonra mücadele! Bunu izleyen bir de inci: “*Ekonomik mücadelenin özünde siyasi bilinç yatar.*” Z.Ekrem’in kulakları çınlasın: “Bu da ne demek ola?”

İşçiler ve emekçiler “faşizme ve sermayeye karşı mücadeleye girme bilinci” kazanacaklar, ama bu henüz siyasal bilinç olmayacak! Ama öte yandan, “ekonomik mücadelenin özünde siyasal bilinç yatar” olacak! Bir kere daha, fikir değil, “seçmeci dilenci çorbası”!

Bitmedi, devam ediyoruz.

“*(H.Fırat) burjuvaziye karşı, ücret talebiyle greve giden işçinin eyleminin, onun mevcut bilincinden bağımsız oluştuğunu söyleyebiliyor.*” (s.30)

İşçi ücret talebiyle burjuvaziye karşı değil, işverene karşı greve gider. Bu tüm ekonomistlerin ve kuyrukçuların hep untageldikleri çok önemli bir farktır. İşverene karşı ücret talebiyle greve giden işçi SHP’li, DYP’li ya da RP’li olabilir, kısaca grevci işçi gerici burjuva bilincinin şu veya bu biçiminin etkisinde olabilir. Buna rağmen işçi greve gider; bu, grevin, işçinin güçlü sınıf içgüdüsünün kendiliğinden bir ifadesi olduğunuanlatır bize. Teorisyenimizin ve tüm kuyrukçuların

sandığının aksine, işçinin ücret talebiyle greve gidebilmesi için belirli bir bilince sahip olması gerekmez. Ama grevin kendisi onun için eğitici olur, kafasında bilinç kıvılcımları yeşertir. H.Fırat'a gelince, o "grevci işçi" örneğini ağzına bile almamıştır. Bu örnek, teorisyenimizin kendi kuyrukçu önyargılarının dile gelişidir. Fakat H.Fırat, bir kere daha önemle altını çizer: Kendiliğinden hareket proletarya hareketinin nesnel yönüdür ve bunu kavrayamayan her kimse iflah olmaz bir ekonomist ve kuyrukçudur.

"Kapitalist ekonominin krizinin artışı, sömürünün, baskının yoğunlaşmasını birliğinde getirir. Bu işçi ve emekçilerin bilincine hemen yansımaz. Bir süreç sonucunda burjuva sömürsüne ve baskısına karşı başkaldırabilme bilincine erişir. Bunun için, ekonomik krizin başlamasıyla veya derinleşmesiyle, işçi ve emekçiler hemen burjuva sömürsüne karşı mücadele edebilme bilincine erişmezler. Bir bilinçlenme sürecini gerekli kılar. Bu bilinçlenme süreci, esas olarak, sınıfın kendiliğinden elde ettiği bir şeydir. Marksist öncü partisi olsa da olmasa da, sınıf kendi kendine bu bilince erişebilir." (s.31)

Yine önce bilinç, tabii hep o kendiliğinden elde edilen bilinç, ve sonra da mücadele!

Aforizma: Önce bilinç vardı!

Soyut planda *D.Sesi* yazarını izlerken, onun, sınıf mücadelesini insan bilincinin bir fonksiyonu olarak gören felsefi idealist anlayışını yeterli açıklıkta görmüştük. Şimdi somut bir alandayız, işçi sınıfının ve emekçilerin kitle mücadeleleri alanında yazarı izliyoruz. O bize diyor ki, kitleler önce kendiliğinden bilinçlenirler, bilincine varırlar, sonra mücadele ederler. Böylece felsefi idealizm, kendini, proletarya hareketinin ve devrimci sınıf mücadelesinin sorunlarında kendiliğinden bilincin kutsanması, en bayağı bir kuyrukçuluk olarak ortaya koyuyor.

Şaşırtıcı ve akıl almaz gelecek ama, yüzyılın başındaki ekonomistler, yazardan bir adım ilerideydiler. Onlar saf idealist değil, kaba materyalistti. Madde bilinci belirler basit gerçeğinden hareketle, proleter sınıf mücadelesinin sosyalist bilinci yaratacağını iddia ediyorlar, ve böylece işçi hareketine sosyalist sınıf bilinci taşınmasına karşı çıkıyorlardı. Bu kendiliğinden mücadelenin yarattığı kendiliğinden bilincin kutsanmasıydı. Onlara kuyrukçu denmesinin nedeni, kendili-

ğinden mücadele içinde doğan, ama kaçınılmaz olarak burjuva bilincin sınırları içinde kalan kendiliğinden bilinci kutsalılarından.

Lenin ve marksistler, kendiliğinden hareketin tohum halinde bilinçlenmeyi ifade ettiği gerçeğini reddetmediler, ama bunu kutsalının, bunu abartmanın, bununla yetinmenin ekonomizm ve kuyrukçuluk olduğunu döne döne vurguladılar. Bu vurgu, aynı zamanda, öncünün rolüne, öncünün temsil ettiği “bilinçli unsur”un rolüne, öznel etkene bir vurguydu.

Bizim karmakarışık kafalı yazarımız ne yapıyor? Kendiliğinden bilinci, kendiliğinden mücadelenin önüne koyuyor. İşçiler önce kendiliğinden bilinç edinecekler, “sonra” kendiliğinden mücadeleye girecekler diyerek, ekonomistlerin bile bir adım gerisine düşüyor.

Yüzyılın başında ekonomistlerle tartışma, sınıf mücadelesinin maddiköklere üzerine değildi. Onlar da tıpkı marksistler gibi, proleter sınıf mücadelesinin modern ekonomik ilişkilerden, kapitalizmin yığınlarda yarattığı yoksulluk ve sefaletten doğduğunu kabul ediyorlardı. Ama onlar, bu mücadelenin kendi sınıf konumuna uygun bilinci, yani sosyalist sınıf bilincini de yarattığını, yaratacağını iddia ederek yoldan çıkıyor, kendiliğindenlik önünde yerlere kapanıyor, işçileri burjuva bilincin etkisine terk ediyorlardı.

Buna karşı Lenin ve marksistler, sosyalizmin ve sosyalist sınıf bilincinin proleter sınıf mücadelesinden değil, onun yanısıra doğduğunu, bu nedenle onu mücadele eden proleter yığınlara taşımak gerektiğini belirtiyorlardı. Popülist yazarlarımızın hiç kavrayamadığı, sosyalizmle sınıf hareketinin birleştirilmesi tarihsel görevi de buradan doğuyordu.

D.Sesi’nin “teorisyen” yazarı, ikide bir sınıf siyasal bilinci kendiliğinden kazanamaz (ama “burjuvaziye ve faşizme karşı mücadeleye girme bilincini kendiliğinden kazanır”!) diyerek, ekonomizme karşı sözümona tedbirini alıyor; ama işçiler önce kendiliğinden bilinç kazanırlar, sonra bu bilinçle mücadeleye girerler diyerek, ekonomistlerin bir adım gerisine düşüyor. Ekonomistler kaba materyalistti, *D.Sesi* yazarı idealisttir. Ekonomistler kendiliğinden eylemin yarattığı tohum halindeki bilinci kutsayarak, işçileri burjuvazinin ideolojik etkisine terk ediyorlardı; *D.Sesi* yazarı işçileri kendiliğinden eylemler öncesinde bilinçlenmiş sayıyor. Üstelik mücadele öncesi bu bilinçlen-

meysi, “burjuvazi ve faşizme karşı mücadele bilinci” (s.29), “burjuva baskı ve sömürüsüne karşı mücadele bilinci” (s.31) mertebesine çıkararak öncünün, “bilinçli öge”nin önemini ve rolünü karartıyor. Ekonomistlerle aynı kapıya çıkarak, işçileri ve emekçileri burjuvazinin ideolojik etkisine terk ediyor. Bu karışık kafa, o dilinden düşürmediği, ona buna, olur olmaz, yerli yersiz bir suçlama, bir küfür olarak fırlattığı “ekonomizm” kavramının içeriğini gerçekte hiç anlamamıştır. Bundan sonra da anlayacağını sanmıyoruz.

12 Eylül sonrasında baskıyla, terörle, burjuva propagandanın ve demagojinin binbir çeşidiyle, ikiyüzlü, gerçek dışı vaadlerle, oyalamalarla işçiler ve emekçiler bir dönem dizginlenebildiler. Ama baskı, yoğunlaşan sömürü, gün geçtikçe daha da kötüleşen ve ağırlaşan yaşam koşulları işçilerin ve emekçilerin hoşnutsuzluklarını içten içe mayaladı. Genellikle olduğu gibi, bilinçleri hoşnutsuzluklarının çok çok gerisindeydi. Bu arada 1983 seçimleri yapıldı, burjuva partiler kitlelerden geniş bir oy desteği elde ettiler; ANAP gibi cunta uzantısı bir parti büyük şehirlerde oyların büyük bir kısmını aldı. Burjuva basını bunu, işçiler 24 Ocak mimarı Özal’ı destekliyor, diye sundu. Böylece derin hoşnutsuzluğu karartmaya çalıştı.

Bu yalanla savaşarak, geri bilince rağmen yığınların hoşnutsuzluğunun ileri safhada olduğunu vurgulamak; yığınlara iktisadi tavizler vermeye bile tahammülü olmayan bir rejimin kitlelerin hoşnutsuzluğunu dizginleyemeyeceğini, bunun mücadele halinde uç vereceğini vurgulamak; seçim sonuçlarının aldatici görüntüsünün yarattığı/yaratacağı umutsuzluk, teslimiyet, reformist burjuvazinin eteklerine tutunma, umudunu ona bağlama eğilimleriyle savaşmak- bütün bunlar komünistlerin ve devrimcilerin canalcı görevleriydi, o dönem.

İşte tam böyle bir dönemde, 1984, *D.Sesi* başyazarı aldı eline kalemi, “rejim oturmuştur”, “faşizmin kitle tabanı genişlemiştir”, “toplum sağa kaymıştır” vb. gerici tespitler yaparak teslimiyetin, pasifizmin ve ikisinin somut bileşkesi olarak DSP kuyrukçuluğunun teorisini yaptı. Bilimsel bir teorik ufuktan yoksun olduğu için, kitleleri ezen, yoksullaştıran, açlığa ve işsizliğe terkeden, yıkıma sürükleyen bir rejim, gerçekten kitle temeli bulabilir mi, varolanı genişletebilir mi, kitleleri uzun süreli dizginleyebilir mi, diye kendine sormadı bile. O seçim sonuçlarına baktı, ANAP gibi partilerin şehirlerde yaptığı “oy

patlaması”na baktı ve kararını verdi: rejim oturmuştur, faşizmin kitle tabanı genişlemiştir, toplum sağa kaymıştır!

Ne var ki, çok geçmedi, yılların biriktirdiği, içten içe mayaladığı hoşnutsuzluk, tahammül sınırlarına vardı. Rejimin de bu durumun baskısıyla nispi bir geri çekilme içine girdiği bir dönemde, hoşnutsuzluk kendini belirli biçimlerde dışa vurmaya, kendiliğinden eylemler olarak ifade etmeye başladı. Çeşitli grevler, küçük çaplı direnişler, barışçıl yürüyüşler vb. oldu. Yıllarca yaşadıkları özellikle işçilerin bilincinde belirli bir gelişme sağlamıştı, ama bu henüz belli belirsiz, işgüdüsel, sezgisel bir şeydi. Bu belli belirsiz bilincin işçilerin grevlerine, direnişlere geçmesinde belirli itici bir rolü vardı, ama bu rol taliydi. Onların kıpırdanışlarının gerçek temeli dayanılmaz maddi yaşam koşullarıydı, tahammül sınırlarının aşılmasıydı. Bir kere daha bilinçleri hoşnutsuzluklarının çok gerisindeydi. Onları “harekete geçiren ne varsa, hepsi zorunlu olarak onların beyninden geçiyor”du; “ama, bunun beyinde alacağı biçim, koşullara çok bağlı”ydı (Engels). Pratik davranışlarıyla “faşizme ve sermayeye karşı” tepkilerini ortaya koyan işçiler ve emekçiler, bilinç planında geride, burjuva bilincin şu veya bu biçiminin yörüngesinde kalıyorlardı. Onları harekete geçiren şeyler, onların beyninden, burjuva bilincin şu veya bu biçiminin prizmasından geçerek yansıyordu.

“Türkiye kapitalizminin yaşadığı köklü ve çözümsüz sorunlara, burjuvazinin siyasal açmazlarına, işçi hareketindeki ilk gelişmelere ve Kürt halkının dışa vurmaya başlayan birikmiş öfkesine” (İstikrar Olanaklı mıdır?, *Ekim*, sayı:2), dikkati çekip devrimci iyimserliği güçlendirmek; ama öte yandan, gelişen mücadeleye bilinçli ve örgütlü bir nitelik kazandırma, mayalanmakta olan devrimci bunalımın “özel etken”lerini hazırlama görevine, “Komünistlerin Görevleri”ne dikkat çekmek -işte yapılması gereken buydu.

Ama bakın ne oldu? DSP Broşürünün yazarı, yani şu bizim teorisyen hamkafa, işçilerin hoşnutsuzluğunun mücadeleye dönüştüğünü görünce, yeniden eline kalemi aldı ve yazdı. “İşçi ve emekçilerin burjuvaziye ve faşizme karşı mücadeleye girme bilinci kendiliğinden oluşur”. “(İşçiler ve emekçiler) bir süreç sonucunda burjuva sömürsüne ve baskısına karşı başkaldırabilme bilincine erişirler... Bu bilinçlenme süreci, esas olarak, sınıfın kendiliğinden elde ettiği bir şeydir.

Marksist öncü partisi olsa da olmasa da, sınıf kendi kendine bu bilince erişebilir.” Peki bütün bunların anlamı ne? Kısaca şu: İşçiler ve emekçiler bugün sermayeye ve faşizme karşı mücadele ediyorlarsa, bu onların bu düzeyde bir bilinci, üstelik kendiliğinden kazanmalarından dolayıdır! İşçilerin bu düzeyde bir mücadele bilinci kazanmak için H.Fırat gibilerine ihtiyaçları yok!

Kuşkusuz sorun “H.Fırat gibileri” sorunu değil. Sorun öncünün rolü, sorun “bilinç ögesi”, sorun komünistlerin görevleri sorunudur. Bunun her küçümsenmesi, her aşağılanması, kendiliğinden hareketin bilinç olanaklarının her abartılması, dosdoğru kuyrukçuluğa, elleri böğründe bağlamaya, arkadan bakmaya, kısaca pasifizmin teorisine ve pratiğine götürür. *“Kendiliğindenlik teorisi, hareket içindeki bilinç ögesinin rolünün azaltılması teorisidir, ‘kuyrukçuluk’ ideolojisidir; bu teori, tüm oportünizmin mantıksal temelidir.”*

Dahası var: *“Bazıları, Lenin’in ve bolşeviklerin düşüncesine göre sosyalist ideolojiyle birleşmeyen işçi hareketinin yok olmaya doğru gideceğini ve toplumsal devrime ulaşamayacağını öne sürüyorlar. Fakat bu bir uydurmadır”*. Bu uydurmanın dayanıksızlığını gösteren Stalin, devam ediyor: *“Bundan başka Lenin, kendiliğinden hareketi araştırmayı hiçbir zaman amaç edinmemiştir, o sadece pratikçilere bilinçli olarak ne yapmaları gerektiğini göstermek istiyordu.”* (Bütün Eserler, C.I, Devrim Yayınları, s.123-124)

Bu, gerçek leninistlerle tüm ekonomistler ve kuyrukçular arasında çok önemli bir ayrım noktasıdır. Demek ki, 8. Kuruluş yıldönümü bildirisinde, “Marks, Engels, Lenin ve Stalin’in Görüşlerine Tam Bir Sadakat!” sözlerini iri harflerle yazmak, gerçeği değiştirmiyor. Böyle yeminler etmek, kimseyi en pespaye burjuva görüşleri teori ve politika diye ileri sürmekten alıkoyamıyor. Sorun iyi niyet sorunu değil. Bir kere daha; tüm ünlü oportünistler gerçekte iyi niyetli kimselerdi. İlerlemenin tek yolu var; Marks, Engels, Lenin ve Stalin’in adı üzerine daha az ruhsuz yeminler etmek, ama her vesileyle onlardan daha çok şey öğrenmek.

Egemen bilinç ve ezilen sınıf

“Egemen sınıfların bilinçleri mücadelelerine denk düştüğü, ya da hemen hemen denk düştüğü halde, ezilen sınıflar açısından daha sonra

göreceğimiz gibi, durum farklıdır. Ekonomizm ya da kuyrukçuluk, genellikle bu farklılığı anlamamak ya da önemsemekten doğar.”

Bunları daha önceki bir bölümde söylemiştik.

Mücadele ve bilinç birbirinden ayrılmaz. Her mücadeleye, onu şu veya bu şekilde, şu veya bu yönde etkileyen belirli bir bilinç eşlik eder. Her mücadele, belirli maddi dürtülerle belirli bir bilincin birleşip kesişmesinin ürünüdür. Fakat bütün sorun mücadeleye eşlik eden bilincin ne tür bilinç olduğudur. Zira, ezilen ve sömürülen yığınlar sözkonusu olduğunda, genellikle, bilinç eylemin gerisindedir, kimi zaman da onunla çelişki halindedir.

Neden?

Nedenine geçmeden önce, tanımlanan durumu, çok bilinen ve daha önce de sözü edilen bir olayla örnekleyelim.

15-16 Haziran Direnişinde, işçiler parlamentonun çıkardığı bir yasaya baş kaldırmışlardı. Bu direniş, esasta, baskı ve sömürünün o güne kadar işçilerde biriktirdiği öfke ve hoşnutsuzluğun, hükümetin sendikal hakları hedef alan keyfi bir tutumu karşısında, bu tutumun da baskısıyla eyleme dönüşmesiydi. Bunda, işçilerin, o güne kadar oluşmuş sınırlı, dar, kendiliğinden bilinçleri elbette belirli bir harekete geçirici rol oynadı. Fakat bunun etkisi taliydi ve zaten bilinç eylemin çok çok gerisine düştü. Eylemi ilerleten, genişleten değil, tersine, geriletten, sınırlayan, daraltan bir rol oynadı. Direniş, nesnel olarak, bilinci çok çok aşıyordu. Burjuva devletin önlerine ördüğü polis, asker ve tank barikatlarını aşarak, düpedüz bu barikatlarla çatışarak ilerleyen işçiler, ellerinde bu aynı devletin simgesi bayraklar taşıyorlardı.

Bu çelişki, tüm gerçek marksistler için anlaşılır bir şeydir. Bu çelişkiyi anlayamayan, ya da TDKP'nin karışık kafalı teorisyeni gibi şu veya bu biçimde küçümseyip karartan her kimse, bilincinde olsun olmasın, tastamam bir kuyrukçudur. İşçiler önce bilinçlenir, sonra da mücadele ederler anlayışı, bu çelişkiyi karartan kuyrukçu bir anlayıştır.

Marksist yazında, işçi sınıfının kendiliğinden bir sınıf olması durumu ile kendisi için bir sınıf haline gelmesi arasında açık, net ve çok temel bir ayrım yapılır. Bu ayrım keyfi değil, nesnelidir. Üretim içindeki yeri ve özel mülkiyet karşısındaki konumuyla, proletarya, kapitalist toplumun en devrimci ve tek tutarlı sınıfıdır. Kapitalizmden sosyalizme geçişte ifadesini bulan temel tarihsel değişimin öznesidir.

Ne var ki, işçi sınıfı kendiliğinden bir sınıf olmaktan çıkıp kendisi için bir sınıf haline gelebildiği ölçüde, bu rolünü bilinçle ve başarıyla oynayabilir.

Kapitalizm koşullarında, işçi sınıfının nesnel sınıfsal konumu ve çıkarlarıyla taşıdığı bilinç arasında hep bir çelişki vardır. Bu çelişkinin kaynağı, *Alman İdeolojisi*'nde bir genelleme olarak şöyle açıklanır:

"Egemen sınıfın düşünceleri, bütün çağlarda, egemen düşüncelerdir de, başka bir deyişle, toplumun maddi* gücü olan sınıf, egemen manevi* güçtür de. Maddi üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf, aynı zamanda, entellektüel üretim araçlarını da emrinde bulundurur, bunlar o kadar birbirinin içine girmiş durumdadırlar ki, kendilerine entellektüel üretim araçları verilmeyenlerin düşünceleri de aynı zamanda bu egemen sınıfa bağımlıdır..." (Seçme Yapıtlar, C.1, Sol Y., s.55, siyahlar bizim)

Kendiliğinden sınıf, kendiliğinden hareket vb. kavramların toplumsal-nesnel temeli budur. Maddi yaşam koşulları, baskı, sömürü, yoksulluk işçi sınıfını mücadeleye iter. Öte yandan burjuva bilincin değişik biçimleri, her adımda işçi sınıfının yolunu keser, eylemini sınırlar ya da saptırır. Kimi zaman şu veya bu burjuva akımın yedeği haline getirir. *"İşçi sınıfının kendiliğinden sosyalizme çekildiği sık sık söylenir... İşçi sınıfı kendiliğinden sosyalizme çekilir; ne var ki en yaygın (ve sürekli olarak çeşitli biçimler altında canlandırılan) burjuva ideolojisi, kendisini, işçi sınıfı üzerinde kendiliğinden daha da büyük ölçüde kabul ettirir."* (Lenin, *Ne Yapmalı*, Sol Y., s.56)

İşçiler önce egemen bilincin etkisinden kurtulup sonra mücadele etmezler. Genellikle bunun tam tersi olur. Maddi yaşam koşulları, maddi dürtüler, onları mücadeleye iter. Bu mücadele, işçilerin burjuva bilincini, önyargılarını sarsar, bilinç kılıcılarını, tohum halinde bilinç öğeleri yeşertir. Fakat bu henüz devrimci sınıf bilinci değildir. Bu bilinç kılıcılarında da yararlanarak, işçilerin sınıf bilincini geliştirmek, kendiliğinden hareketi bilinçli ve örgütlü bir düzeye yükseltmek, bilinçli ve ileri hedeflere yöneltmek proleter öncünün görevidir.

İşçiler önce kendiliğinden bilinçlenirler, sonra mücadele ederler anlayışı, mücadele eden yığınların bilinçleri ile eylemleri arasındaki

* Vurgular Marks-Engels'e ait

çelişkiyi ve bu çelişkiyi gidermede ifadesini bulan proleter öncünün hayati rolü ve önemini karartan kuyrukçu bir görüştür.

Elbette sınıf mücadelesi “hacivat-karagöz oyunu” değildir, ama her kim ki, bu mücadelede proletaryanın **ezilen**, burjuvazinin ise **egemen** konumunu unuttur, her kim ki, egemen burjuvaziye karşı kendiliğinden mücadeleye giren proletaryanın, toplumsal-nesnel nedenlerle, bu aynı egemen burjuvazinin egemen bilincinin şu veya bu biçiminin etkisi ve baskısı altında olduğu gerçeğini unuttur, o iflah olmaz bir kuyrukçudur.

Burjuvazi toplumun egemen sınıfı olarak tam anlamıyla bilinçli ve örgütlüdür. Oysa proletarya gerçek sınıf bilincinden yoksundur ve örgütsüzdür. Onun maddi dürtülerle, sınıf içgüdüleriyle ortaya çıkan kendiliğinden mücadeleleri bu durumda esaslı bir değişiklik yapmaz. Daha önce de belirtildiği gibi kendiliğinden mücadele bilinçlenmede belirli ilerlemeler sağlar. Ama kim ki, bunu abartır, bunun teorisini yapar, o gerçekte bir kuyrukçu, bir ekonomisttir. Komünistlerin görevi, proletaryanın kendiliğinden bilincinin teorisini yapmak, proletaryanın kendiliğinden bilinçlenmesinin olanaklarını araştırmak ve abartmak değil, her yolla proletaryayı bilinçlendirmek, örgütlemek, ileri mücadele hedeflerine yöneltmektir.

Küçük-Burjuva Popülist ve Proleter Sosyalizmi kitabında, kendini **sınıfın öncü partisi** olarak niteleyen TDKP'nin kavrayışı ve pratiği, **proleter öncünün gerçek misyonu** açısından tartışılıyordu.

“İstikrar Olanaklı mıdır?” yazısında, “iktisadi-sosyal-siyasal dinamiklerin Türkiye’yi devrimci bir bunalıma hazırladığı” gerçeğine dikkat çekilerek, proleter öncünün, bilinçli ögenin rolü ve önemi, öznel etkeni hazırlama hayati görevi vurgulanıyor.

TDKP teorisyeninin incelemekte bulunduğumuz yazısı, bu kitaba ve bu yazıya karşı kaleme alınmıştır. Tüm görüşleri şu ortak paydaya çıkıyor: Kendiliğinden hareketin ve kendiliğinden bilincin abartılması; bilinçli ögenin, proleter öncünün, öznel etkenin küçümsemesi. Bu küçümseme, tüm kuyrukçuların ortak ve tipik bir özelliği, her türlü kuyrukçu görüşün de ortak paydasıdır.

TDKP'nin popülist günahlarını, popülist anlayış ve pratiğini mazur göstermek kaygısıyla giriştikleri çabalar, TDKP teorisyenlerini, geçmişte savunmadıkları ya da normal durumlarda savunamayacakları

bazı gerici ve kuyrukçu görüşleri bile savunmaya, hatta teorize etmeye götürüyor.

İki nolu teorisyenin önümüzdeki yazısı, her satırında kuyrukçuluğun teorisi ve savunusudur. TDKP'yi kusursuz ve günahsız göstermek kaygısı, teorisyenimizi, kendiliğinden hareketi ve kendiliğinden bilinci kutsamaya, handiyse, bilinçli öge olmasa da olur demeye götürüyor.

Komünist partisi, proleter öncü, öznel bir etkidir, bilinçli ögedir; tartışma onun rolü, misyonu üzerinedir. Böyle bir tartışmada, bize kendiliğinden hareketin, kendiliğinden bilinçlenmenin olanakları üzerine vaazlar vermek; komünistler olsa da olmasa da işçi sınıfının kendiliğinden neyi, ne ölçüde ve nasıl yapabileceği üzerine içi boş zevzekçe laflar etmek, iflah olmaz kuyrukçuların, elleri böğünde "arkadan bakan"ların işi olabilir ancak.

Biz, hareketin gelişiminin nasıl kolaylaştırılıp hızlandırılacağını, örgütlü hale getirilebileceğini, bilinçli ve planlı hedeflere yöneltililebileceğini, doğacak devrimci bir bunalımın muzaffer bir devrime dönüştürülebileceğini, kısaca, devrimci komünizmin, proleter öncünün rolünü tartışıyoruz; öznel etkeni tartışıyoruz.

D.Sesi'nin "teorisyen" yazarı ise bize, hareketin nasıl geliştiğini ve ilerlediğini, gelişip ilerliyorsa bunun zaten kendiliğinden kazanılmış bir bilincin ve iradenin varlığını kanıtladığını, "işçi ve emekçilerin burjuvaziye ve faşizme karşı mücadeleye girme bilincinin kendiliğinden oluştuğu"nu, "burjuva sömürsüne ve baskısına karşı başkaldırabilme bilincinin" kendiliğinden kazanıldığını, "marksist öncü partisi olsa da olmasa da, sınıf(ın) kendi kendine bu bilince erişebilir"liğini vb. vb. anlatmaya çalışıyor.

Kısaca, biz dünyayı nasıl değiştirebileceğimizi tartışıyoruz. TDKP teorisyeni ise, kuşkusuz niyetiyle değil, ama nesnel tutumu ve mantığıyla, aslolan değişmekte olan dünyayı yorumlamak ve arkaya geçip elleri böğünde bakmaktır, demeye varıyor.

Devrimci komünizmin misyonu

Komünist Manifesto'nun temel fikri proletaryanın tarihsel rolü üzerinedir. *Manifesto* proletaryayı kapitalizmden sosyalizme geçište

ifadesini bulan tarihsel hareketin öznesi ilan eder.

Fakat, proletaryanın kendiliğinden bir sınıf olması durumu ile kendisi için bir sınıf haline gelmesi süreci arasındaki ayrımı gözeten *Manifesto*, "Proleterler ve Komünistler" ara başlığı altında şunları yazar: "*Komünistler*, işçi sınıfının burjuvaziye karşı savaşımının geçmek zorunda olduğu çeşitli aşamalarında, her zaman ve her yerde, tüm hareketin çıkarlarını temsil ederler."

Aynı konuda, dördüncü ara başlık altında şunlar söylenir: "*Komünistler işçi sınıfının ivedi hedeflerine ulaşması ve o andaki çıkarlarının gerçekleşmesi için savaşır, ama mevcut hareket içerisinde, bu hareketin geleceğini de temsil eder ve gözetirler.*"

Manifesto, komünistlerin şahsında sınıfın bilinçli ve devrimci öncüsünü, bu öncünün önemini ve misyonunu tanımlar.

Her sınıf mücadelede ve devrimde kendi rolünü oynar. Bu rolü kendi kendine değil, kendi siyasal öncüsünün, partisinin şahsında, onun önderliğinde ve yardımıyla oynar.

Komünistlerin görevi, proletarya hareketine tarihsel ve güncel görevler doğrultusunda önderlik etmektir. Bunda başarılı olunabildiği ölçüde, proletarya mücadelede, kendi uzak ve yakın hedeflerine göre hareket etmekle kalmaz, kendi dışındaki devrimci sınıflara önderlik etme güç ve yeteneğine de kavuşur. Bunda başarısız kaldığı ölçüde, bu görev ihmal edildiği ölçüde ise, işçi sınıfı kendi uzak ve yakın hedefleri doğrultusunda hareket etmek ve başka sınıflara önderlik yapmak bir yana, kendisi, şu veya bu sınıf siyasal hareketinin eklentisi ya da yedeği haline gelir.

Küçük-Burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi kitabında Z.Ekrem'le tartışılan, Z.Ekrem'e anlatılmaya çalışılan kısaca buydu.

Orada, devrimci küçük-burjuvazinin damgasını taşıyan bazı devrim ya da devrim mücadeleleri örneklerinden sözedildikten sonra, şunlar söyleniyordu: "*Bu devrimlerin ya da devrim mücadelelerinin her biri, insanlık tarihinin, dünya devrim sürecinin şanlı birer sayfasıdır. Fakat bu devrimler ya da devrim mücadeleleri, bilinçli proletaryanın (bu ifadeye dikkat edilsin!) damgasını taşımıyor. Oysa devrimci komünizmin devrimci popülizmden farklı amacı, farklı misyonu, farklı hedefi budur. Z.Ekrem'in gözden kaçırdığı bütün bunlardır:*" (s.134, vurgular şimdi yapıldı)

Şimdi de, *D.Sesi* yazarının o keyfi ve hastalıklı muhayyilesinin ürünü yorumu okuyalım:

"Sınıf mücadelesi, bir iç savaşa doğru yol alacak, hatta ve mutlaka küçük-burjuva devrimciler işçi sınıfını da peşlerine takıp, devrim yapacaklar, H.Fırat'da söylev çekip, mücadele dışında 'işçi hareketinin siyasi gelişmesini' sağlayacak!" (s.31)

Aynı yerden bir başka örnek; yine o bozuk ve seviyesiz üslupla:
"H.Fırat'a göre ise, Nikaragua'da, Çin'de devrimler oluyor ama, bu devrimlerde işçi sınıfı yer almıyor" (bu cümle *D.Sesi* yazarının uydurması, ama her zamanki ahlaksızlığın yeni bir örneği olarak, yine tırnak içinde!). *Yani toplum altüst olurken proletarya suya sabuna dokunmadan, sessiz sedasız fabrikasında çalışmaya devam edecek!"* (s.31)

Bir devrime işçi sınıfının önderlik etmesi, bir devrimin "**bilinçli proletaryanın damgasını**" taşıması ile bir devrimde işçi sınıfının yer alması öylesine farklı şeylerdir ki, bu farkı anlayamayan bu hamkafa kendine marksist diyebiliyor. Bu farkı anlayamadığını göstermekle, artık tanıdık olan o kuyrukçu kafa yapısı kendini bu kez de devrim sorununda sergilemiş oluyor.

Geçtik Çin, Nikaragua vb. çağdaş halk devrimlerini, 19.yüzyılın tüm büyük burjuva devrimleri bile, ancak işçilerin katılmasıyla ve savaşmasıyla gerçekleşmiştir. İşçiler savaşmış, burjuvalar meyvalarını devşirmiştir. Çağdaş halk devrimlerine proletaryanın katılmadığını iddia etmek, ancak *D.Sesi* yazarının hastalıklı muhayyilesini ürünü olabilir.

Sorun proletaryanın devrime katılıp katılmaması sorunu değildir, sorun proletaryanın devrimdeki yeri ve rolüdür. Popülistlerin karartmaya çalıştığı budur; komünistlerin teoride netleştirmeye, pratikte gerçekleştirmeye çalıştıkları canalcı sorun da budur.

Lenin, daha 1894'de, Rus Narodnikleriyle bu temel ayırım noktasını tartışıyordu.

"İşçinin mutlakiyete karşı harekete geçirilmesi gerektiği sonucuna iki yoldan (vurgu bizim) varılabilir: ya işçiye sosyalist sistem için savaşımın tek savaşçısı gözü ile bakarak ve bu yüzden siyasal özgürlüğü, onun savaşımını kolaylaştıran koşullardan biri olarak görerek; bu, sosyal demokratların görüşüdür; ya da ona yalnızca mevcut sis-

temde en çok acı çeken, kaybedecek daha fazla şeyi olmayan ve mutlakiyete karşı savaşta en büyük kararlılığı gösterebilen biri olarak başvurarak. Ama bu, işçiyi, tüm 'halkın' mutlakiyete karşı dayanışması altında, burjuvazi ile proletaryaya arasındaki uzlaşmaz karşıtlığı görmeye reddeden burjuva radikallerinin dümen suyuna girmeye zorlamak anlamına gelecektir." ("Halkın Dostları" Kimlerdir..., Sol Y., s.190)

Tartışmanın özü budur. "Devrimci komünizmin devrimci popülizmden farklı amacı, farklı misyonu, farklı hedefi" sorunudur. Yalnız Narodniklerle de değil, daha sonra ekonomistlerle, ardından Menşeviklerle yapılan tartışma, hep proletaryanın bir devrime hangi perspektifle hazırlanacağı, proletaryanın devrimdeki yeri ve rolü üzerinedir. Devrimde önderlik sorunu, hegemonya sorunu üzerinedir.

Kuyrukçu hamkafa içinse bu çok da önemli bir sorun değildir. Bu popülist bakışladır ki, teorisyenlerimiz, kendilerine marksist yaftası astıkları halde, yıllarca mücadele eden küçük-burjuvazi içinde oyalandılar, sözde komünist partilerini küçük-burjuvazinin bağrında inşa ettiler. Yenilgi ve yıkım, küçük burjuva perspektif ve pratiğin iflasını sergiledi. Buna rağmen, ancak yıllar sonra yapabildikleri yüzeysel değerlendirmelerde, yıllarca neden işçi hareketinin uzağında ya da ancak kıyısında kaldıklarından, bunun ideolojik-siyasi nedenlerinden doğru-dürüst sözletmezken, yana yakıla küçük-burjuvazi içinde daha neler neler yapabilecekleri üzerine döktürdüler.*

Komünistler, devrimin proletaryanın önderliğinde gerçekleşmesi, tüm sonuçlarına varması, sosyalizmle taçlanması için çalışırlar. Bunun için, proletaryanın kendi önderlik rolünü oynaması, devrime damgasını vurması için her türlü çabayı sarfederler. Fakat bilinçli proletaryanın damgasını taşıyor diye de hiçbir halk devrimini küçümsemezler. Ona kendi sınırları içinde gerekli tarihsel ve siyasal değeri vermekten geri durmazlar. Tersine bir tutum yalnızca bayağı bir küçük-burjuva

* Bu bakışı eleştirirken şu gerçeği de hatırlatmıştım: "TDKP'nin 12 Eylül öncesi silahlı direniş eylemlerinin uzağında kalması, çabasını ve zamanını işçi sınıfına hasretmesinden değil, sağcı ve pasifist zaaflarından. 12 Eylül sonrası bu gerçeği daha açık gösterdi." (Küçük-Burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi, s.134)

inkarcılığı olur.

O bayağı ve seviyesiz üslubuyla, bugün bizi Nikaragua ya da Çin Devrimi'ni küçümsemekle suçlayan *D.Sesi* yazarı ve kafadarlarına, bakın biz *Ekim* 'in daha 2. sayısında neler söylemiştik:

"Türkiye 'de bazı gruplar yıllarca Mao Zedung ve ÇKP savunuculuğu yaptılar. Fakat bu aynı gruplar, Mao Zedung 'un popülist teori ve pratiğinin eleştirisinin AEP tarafından gündeme getirilişi ile birlikte, Mao 'nun devrimci kişiliğini ve onun önderlik ettiği büyük Çin Devrimini anmaz oldular. Mao ve Çin Devrimi ile ilgili ölçsüz küçük-burjuva yüceltme ve övgü, yerini bir tür küçük-burjuva inkarcılığına ve suskunluğuna bıraktı. Oysa Çin Devrimi 20. yüzyılın en büyük devrimci eylemlerinden biri olarak tarihteki yerini layığıyla almıştır. Geçmişte ve bugün olduğu gibi, gelecekte de, Mao Zedung 'un adı ve Çin Devrimi, emperyalistler ve gericilik için bir korku ve nefret kaynağı olacaktır. Bu gerçeği görmezlikten gelmek, suskunlukla geçiştirmek, devrimci halk direnişinin ve kahramanlığının sembolü olan Çin Devrimine sahip çıkmamak, en kabasından, en bayağısından bir küçük-burjuva inkarcılığı olur. Çağımızda emperyalizme ve gericiliğe karşı her devrim, özel olarak Çin Devrimi, dünya proleter devrim sürecinin bir parçası, bir bileşenidir. Çin Devrimi önderliğinin küçük-burjuva popülist teori ve pratiğinin eleştirisi bu gerçeği unutturmamalıdır.." (Ekim, Sayı:2, s.41, Kasım 1987)

Popülist teori ve anlayışları kıskançlıkla koruyanlar, Çin Devriminin devrimci siyasal mirasını bir kalemde inkar ettiler. Yıllar sonra yeniden ancak bizim sayemizde hatırladılar. Fakat yine devrimci tarzda değil, gerici tarzda; yalnızca kendi popülist anlayış ve pratiklerini mazur göstermek için, yalnızca bu sınırlar içinde. TDKP teorisyenlerinin aynı suskunluğu ve inkarcılığı, devrim öncesi bazı gazete haberleri hariç, Nikaragua Devrimi ile ilgili de gösterdiklerini eklemeye gerek bile yok.

Ekim 'in aynı sayısında, Çin proletaryası hakkında şunlar söyleniyor:

"Ve biz inanıyoruz ki, demokratik anti-emperyalist Çin Devriminin devrimci okulundan geçmiş Çin proletaryası, yeni Çin burjuvazisine karşı gelecekteki sosyalist devrim mücadelesinde, bu devrimin birikiminden ve deneylerinden fazlasıyla yararlanacaktır. " (Ekim,

sayı:2, s.41)

Demek ki, Çin işçi sınıfının devrime katılmadığı, “suya sabuna dokunmadan, sessiz sedasız fabrikasında çalışmaya devam etti”ği yakıştırmaları, teorisyenimize özgü hastalıklı bir hayal ürünüdür yalnızca.

Pasifizmin teorisi nasıl yapılır?

D.Sesi yazarının, daha doğrusu bu aynı siyasal gruba mensup “teorisyenler”in, kötü bir alışkanlığı var. Siyasal hasımlarının ya da ideolojik tartışmalarda muhatap aldıkları kişilerin görüşlerini eleştirmek yerine, çoğu kere keyfi olarak onlara mal ettikleri düşünceleri eleştirirler. Bu alışkanlık aynı zamanda bir “yöntem”dir de. Önce kafanda bazı hayali düşünceler yaratırsın, sonra bunları tırnak içine alarak muhatabının görüşleri olarak sunarsın, ve sonra da, kendi imalatın olan bu görüşlere veryansın edersin! Şimdiki teorisyen muhatabımız, bu kötü alışkanlığı ifrata vardiıyor. Beş sayfalık yazısında yalnızca bir yerde benim görüşlerimi doğru aktarıyor. Fakat eleştirmek için yaptığı bu biricik doğru aktarmada, saldırdığı görüşlerin bana değil Lenin’e ve Stalin’e ait olduğunu, yani *D.Sesi* yazarının baltayı taşa vurduğunu ilk bölümde görmüştük. *D.Sesi* yazarının yöntemi üzerine daha sonra da söyleyeceklerimiz olacak. Şimdilik bunun yalnızca acizlik olduğunu belirtmekle yetinelim. Bu acizliktir, zira kişinin, karşısındakinin gerçek düşünceleri karşısında çaresiz olduğunu, onlarla savaşımadığını, bu nedenle de yapay, kendi çapsızlığına uygun, bizzat kendi imalatı görüşleri kendine hedef seçtiğini gösterir. Bu davranışın aynı zamanda bir ideolojik mücadele ahlakından yoksunluk, dosdoğru söylemek gerekirse, siyasal ahlaksızlık olduğunu da eklemek gerekiyor.

Şöyle bir düşünün; önünüzde bir yazı var. “İstikrar olanaklı mıdır?” başlığını taşıyan bu yazı (*Ekim*, Sayı:2, Kasım 1987), boydan boya, başlık haline getirilmiş bu soruyu tartışıyor. Ve Türkiye’de, sermaye düzeninin istediği, umut ettiği istikrarı bulamayacağını, nesnel koşulların, olayların nesnel akışının ülkeyi bir devrimci bunalıma hazırladığını, daha şimdiden bunun bir dizi belirtisinin ortaya çıktığını, yazısının ana fikri olarak işliyor.

“Siyasal Cephede Durum” arabaşlığı altında, şunları da söylüyor:

"Bu durumda çatışma kaçınılmazdır... yığınlardaki sessizlik de tahammül sınırlarını çoktan aşmıştır. Bütün bunlar siyasal bunalımı daha geniş bir temel üzerinde yeniden üretmektedir. Ve yakın gelecekte 12 Eylül öncesi dönemden çok daha şiddetli, çok daha geniş ve derin yaşanacak bir siyasal bunalımın bir çok ögesi daha şimdiden belirginleşmiştir. İşçi sınıfı saflarındaki derin hoşnutsuzluk ve ortaya çıkan ilk kıpırdanışlar, Kürt halkının belirginleşen ulusal istemleri, Kürdistan'daki silahlı mücadele, öğrenci gençliğin huzursuzluğu, siyasal tutukluların direnişleri ve toplumdaki yankıları, halkın güçlenen demokratik istemleri, anayasa tartışmaları..."

Ve yazı, "öte yandan da" diyerek karşı-devrim cephesini, devamında ise, bölgesel ve uluslararası çeşitli etkenleri sıralıyor ve tartışıyor. Sonra, yazının "Komünistlerin Görevleri" şeklindeki üçüncü arabaşlığı geliyor. Bu başlık aynen şu cümlelerle başlıyor:

"Yukardan beri söylenenler her devrimciyi iyimser kılacak bir tabloyu oluşturuyor. Öyledir; Türkiye kapitalizminin yaşadığı köklü ve çözümsüz sorunlara, burjuvazinin siyasal açmazlarına, işçi hareketindeki ilk gelişmelere ve Kürt halkının dışa vurmaya başlayan birikmiş öfkesine bakıp iyimser olmamak için hiçbir neden yoktur."

Yazının burasında, devrimin nesnel koşulları ile öznel koşulları arasındaki bağıntıya, markşist-leninist devrim teorisinin evrensel değer taşıyan bu canalcı sorununa sıra geldiğinde, bu konuda, Stalin ve Lenin'den uzun bir alıntıyı da içeren bir parça aktarmak için, şöyle bir bağlantı cümlesi kuruluyor: *"Ne var ki, devrimin kendiliğinden gelmeyeceği, onu adım adım, santim santim hazırlayıp kazanmak gerektiğini Marksizm hep vurgulamıştır: 'Devrimin zaferi hiçbir zaman kendiliğinden gelmez. Onu hazırlamak ve ele geçirmek, kazanmak gerekir. Ve onu hazırlayabilecek ve kazanabilecek olan da yalnız, devrimci bir proletarya partisidir...'"* Stalin'den yapılan, ama Lenin'den uzun bir pasaj da içeren bu içiçe alıntı, koca bir sayfa olarak sürüyor.

İşte burada, Stalin ve Lenin'e sözü bırakmak amacıyla kurulan, ve gerçekte, Stalin'in ilk iki cümlesinin tekrarından başka bir şey olmayan bağlantı cümlesindeki kalem sürçmesi ("devrimin zaferinin kendiliğinden gelmeyeceği" yerine, "devrimin kendiliğinden gelmeyeceği" ifadesi) üzerine, D.Sesi yazarı, beni tahrifatçılıkla suçluyor.

İyi ama benimki yalnızca bir giriş cümlesi, ardından Lenin'in ve Stalin'in görüşleri tam sayfa halinde veriliyor. Hiç böyle tahrifat görülmüş müdür? Öte yandan, "İktisadi-sosyal-siyasal dinamiklerin Türkiye'yi devrimci bir bunalıma hazırladığı" (s.22) gerçeği, devrimci gelişmenin bu nesnel mantığı, bizzat benim yazımın temel fikri değil midir? Bunu anlamak için ortalama bir okuyucu olmak bile gerekmez. Geriye devrimin "nesnel ve "öznel" koşulları kavramları kalıyor. *D.Sesi* yazarının bu kavramlardan hiç bir şey anlamadığını ise zaten görmüş bulunuyoruz.

Fakat *D.Sesi* yazarı beni yalnızca tahrifatçılıkla da suçlamıyor, daha da önemlisi, aynen şunları söylüyor: "*H.Fırat, işçi ve emekçileri henüz bunlardan çok uzak olduğu için, 'yakın bir dönemde' şiddetli bir çatışmaya girilmesini beklememek gerektiği ahkâmını kesiyor*".

Oysa yeniden bakalım H.Fırat'ın dediklerine: "*Bu durumda çatışma kaçınılmazdır... Bütün bunlar siyasal bunalımı daha geniş bir temelde yeniden üretmektedir. Ve yakın gelecekte 12 Eylül öncesi dönemden çok daha şiddetli, çok daha geniş ve derin yaşanacak bir siyasal bunalımın bir çok ögesi daha şimdiden belirginleşmiştir.*"

Benim yazımın ana fikri bana karşı kullanılıyor ve bunun adı da ideolojik mücadele oluyor. Ve en iyi TDKP'lilerin tanıdığı bu "köylü" kafalı DSP kuyrukçusu, kalkıp devrimcileri pasifizmin teorisini yapmakla suçlayabiliyor.

Benim yazım, burjuvazinin açmazlarının yanısıra, işçi hareketinde, Kürt ulusal hareketinde, ve öğrenci hareketindeki gelişmeleri örnek gösterip, her devrimciyi iyimser kılacak olgulara parmak basarak, komünistleri ve devrimcileri "zor"u başarmaya, kitlelerin hareketinin gerisinde kalmayarak, devrimin zaferini hazırlamaya çağırıyor. Bunun adı "pasifizmin teorisi" oluyor! Fakat *D.Sesi* yazarının tartışmamıza konu yazısında yer alan, kitle hareketinin, tabandaki birikim ve gelişmelerin nabzını kaybetmenin göstergesi şu subjektif yaveler, "aktivizmin teorisi" oluyor! Dinleyelim: "*Yasal grevlerin yaygınlaşması ve grev tehditleri, işçilerin ücretlerini ve sosyal haklarını artırdı. Böylece işçilerde daha çetin mücadeleler için birikmiş olan potansiyeli eritmeye başladı.*" (*D.Sesi*, sayı:59, s.28)

Pasifizmin teorisi asıl böyle yapılır! İşçilerin ücretlerinin ve sosyal haklarının arttığını ve böylece onların sükunete girdiğini, bugün,

işçileri satan Türk- İş'in hain sendika ağaları bile ileri süremiyor, ama dünün bu DSP kuyrukçusu ileri sürebiliyor. İşçiler bir takım haklar alıp sakinleştiğine göre, *D.Sesi* yazarına da, son yedi yıldır yaptığını yapmak, kollarını kavuşturup beklemek kalıyor.

D.Sesi yazarı pasifizmin teorisini ilk kez yapmıyor. O daha önce de, yığınlardaki hoşnutsuzluğun bir devrimci kıpırdanışı mayaladığı, işçi sınıfının hoşnutsuzluğunun ilk belirtileriyle ortaya çıktığı bir dönemde de, "toplum sağa kaymıştır", "faşizmin kitle temeli genişlemiştir", "rejim oturmuştur" vb. bilimsel olmayan gerici görüşleriyle pasifizmin teorisini yapmıştı. Kendi umutsuzluğunun ve yığınlara inançsızlığının ifadesi bu gerici teorilerin siyasal sonuçları, onu DSP kuyrukçuluğunu teorize etmeye götürmüştü. Bugün dünkü reformist dalkavuklarının bile "yeni Feyzioğlu" diyere aşırı gerici düzen yanlısı davranışlarına parmak bastığı Ecevit ve DSP'si hakkında, bakın *D.Sesi* yazarı daha önceleri neler diyordu:

"Demek ki, burjuva demokrasiden yana olmak, demokrasi düşmanı faşizm ve gericiliği tasfiye edip demokratik hak ve özgürlüklerin fiili olarak kazanılmasına bağlıdır."

"Ecevit ve çevresi 12 Eylül darbesi sonucu kısmen bu gerçeği anlamaya başladılar. 'Demokrasi tepeden inma verilmez, aşağıdan yukarıya elde edilir' görüşleri savunulmaya çalışılıyor..." (s.33)

"Faşizmi 'dönüşümcü' (bu söz reformist dememeye özen gösterildiği için kullanılıyor!) yollarla tasfiye etmeye amaçlayanların bu yanlışlarına rağmen onlarla demokrasiyi savunma konusunda birleşebiliriz. Bundan ötürü henüz kurulma aşamasında olan DSP hareketine karşı ilgisiz kalmamalıyız. Demokrasi talebini savunma konusunda birlikte hareket etmenin yollarını aramalıyız." (s.63, siyahlar bizim)

Ecevit'in reformist demagojilerinin bu reformist tasfiyeci yankıları, *"Türkiye'de Siyasi Durum"* başlıklı TDKP-MK imzalı ve teorisyenlerimizden kalemeden çıkma bir broşürde yer alıyor (Kasım 1984).

Küçük-burjuva popülizmi ve onun devrim teorisi, uygun koşullarda teslimiyetin ve burjuva kuyrukçuluğunun teorisine, ve "burjuva demokrasisi" programına, işte böyle dönüşür.

Geçmeden şunu da ekleyelim, yukarıda adı geçen broşürde, bir yandan Ecevit'e bu demokrasi savaşçısı payeleri biçilirken, öte yandan

PKK'nın başlattığı gerilla mücadelesi, "Türkiye Kürdistan'ındaki provokasyon" hareketi diye karalanıyordu. Bugün, kendi tabanına, kamuoyuna, yığınlara hiçbir açıklama yapılmadan, oportünist bir tornistanla, aynı hareketin övgüsü yapılabiliyor. (*D.Sesi*, sayı:58)

Bitirirken...

Kişinin muhakemesi bir bozuldu mu, bu, kişiyi bir sayfa önce söylediğini bir sayfa sonra unutma ya da tam karşıtı bir şey söyleme durumuna düşürmekle kalmaz, Marksizm adına bir dizi idealist söz ya da kuyrukçu düşünce de söyletir. Kuşkusuz sorun muhakeme bozukluğundan ibaret değil; *D.Sesi* yazarında temelde bozuk olan, teorik perspektiftir. Her şey bir yana, o, en temel bilimsel kavramların bilgisinden bile yoksundur. Buna bir de muhakeme bozukluğu eklendi mi, ortaya bir dizi ipesapa gelmez saçmalık çıkar.

Peki ama, bu saçmalıklarla bu kadar uğraşmak gerekli miydi?

Bu saçmalayan kişiye bağlı. Bu kişi herhangi biriye, kimsenin ilgisini çekmez, kimseye pek bir zararı da olmaz. *D.Sesi* yazarının TDKP tabanında bile fazla ilgi çekmediği biliniyor. (İmzasını özenle gizlenmesi buradan geliyor; utancı hayli kabarık olanlar gizlenmek ihtiyacı duyuyorlar.) Zararı da, olduğu kadarıyla, bugün hayli daralmış bu tabana oluyor.

Geçmişte aynı saflarda birlikte bulunduğumuz bu insanlara karşı manevi-siyasi bir sorumluluğumuz var elbet. Bu, birinci neden.

Ama dahası var. *D.Sesi* gazetesinin sayfaları son 9 aydır bizimle -özel olarak da benimle- ilgili bir dizi seviyesiz saldırı ve spekülasyonla dolup taşıyor. Biz bunlara dönüp bakmadık bile (Bundan sonra da dönüp bakmayacağız). Yalnızca, Z.Ekrem imzasıyla yayınlanan küçük bir broşürde belli bir düzey vardı ve görüşlerimiz hedef alınmıyordu. Biz de yalnızca onu muhatap aldık, cevapladık. *D.Sesi* yazarının 59. sayıda yayınlanan yazısı ise, bizim görüşlerimiz diye kendi imalatı olan görüşleri hedef alıyor. Bunu yaparken de, daha önce de belirtildiği gibi, bir dizi temel teorik-felsefi kavram ve politik soruna ilişkin kendi tanım ve görüşlerini sunuyor. "Derinlemesine teorik kavrayışa sahip" bir teorisyen ekibin mensubu ve bir dönem bir hayli çığırtañıklığı yapılmış "bütünlüklü çizgi"nin mimarlarından olan birinin kalemin-

den çıkmış bu tanım ve görüşleri incelemek, *D.Sesi* yazarını cevaplamış olmaktan öteye yararlar sağlayacaktı. Bu da, ikinci neden.

Son olarak, birinciyi tamamlayan bir husus vardı; ilgili kişi, son 7 yıldır, TDKP'yi yıkım, tasfiye* ve siyasal yozlaşma sürecine sokan birinci dereceden sorumlular arasında yer aldığı halde, salt sözde eli kalem tutuyor diye, "Merkez Yayın Organı" alt ibaresini taşıyan bir gazetenin başına verilerek onurlandırılabiliriyorsa, bir türlü vazgeçilemeyen bu yazarın söylediklerine dönüp biraz yakından bakmak ayrıca gerekliydi.

Bitirmeden, son olarak, *D.Sesi* yazarının ideolojik mücadele "yöntemi"nin iki özelliğine değinmek gerekiyor.

D.Sesi yazarı yalnızca bozuk bir muhakemeye değil, aynı zamanda, hastalıklı denebilecek keyfilikte bir muhayyileye de sahip. Kişiyi söylemediğini üstelik tırmak içine alarak söyletmek, ama kaynağını göstermemek *D.Sesi* yazarının "yöntem"idir.

Z.Ekrem'le tartışmada, onun iki yazısı hedef alınıyordu. Yazılarından birinin neredeyse üçte birini, sayfalarını özenle göstererek bizzat aktarmış, öteki yazısını ise kitabımızın sonuna olduğu gibi koymuştuk. Bunun dışında kullanılan tüm eski TDKP yayınlarının ya da iç belgelerinin (genelge vb.) tarih ve sayfalarını özenle belirtmiştik. Şimdiki tartışmada, *D.Sesi* yazarının görüşleri uzun paragraflar halinde ve yazısının neredeyse yarısını oluşturacak kapsamda aktarıldı. Bu davranışımızda bir olağandışılık yok. Bunlar ideolojik tartışma ve mücadelenin her normal kimse tarafından uyulan alışılmış kurallarıdır.

* "Tasfiyecilik" gibi derin toplumsal kökleri ve ideolojik-siyasal içeriği olan bir kavram, akıldan ve bilimsel anlayıştan yoksun olanların elinde ona buna olur olmaz savrulan basit bir küfre dönüştü. TDKP tabanı tasfiyeciliği pratik olarak yaşadı, acısını duydu. Fakat ideolojik-siyasal muhtevasını henüz anlayamadı. TDKP'li devrimciler bu konuda bir fikir edinmek istiyorlarsa eğer, bu tartışmada yer yer sözünü ettiğimiz *D.Sesi* yazarının kaleminden çıkan, kamuoyuna TDKP-MK imzasıyla sunulan, TDKP tarafından hala resmi olarak mahkum edilmeyen, dolayısıyla resmi olarak kamuoyu nezdinde hala TDKP'yi bağlayan "*Türkiye'de Siyasal Durum*" Broşürüne ("DSP Broşürü") baksınlar. Orada işçi sınıfına ve devrimci harekete reformist burjuvazinin kuyruğuna takılmak politikası öneriliyor, bunun teorisi yapılıyor. Tasfiyecilik denilen olgu, işte tastamam budur.

İdeolojik mücadele adabı ve ahlakının gerekleridir. Tartışılan ya da eleştirilen yazının sayfası verilir ki isteyen, tartışmada tarafların neler dediğini daha geniş kapsamıyla merak eden, dönüp bakabilsin. Aktarılan düşünceleri, bütünlüğü içinde görme ve değerlendirme olanağı bulabilsin.

Fakat her normal tartışmacının yaptığını *D.Sesi* yazarı yapmaz. Zira o anormal biridir. Kendi hayal ürünü bazı düşünceleri turnak içinde verip veryansı eder. Bunlar nerede, hangi yazıda, hangi sayfada söylenmiştir? Bunu titizlikle okuyucudan gizler. Yalnızca yazısının sonuna şöyle bir dipnot koymakla yetinir: "*H.Fırat grubunun yayınladığı Ekim isimli derginin, Kasım sayısında bu görüşler dile getirilmiştir.*" Hepsi bu! İnsan, bozulmuş da olsa bu topluluk içinden bir tek kişinin dahi çıkıp bu adama, bu ahlak yoksunluğunu hatırlatmamasına yine de şaşırıyor.

D.Sesi yazarının ideolojik tartışma "yöntem"inin ikinci bir belirgin özelliği, kendi kusurunu "kontr-itham" yoluyla muhatabına maletmektir.

Küçük-Burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi kitabının taktik sorunlara ilişkin bölümünün temel fikirlerinden biri, mücadele biçimlerinin masa başında tespit edilemeyeceğidir. TDKP taktiklerini keyfi ve iradeci olarak nitelemesi bundandır.

Ama bakın *D.Sesi* yazarı neler söylüyor: "*H.Fırat'a göre ise, mücadele ve biçimleri kendiliğinden değil, proletarya partisinin tayin edici fonksiyonundan doğar.*" (*D.Sesi*, sayı:59, s.28)

Yalnızca üç sayfa ötede, "sınıf mücadelesinin kendisi insan iradesinin ürünüdür" diyen kişinin de bu aynı yazar olduğunu geçelim. Biz "*H.Fırat'a göre*" neyin ne olduğunu bizzat ondan dinleyelim:

"*Ne tek başına ekonomik kriz, ne de bunun varlığında tek başına propaganda-ajitasyon, devrimci bir yükseliş için yeterli değildir. Devrimci yükseliş nesnel ve öznel çok karmaşık bir dizi etkenin karşılıklı etkileşiminin sonucu olarak, tek tek grupların, partilerin ve sınıfların iradesinden bağımsız olarak meydana gelir. Ekonomik krizi bunun için yeterli saymak, '71 Hareketinin kaba materyalist iradeci anlayışının karşıtı değil, ta kendisidir.*" (s.139, siyahlar bizim)

Yeterince açık olması bir yana, bu sözler TDKP eleştirilirken söyleniyor. Fakat TDKP teorisyeni, büyük bir pişkinlikle bunları

gerisin geri H.Fırat'a yöneltiyor.

D.Sesi yazarından ikinci bir örnek:

"İşçi ve emekçilerin ne zaman eyleme geçeceğini H.Fırat belirleyecek" (s.27), *"Sınıfın eyleme geçmesinin maddi koşulları olgunlaşmasına rağmen, pratik eylemin ne zaman doğacağı, önceden masa başında tespit edilmez."* (s.29)

Bunları bize, salt ekonomik kriz olgusunu veri kabul ederek, "önceden masa başında tespit edilen" bir çağrıyla, "işçileri ve emekçileri", 1981 yılının 1 Mayıs günü, sabah saatlerinde "üretimi durdurmaya" çağıran bir önderliğin birinci dereceden sorumlusu biri söylüyor. H.Fırat'ın kitabındaki temel eleştiri noktalarından biri, (bkz. s.136-139) gerisin geri H.Fırat'a yöneltiyor. Pişkinliğin de bir sınırı olmalı! Ama TDKP teorisyeni sınır tanımıyor.

Merak edilip sorulabilir, peki *D.Sesi* yazarı hiç mi doğru bir şey söylememiştir bu yazısında. Elbette söylemiştir, örneğin şunları: *"Bir komünist için en başta gelen görev, devrim ve sınıf mücadelesinin kanunlarını iyi bilmektir."*

Ocak-Mart 1988

A.Azad

THKP-C/ML -TKİH ELEŞTİRİSİ

I BÖLÜM

THKP-C/ML'den TKİH'e...

TKİH, TDKP, TKP-ML Hareketi, TİKB üye ve taraftarlarına tartışma metinleri olarak sunulan ve hareketimizin ilk temel belgeleri olan *Yakın Geçmişe Genel Bir Bakış ve Platform Taslağı* başlıklı metinlerin yayınlanmasının (Mayıs 1987) üzerinden dokuz ayı aşkın bir süre geçti.

Son 30 yıllık sol hareketin ana çizgileriyle değerlendirilmesi, özellikle de, popülist hareketin bir cenahının (TDKP, TKİH, TKP-ML Hareketi) eleştirisi temelinde, proleter sosyalist bir yönelimin programatik ve taktik temeli olarak kaleme alınmış sözkonusu metinler TKİH saflarında tartışıldı.

Popülist çerçevenin ve kendi dar grup ufkununı dışına çıkabilen, eskinin mirası alışkanlıklara, önyargılara, küçük-burjuva darkafalılığına, kibir ve bireyciliğine prim vermeyen, biçimsel, suni, ayrıntı sorunları kendine ayakbağı edinmeyen TKİH kadro ve taraf-

tarları tarafından benimsendi, benimsenmeye devam ediyor.

Ancak 'sonradan görme' ve bu özelliğini her eyleminde tekrar kanıtlayan bir yöneticimiz, çevresine aldığı bir grup arkadaşla -ki söz-konusu yöneticimiz hariç, bazı yersiz "yöntem" itirazları dışında, bu arkadaşların hemen tümü başlangıçta yönelimimize desteklerini bildirmişti- eski çizginin doğruluğuna inanç tazeleyerek ve bizim için artık ömrünü doldurmuş hükümsüz bir yapının, TKİH'in adına sığınarak yönelimimizi zedelemeye çalışıyor.

Yakın Geçmiş Genel Bir Bakış başlıklı metinde, ayrıntılardan kaçınılarak, benzerleriyle birlikte TKİH* çizgisi, evrimi ve neyi ifade ettiği de en genel hatlarıyla verilmişti. Zira bu örgütlerin gerek ideolojik evrimleri, temel çizgi ve programları, gerek toplumsal konular ve pratikleri bakımından aralarında ciddi hiçbir fark yoktu. Bu nedenle de, bizce bu kadar yeterliydi, ve biz, bu sorun üzerinde daha fazla durmayı düşünmüyor, böyle bir şeyi yararsız buluyorduk. Ancak birilerinin bu çizgiye ve isme sığınmakta ısrarlı göründükleri anlaşılınca, üzerinde durmamız istenildi. Biz de bu işi isteksizce, ama yine de küçük-burjuva sosyalizmine karşı ideolojik mücadeleye hizmet edeceği ümidiyle üzerimize aldık.

Söz konusu yöneticimiz düşüncelerini yazılı hale getirmiş bulunuyor. Bu iyi. Ancak biz onun görüşlerini ele almadan önce, bu bölümde THKP-C/ML-TKİH Hareketinin çizgisini ve evrimini vermeye çalışacağız. Zira karşımıza çıkarılan liberalleştirilmiş haliyle eski çizgi, eski mirastır. Liberalleştirilmiş hali diyoruz, zira örneğin, eskiler eklektik de olsa, hedefledikleri iktidarı proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olarak tanımlıyorlardı. Şimdilerde ise özü burjuva olan bir demokratik cumhuriyet savunulmaya başlandı.

Biz yine ayrıntıları ve dar anlamıyla taktikleri ve örgütsel çizgiyi -ki bu alanlarda durum tek kelimeyle faciaydı- geçerek, bu akımın temel çizgisini, programını ve evrimini daha genişçe izlemeye çalışacağız. Okura şunu hemen bildirmek isteriz ki, daha sonraki bölümlerdeki tartışmalara zemin teşkil etmesi için, hareketin evrimini, belirli dönüm noktalarını esas alarak, temel belgelerinden aktarmalar veya özetlemeler yaparak, şimdilik sadece kısa yorumlarla yetineceğiz.

*1984'e kadar THKP-C/ML; Mayıs 1984'de Örgüt 1.Genel Toplantısı kararıyla isim değişikliğine gidilerek TKİH adını aldı.

Bir değerlendirme

TKİH kadro ve militanlarına hitaben kaleme aldığımız 29 Ağustos 1987 tarihli yazıda şu değerlendirme yapılmıştı:

"Hareketin (TKİH) 79 öncesi evriminin bellibaşlı ana çizgileri TDKP ve TKPİML Hareketi ile birlikte Yakın Geçmiş Genel Bir Bakış' başlıklı metinde verilmiştir. Sonrası için şöyle söyleniyordu: 'Maoculuğun eleştirisi, teoride Marksizme, pratikte işçi sınıfına belirli bir yönelişi yaratmakla birlikte, sorunun özüne inilemedi ve gösterilen çaba, hareketi, küçük-burjuva demokrasisinin en tutarlı ifadesi olmaktan öteye götüremedi. Fakat her şeye rağmen, küçük-burjuva devrimciliğinin ileriye doğru evriminin sınırlarını ortaya koyması anlamında, olumlu bir gelişneydi. Ve bu, proleter sosyalist bir yönelişin potansiyel olanaklarının birikmesi anlamını taşıyordu. Örgütün Mayıs 1984 I. Genel Toplantı kararları da, Marksizme az çok bir yönelme çabasından ancak 1979'dan yani maocu teorinin eleştirisinden sonra sözedilebileceğine haklı olarak işaret ediyor.

"Bu noktadan sonra, devrimci demokrasi ifkuyula sınırlı çerçevenin dışına çukılmaksızın, popülist hareketin ulusal ve uluslararası tarihsel kökleri kavranıp esaslı bir eleştiriye tabi tutulmaksızın, yani bir sistemden ve tarih bilincinden yoksun olarak, bazı adımlar atıldı.

"Örneğin;

"Zayıf kalmış ve örgüte yeterince maledilmemiş olsa da, hakim üretim biçiminin kapitalizm, temel çelişmenin emek-sermaye çelişmesi olduğu tespitleri, 'yarı-sömürge, yarı-feodal' kavramlarının terkedilmesi, proletaryanın sosyalist görevleri ve bunların demokratik görevlerle içiçeliği vurgusu -ama tabii demokratik devrimde!-, devrimin özünün toprak devrimi olmadığı, küçük köylülüğe yaklaşım, işçi sınıfının temel güç ve anti-kapitalist bir sınıf olduğu vurgusu gibi teorik ve programatik alanda bazı ilerlemeler.*

*Aslında ciddi bir ilerlemeden sözedilemez. Zira, hiçbir açıklama yapılmadan, eski görüşlerin sessizce terkedilmesi biçiminde oportünistçe ve titrekçe atılmış bazı adımların bir kısmı da saır aralarında ya da örgütün ideolojik işleriyle görevleri yazarlarının kafasında kalmıştır. "Örgüte maledilmedi" derken bunu anlatmak istemiştik. Örneğin, yazarlar 1980'de artık "yarı-

"Ancak, daha önce de belirtildiği gibi, bütün bu adımlar bir sistemden yoksun olarak, eski popülist geleneğin, tarihi, felsefi, teorik, sınıfsal köklerine ve pratiğine vurmaksızın, tersine o sistem içinde kalınarak, o sistemi parçalamaksızın, ama orasından burasından gedikler açarak, törpüleyerek, ve çoğu da zaten toplumsal, siyasal, entellektüel-kültürel ilerleme tarafından dayatılan bazı olguların adını koyarak, 'dönüştürme' anlayışla atılmış adımlardır. Ki benzer gelişmeler, farklı zamanlarda, ama şu veya bu şekilde diğer örgütlerde de yaşanmıştır. Bu nedenle fazla bir şey ifade etmezler. Örgütümüz de, bu niteliği ile, tarihsel kökleri 1960'lara dayanan ve evrimleşerek devrimci küçü-burjuva popülizminin Marksizme ve işçi sınıfına en yakın kesimini oluşturan hareketin (TDKP, TKİH, TKP-ML Hareketi, TİKB) bir parçası olmuştur ve öyledir. Sözkonusu teorik ve pratik sistem içerisinde, tek tek sorunlarda ve ayrıntılarda olumlu ve olumsuz bazı farklılıkların olması bir nitelik değişikliği yaratamazdı, yaratmamıştır.

"Onun teorik-siyasi ufku ve programı da, ... kapitalist bir ülkede, sermaye düzeninin, sermaye sınıfının açık ve çıplak egemenliğinin hüküm sürdüğü, ücretli emeğin yaygın ve geniş çaplı sömürüsünün iktisadi hayata damgasını vuran başlıca olgu olduğu, temel çelişmenin emek-sermaye çelişkisi olduğu ve diğer çelişkilerin çözümünün kendisine bağladığı bir toplumda, burjuvazinin tarihsel olarak çözümlemediği bazı sorunları -ve hatta tarihsel olarak çözümlediği bazı sorunları da- kendine program edinen demokratik devrimcilik, ya da sosyalist istemlerin demokratik devrim istemleri olarak sunulması, sosyalist ve anti-kapitalist perspektife bağlanmamış demokratlıkla sınırlı bir anti-faşizm, yurtseverlikle sınırlı, hatta milliyetçilikle karışık

feodal" tanımlamasını terkedip kullanmadıkları halde, en üst kademe de yer alan sözkonusu yöneticimizin kaleme aldığı 1.Genel Toplantı kararlarında (1984), Türkiye yarı-feodal bir ülke olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle yöneticimiz, "bu da nereden çıktı?" şeklindeki sorumuzu tuhaf karşılama, şaşırması. Haksız da değildi, zira belli ki haberi yoktu... Çizginin asıl kurucusu ise, bu durumdan, bazı kavramları "Parızancıları bile güldürecek bir şekilde kullanmaya başladıkları" şeklinde yakınıyordu. Oysa, bu bizim örgüt gerçeğimizdi. Yazarların kafasında veya satır aralarında sessizce değiştirilen şeyleri MK üyeleri bile farkedemiyordu. Sorun birilerinin "geri kalmış"lığı değildi.

bir anti-emperyalizm olmuştur ve bunun pratiğini yapmıştır.

"1979'dan sonra sınıfa belirli bir yönelim sağlamakla birlikte -şüphesiz demokratik devrim ufkıyla-, sınıf temelini oturtulamamıştır. Türkiye koşullarında sözkonusu ufukla oturulsa da farketmezdi. Zira işçi sınıfı içinde sosyalizmin değil, küçük-burjuva demokrasisinin temsilcisi olunurdu."

"Bu bakımdan, olumlu ve olumsuz farklılıklarıyla, benzerleri gibi, THKP-C/ML - TKİH'in tarihi de, devrimci demokrasiinin ileri temsilcilerinden biri olarak küçük-burjuva popülist bir teori ve pratiğin tarihidir."

Biz TKİH'i kısaca böyle değerlendirmiştik. Buna şunu da eklemek gerekiyor. Bu örgütün tarihi, aynı zamanda önderliğinin sürekli değişimi ve tasfiyesi tarihidir. THKP-C kuşağından gelme örgütün kurucuları 1977'de hemen toptan TİKP-Aydınlık grubuna iltihak etti. Aslında THKP-C/ML bu anlamda son bulmuş, kendisinden eser kalmamıştı. Onu devam ettirenler tamamen yeni kuşak, '74 sonrası kuşak oldu. Onlar bile tereddütlüydü; örneğin, TDKP yöneticilerinin sekte, kibirli tutumu olmasaydı, bu grubun varlığı daha o zaman son bulabilirdi. Sonraki önderliğin yarısı da 1984'de tasfiye edildi. Ancak her gelen bir öncekinin kurduğu ya da geliştirdiği çizgiyi oradan buradan rötüşlerle "esasen doğru" ilan edip sürdürdü; temel çizgi ve program ise özünde hep aynı kaldı.

Bu değerlendirme hiçbir ciddi boşluk taşımaz ve tanımlamalar yakıştırma değildir. Bunu bizzat örgütün resmi belgelerine dayanarak göstereceğiz.

1975: Bugünkü TKİH'in temelleri nasıl atılmıştı?

1975 başlarında şekillenen THKP-C/ML hareketi, 1971'den devraldığı popülist devrim anlayışını koruyarak, iki ana tema üzerine kuruldu: Maceracılığın reddi ve modern revizyonizme tavır. Şüphesiz bunlar bir ilerlemeyi ifade ediyordu. Ancak kısır ve yüzeysel kaldı. "Öncü savaşı"nın yerine "devrim kitlelerin eseri olacaktır", "kitlelerle birleşme" sloganları geçirildi. Modern revizyonizme karşı mücadele de, esasen, Sovyetler Birliği'ne karşı siyasi tutumla (sosyal-emperyalist deyip dememe) sınırlı kaldı. Hareket, sadece marksist teoriden

değil, genel olarak ciddi bir birikimden de yoksundu. THKP-C'nin anti-emperyalist demokratik devrim platformunu veri kabul ediyordu. Ve bütün diğer benzerleri gibi, "entemasyonal marksist-leninist çizgi" olarak nitelenen Çin çizgisinin ve Mao Zedung Düşüncesinin derin etkisi altında şekillendi. Aralık 1976'da yayınına başlanan *Halkın Yolu* gazetesinin ilk sayısı ile birlikte yayınladığı program niteliğindeki örgüt platformu, uluslararası bölümde "Üç Dünya Teorisi"nin etkisi altındaydı; Türkiye ve Türkiye devrimine ilişkin bölümü ise, Mao Zedung'un "yeni demokratik devrim teorisi"ne dayanıyor, buna ilişkin Çin formülleri hemen olduğu gibi aktarıyordu. Yani program, Türkiye gerçeğinin tarihi, iktisadi, toplumsal, siyasal verilerinden çıkmıyor, tersine "yeni demokratik devrim" tezi kesin bir veri kabul edilip, bilindiği ve incelendiği kadarıyla tarihi, toplumsal siyasal olgular zorlanarak ona uydurilmaya çalışılıyordu.

Platformun özünü veren pasajları aktarıyoruz:

"Türkiye emperyalizme bağımlı geri bir tarım ülkesidir."

"Özellikle son yıllarda ülkemizde meta üretimi çok yaygınlaşmış, ve onun için de kapitalist üretim hakim hale gelmiştir. Ancak ne genel olarak kapitalist üretimin gelişmesi, ne de emperyalizmin uzantısı bir tekelci kapitalizm -kapitalizmin özgürce gelişmesinin önündeki kapitalizm- ("kapitalizmin özgürce gelişmesinin önündeki kapitalizm"!) öncesi engelleri tasfiye etmemiş, geniş köylü kitleleri üzerindeki yarı-feodal boyunduruğu kırmamış, Türkiye'yi geri bir tarım ülkesi olmaktan çıkarmamıştır."

"Ülkemizde üretici güçlerin özgürce gelişmesinin önündeki engel, gelişmiş kapitalist ülkelerden farklı olarak genelinde kapitalizm değil, emperyalist sömürü ve tahakküm, emperyalizmin uzantısı tekelci kapitalizm ve yarı-feodal boyunduruktur. Meta üretiminin ve kapitalist üretimin şehirde ve kırdaki önemli ölçüde gelişmiş olması bu gerçeği değiştirmez. Tam tersine bu gelişmedir ki yarı-sömürge yarı-feodal yapının kırılması şartlarını daha da olgunlaştırmış, temel çelişmeyi daha da keskinleştirmiş, devrimci demokratik güçleri ve bu güçlerin mücadelesini çok genişletmiş, geniş köylü kitlelerine ve genel olarak halka bu mücadelelerinde daha da güçlü bir önder, milyonluk bir proletarya kazandırmıştır."

"Ülkenin dünya çapında can çekişen kapitalizme bağımlılığının

bir sonucu olan yarı-sömürge yarı-feodal yapısı sürdüğü sürece çözülmesi gereken temel çelişme (üretici güçlerle üretici güçlerin özgürce gelişmesini önleyen geri mülkiyet ilişkileri arasındaki çelişme), emperyalizmle Türk ve Kürt ulusları, emperyalizmin uzantısı tekelci burjuvazi, feodal toprak ağaları ve tefecilerle çeşitli milliyetlerden halkımız arasındaki mücadelede yansıyan, üretici güçlerle üretici güçlerin özgürce gelişmesini önleyen yarı-sömürge yarı-feodal yapı arasındaki çelişmedir."

"... Türkiye proletaryasının önündeki devrimci adım... sosyalizme ulaşmak için önce emperyalizm, emperyalizmin uzantısı tekelci kapitalizm ve feodalizmin tasfiye edileceği demokratik halk devrimini zafere ulaştırmak(tır)."

"Ülkemizde demokratik devrim mücadelesi yüzyıldır sürmektedir."

"... yarı-sömürge, yarı-feodal yapı ancak proletarya önderliğinde, işçi-köylü ittifakı temelinde yürütülecek yeni tipte bir Demokratik Halk Devrimiyle kırılabilir. ... bu devrimin önder gücü proletaryadır. ... temel güçler proletarya, köylülük ve şehir küçük-burjuvazisidir. Milli burjuvazi yalpalayan bir sınıftır. Proletarya milli burjuvaziyi devrim safalarına kazanmak için mücadele eder ve milli burjuvazinin emperyalizmle ve feodalizmle uzlaşma ve devrimi baltalama eğilimlerini sürekli teşhir eder."

"Demokratik Halk Devriminin özü toprak devrimidir."

"... toprak devrimi temeli üzerinde ele alınmayan silahlı iktidar mücadelesi hiçbir sonuç verme(z)..."

"...devrimin yolu uzun süreli halk savaşıdır."

"Demokratik halk devrimi eski tipte değil, yeni tipte bir burjuva demokratik devrimdir. (...) Halkın demokratik diktatörlüğü proletarya diktatörlüğü değildir. Ancak işçi sınıfı önderliğinde, işçi-köylü ittifakı temelinde yükselen demokratik halk diktatörlüğü proletarya diktatörlüğünün bir biçimidir ve durmaksızın sosyalizme, proletarya diktatörlüğüne götürür." *

"Devrimci proletarya, emperyalizme, feodalizme ve emperyaliz-

*1976'daki bu görüş, eklektizmine rağmen, sözkonusu yöneticimizin 1988 Türkiye'sinde ileri sürdüğü demokratik cumhuriyet hedefinden ileridir.

min uzantısı tekelci burjuvaziye karşı olan ve devrimde çıkarı bulunan tüm öteki sınıf ve tabakaları yurtsever anti-faşist halk cephesinde (siyahlar bizim) birleştirir.” (Halkın Yolu, sayı:1, s.7, 8,9)

Platform, son olarak, “Emperyalizmden, sosyal-emperyalizmden bağımsız demokratik halk iktidarı”, “Bütün Topraklar Köylüye”, “Tüm Halka İş ve Can Güvenliği” şiarlarını “bütün demokratların ve halk devriminin temel sloganları” olarak ilan ediyordu. (sayı:2, s.12)

Yine ilk sayıda, platformun güncel bir siyasi açıklaması niteliğindeki “Şimdiki Durum ve Görevlerimiz” başlıklı başyazıda, “çıkartları, iki süper devlet ve işbirlikçilerinin çıkartlarıyla çelişen bütün sınıf ve tabakaların yurtsever anti-faşist eylemini yükseltelim” (siyahlar bizim) deniyordu.

Daha sonraki sayılarda, bu platformun bir gereği olarak, işçilere “İş ve Can Güvenliği Komiteleri”, işyerlerine “Yurtsever Anti-faşist Direniş Komiteleri” öneriliyordu. Sosyalizmden ise, programın dışında, ya ancak teorik yazılarda, ya da uzak bir hedef olarak, kazara bazen satır aralarında sözediliyordu. Hepsi bu!

Yukarıda genişçe aktardığımız pasajlardan anlaşıldığı gibi, “devrimci demokrat”, “yurtsever”, “anti-faşist” tanımlamaları, eyleminin içeriğinin bunlar olduğu bizzat hareketin kendi kendini tanımlamalarıdır, kendi kendine atfettiği niteliklerdir. Öz budur ve bu hep kendini korumuştur; marksist-leninistlik ise, bütün popülist hareketlerde olduğu gibi, sadece bir yanılısamadır. Burjuva Türkiye’de işçi sınıfına sunulan, burjuva demokratik içerikli yurtsever demokrat bir çizgi/programdır. Oysa komünist hareket, bu anlamıyla, ne demokrattır, ne de yurtseverdir. Bir marksist için tüm burjuva egemenlik biçimleri gibi, bu biçimlerden biri olan faşizmin karşıtı da proletarya iktidarındır, sosyalist demokrasidir; bir küçük-burjuva demokratı için genel olarak demokrasidir, burjuva demokrasidir. Bir marksist için anti-emperyalist eylem, uluslararası sermaye cephesini yarıp dışına çıkmayı amaçlayan anti-kapitalist bir eylemdir; bir küçük-burjuva demokratı için ise “bağımsızlık”tır.

Platform epeyce zorlanarak, Çin formüllerini, Mao Zedung’un feodal, yarı-feodal Çin için öngördüğü formülleri burjuva Türkiye’ye uydurmaya çalışmıştır. Ya da, Lenin’in *İki Takтик*’ini geriden yorum-

layarak, Çarlık Rusya'sında, otokraziye, toprak soyluluğunun egemenliğine, yani ortaçağ kurumlarına ve iktisadına karşı öngörülen demokratik devrim stratejisini, burjuva iktidarın, sermaye egemenliğinin hüküm sürdüğü bir ülkede, burjuvaziye, tekelci kapitalizme karşı ileri sürmüştür.

Bu yüzden de tarihi, iktisadi, toplumsal gerçekler zorlanmış, "geri bir tarım ülkesi", "yan-feodal" tanımlamaları ile nesnel olarak liberal tarihçi ve iktisatçıların bile gerisine düşülmüştür. Oysa Türkiye'de, daha 70'lerin başında, sanayi üretimi tarımı geçmiş, tekelci büyük burjuvazi siyasal iktidarda kesin hakimiyetini çoktan kurmuştu.

Bu kuşağın teorisyenleri, kapitalizmin gelişmesi ve egemenliğini kurmasını dahi, "emp-ryalizme bağımlı olduğu" gerekçesiyle, tamamlanmamış demokratik devrim görevlerinin program edinilmesinin, "üçüncü" bir burjuva demokratik devrim görevini "çok daha mümkün, acil, ertelenmez hale getirdiği"nin kanıtı olarak sunuyorlardı. Bu açmazdan kurtulmak ve demokratik devrim programını gerekçelendirmek için de, dünya kapitalist ekonomisinde tarihsel ve hiyerarşik bir ilişki olan bağımlılık ilişkisinden -ki kapitalist dünya ekonomisinde başka türlü olması da düşünülemez- hareketle, birbirinin anti-tezi "iki tür kapitalizm" yarattılar. "İşbirlikçi tekelci kapitalizm", "kapitalizmin özgürce gelişmesinin önündeki kapitalizm", ki bu, geri mülkiyet ilişkisini temsil ediyordu, ekonomik olarak gericiydi. "Milli kapitalizm", ki bu, kapitalizmin, üretici güçlerin özgürce gelişmesini temsil ettiğinden ekonomik olarak ilericiydi, "yeninin", "yeni demokratik devrimin bir unsuru"ydü. Yani, örneğin, Bursa'daki küçük, ilkel dokuma tezgahları ya da İstanbul'daki demir çekme atölyelerini temsil eden orta halli kapitalistler milli kapitalistlerdi ve bunların temsil ettiği kapitalizm, "üretici güçlerin gelişmesini", "üretimin toplumsallaşmasını" ifade ettiği için ileri bir mülkiyet ilişkisiydi. Ancak Sabancıların modern teknolojiyle kurduğu ve binlerce işçinin çalıştığı dev tekstil fabrikalarını, Koçların dev demirdöküm işletmelerini temsil eden büyük ölçekli tekelci kapitalizm, bu kapitalizm uluslararası tekelci kapitalizme bağımlı olduğu için -kapitalist dünya ekonomisinde başka türlü olabilirmiş gibi- ve "üretici güçlerin gelişmesini, üretimin toplumsallaşmasını engellemeyi" ifade ettiği için geri bir mülkiyet ilişkisini temsil ediyordu. Bu baştan aşağı saçma, gerici, "ulusal" teori,

hareketin teorik yayın organı *Devrimci Teori*'nin 1.sayısında, "Mao Zedung'un Yeni Demokratik Devrim Teorisinin İnkârına Karşı Çıkalım" başlıklı uzun bir yazıda ince ince işlenmiştir. Tekelci kapitalizme karşı demokratik devrim önerilmiştir!! Ancak şunlar da söylenmek zorunda kalmıştır:

"Yeni Demokratik devrimle emperyalizme bağımlı tekelleci sermayeye el konulacak ve o yeni demokratik ekonominin ("yeni demokratik ekonomi"!) sosyalist sektörünü oluşturacaktır. O üretimin toplumsallaşmasını temsil ettiği için, sosyalist sektörü oluşturacaktır. Ama o üretimin toplumsallaşmasının önünde engel olduğu için demokratik devrimin hedefi olacaktır." (*Devrimci Teori*, sayı:1, s.66)

İşte burjuva Türkiye'de, demokratik devrim programının açmazı burada açık seçik görülüyor. Büyük burjuvazi mülksüzleştirilecek ve bu mülkiyet sosyalist mülkiyete dönüştürülecektir, ama devrim yine de demokratik olacaktır!

Büyük burjuvazinin mülkiyeti + devlet işletmeleri + bankalar + dış ticarete devlet tekeli vb. -sosyalist mülkiyet; ama bu, Türkiye'de iktisadi hayatın %80'inini kontrol altına almak demektir. Ve zaten bir sosyalist devrim, ileri kapitalist ülkelerde dahi ilk hamlede (sadece büyük sermayeyi hedefler) bundan başka nedir ki? (Merak edenler ya da kuşkusu olanlar Lenin'in Komintern tezlerine ve Komintern Programına bakabilirler.) Türkiye'de bir sosyalist devrim programı ilk hamlede bundan başka neyi hedefler? Tarihsel, toplumsal zorunluluklar, bu kuşak teorisyenlerinin iradesine rağmen, kendini kabul ettirmiş, sosyalist istemler, demokratik devrim programına demokratik istemler olarak girmiştir. Aynı durum TDKP Programında da sözkonusudur. (Bkz. *Kongre Belgeleri*, s.292-293) İşte, "sosyalist istemlerin demokratik devrim istemleri olarak sunulması" derken bunu anlatmaya çalışıyoruz. Demek ki, tanımlamalarımız bu noktada da keyfi ve yakıştırma değildir. Demokratik devrim programında ısrar edenlerden bazıları, örneğin TKP/ML Hareketi, bugün artık bu açmazı mantıki sonucuna vardırıarak, "demokratik kapitalizm", küçük-burjuva "demokratik iktidar" noktasına ulaşmış bulunuyorlar.(Bkz. *Partinin Yolu*, sayı:9, Kasım 1986, sayı:11, Mayıs 1987) Böylece devrim anlayışları onları, kaçınılmaz olarak, '80'ler Türkiye'sinde '70'lerdeki programlarının gerisine itmiş bulunuyor. TKP/ML Hareketi ve yöne-

ticilerinden iyi öğrendiği anlaşılın yeni yöneticimiz de aynı yere gitti.

Türkiye’de temel çelişki o gün de bugün de emek-sermaye/proletarya-burjuvazi çelişkisiydi. (Bunu bugün en “geri kalmışlar” bile reddedemiyor.) Bütün diğer çelişkiler bu çelişkinin çözülmesine bağlıydı; dolayısıyla marksist bir program bu çelişkinin çözümü eksenine oturtulabilirdi.

Türkiye’de devrimin özü ve dayanacağı temel anti-feodal bir toprak devrimi değildi. Aslanan, gelişen görülüyor, gözler iktisadi evrimle gittikçe dönüşen ve önemsiz hale gelen geri ilişkilere dikiliyor, hemen artık sadece Türkiye Kürdistanı’nda varolan ve giderek kapitalizme tabi olan yarı-feodal kalıntılar abartılıyordu. On yıllardır Türkiye’de köylülüğün ciddi bir toprak hareketi görülmemiştir; olmazdı, olamaz da. Zira, Türkiye tarımı daha çok küçük ölçekli köylü üretimi ve orta ve büyük ölçekli kapitalist tarımdan oluşuyor.

“Köylülük” diye yekpare bir sınıf yoktu. Bu kavram Türkiye’de artık ancak coğrafi ya da demografik anlamda kullanılabilirdi. Zira “köylülük” sınıflardan oluşuyordu, karşıt sınıflara bölünmüştü. Bu nedenle, bir “işçi-emekçi köylü ittifakı”ndan sözedilebilir, ama bir “işçi-köylü ittifakı”ndan sözedilemezdi.

O günün Türkiye’inde, “milli burjuvazi” diye devrimde yer alabilecek ya da devrime kazanılması gereken homojen bir sınıf yoktu. Böyle bir sınıf “yeni demokratik devrim teorisi”nin gereği olarak muhayyilede yaratılmıştı. “Milli burjuvazi” denilen, büyük burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin dışındaki kent ve kır orta burjuvazisi, büyük burjuvaziye gerek iktisadi, gerek siyasi olarak yüzlerce bağla bağlıydı; onunla çelişkisi varlığını sürdürme ve artı-değerden pay alma savaşından kaynaklanıyordu ve sömürücü bir sınıf olduğundan asıl çelişkisi proletaryaylaydı. Temsil edildiği siyasal partilerin politikaları bunun açık kanıtıydı.

Tam bir kendiliğindencilikle, “kitlelere”, “bağımsızlık”, “demokrasi”, “kurtuluş demokratik halk devrimindedir” şiarlarıyla ilerlemeye çalışan, içinde yer alabildiği kadanyla işçi hareketini de, asıl üzerine oturduğu küçük-burjuvazinin anti-emperyalist, anti-faşist hareketine ve ufkuna tabi olmaya çalışan THKP-C/ML, liberalizmle, kişiliksizlikle, hareketin ihtiyaçları karşısındaki acz ve yeteneksizliğiyle karakterize olan önderliğinin “üç dünya teorisi” tartışması ile sağ cereyana

teslim olup Aydınlik'a iltihak etmesiyle çöktü. Yıkıntular üzerinde THKP-C/ML'yi yeniden canlandırmaya çalışan az sayıdaki kadro dönüp bu çöküşün nedenlerini irdelemedi, o günkü koşullar altında ve o günkü kavrayışla irdedeleyemezdi de. "Eski tarz" devam edildi.

1978 sonrası

Haziran 1978. "Üç Dünya Teorisi"nin eleştirildiği *Devrimci Teori* 'nin 2.sayısında, "Proleter Devrimci Hareketi Nasıl İncelemeliyiz?" başlıklı yazıda bu teorinin *Halkın Yolu* platformundaki etkileri arındırılmaya çalışılıyor ve şöyle deniyordu:

"Proleter devrimci hareket emperyalizmle yerli gericilik arasındaki ilişkiyi, ülkemizin yeni demokratik devrim aşamasında olduğunu, devrimin özünün toprak devrimi olduğu, baş çelişki, faşizm ve proleter devrimci hareketin önünde duran bir dizi meselede esas olarak doğru (siyahlar bizim) tahliller yaptı." (s.98)

"Özellikle Devrimci Teori'de yayınlanan yeni demokratik devrim anlayışının kapsamlı bir ifadesi oportünist üç dünyacılığa tayin edici darbeyi indirmeye hizmet etti. Oportünistler Devrimci Teori'nin, 'Üç dünyayı red perspektifi ile yazılmış' olmasını eleştiriyorlardı. Marksizm-Leninizm ve Mao Zedung düşüncesi tabii ki oportünizmi reddediyordu." (s.105) (Kastedilen *Devrimci Teori*, sayı 1'deki yazıdır, ki daha önce bundan kısmen sözetmiştik.)

Devrimci Teori sayı 3 (Temmuz 1978), "*Halkın Yolu Platformunun Değerlendirilmesi*" başlıklı yazı:

"Esas yönüyle Marksizm-Leninizm yolunda ilerleyen" "HY gazetesi yayınınu bu platform doğrultusunda sürdürdü, geniş kitlelere demokratik halk devriminin propagandasını yaptı. Bazı sayılarında on maddelik programı * propaganda etmeye ağırlık verdi. HY taraftarları da siyasi çalışmalarında sık sık buna başvurdu, kitlelerin maruz kaldığı baskı ve acıların çözümününün proletarya önderliğindeki

* Bazı biçim rötuşlarıyla ve maddelerinin kısaltılarak sekize indirilmesiyle bugüne kadar muhafaza edilen ve içinde Türkiye'de çoktan yasalaşmış "8 saatlik işgünü" talebi de bulunan -öyle ya, RSDİP'in demokratik devrim programında da 8 saatlik işgünü talebi vardı!- ilk sayıda yayınlanmış program kastediliyor.

demokratik halk devrimiyle son bulacağı propaganda edildi.” (siyahlar bizim) (s.21-22)**

“... HY'nin platformu doğrudur ve izlediği siyasete temel teşkil etmiştir. Bundan sonraki yayınlar için de temel teşkil edecektir. Dolayısıyla platformu yeniden yazmaya gerek duymuyoruz. Bu konuda HY birinci sayısındaki platform, özellikle Devrimci Teori'nin birinci sayısındaki temel çelişki yazısı, HY'na bundan sonrası için de yol göstermektedir.” (siyahlar bizim) (s.22)

1979 bir dönüm noktası. “Mao Zedung Düşüncesi” reddediliyor. Ancak, THKP-C/ML'nin temel çizgisi ve platformu Mao Zedung'un yeni demokratik devrim teorisi temel alınarak oluşturulduğu halde, bu çizginin temel noktalarda Mao Zedung'un etkisini kırarak ilerlediği söyleniyor!

Devrimci Teori sayı 5 (Mayıs 1979), “Mao Zedung Düşüncesi' Küçük-Burjuva Anti-Marksist Bir Teori” başlıklı yazının son ve “Özeleştirimiz” bölümü:

“Halkın Yolu, marksizm-leninizmin klasiklerini incelemeye, işçi sınıfı ile birleşmeye büyük önem verdiği için, Mao Zedung'u savunmaya çalışmasına rağmen, Türkiye'de devrimin ilerletilmesine ilişkin temel noktalarda, maoculuğun etkisini kırdı, doğru kavrayışlar getirdi.” (s.80)

Bu bir şey değil, dahası var.

“Mao Zedung Düşüncesi'ni eleştiren bu yazımız, Aydınlık-TİKP revizyonizminin ideolojisinin, onun teorik temellerinin eleştirisi ... olduğu kadar... Maoculuktan beslenen, etkilenen onun sayesinde kendisini 'Marksist'leştirmeye çalışan ve çizgisine dayanak bulan 'Partizan', 'D.Halkın Birliği', 'Halkın Kurtuluşu' hatta 'Devrimci Yol' gibi akımların teorik temellerinin de eleştirisidir” deniyordu! (age., s.83)

Bu acıplık nasıl açıklanabilir? Tebessüm edip ya da hastalıklı bir düşünce hali denilip geçilebilir mi? Şüphesiz ki, hayır.

** Görüldüğü gibi burjuva demokratik içerikli bir devrim, örneğin işçilerin maruz kaldığı baskı ve acılara son veriyordu! Bu yazı hareketin en yetkin ve 78'den itibaren çizgisini oluşturmada asıl ve tayin edici olan teorisyeninin kaleminden çıkmıştır. Ve hareketin teorik düzeyi ve ufkunun kanıtıdır. Bu fikir bütün popülist hareketlerce yıllarca propaganda edildi.

Birincisi, herkes kendine bir sistem, bir dünya yaratmış ve onun kölesi olmuştu; onun ötesinde bir kavrayış yoktu. Mao Zedung'un adı atılmış, ama bu sistem korunmuştu. Mao olmasa da, *İki Taktik*'te bolca alıntı bulunabilirdi.

İkincisi, bir grup (ve bu tür bütün gruplar), küçük-burjuva bir sosyal tabana dayanıyordu; "her zaman en doğru" olmak gerektiğine inanan, güce, gösterişe vb. tapan küçük-burjuvalar topluluğu. Böyle şeyler söylemeksizin, "çok farklı" olduğunu göstermeksizin gurbu ayakta tutmak oldukça güçlü. Bu, en iyi düşünen, en sağduyulu yöneticileri bile o tiksindirici küçük-burjuva rekabetin girdabına itiyordu. Dolayısıyla, bilim, bilimsel tutum, nesnellik, sağduyu kaybolup gidiyordu. Oysa ki, o dönem çok sözü edilen "küçük-burjuva baskısı"ndan ve grubun geleceği endişesinden kurtulup biraz sükunetle düşünme olanağı bulunsaydı, belki daha o zamandan ileri adımlar atılabilirdi.

Ama hayır "biz" çok farklıydık! Örneğin TDKP ile en ciddi (!) ayrılıklarımızdan biri, şu "baş çelişki" tartışması döneminden miras kalan, emperyalizm ve işbirlikçileri birlikte mi hedef alınacak, yoksa asıl hedef iç gerici midir, idi. Bizim grup uzun süre bu temayı işledi. Mao Zedung Düşüncesi'nin reddinden sonra buna "sosyalizm perspektifinden yoksunluk", "işçi sınıfını temel almamak" vb. bir kaç şey daha eklendi ve TDKP maoculukla suçlandı. Oysa Mao Zedung tarihin gördüğü en tutarlı ve en kapsamlı demokratik devrimlerden birinin yaratıcısıydı. Sorun sosyalizmden sözetmek de değildi. Bunlar Mao Zedung'da fazlasıyla vardı. Mao Zedung feodal, yarı-feodal bir ülkede tutarlı bir demokratik devrime önderlik edip zafere ulaştırmakla kalmamış, bu devrim sosyalizan tedbirlere de varmıştı. Oysa biz burjuva Türkiye'de yarı-feodal kalıntılar, "yabancı boyunduruk" gerekçelerine dayandırılan demokratik bir programla onun gerisine düşüyorduk.

Ancak, daha önce de belirttiğimiz gibi, Mao Zedung Düşüncesi'nin eleştirisi, teoride ve pratikte bazı ilerlemeler yarattı. Sosyalizmden, sosyalist görevlerden, demokratik devrim ile sosyalist devrimin iççe-liğinden sözedilmeye başlandı. "Özgürlük ve Sosyalizm" sloganı temel slogan olarak kullanılmaya başlandı. Diğer gruplarla, örneğin TDKP ile, bir rekabet ve reklam aracı haline getirilip yozlaştırılmasına rağmen,

men, işçi sınıfı içinde çalışma öne alındı. Bu yönelişte örgütün 1977'de küçük-burjuva tabanını ve bu alanda cazibesini ve şansını yitirmesinin payının olduğunu da belirtmek gerekir. Temel çizgi ve program rötuşlarla özünü korudu, ama epeyce zorlandı.

İzlemeye devam ediyoruz.

1979 sonbaharı. Yeniden kaleme alınan THKP-C/ML örgüt programında epeyce ileri ifadeler var. Hatta bu tahliller nedeniyle bazı demokratik görevleri de yerine getiren bir proleter devrim hedefi sonucuna varılması gerekirdi. Ama tersine sistem korunuyor, bütün ekonomik-toplumsal ilerleme eski anlayışın gerekçesine dönüştürülüyordur, 1976 Platformundaki gibi.

"Toplumumuzun başlıca özelliği kapitalist meta üretiminden oluşmasıdır... nüfusun çoğunluğu sürekli veya geçici olarak işgüçlerini satmak zorunda bulunan, kendilerini ücretli işçiler olarak kapitalistlere bağlayan ve onların gelirlerini, maddi serveti yaratan proleterler ve yarı-proleterlerden meydana gelmektedir."

"Üretim araçlarının tekelleşmesi sermayenin hakimiyet alanı büyürken buna paralel olarak üretim araçlarının özel mülkiyeti ile üretimin sosyal karakteri arasındaki çelişki de büyümektedir."

Bu tahlillerden çıkarılan sonuç şudur.

"Meta üretiminin hakimiyet alanının gelişmesi bir yandan emperyalizme bağımlı büyük burjuvazi ve toprak ağalığını ya da yarı-sömürge, yarı-feodal yapının kuşatılmasına, bu yapı ile üretici güçlerin gelişme isteği arasındaki çatışmanın büyümesine ve onun yıkılmasını çok daha mümkün, acil, ertelenemez hale getirmektedir. Öte yandan kırdan ve sanayide proleterlerin sayısı, bütünleşmesi ve öfkesinin büyümesine, sömürücülerle olan mücadelesinin keskinleşmesine; sosyal kurtuluşun (sosyalist devrimin) güçlerinin büyümesine, maddi şartlarının daha da olgunlaşmasına yol açmaktadır."

Görüldüğü gibi, şu "bağımsızlık" sorunu ("yabancı boyunduruk", "yarı-sömürge" yapı) ve en azından T.Kürdistanı'nda soyu hala tükenmemiş toprak ağaları ("feodalizm", yarı-feodal" yapı) olmasa, bir proleter devrim programı gündeme gelebilir! Ama hayır,

"Bu yüzden sosyal kurtuluş için mücadele eden THKP-C/ML bunun elde edilmesi için ilk görev olarak emperyalizm, büyük burjuvazinin ve toprak ağalığının yıkılması onun yerine demokratik bir

cumhuriyetin kurulmasını koymaktadır."

Ocak 1980

"Devrimci nasıl, hangi hedefe ilerleteceğiz?"

"Devrimci proletaryanın kendi programı vardır. Bu program, sos-yalizmin yolunu açacak olan, her türlü emperyalist köleliği ve baskıyı, onun dayanağı her türlü gericiliği yıkacak olan özgürlük (bağımsızlık, demokrasi veya demokratik cumhuriyet) proletaryanın asgari programıdır. Devrim bugün özellikle iki süper devlet olmak üzere emperyalizme, faşist diktatörlüğe, sosyal-faşizme ve her türlü gericiliğe yönelmelidir." (Halkın Yolu, sayı:94)

12 Eylül sonrası ve 1984...

Haziran 1984. Örgüt 1.Genel Toplantısı Kararları. (Bu toplantıya kimi hapiste olduğundan, diğerlerine de MK üyesi oldukları halde haber dahi verilmediğinden 1980'e kadar örgütün ideolojik-siyasi işleriyle görevli hiç kimsenin katılmadığını belirtmek gerekiyor. Tuhaf ama böyle!, ama gelin görün ki, örgüt tarihinde benzer bir örneği daha olmayan bu marifetin sahibi sözkonusu yöneticimiz bugün bize leninist örgüt normlarından sözdebiliyor!)

12 Eylül sonrası TKİH de şiddetli darbeler yedi, hatta bir ara tamamen dağıldı. Yöneticilerinin çoğunluğu tutuklandı. Gerçi tutuklanan TKİH üyelerinin ezici çoğunluğu poliste direndi, ancak bu, örgütün ana gövdesinin gitmesini önleyemedi. Yeni bir tutuklama dalgası karşısından örgütü koruma adına paniğe kapılan TKİH yöneticilerinden birinin ayaküstü istemesi diğerlerinin de onaylaması ile örgüt faaliyeti durduruldu, organlar dağıtıldı. Yaklaşık iki yıl süren bu dönem aslında bir tasfiye dönemi oldu; bu tutum moral bozukluğuna, bireyciliğe, bazılarının örgütten kopmasına neden oldu. 1983 başlarından itibaren örgüt toparlandı, mücadeleye sokuldu. 1984'de sözkonusu toplantı yapıldı.*

* Biz bu çabaları coşkuyla karşıladık ve takdir ettik. Ve neyi ifade ettiğinin farkında olalım olmayalım, ister kafa sallamakla, ister sessiz kalarak onaylamış olalım, bütün bunlar önemsizdir, konumuzun nedeniyle sözkonusu oportünist tutumdaki -faaliyetin durdurulması- payımızı ve sorumluluğumuzu da açık

Toplantı Kararları, “malzeme eksikliğinden” genel olarak sol ve işçi hareketinin değerlendirilmesinin yapılamadığını, sadece kendi geçmişlerinin değerlendirildiği açıklamasıyla başlıyor.

12 Eylül genel olarak bütün sol için bir yıkım dönemi oldu. THKP-C/ML'nin sol içinde özel bir yeri yoktu, dahası önemsizdi. Ona benzer, programı, temel siyasal çizgisi ve pratiği bakımından özde ondan ciddi hiçbir farkı olmayan birden fazla grup vardı. Bu nedenle genel olarak bu yıkım ve nedenleri incelemeksizin ciddi bir değerlendirme yapılamazdı. Dolayısıyla değerlendirme daha baştan grubun kendi dar dünyasıyla sınırlı, sağlıklı olmaya mahkumdu.

Nitekim öyle olmuştur. Yanlışlar-doğrular, olumluluklar-olumsuzluklar şeklinde döküm yapılıyor nedenleri irdelenmiyordu. Örneğin “Örgütsel durum”a ilişkin bölüm vahim tabloyu sayıp döküyor, ama sonunda sorun kişiselleştirilerek, suç “kudretli elin sahibi”ne yıkılıyordu. Ama düşünülüyordu ki, tarihsel olarak bakıldığında, kişiler ne kadar kudretli olurlarsa olsunlar, son tahlilde olayların, zorunluluğun figuranlarıdır. Evet biz bu “kudretli elin sahibi”nin iradesine tabiydik, ama o da bize tabiydi, bize mahkumdu. Hareketi ayakta tutmak ve ilerletmek için yırtınan bize bağımlı bir figürandı sadece. Ve o kudretli elin sahibi olmasaydı, 1977'deki yıkımdan sonra belki de bu örgüt varolmayacaktı.

“Örgütümüzün geçmişine kısaca bir göz attığımızda, 1975’lerde Marksizme yönelme çabamıza rağmen, 1979’da Mao Zedung düşüncesinin mahkum edilmesiyle küçük-burjuva dünya görüşünün çemberini parçalayabildiğimizi, açık ve belirgin olarak Marksizme yöneldiğimizizi görüyoruz.” (İşçinin Yolu, sayı:5)

Eh, “açık ve belirgin yönelme” dışında daha gerçekçi bir değerlendirme. Gerçekten de, “geçmişin değerlendirilmesi” iddiasını taşıyan, karar uslubuyla değil de, bir makale tarzında kaleme alınmış bu uzun

yüreklilikle kabul ettik. Ama gelin görün ki, sözkonusu ciddiyetsiz ayaküstü konuşmada tutumunu bizden hiç farklı olmayan, konunu neyle de, ki o zaman bizden önemliydi, kendisi de birinci dereceden sorumlu olan sözkonusu yöneticimiz, kişiliğindeki bazı ciddi bozukluklar nedeniyle, ve yoldaşların bilgisizliğinden yararlanarak, bu olayda kendini masum göstermeye ve bununla puan toplamaya çalıştı, çalışıyor.

yazı, plansızlığına, düzeyinin geriliğine, yüzeyselliğine, yerli yersiz alıntılara -ki biz, bütün bunları anlayışla karşılamıştık- ve bir dizi yanlışlığına rağmen eleştirici bir ruh taşıyordu. Bizim için hiçbir zaman bundan öte bir değeri de olmadı.

“İdeolojik İnşa” ve “Yayın Faaliyetindeki Eksiklikler” bölümlerine bakıyoruz; özetle:

* Uluslararası komünist hareket yoktur (yanlış). Bunun olması için Komintern tipi bir örgüt olması lazım (yanlış). Marksist-leninist parti ve gruplar vardır ve zayıftır (doğru). Onlardan öğrenmek lazım, ama şabloncu bir tarzda değil; eleştirici olmak, kişilikli olmak gerekir (doğru). Komünist partilerin uluslararası bir örgütlenmeye ihtiyacı vardır. “Dolayısıyla pek haddimiz olmadan (o nasıl söz, hani kişilikli olmak gerekiyordu!) biz kardeş partilerin böyle bir örgütlenmesinin gerekli olduğunu düşünüyoruz.” (agy.) (Neden olmasın; hatta, bu kararları kaleme alan şu “sonradan aydınlanmış” yöneticimizi ulaştığı “olgunluk derecesi” nedeniyle böyle bir örgütün yürütme kurulu sekreterliğine atanması dahi tavsiye olunur ki, örneğin Yunanistan veya İspanya’da kazara bir darbe olur demokrasi giderse, oradaki partilere, demokrasi sorunu nedeniyle, program değişikliğine gitmelerini, sosyalist devrim programını askıya alıp, demokratik devrim programını gündeme almalarını karar altına alırtabilirsin... Reformlar yoluyla da olsa, burjuva demokrasisi geri gelirse, o zaman yeniden gereği düşünlürdü!)

* “Ayrıca... üzerinde çok laf edilmesine rağmen bir türlü doğru çözümlenemeyen bir kaç sorun....

“a) Faşizm

“b) TKP” (Eski TKP)

“c) Kemalizm” (agy.)

Kararlara göre çözümlenmesi gereken ideolojik sorunlar da bunlardı! Eski tarz tartışmalara, beylik konulara, 1970'lere geri dönülüyordu. Sonra da, bu sonradan aydınlanmış yöneticimiz, M.Kemal'in nasıl “alçak” bir adam olduğu, “Kel Ali” ile İstiklal Mahkemelerinde ne dalavereler çevirdiği üzerine tarih ve anı kitaplarından derlediği hikayeleri bize ciddi ciddi tahlil yazıları olarak sunuyordu! Hatta cumhuriyet döneminin tarihini yazmak için bütün hazırlıklarını tamamlamışken...

Biz bütün bunları yadırgamış, ama anlayışla karşılamıştık. Bu da yöneticimizin ulaştığı "olgunluk derecesi"ydi! Ama ikide bir "84 Kararları" diye şişinip durulunca kendimizi alamadık.

Kararlarda, çizginin asıl kurucusu, örgüt kurallarına ve normlarına pek saygılı yöneticimiz tarafından habersiz, iddianamesiz, savunmasız gıyabında yargılanıp ipe çekildikten sonra, eski ideolojik-siyasi çizgi "ideolojik, siyasi planda olumlu adımlar" diye alt alta sıralanıp, onaylanıyordu. (agy., s.21)

Artık deniz bitiyor

Aralık 1985. İşçinin Yolu sayı 12. "Demokrasiyi Kazanmak İçin" başlıklı başyazı.

Artık ekonomik toplumsal gelişmenin düzeyi reddedilemiyor. Teorinin gücüyle kavrayamayan, görülemeyen nesnel gerçek, üzerlerine yürüyerek en "geri kalmış"lara bile kendini kabul ettirdiği koşullarda, artık reddedilemiyor, "yarı-feodal" vb. kavramlar nihayet açıktan atılmaya başlanıyor. Ama yine de demokratik devrim programı; fakat artık böyle bir devrim programının hemen tek gerekçesi kalmıştır: "Demokrasi" ya da "siyasal toplumsal sistemin demokratikleştirilmesi". O da, eğer sistem, yıkılmaksızın kendine özgü bir burjuva demokrasisine dönüşürse, gereksiz hale gelebilir. Tam bir tutarsızlık ve çelişkiler yumağı. Bir yandan, "özgür bir kapitalist gelişme tasarlamak" halk devriminin gerekçelerinden biri oluyor, öte yandan "proletarya diktatörlüğünün özgül bir biçimi"nden sözediliyor.

Dayanaklar tek tek çöküyor, nesnel gerçek zorluyor, bu zorlama gerekli sonuçlarına vardırılamayınca, teorik-programatik ve siyasi olarak geriye, eskinin bile gerisine gitmek kaçınılmaz hale geliyor. Bir ucu burjuva demokrasisi veya demokratik cumhuriyet, bir ucu proletarya demokrasisi, sosyalizm; birinden uzaklaşmak diğerine yakınlaştırıyor.

İşte sözkonusu makaleden bazı bölümler:

"Emperyalizm", "büyük burjuvazi", "Kürdistan bölgesindekilerin belli ölçüde feodal özellikler taşıdığı büyük toprak sahipleri sınıfı";

"Siyasal ve sosyal sistemin demokratikleştirilmesi için tasfiye edilmesi gereken engeller işte bir bütün olarak bunlardır." (agy.s.2-3)

Daha önce sözünü ettiğimiz, eskiden on, sonradan sekiz maddelik program halk devriminin unsurları olarak özetlendikten sonra şöyle devam ediliyor:

“Ancak bu şekilde, üzerinde başka hiç bir güç ve iradenin olmadığı tam bir halk egemenliği, muhtevası bakımından burjuva demokratik hak ve özgürlükler gerçekleşmiş olur. ... Bütün halk sınıf ve tabakaları, henüz kapitalizm tasfiye edilmeksizin iş ve yaşam koşulları ne kadar iyileştirilebilirse, o kadar iyileştirme sağlanabilir.” (agy., s.3, siyahlar bizim)

Büyük burjuvazi tasfiye edilmeyecek miydi? (Bunun ne anlama geldiğini daha önce açıklamıştık.) Programın hedefledikleri özetlenirken kullanılan “devletleştirme” ifadesi bilinçli olarak seçilip “demokratik kapitalizm” türünden bir şey kastedilmiş olmasın? “Özgür kapitalist gelişme”den sözedildiği gözönüne alınınca akla ister istemez bu geliyor. Yeni yöneticimiz ise açıkça “ulusallaştırma”dan sözediyor. Bu noktada da, 1970’lerdeki tekeli kapitalist mülkiyetin sosyalist mülkiyet haline getirilmesi fikrinin gerisine gidiliyor.

Devam ediyoruz.

“Elbette mevcut devlet aygıtı, emperyalizm, büyük burjuvazi ve toprak sahipleri egemenliği parçalanmaksızın da demokratik haklar, demokrasinin mevzileri şu veya bu oranda gerçekleşebilir. Hatta rejimin kendine özgü bir burjuva demokrasisine dönüşmesi ve bu kez işçi sınıfının önüne bazı anti-emperyalist, demokratik yanları olan doğrudan sosyalist devrim görevi gelmesi mümkündür.” (agy., s.3, siyahlar bizim)

Görüldüğü gibi, reformlarla, yönetici sınıfların zorlanması ya da başka nedenlerle gerçekleşebilecek bir tür burjuva demokrasisi, demokratik devrim programını ve stratejisini gündemden çıkarabiliyor. İşte burada küçük-burjuva demokratik öz kendini açığa vuruyor. Ve biz, burjuva bir ülkede, siyasal demokrasiyi kendine program edinen, onu amaçlaştıran devrimci demokrasinin, son tahlilde, burjuva demokrasisinin sol kanadı olduğunu söylerken bunu anlatmaya çalışmıştık.

Öte yandan, biz programın ve onun tarafından belirlenen stratejinin köklü tarihsel değişiklikleri öngören belirli bir tarihsel dönemi kapsadığını, ve tüm bu dönem boyunca özünün değişmeden kaldığını sanıyorduk. Oysa, görüldüğü gibi, bize nesnel toplumsal koşullarımızın

bilimsel ifadesi olarak sunulan halk devrimi programı ve stratejisi, rejimin manevralarıyla, ya da şu veya bu nederle biçim değişikliğiyle, iskartaya çıkabiliyor, ve de yeni bir biçim değişikliğiyle, örneğin bir askeri darbeye yeniden gündeme gelebilir!...

"Bir halk devrimi, işçilerin, topraksız köylülerin, öğrenci gençliğin, dürüst aydınların toplumsal ilerlemeden yana olan herkesin menfaatlerinin çakışmasının ifadesidir ve siyasal ve toplumsal sistemi demokratikleştirmenin yegane yoludur. ... O halde yalnızca sosyalizmin kurulması için değil, buna karşı dahi olsa, Türkiye'nin hangi yolu tutması gerektiğini özgürce tartışabilmek, özgür bir kapitalist gelişme tasarlayabilmek için de böyle bir devrim zorunludur." (agy., s.4, siyahlar bizim)

Ardından da şu satırlar:

"Türkiye'de isteyen tarımın 'yarı-feodal' olduğunu ve bundan hareketle 'yarı-feodal yarı-sömürge' tekerlemesini ileri sürsün. ... Bizim gerçeğe ihtiyacımız var. Gerçek, kapitalizmin hakimiyetinin kaçınılmaz olarak derinleşmeye devam ettiğidir. ... Sömürülenlerle sömürenler, toklarla açlar ayrımı çok çarpıcı hale gelmekte, yığınların zihninde ister istemez kökleşmektedir. İşçi sınıfının toplumsal önemi sürekli artmaktadır. Sınıfın mücadelesinin ikili görünümü (demokratik ve sosyalist) daha fazla içiçe geçmektedir. ... Zaten halk devriminin unsurlarıyla sosyalist devrimin unsurları da içiçe geçmiş durumdadır. İşçi sınıfının bilinç ve örgütlenme seviyesine göre, halk iktidarı, proletarya diktatörlüğünün (proletarya demokrasisinin) özgül bir biçimi ve bu devrim sosyalizmi kurmanın ilk adımı olacaktır. Bugün Türkiye'de sanayi, tarım bir bütün olarak işçilerin, yoksul köylülerin ve yoksul tabakaların, yani çıkarları sosyalizme tekabül eden güçlerin ve yegane çözümününün sosyalizm olduğu işsizliğin genel nüfusa oranı oldukça yüksektir. " (agy., s.6, siyahlar bizim)

Görüldüğü gibi bir proleter devrimin nesnel koşullarının temel unsurları sayılmıştır. Ama buradan çıkarılan sonuç yine de bir halk devrimidir. İşte biz bu tutarsızlığa son vermeye, bu çelişkiler yumağını çözmeye çalıştık. Demokratik görevler olsa dahi, sosyalist hareketi ve işçi hareketini, bütün bu görevleri sermaye egemenliğini devirmeyi hedefleyen bir proleter devrimine tabi kılan, onun manivelaları haline getiren bir perspektiften alıkoyan popülist devrim anlayışını ve bunun

tarihsel, uluslararası, ulusal köklerini kavramaya ve sergilemeye çalıştık.

'Sonradan aydınlanmış' yöneticimiz buna ayak uyduramadı. THKP-C/ML-TKİH'in öncellerinden devraldığı, rötüşlerle, ama göstermiş olduğumuz gibi, özü ve esasını hep koruyarak sürdürdüğü temel çizgi ve programa, halkçı devrim anlayışına sandı; onu komünist teori ilan etti. Üstelik kendisi tarafından daha da liberalleştirilmiş bir biçimini.

Yöneticimiz aynı gerekçeleri yineliyor. "Demokrasi", özü burjuva ya da küçük-burjuva "demokratik cumhuriyet", "işçi-köylü iktidarı" diyor. Yanısıra TKP/ML Hareketinden öğrendiği, her tarafında dökülen halkçı devrim stratejisinin şu yeni ve son gerekçesi, "küçük-burjuvazi" gerekçesine can havliyle sıkı sıkıya sandığı görülüyor. Ama artık deniz bitmiştir.

İL BÖLÜM

POPÜLİZM VE DEVRİM

Popülizm nitelemesi neye dayanıyor?

Şimdi yöneticimizin görüşlerini doğrudan ele alabiliriz. Elimizde tarihsiz (Ocak veya Şubat 1988 olması gerekir) daktilolu nüshası bulunan yazısı, "Zorunlu Bir Açıklama" başlığını taşıyor.

Yöneticimiz şunları yazıyor:

"Bizim işçi sınıfı ile yeterince bağ kuramamış olmamız, işçi sınıf partisini ana görev olarak ilan etmemize rağmen, bu işi başaramamış olmamız, küçük-burjuva popülisti olduğumuzun işareti midir? Sözkonusu yazarlara göre bu kesinlikle böyledir. İşçilerle çok daha kayda değer bağlar kuran, büyük işçi sendikalarında ciddi bir etkinliğe sahip olan revizyonist parti bunu yaptığı için komünist mi sayılacaktır? Bunlar son derece saçma düşüncelerdir. Külelelele bağ kurma olayını abartıp onun üzerine özel bir eğilim inşa etmek, partilerin niteliğini adlandırırken program ve pratiklerini bir bütün olarak gözönüne almak yerine işçilerle kurdukları bağları esas almak demektir. Pro-

letarya partisi, işçi sınıfının en önde gelen önemli kesimleriyle birleşmeden kurulamaz. Bu doğru, ancak komünist olmak işçi sınıfı ile bağ kurmadan da mümkündür. Bunlar birbirinden farklı bir zeminde doğan iki ayrı şeydir. Marksist-leninist teoriyi kavrayan ve o doğrultuda mücadele eden her kişi ve grup veya parti komünisttir.” (agy., s.5-6)

Hayır bayım, biz sorunu böyle koymadık, bu sizin sırf bize karşı olmak için yaptığınız, zayıflığınızdan kaynaklanan keyfi yorumunuzdur. Tersine, biz, küçük-burjuva popülizmi nitelemesini, hareketin temel teorik-siyasi çizgisini ve programını değerlendirerek yaptık, ve pratiğinin de buna uygun, bunun ifadesi olduğunu göstermeye çalıştık. Bu işi de, sadece bizim eski grubun veya benzer bir başka grubun dar ufku ve çerçevesinde değil, genel olarak sol hareketin, özellikle de, bizim eski grupların da bir bölümünü oluşturduğu, “demokratik devrimci” cenahın değerlendirilmesi temelinde, tarihsel, ulusal (MDD’cilik vb.) ve uluslararası (Mao Zedung Düşüncesi, Guevaracılık vb.) köklerini kavramaya ve sergilemeye çalışarak yaptık.

Bizim eski gruplar da dahil, bizimki gibi grupların, işçi sınıfının toplumdaki önemi, tarihsel rolü ve görevini uzun süre hemen hiç kavrayamamalarının, işçi sınıfıyla birleşememelerinin, bu işi başaramamalarının esasen sahip oldukları dünya görüşü ve çizgilerinden kaynaklandığını, işçi sınıfına gittikleri kadarıyla da, ona küçük-burjuva demokratik bilinç öğeleri taşıdıklarını anlatmaya çalıştık. Yani, sizin ifadenizle, “partilerin niteliğini adlandırırken program ve pratiklerini bir bütün olarak gözönüne al(dık)”. Yoksa yanılıyor muyuz? Bunu anlamak için en kestirme yol, hareketimizin ilk temel belgelerine, Ekim’e ve yazılarımıza başvurmaktır.

“Bu üç grubun (TDKP, TKİH, TKP-ML Hareketi) oluşturduğu akım 1975 sonu ve 1976 başında belirginleşti. ... Fakat bugüne kadarki iddiaların aksine, bu, marksist-leninist hareketin doğumu değildi. Bu grupların oluşturduğu hareket, değişik evrelerden geçerek süreç içinde Marksizme yönelişte belirli bir mesafe olsa da, özünde, küçük-burjuva sınıf konumunu ve devrimci demokrasi ufkunu aşamadı. 1968’den beri Türkiye devrimci hareketine damgasını vuran küçük-burjuva popülist çerçeveyi bu hareket de kıramadı...”

“Geçmişin devrimci popülist hareketinin felsefi idealizmi aşılabilseydi, bu Türkiye toplumunun nesnel tarihsel gerçeğinden ko-

pukluğa da son verir, kapitalist gelişmenin düzeyi marksist-materyalist yöntemle incelenir, maocu formülasyonlara itibar edilmezdi. Böylece kapitalist gelişmenin düzeyi ve modern sanayi proletaryasının nicel ve nitel gelişimi yarı-narodnik bir anlayışla küçümsermez, bu bizi bir başka yönden proletaryaya ve proleter devrim perspektifine götürür, devrimci demokrasi ufkunu darbelerdi."

"... Proleter sınıf perspektifi, devrim sorununu proletaryanın sosyalist perspektifiyle ele almayı sağlar ve küçük-burjuvazinin siyasal ufku olan siyasal demokrasi sorununu mutlaklaştırmayı engellerdi, ki bu, popülist devrim kavrayışının aşılması, proleter devrim kavrayışının kazanılması anlamına gelirdi." ("Yakın Geçmiş Genel Bir Bakış", Ekim, sayı.2, s.23-24)

"Küçük-burjuvazinin bağrında komünist partisi inşa etmeye kalkmak, kesinlikle bir tesadüf, ya da basit bir yanlış dögildir. Bu, Marksizm-Leninizmin özü demek olan 'proletaryanın tarihsel rolünü' kavrayamamaktır. Ufku devrimci demokrasiyle sınırlı, küçük-burjuva sosyalizminin, diğer bir deyişle, popülist devrim görüşünün ürünü küçük-burjuva bir parti anlayışdır."

"Teorik temeli ve kavrayışı ile sınıfsal koşulları böyle olan bir hareketin, yürüttüğü siyasal faaliyetin ve yarattığı örgütlenmenin sınırları ve niteliği kendiliğinden anlaşılır. (agy., s.26)

"Maoculuğun eleştirisi teoride Marksizme, pratikte işçi sınıfına belirli bir yönelişi yaratmakla birlikte, sorunun özüne inilemedi ve gösterilen çaba, hareketi, küçük-burjuva demokrasisinin en tutarlı ifadesi olmaktan öteye götüremedi." (agy., s.29)

Bütün bunlar neyi gösteriyor? Sorunun odağına temel teorik-siyasi çizgi ve programın konulduğunu ve bunun pratikle bir bütün olarak ele alındığını.

Devam ediyoruz. Ağustos 1987'de TKİH üye ve militanlarına hitaben kaleme aldığımız yazıda, örgütün teorik ufku ve programı tanımladıktan ve buna uygun pratiğine işaret edildikten sonra şöyle devam ediliyordu:

"1979'dan sonra sınıfa belirli bir yönelim sağlanmakla birlikte - şüphesiz demokratik devrim ufkuyla!-, sınıf temeline oturulamamıştır. Türkiye koşullarında sözkonusu ufukla oturulsa da farketmezdi. Zira işçi sınıfı içinde sosyalizmin değil, küçük-burjuva demokrasi-

sinin temsilcisi olunurdu.”*

Demek ki, sorun sadece işçi sınıfına gitmek, hatta onunla birleşmek sorunu değilmiş. Bu nokta '80 başlarına doğru aşıldı. Şimdi asıl sorun, nasıl bir çizgi, nasıl bir programla gitmek gerektiği sorudur.

Biz daha Ekim'in ilk sayısında bu noktaya önemle işaret ettik: “Sınıfın sürekli artan nicel gücü ve pratik eylemi, sosyalizm adına ortaya çıkan her siyasal akımı, şimdi her zamankinden daha fazla, onun hareketiyle ilgilenmeye zorluyor. Doğal olarak bu çekim merkezi, umut kaynağı oluyor. Bu, nesnel durumun zorlamasıdır. Ve işçi sınıfına sloganı yine, ama her zamankinden fazla moda oluyor. Ala, güzel. Bu bir ilerlemedir! Ama hangi program ya da perspektifle? Sorunun can alıcı noktası budur.

“Her kim, bugünkü Türkiye’de, kapitalist bir ülkede, sermaye düzeninin ve sermaye sınıfının açık ve çıplak egemenliğinin hüküm sürdüğü, ücretli emeğin yaygın ve geniş çapta sömürüsünün iktisadi hayata damgasını vuran başlıca olgu olduğu, temel çelişmenin emek-sermaye çelişmesi, sınıf çatışmalarının ekseninin proletarya-burjuvazi çatışması olduğu bir toplumda, tarihsel olarak çözümlenmemiş bazı burjuva devrim görevlerini kendine program edinen demokratik devrim ufkuyla, sosyalist ve anti-kapitalist perspektife bağlanmamış demokratlıkla sınırlı bir anti-faşizm, yurtseverlikle sınırlı bir anti-emperyalizmle işçi sınıfına giderse, o sadece sınıfa, küçük-burjuva demokratik öğeleri taşıyor, son tahlilde, işçi hareketini burjuvazinin etkisi altına lalanana çekiyor demektir. Proleter devrim -bizde demokratik istemlerin kesin, tutarlı ve sosyalistçe çözümünü gelip buna dayanmıştır.” (“Nasıl Bir İşçi Hareketi?”, Ekim, sayı:1, s.7-8)

Sorun bu kadar açık seçikken yöneticimizin, bizi, “partülerin niteliğini adlandırırken program ve pratiklerini bir bütün olarak gözönüne almamakla” suçlaması, “işçilerle daha çok kayda değer bağlar kuran, büyük işçi sendikalarında ciddi bir etkinliğe sahip olan revizyonist parti bunu yaptığı için komünist mi sayılacaktı?” türünden akıl yürütmeleri, samimiyetsizlik, sırf bize karşı olmak için yaptığı bayağılık

* “Örgütün Bazı Acil Görevleri Hakkında” başlıklı yazı, daktilo nüsha, s.3, (bkz. bu derleme, s.95)

değilse, kavrayışsızlığını, budalalığını bize yüklemesi olmuyor mu?

Revizyonist parti işçi örgütlerinde etkinliğe sahipti, ama sınıfa reformizmi taşıyordu; işçi sınıfı içinde sosyal-reformizmi temsil ediyordu. Bununla birlikte, şu da bir gerçek ki, revizyonist parti, toplumda belirleyici gücün nerede olduğunu, neye dayanmak gerektiğini, yani işçi sınıfının önemini çok iyi biliyordu. Biz yıllarca enerjimizin en büyük bölümünü toplumun ara sınıflarını kazanmaya, onlar içinde güç olmaya hasrederken, onlar -hangi program ve yöntemlerle olursa olsun- enerjilerinin çoğunu işçi sınıfı içinde ve sendikalarda etkinlik kurmak ve bunu sürekli kılmak için harcadılar.

Somut sorunlar somut tartışılır. Sorunu "komünist olmak işçi sınıfı ile bağ kurmadan da mümkün müdür?" tartışmasına çekmek, işi demagoji derekesine düşürmek olur. Yöneticimiz biraz aydınlanalı beri oradan burdan aldığı alıntılar yerli yersiz kullanma, kötü bir taklit ve gösteriş illetine tutulmuş bulunuyor. Sonradan görüp, sindiremeyeince böyle oluyor. Lenin'in bir makalesinden aldığı "kitlelerle bağ kurma olayını abartıp onun üzerine özel bir eğilim kurmak" sözlerini '84'ten beri tekrarlayıp duruyor. Sözkonusu makaleyi* hiç anlamadığından bu sözleri yanlış yerde kullanıyor. Sorun, marksist bir çizgi ve platform bir kez oluşturulduktan sonra, komünist bir grup veya partinin görevinin onu işçi sınıfına taşıması, oluşum halindeki bir komünist hareketin temel pratik görevinin ise, bütün enerjisini hemen sadece işçi hareketiyle birleşmeye hasretmesidir. Oysa işçi sınıfı içinde hiçbir ciddi varlığımız sözkonusu değilken, bizim yıllarca esasen toplumun ara sınıfları içinde at koşturduğumuz biliniyor. Yönümüzü esas olarak ona çevirdiğimizde ise, nasıl bir çizgi ve programla gittiğimiz de biliniyor.

Yöneticimiz şunları yazıyor:

"Biz içinde bulunduğumuz toplumsal yapıyı, onun geçmiş ile gelecekteki yönü, toplumsal sınıfların durumu ve devrim karşısındaki konumları ve proletarya enternasyonalizmi hususunda işçiler arasında doğru bir anlayışın yerleşmesi doğrultusunda çalıştık. Bütün bu konularla ilgili düşüncelerimiz doğru ve marksistti. Yani başka bir

* "Politika İle Pedagojinin Karıştırılması Üzerine", *Kütle İçinde Parti Çalışması*, Ser Yayınları.

ifadeyle bize eksiklikleri de olsa teoride komünizmi kurmuşuk. Sosyalist hareketle işçi hareketinin birleşmesi 'rahimde oluşum sürecini' geçiriyordu." (agy., s.6)

Bu komünist teorinin ne mene bir komünist teori olduğunu, işçilere hangi çizgi ve programla gittiğimizi, 1975 başından alarak 1985 sonuna kadar bizzat örgütün temel belgeleri üzerinde göstermişük. Bu çizginin yöneticimiz tarafından yapılan yeni bir baskısını da az sonra göreceğiz. Aşağı yukarı bir on yılda ancak sosyalist hareketin, bilimsel sosyalizmle işçi hareketinin birliği demek olduğu öğrenilebildi, öyle görünüyor ki, bazıları bakımından, bir on yıl da sosyalizmin ne olduğunu öğrenmeleri için gerekecek.

Her devrimin temel sorunu

Yazının asıl üzerinde durulmaya değer bölümü ikinci bölümü. Burada hareketimizin Türkiye'nin ekonomik, toplumsal, siyasal koşullarına, program ve stratejiye ilişkin görüşlerinin ifade edildiği *Platform Taslağı* eleştiriliyor. Başlık ilginç: "Leninist Devrim Teorisi Bilincimizin Altın Meşalesidir." Bu gibi teorik sorunlara böylesi bir başlık da pek uygun gidiyor doğrusu! Bu da yöneticimizin düzeyi hakkında daha baştan bir fikir veriyor. Bolşevik literatürde "Aleksinski tarzı" diye bir şey var, onu anırtıyor. Teorik konularda ajitasyona başvurmayı anlatıyor.

Bir çelişkiler ülkesidir Türkiye. Marksizmden çok yaygın olarak sözedildiği, düzinelerce "marksist" grubun veya partinin varolduğu, ama Marksizmin de o kadar az anlaşıldığı, sosyalizmden oldukça fazla sözedildiği, ama ondan o kadar da uzak durulduğu, hatta korkulduğu bir ülkedir Türkiye. Evrensel çapta egemen olan sözde Marksizmin iki yorumu, liberal-revizyonist ve küçük-burjuva popülist yorumu, Türkiye solunu hep geriye çekiyor, onu liberalleştiriyor, demokratlaştırıyor. Burjuva-kapitalist Türkiye'de, sosyalizm adına ortaya çıkanlar, demokratlığa soyunuyorlar. Burjuvazi, burjuva rejim gericileştikçe, onlar burjuva veya küçük-burjuva demokrasisinin temsilciliğini üstleniyor; burjuvazinin inkar ettiklerini, kendilerine gerçekleştirilmesi gereken tarihi görev olarak program ediniyorlar.

Yöneticimiz, burjuva rejimin çürümesinin had safhaya vardığı bir

ülkede, bizi sosyalist bir programı, proleter devrimi gündemimize almamızdan dolayı kınıyor; bizi bundan alıkoymak için "demokrasi" sopası sallıyor, "küçük-burjuvazi"yle ürkütmeye çalışıyor; "yüz yıldır süren" burjuva demokratik devrim "henüz tamamlanmadı", "aşamaları atlıyorsunuz", "yerine getirilmesi gereken demokratik görevler var", diye önümüze dikiliyor.

"Platform Taslağı" yazısında" diyor yöneticimiz, "Türkiye ile ilgili bir takım iktisadi ve sosyal veriler sıralandıktan sonra şunlar söyleniyor: 'Bütün bunlar, devrimimizin proleter karakterini, onun bir proleter devrimi olması gerektiğini ortaya koyar. Tarihsel olarak çözümlenmemiş demokratik görevler -siyasi özgürlük, ulusal sorun, yarı-feodal kalıntıların temizlenmesi vb.- doğrudan sermayenin egemenliğinin, büyük burjuvazinin iktidarının yıkılması sorununa, yani bir proleter devrimi sorununa bağlamıştır.'

"Her devrimin temel sorunu iktidar sorunudur. Her devrimci hareket (demokratik veya sosyalist) mevcut iktidara yönelir. Hakim sınıfların mevcut devletini doğrudan karşısına almayan, onu yılmayı hedeflemeyen devrimci bir başkaldırı sözkonusu olamaz. Bunlar bilinen şeylerdir. Nasıl ki atların yulaf yediği, Volga'nın Kurum'a doğru akacağı biliniyorsa bunlar da o ölçüde bilinen şeylerdir.

"Ülkemizdeki hakim sınıflar emperyalizmin işbirlikçisi büyük burjuvazi ve büyük toprak sahipleridir. Dolayısıyla devrimci bir hareket her şeyden önce bu sınıfların iktidarını yıkmayı hedefler. Tamamlanmamış burjuva demokratik devrimin bize miras bıraktığı bir dizi sorunu, hakim sınıfların mevcut iktidarını yıkmak temelinden ayrı olarak ele almayı uygun gören politik akımlar devrimci değil, reformist olabilir ancak. Fakat mevcut egemen güçlere yönelen devrimci hareket sosyalizmi kurmayı doğrudan öngören bir proleter devrimi mi olacaktır? Soruyu şöyle de sorabiliriz: İktidarda feodal sınıflar yok, işbirlikçi büyük burjuvazi egemen, dolayısıyla gündemde olan sosyalist devrim mi?" (agy., s.9)

Volga'nın Hazar'a aktığı nasıl gerçekse, yöneticimizin de, "her devrimin temel sorunu iktidar sorunudur" sözlerinden hiç bir şey anlamadığı, bu sözlerin neyi ifade ettiği üzerine hiç kafa yormadığı o kadar gerçektir.

Ona göre, bundan anlaşılması gereken "her devrimci hareketin

mevcut iktidara yönelmesi” gerektiğidir. Hepsi bu! Ne var ki, kazan ayağı hiç de öyle değil. Bu sorun, herhangi bir tarihsel dönemde, “İktidarı elinde tutan hangi sınıftır ya da hangi sınıflardır, devrilmesi gereken hangi sınıftır ya da hangi sınıflardır, iktidarı alması gereken hangi sınıftır ya da sınıflardır” sorununu kapsar ki, bu da, bir devrimin niteliğini ve kapsamını belirler.

Örneğin, tarihte feodal sınıfların iktidarını, feodal kurumları ve iktisadî yıkıma hedefleyen devrimler, ulusal boyunduruğa karşı ulusal kurtuluş hareketleri, 20.yüzyıl boyunca görülen, emperyalizmi, sömürgeciliği ve feodalizmi hedefleyen devrimler, ulusal demokratik devrimlerdir.

Burjuvazinin iktidarını, kapitalist kurum ve iktisadî yıkıma, işçi sınıfının iktidarını, sosyalizmi kurmayı hedefleyen devrimler ise proleter/sosyalist devrimlerdir.

Bu iki devrim arasındaki ayırım açıktır, ve henüz demokratik devrimin gündemde olduğu ülkelere ilişkin leninist kesintisiz devrim teorisi biliniyor. Öte yandan, tarihin gösterdiği gibi, hiçbir devrim saf değildir, kapitalist toplum feodal toplumun içinde doğduğu için, ya da örneğin burjuva gericiliğinden kaynaklanan faşizm, ulusal baskı vb. nedenlerle demokratik ve sosyalist öğeler iç içe geçebilir. Fransız burjuva devriminde sosyalist öğelerin görülmesi, Ekim Sosyalist Devriminin tamamlanmamış demokratik görevleri çözmesi, ya da bazı sosyalist görevlerin komünist partisinin önderliğindeki demokratik anti-emperyalist devrimin görevleri ile iç içe geçmesi gibi.

Yöneticimiz, sorunun niteliğini örtmek kaygısıyla, sermaye iktidarı vb. terimlerden mümkün olduğu kadar sakınarak, “hakim sınıflar”, “mevcut iktidar” vbg. ifadeler kullanarak ya da her “burjuva” teriminin önüne “işbirlikçi”, “emperyalizmin işbirlikçisi” -sanki bu sorunun niteliğini değiştirmiş gibi- sıfatını yerleştirerek, kendi ifadesiyle, fikri zayıflığını gizlemek için “esoterik” bir dile başvurarak umutsuzca soruyor: “Fakat mevcut egemen güçlere yönelen devrimci hareket sosyalizmi kurmayı doğrudan öngören bir proleter devrimi mi olacaktır?” Sözkonusu olan sermaye iktidarıysa, sözkonusu devrimci hareket de komünist partisi tarafından yönetilen bir proleter hareketse, evet. “Soruyu şöyle de sorabiliriz?” diyor. “İktidarda feodal sınıflar yok, işbirlikçi burjuvazi egemen, dolayısıyla gündemde olan sosyalist

devrim mi?" Şüphesiz; burjuvazinin/sermayenin iktidarına karşı demokratik devrim fikri düpedüz saçmalaktır. Marksist teoriyi altüst etmektir. "Demokratik devrimin burjuva niteliği", Marksizmin temel bir düşüncesidir. "...demokratik devrim "toplumsal ve ekonomik özüyle burjuva olan devrim"dir (Lenin). Oysa bizim demokratik devrimci baylanımız burjuvaziye, kapitalist tekellere karşı demokratik devrim gibi tuhaf, anti-marksist bir programla ortaya çıkıyorlar.

Aslında yöneticimiz, "her devrimin temel sorunu iktidar sorunu"dur" sözlerinin anlamını bilmediğinden değil -bu konuda Lenin'in ve Stalin'in yazdıklarını okuduğu apaçık-, o kasten anlamamazlıktan geliyor ya da işine geldiği gibi yorumlama bayağılığını gösteriyor.

Lenin, 1917 Nisanında, henüz yerine getirilmesi gereken demokratik görevler olduğu -toprak sorunu gibi- gerekçesiyle, demokratik devrimin henüz tamamlanmadığı fikrinde ve demokratik devrim programında ısrar eden "eski Bolşevikler" olarak adlandırdığı karnavencilere karşı, devrimin birinci (demokratik) evresinin tamamlandığını yazarken şunu işaret ediyordu:

"Birinci aşama neyi kapsar?"

"Devlet iktidarının burjuvaziye geçmesini.

"Şubat-Mart 1917 Devriminden önce devlet iktidarı, Rusya'da, eski bir sınıfa, başında Nikola Romanov'un bulunduğu feodal toprak soylularına aitti.

"Bu devrimden sonra, iktidar, başka bir sınıfa, yeni bir sınıfa, burjuvaziye ait bulunuyor.

"İktidarın bir sınıftan ötekine geçişi, sözcüğün salt bilimsel anlamıyla olduğu kadar, politik ve pratik anlamıyla da bir devrimin birinci, başlıca ve esas belirâsidir.

"Burjuva devrimi ya da burjuva demokratik devrim, Rusya'da, bu bakımdan tamamlanmıştır." (Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi, s.23, Sol Yayınları, siyahlar Lenin'in)

Bu sözleri anlamamak mümkün mü?

Platform Taslağı'nda şunlar yazılmıştı:

"Türkiye 19.yüzyıldaki siyasal-hukuksal reformlar ve burjuva demokratik hareketler dışında, birincisi 1908, ikincisi 1920'de olmak üzere iki burjuva devrimi geçirdi. 1920 devrimi burjuva siyasal kadroların ve burjuvazinin iktidarda ağırlığı sağlamalarına yol açtı.

Cumhuriyet dönemi boyunca yaşanan evrim kapitalizmin her alanda hakimiyetini, sermayenin iktisadi ve siyasi planda çıplak egemenliğini yarattı.” (Ekim, sayı:3, s.19)

“... Bugün ülkede tekelci büyük burjuvazi, büyük toprak sahipleri, sivil-asker bürokrat burjuvazinin emperyalizmle ekonomik, siyasi, askeri vd. her alanda organik olarak bütünleşmiş dar bir bloku olan oligarşi, iktisadi ve siyasi egemenliği elinde tutuyor.” (agy., s.18)

İşte bu nedenle, Lenin’in ifadesiyle, sözcüğün bilimsel, politik ve pratik anlamıyla bizde demokratik devrim sorunu çoktan bitmiştir.

Ya da, şu açık seçik sözleri anlamamak mümkün mü?

“Lenin, ‘her devrimin temel sorunu devlet iktidarı sorunudur’ der... İktidarı elinde tutan hangi sınıftır ya da hangi sınıflardır; devrilmesi gereken hangi sınıftır ya da hangi sınıflardır; iktidarı alması gereken hangi sınıftır ya da sınıflardır, işte ‘her devrimin temel sorunu’ budur.

“Devrimin şu ya da bu aşaması boyunca yürürlükte kalan, partinin temel stratejik sloganları, Lenin’in bu ana tezine bütünlüyle ve kayıtsız şartsız dayanamazlarsa, temel slogan olarak nitelendirilemezler...

“Devrimin akışı içinde partinin temel sloganının, eski sınıfların ya da eski sınıfın iktidardan düşürülmesi, ama devrimin bu slogandan doğan temel taleplerinden bir kısmının gerçekleştirilememesi ya da bunların gerçekleştirilmesinin yeni bir devrimi gerektirmesi hali olabilir; ama bu da, temel sloganın yanlış olduğunu göstermez. Örneğin 1917 Şubat Devrimi, çarlığı ve büyük toprak sahiplerini iktidardan düşürdü, ama bunların topraklarının ellerinden alınması vb. sonucunu vermedi; bunun böyle olması, devrimin birinci aşamasındaki temel sloganımızın* yanlış olduğunun kanıtı değildir. Ya da örneğin: Ekim Devrimi, burjuvazinin iktidardan düşürülmesini ve iktidarın proletaryanın eline geçmesini sağladı, ama bu devrim de hemen: a) genel olarak, burjuva demokratik devrimi tamamlamadı, ve b) özel olarak, kırlarda kulakların tecridini sağlamadı; bu süreci belirli bir zaman süreci içerisinde sıraya koydu. Ama bu da, ‘proletaryanın

* “Burjuva demokratik devrimin zaferi için burjuvaziye tarafsızlaştırarak, çara ve büyük toprak sahiplerine karşı bütün köylülükle birlikte” sloganı -bn.

iktidarı için, orta köylülüğü tarafsızlaştırarak, yoksul köylülükle birlikte, ve kırdaki kapitalizme karşı olan devrimimizin ikinci aşamasındaki sloganımızın yanlış olduğunu göstermez."

"Onun için, partinin temel sloganıyla, bu slogandan doğan şu veya bu taleplerin gerçekleştirilmesinin gecikmesi ve biçimleri sorunu karıştırılmamalıdır." (J.V.Stalin, *Leninizmin Sorunları*, s.198-199-200)

Demek ki, eski devrime (burjuva demokratik devrim) ait çözümlenmemiş bazı sorunların olması devrimimizin demokratik olması gerektiğinin kanıtı olmaz, burjuva iktidara ve burjuva topluma karşı da demokratik devrim yapılmaz.

Yöneticimiz bu durumun sadece Ekim Devrimine ait özgün bir durum olduğunu, Lenin'in demokratik devrimin tamamlanmamış görevlerini sosyalist devrimin sırtına yüklerken bu özgün durumdan hareket ettiğini ileri sürüyor. (agy. s.14) Gerçekten öyle midir? Örneğin, tarihsel olarak bakıldığında, Avrupa'da demokratik devrimler dönemi kapandığından uzun süre sonra dahi, tarihsel olarak eski devrime ait tamamlanması gereken görevler vardı. 1848 burjuva devrimleri gerici sınıflar tarafından yenilgiye uğratılmasına rağmen, bu aynı gerici sınıflar, Marks'ın sözleriyle "devrimin vasiyetinin icracıları" olmak ya da Lenin'in sözleriyle "yenik düşmüş devrimin tarihsel amaçlarını" gerçekleştirmek zorunda kaldılar. Örneğin Almanya'da Bismark'ın "tepeden inme devrimi" burjuva toplumu tamamladı. Artık demokratik devrim sorunu bitmişti. Ama demokrasi alanında tamamlanmamış ya da sakatlanmış sorunlar vardı. Marksistler programlarında bunlara yer verdiler, ama artık gündeme giren sosyalizm sorununun önüne koymadılar. Bu yüzden Lenin 1905'de şunları yazıyordu: "Avrupa'da geleceğin sosyalist devrimi, demokrasi alanında geride bırakılmış olan bir sürü tamamlanmamış şeyi tamamlamak zorunda değil midir?" (*İki Taktik*, Sol Yayınları, s.99) Ki bu sorunlar, devrimci savaşın sonucu ya da onların yan ürünleri olarak, veya burjuva toplumun evrimiyle zamanla çözüldü ya da önemini yitirdi. Ama tekelci kapitalizmin siyasal gericilik, demokrasiyi inkar eğilimi, savaş, faşizm vb. şekillerde kendini yeniden üretti.

Proleter devrimin demokratik görevlerinin olması, onun avantajına dönüştürülebilir; proletaryanın bütün demokratik özlemleri semayeyi

devirme, kendi zaferini hazırlama uğruna seferber etme imkânını sağlar.

İşte biz, *Platform Taslağı*'nda; "Tarihsel olarak çözümlenmemiş demokratik görevler, ulusal sorun, genel anti-emperyalist mücadele, savaşa ve militarizme karşı savaşım, kadın sorunu, gençlik sorunu, çevre sorunu vb. ya doğrudan ve tamamen kapitalizmden kaynaklanan, ya da kapitalizmin, tabiatı nedeniyle çözmediği veya çözmeye muktedir olmadığı sorunlar, proleter devrimin manivelaları olacak, onun toplumsal desteklerini artıracaktır" derken, ve yine;

"Tarihsel olarak çözümlenmemiş demokratik görevler devrimimizin proleter karakterini değiştirmez. Tersine, bunlar proletaryanın daha geniş toplumsal kesimleri daha kolay yanına çekmesini sağlayacaktır" derken bunu anlatmaya çalışmıştık. (*Ekim*, sayı: 3, s.20)

Bizim koşullarımızda sorunun biricik marksist konuluşu ancak böyle olabilir.

Yöneticimiz şaşkınlık içinde soruyor:

"Tarihsel olarak tamamlanmamış burjuva demokratik devrimin - tamamlanmayan burjuva devrim mi, daha nasıl tamamlanacaktı?- bize miras bıraktığı sorunlar, mevcut iktidarın yıkılması temelinde çözüme kavuşturulabilir. Zaten başka türlü düşünmek saçmadır. Ama bu devrimimizin sosyalist olduğunu mu gösterir?" (agy., s.10)

Neden olmasın? Aslında bu paragraf bizim bakış açımızın benimsenmesidir, tamamlanmamış demokratik görevlerin çözümünün, "mevcut iktidar" sermaye iktidarı olduğuna göre, tartışılan komünist partinin yönetimindeki proletarya ve onun müttefiklerinin devrimci hareketi olduğuna göre, bir proleter devrimine bağlanması gerektiğinin farkında olunmadan itiraf edilmesidir.

"Tamamlanmamış burjuva demokratik devrimin bize miras bıraktığı bir dizi sorunu, hakim sınıfların mevcut iktidarını yıkmak temelinden ayrı olarak ele almayı uygun gören politik akımlar devrimci değil, reformist olabilirler."

Bu paragraf ise, programın eksenine demokratik görevlerin konulmasını anlatır ki, TKP ya da TBKP de dahil, demokrasi, ya da devrimci demokrasi ufkuyla sınırlı bütün akımların ortak programıdır. Yalnız önemli bir farkla; TBKP gibi partiler bu programı gerçekten

de mevcut sermaye iktidarını yıkmayı hedeflemeksizin, reformlar yoluyla gerçekleştirmek isterler. Devrimci demokratlarımız ise, devrimci yolla, mevcut iktidarın yıkılması aracılığıyla gerçekleştirmek isterler. İşte tam bu noktada açmaza ve kaçınılmaz olarak eklektizme düşerler. Sermaye iktidarı yıkılıp, büyük burjuvazi ve burjuvalaşmış toprak sahipleri mülksüzleştirilince bunun yerine ne konulacak?

Programın niteliği

Yöneticimiz bu noktada oldukça zorlanmış görünüyor. Bu yüzden de hiç sıkılmadan tarihi deneyleri tahrif ediyor, "bizim" eski programımızı (THKP-C/ML'nin programını) keyfince yorumluyor, sessizce değiştiriveriyor; daha doğrusu, programın eklektizmini geriye doğru liberalleştirerek gidermeye çalışıyor.

"... Devrimimizin ilk aşamasında sözkonusu sınıfların -'büyük burjuvazi ve büyük toprak sahipleri (olduğu kadarıyla toprak ağaları)'- ekonomik gücünün kırılması da öngörülmüştür. Mevcut devlet iktidarının yıkılması, polis, ordu ve bürokrasinin dağıtılması, emperyalistlerin her türlü mal varlığına el konulması ve bütün bağımlılık ilişkilerine son verilmesi, emperyalist devletlere ve mali kuruluşlara olan borçların iptal edilmesi, Kürt ulusuna kendi kaderini tayin hakkının verilmesi, devrimci demokratik işçi-köylü diktatörlüğünün kurulması, vb. tedbirlerin yanısıra, büyük burjuvazinin ve toprak sahiplerinin mal varlığına el konulması, bankaların, sigorta şirketlerinin, büyük emlak şirketlerinin, dış ticaretin vb. ulusallaştırılması gibi sosyalizmi kurmayı son derece kolaylaştıran tedbirlere de yer verilmiştir. Bunlar kendi başına sosyalizmin kurulması sayılmaz fakat sosyalizme geçişi son derece hızlandıran ve kolaylaştıran tedbirlerdir. Diğer şeylerin yanısıra işçi-köylü diktatörlüğünden proletarya diktatörlüğüne geçmeksizin sözkonusu uygulamaların sosyalizme doğrudan geçiş olarak adlandırılmayacağı ortadadır." (agy., s.15)

Birincisi; daha önce göstermiştik, "bizim" eski programımız tekelci büyük burjuvazinin bütün mal varlıklarına (işletmeler, mali ve ticari kuruluşlar, madenler vb.) el koymayı, dış ticareti devlet tekeline almayı ve devlet işletmeleriyle birlikte bütün bunları sosyalist işletmelere dönüştürmeyi öngörüyordu.

İkincisi; öngördüğü “demokratik halk iktidarı”nı, eklektik de olsa, proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olarak niteliyordu. Bundan Mao Zedung’un formülasyonlarının yanısıra, İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan “halk demokrasileri”nin komünist partilerce böyle nitelendirilmesi rol oynadı. Ve bunların proletarya diktatörlüğünün bir biçimi oldukları doğrudur. 1979’da yeniden yazılan programda ise, buna hiç dokunulmaksızın, “devrimci demokratik halk iktidarı” ile birlikte “demokratik cumhuriyet” ibaresi ekleniyordu. Bu da, RSDİP programının ve *İki Taktik*’in formülasyonlarına dönülmesinin ifadesiydi.

Yazmıştık, yineliyoruz; sadece büyük burjuvazinin ve devlet mülkiyetinin sosyalist mülkiyete dönüştürülmesi bile Türkiye’de iktisadi hayatın %80’ini kontrol altına almak demektir ve Türkiye’de sosyalist devrim ilk hamlede bundan başka bir şey olamazdı. Diğer bütün istemleri alt alta toplasanız bu istemin yanında oldukça önemsiz kalırdı. Ama bu demokratik devrim programı olarak sunulmuştu! O halde sosyalist devrimin programı neyi kapsayacaktı?

Eski programlardaki bu eklektizmin nedenini daha önce göstermeye çalışmıştık, yöneticimizin de farkında olmadan ifade ettiği gibi, “bu zorunluluğu ortaya çıkararak şey bizim subjektif niyetimiz değil, ülkenin genel sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesi”ydi.

Şimdi ise yöneticimiz bizim olguları ve buna uygun platformu ortaya koymamızın zoruyla, bu eklektizmi gidemek amacıyla, öngörülen sosyalist tedbirlerin yerine, bir dolandırıcı gibi davranarak sessizce, burjuva anlamda “ulusallaştırma”yı, yani bir tür devlet kapitalizmini geçiriyor. Ancak TKP-ML Hareketi gibi cesur davranıp “demokratik kapitalizm” diyemiyor.

Proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olarak öngörülen “demokratik halk iktidarı”nın yerine de burjuva “demokratik cumhuriyet”i ya da küçük-burjuva demokratik cumhuriyeti öngörüyor. Böylece eski programın gerisine gidiyor. Bu kaçınılmazdır, orta yol kalmamıştır. Bu tutarsızlığa iki türlü son verilebilirdi: Ya proleter devrim, yani sosyalizm programına varılır, ya da eski programlardaki sosyalist içerikli istemler burjuva ya da küçük-burjuva demokratik içerikli istemlere dönüştürülerek bir iç tutarlılık sağlanırdı.

Yöneticimiz şöyle yazıyor:

“Bizim asgari programımız RSDİP’in 1917 Şubat devriminden önceki programından oldukça ileri bir program olmak zorundadır. Bu zorunluluğu ortaya çıkaran şey bizim subjektif niyetimiz değil, ülkenin sosyo-ekonomik gelişme seviyesidir. Bolşevikler 1917 Şubat devriminden önce, burjuvaziyle hesaplaşmayı esasen geleceğin bir sorunu olarak görüyorlardı. Halbuki bizim demokrasi mücadelemiz burjuvaziye bir tüm olarak hedeflemese de, onun iktidarda olan kesimlerini, emperyalizmin işbirlikçisi büyük burjuvaziye ve büyük toprak sahiplerini, (olduğu kadarıyla toprak ağalarını) hedeflemektedir.” (agy., s.15)

“Bizim asgari programımız bir çok yönüyle Lenin’in 1917 Nisanında önerdiği programa yakın bir programdır. Ancak özgün bir tarzda gerçekleştiğinden antikalara müzesine atılan işçi-köylü diktatörlüğü yerine doğrudan proletarya diktatörlüğü savunulduğu koşullarda dahi ‘sosyalizmin doğrudan başlatılması’ sayılmayan bir program, işçi-köylü diktatörlüğü altında hiç mi hiç sosyalist sayılmaz.” (agy.)

Baştan aşağı çelişki ve tutarsızlık örneği bu cümleler, yöneticimizin açmazını, kafa karışıklığını, cehaletini ve buraya kadar söylediklerimizin doğruluğunu göstermiyor mu?

RSDİP’in, Bolşeviklerin asgari programın istemlerini gerçekleştirmek için öngördükleri demokratik devrim, başında çar bulunan feodal toprak soylularına, otokrasiye karşı idi; bizim popülistlerimizin burjuvazinin iktidana karşı! Ya da bolşevikler burjuvazinin iktidana karşı sosyalist devrimi gerçekleştirdiler; bizim popülistlerimiz ona karşı demokratik devrimi öngörüyorlar!

RSDİP’in, Bolşeviklerin asgari programı burjuvaziye, kapitalizmi hedeflemek bir yana, kapitalizmin gelişmesinin önündeki engelleri, feodal iktisadi ve kurumları, monarşiyi, feodaliteyi, toprak soylularını, ortaçağ düzenini temizlemeyi hedefliyor, siyasal planda demokratik bir cumhuriyeti, iktisadi planda köylüler için toprak, işçiler içinse başta 8 saatlik iş günü olmak üzere bir dizi reform öngörüyordu. Bizim popülistlerimiz ise, büyük burjuvaziye, kapitalist büyük toprak sahiplerini mülksüzleştirmeyi öngörüyor ve buna “demokrasi mücadelesi” adını veriyorlar!

Ve *Zorunlu Bir Açıklama*’da zorunlu iki itiraf:

1) “Bizim asgari programımız RSDİP’in 1917 Şubat Devriminden

önceki programından oldukça ileri bir program olmak zorundadır.”

2) “Bizim asgari programımız bir çok yönüyle Lenin’in 1917 Nisanında önerdiği programa yakın bir programdır.”

Eklmek gerekirdi: Ondan da ileri bir program olmak zorundadır. Zira, “bu zorunluluğu ortaya çıkaran şey bizim subjektif niyetimiz değil, ülkenin genel sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesidir.” vb.

Yersiz tarihsel paralellikler ve kötü taklit kişiyi idealizme götürür, gülünç duruma düşürür. Lenin, Rusya’nın o günkü özgün tarihsel koşullarında, sosyalizme banşçı geçiş olanağı öngörüldüğü için, ve üretici güçlerin savaş nedeniyle muazzam ölçüde tahrip olduğu ve gerilediği koşullarda, açlığı ve iktisadi çöküşü önlemek için esnek bir geçiş programı önerdi. Kuşkusuz her devrim böylesi durumlarla karşı karşıya kalabilir; bu önceden tam olarak kestirilemez. Ancak bizim bugünkü koşullarımızda böyle bir şeye ihtiyaç mı var?

Ve işçilere “ulusallaştırma” denilen bir tür devlet kapitalizmi, ya da “demokratik kapitalizm” programıyla gitmek, işi alaya almak, onlarla düpedüz alay etmek değil midir?

Üzerinde oynanan iki nokta daha:

Birincisi; bütün kapitalist ülkelerde iktidan elinde tutan büyük burjuvazidir, ama bu, genel olarak bütün sermayenin, yani şehir ve kır orta burjuvazisinin varlık koşulunu da ifade eder. Burjuva toplum bütün burjuvazinin varlık koşuludur. Bu nedenle, bu iktidann yıkılışı ve işçi sınıfına geçişi, genel olarak bütün sermayenin egemenliğinin yıkılışını ifade eder.

İkincisi; bizim sosyalizm için savaşımız şüphesiz ki tüm burjuvaziye hedefler, ama bu hedeflemeden kastedilen mülksüzleştirmek ise, hiçbir sosyalist devrim ilk hamlede bunu hedeflemez; sermaye tüm burjuvazinin elinden derece derece koparıp alınacaktır. Sovyet Devrimi bunun canlı örneğidir. Hatta, proletarya iktidanna karşı aktif direnme göstermedikleri takdirde, şehir ve kır orta burjuvazisi için zorla kamulaştırma olmayabilir. Bu, her sosyalist devrimin gelişme seyri ve bu kesimlerin tutumu tarafından belirlenecektir. Marks, Engels, Lenin bu sorunu hep böyle ele aldılar.*

* Bkz: *Fransa’da ve Almanya’da Köylü Sorunu* (Engels),-Marx-Engels Seçme Yapıtlar-3, Sol Yayınları; *Tarım Sorunuyla İlgili Tezlerin İlk Taslağı* (Komünist Enternasyonal’ın II.Kongresine) -Lenin, *İşçi Sınıfı ve Köylülük*, Sol

Yöneticimiz bu konularda tam bir bilgisizlik içinde, ya da işine gelmediği için görmezlikten geliyor. Aynı şey “işçi-köylü iktidarı” sorununda da ortaya çıkıyor.

İçinde bulunduğumuz tarihsel kesit, ülkenin sosyo-ekonomik gelişme düzeyi vb. dikkate alınmadan, Lenin’in *İki Taktik*’inden, Stalin’den Çarlık Rusyası için öngörülen formüller olduğu gibi aktarılıyor. Ama bunlar burjuva Türkiye’ye uymaz; bu hiç düşünülüyor.

“İşçi-köylü iktidarı” ya da “işçi-köylü diktatörlüğü” ne demekti, bunun üzerine zerrece kafa yorulmamıştır. “Çara ve büyük toprak sahiplerine karşı bütün köylülük ile birlikte” deniliyordu (siyahlar bize ait) Tüm köylülük, zengin (büyük), orta, küçük, yoksul tüm köylülük. Zira tümü de, feodal sisteme, feodal ayrıcalık ve kast sisteminin kalıntılarına karşıydı ve, zengin köylüler de dahil, tüm köylüler burjuva devrimine katıldılar. Dahası, toprak sorununu burjuva devrimi değil de, Ekim Devrimi çözdüğü için, savaştan çıkışı, barışı o sağladığı için, bunlar gerçekleştiği sürece tüm köylülük Ekim Devrimini destekledi.

Ama bizde tüm “köylülük” -ki bizde “köylülük” kavramı nesnel gerçeği bilimsel olarak ifade etmez, ve o çoktan burjuva toplumun “köylülük”üdür-, örneğin zengin köylüler, yani burjuva köylüler kime karşı, nasıl savaştırılacaktır? Köy burjuvazisi burjuva iktidara, burjuva topluma, yani kendi varlık koşullarına mı saldıracaktır? Ve işçi sınıfı, Türkiye devriminin tecrit edilmesi gereken bu en kalabalık düşmanı ile birlikte nasıl hangi iktidarı kuracaktır? Bu zıvalıklar devrimin teorisi-programı diye önümüze sürülüyor.

Üstüne üstlük bu ‘sonradan görme’ budala, *-İki Taktik*’ten aldığı parlak bir cümleyle ukala ukala soruyor: “Siz ‘devrimin kapsamı’ nı belirleyen toplumsal güçler üzerine hiç düşündünüz mü beyler?”

Peki siz bu cümleyi takip eden şu sözler üzerine hiç düşündünüz mü bayım:

“... Rusya’nın iç güçleri sorunu ... Bu iç toplumsal güçleri inceleyin. Devrime karşı birleşenler, otokrasidir, saraydır, polistir, bürokrasidir, ordudur, ve bir avuç aristokrasidir. ... Üstelik, burjuvazi, bir

Yayınları ya da *III Enternasyonal-Belgeler*, Belge Yayınları; *III Enternasyonal Programı*, Aydınlık Yayınları ya da Belge Yayınları.

bütün olarak, şimdi devrimden yanadır, özgürlük konusunda ateşli söylevler vermekte ve halk adına ve hatta devrim adına, giderek daha sık konuşmaktadır. Ama biz bütün marksistler, ... burjuvazinin devrimi desteklemekte tutarsız, çıkarıcı, korkak olduğunu biliyoruz..."

Şimdi bir de bizim koşullarımızı düşünün! Ordan burdan parlak cümleler, alıntılar arayacağınıza, bize gösteri yapıp caka satacağınıza, siz en iyisi önce okuduklarınızı anlayabilmek için, bir kitabın nasıl okunması gerektiği konusunda hiç olmazsa bir lise öğrencisinin yöntemine sahip olmaya çalışınız bayım.

Türkiye'de burjuva iktidarı yıkmayı hedefleyen bir devrimde, işçi sınıfı şehir ve kırsal yoksulların, küçük köylülüğün, küçük-burjuvazinin yoksul kesimlerinin desteğini alabilir, onlarla ittifak kurabilir, ki yönetici gücün proletarya olması kaydıyla, bu ittifak proletarya iktidarından/diktatörlüğünden başka bir şey olamaz.

"Kendi bağımsız sınıf hareketini yaratması ve nüfusun yarı-proleter kitlelerini kendine bağlaması gereken proletarya, oligarşi ile işbirliği halinde, küçük-burjuvaziye kazanarak devrimi durdurmaya çalışacak olan orta burjuvaziye, sosyal-demokrat, liberal vb. partileri tecrit edip, kent ve kırsal sermaye tarafından sömürülen ve ezilen küçük-burjuva kitlelerini yedeğine alarak ya da burjuvaziye yardım edebilecek kesimlerini en azından tarafsızlaştırarak, oligarşinin iktidarını zor kullanarak yıkıp devrimi gerçekleştirmelidir." (Platform Taslağı)

Bizim koşullarımızda sorunun biricik marksist konuluşu bu olabilir.

Bize bolşeviklerin Çarlık Rusya'sına ilişkin formüllerini aktaran yöneticimiz, bu formülleri bizzat kendisinin kullandığı ifadelerle bizim koşullarımıza adapte ederek yazmayı deneseydi, şöyle başlayacaktı:

"Birinci aşama: Tamamlanmış burjuva demokratik devrimin tamamlanması için, büyük burjuvaziye karşı bütün köylülükle birlikte.

"İkinci aşama: ...

Bundan sonrasının tamamlanmasını yöneticimize bırakıyoruz.

Proleter devrimin maddi koşulları

Yöneticimizin bizim bir proleter devrimi öngören, hedefleyen platformumuza yönelik itirazlarını ele almaya devam ediyoruz. Şöyle yazıyor:

“Devrimin niteliğini belirleyen şey, ülkenin sosyo-ekonomik yapısı, sınıfların konumu, güçleri ve birbirleriyle olan ilişkileridir. Türkiye'nin gerçeği yalnızca iktidarda emperyalizme bağımlı büyük burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin olması, orta seviyede gelişmiş bir kapitalizm, feodalizmin büyük ölçüde tasfiye oluşu vb. değil, fakat aynı zamanda nicel ve nitel olarak doğrudan sosyalist devrimi gerçekleştirebilecek ölçüde gelişmemiş bir işçi sınıfı, devrimci bir durumda mutlaka önemli bir söz söyleme kudretine sahip olan köyün ve şehrin demokratik öğeleri (şehir küçük-burjuvazisi ve köylülük), yalnızca kapitalist sömürüden, işgücünün hayvanca bir hırsıyla yağmalandığı çalışma koşullarından değil, fakat aynı zamanda, halkın tümüyle birlikte demokratik bir cumhuriyetin olmayışından kaynaklanan acıları da çeken işçi sınıfıdır, vb...” (agy., s.9-10)

Önce bir noktayı saptamak gerekiyor. Burada, Türkiye'nin orta derecede gelişmiş kapitalist bir ülke olduğu, feodalizmin kapitalist gelişme tarafından, kalıntıları dışında, tasfiye edildiği görüşü kabul edilmiş oluyor. Böylece, yıllarca demokratik devrim programının başlıca gerekçesi yapılan ve yöneticimizin “geri kalmış”lığının aynası, ama kendince ünü almış yürümüş, hala herkese ilham kaynağı olan ve bu yüzden de yeni baskıları yapılan (şaka değil!) şu “84 Kararları”na da geçirdiği “yarı-feodal Türkiye” tezi terkedilmiş oluyor. Ala, bu da bir ilerlemedir!; her ne kadar bu tezi hala savunanlar şimdi artık sadece topluma toplumun geri kesimlerinin bakış açısıyla bakmaya devam eden TKP-ML, TDKP gibi bir kaç gruptan ibaretse de...

Ancak, bizim proleter devrimin maddi koşullarına ilişkin saydıklarımız sadece bundan ibaret değildi. Yöneticimiz, zayıf konumundan dolayı, “vb.” ifadesinin kudretine sığınarak bunların çoğunu geçiştirivermiş.

Platform Taslağı'nda, “ İktisadi Yapı ve Türkiye'de Kapitalist Gelişmenin Ana Çizgileri” ve “Sosyal ve Siyasal Yapının Ana Çizgi-

eri" başlıklı ilk iki bölümde, programatik tezler olarak kaleme alınmış bir metin için yer yer ayrıntılı sayılabilecek bir biçimde -ki bu iki bölüm metnin takriben üçte ikisini tutuyor-, tarihsel evrimi içerisinde Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısına; sınıfların durumuna, siyasal yapıya ilişkin görüşlerimiz açıklanmıştır.

Taslağı inceleyen okurun kolayca görebileceği gibi, bu iki bölüm, devrimin ve programın niteliği, strateji ve iktidar vb. sorunları kapsayan "Türkiye Devriminin Karakteri" başlıklı üçüncü ve son bölümün gerekçesi niteliğindedir.

"Türkiye Devriminin Karakteri:

"Bu soru cevabını, ülkenin somut tarihsel koşullarında, iktisadi ve toplumsal gelişmenin düzeyinde, sınıf ilişkilerinde, proletaryanın gelişme ve örgüt düzeyinde ve bütün bunların uluslararası koşullarla birlikte ele alınmasında bulur" denildikten sonra; ilk iki bölümde verilen olgular topluca özetleniyor. Özetle şunlar:

* İki burjuva devrimi (1908, 1920) geçiren Türkiye'de burjuva siyasal kadroların ve burjuvazinin 1920 devrimiyle iktidarda ağırlığı sağlamasından sonra, Cumhuriyet dönemi boyunca yaşanan evrimin kapitalizmin her alanda hakimiyetini, burjuvazinin iktisadi ve siyasi planda çıplak egemenliğini yaratmış olması,

* Uluslararası mali sermayeyle içiçe geçmiş devlet tekelleri ve özel tekellerin ve ülkede doğrudan faaliyet gösteren uluslararası tekellerin üretimin ve sermayenin en büyük bölümü elinde tutması; tekelleşmenin ileri boyutları,

* Nicel ve nitel olarak güçlü bir proletaryanın, proleterlerden ve yarı-proleterlerden oluşan dev bir emek ordusunun varlığı,

* Ücretli emek sömürsününün iktisadi hayata damgasını vuran başlıca olgu olması, temel çelişmenin emek-sermaye (proletarya-burjuvazi) çelişmesi olması,

* Sosyalizm için asgari sanayi temelini varlığı,

* İşçi sınıfının önderliğindeki bir devrimin kaçınılmaz olarak iktidardaki burjuvazinin egemenliğini yıkmak, uluslararası mali sermayenin cephesini Türkiye'de yarıp dışına çıkmak zorunda olması,

Bir proleter devrimin maddi koşulları için sayılmış olgular işte bunlardır.

Bu olguların bir teki bile tartışma götürmez. Bir proleter devrimin

maddi koşulları bakımından daha neler gereklidir? Türkiye bunun için gerekli asgari koşullardan daha fazlasına sahip değil midir? Dahası, Türkiye'nin, üretici güçlerin düzeyi, sanayinin ve tarımın gelişme düzeyi, proleterlerin nüfus içindeki nicel gücü, genel eğitim düzeyi bakımından, Demokratik Almanya vb. gibi özgünlükleri olan bazı tarihsel örnekler dışında, bugüne kadar sosyalizmi kurma işine girişmiş ülkelerin tümünün başlangıç noktalarından daha ileride olduğu tartışma götürür mü?

Bir ülkede, nasıl ve hangi yoldan olursa olsun, kapitalist gelişme iktisadi ve siyasal planda burjuva ilişki ve kurumların egemenliğine yol açmış, emek-sermaye çelişkisi temel çelişki haline gelmiş, sosyalizm için asgari bir sanayi temel oluşmuşsa, o ülkede sosyalist devrim gündeme girmiş demektir.

Bugün ileri kapitalist ülkelerin dışında, orta kuşak kapitalist ülkelerin tümünde ve daha geri kapitalist ülkelerin çoğunda proleter devrimin maddi ön koşulları oluşmuştur. Tarih yerinde saymıyor. Bugün yeryüzünde ulusal kurtuluş ve burjuva devrim süreçleri esasen tamamlanmıştır. Kapitalizm yüzyılın başından bu yana bütün yeryüzünde genişlemesine ve derinlemesine gelişmiştir. Sorun, proletaryanın ve diğer devrimci güçlerin bir proleter devrim için hazırlanması ve zayıf halkaların kırılması sorunudur. Diğer şeylerin yanısıra, sosyalist sistemin bozulması, yozlaşması, geriye dönüş ve evrensel çapta egemen sözde marksizmin iki yorumunun, revizyonist-reformist ve popülist yorumunun, dünya ülkelerinin işçi ve devrimci hareketini geri görevlere, geri programlara mahkum etmesi, proleter devrim sürecini kesintiye uğratan, geciktiren en önemli etkenlerden bazılarıdır.

Ama yöneticimiz, Türkiye işçi sınıfının nicel ve nitel bakımdan bir sosyalist devrimi gerçekleştirebilecek ölçüde gelişmemiş olduğunu ileri sürüyor. Ancak, bunu ileri sürerken herhangi bir bilgiye mi dayanıyor? Kesinlikle. Zira sıradan bir inceleme dahi bunu söylemeyi olanaksız kılar. Besbelli ki, eski teori ve programı kurtarmak için, ya gerçeği kasten görmezlikten geliyor, ya da deyimi hoşgörün, düpedüz savuruyor.

İğnçtir, Türkiye işçi sınıfını ve komünistlerini geri görevlere mahkum etmek isteyenler, geri programlarını gerekçelendirmek için işçi sınıfının gelişme düzeyini geri göstermeye çalışıyorlar. Burjuva

demokrasisini kendine program edinen TKP ve onun lideri H.Kutlu böyle yaptı. Demokratik devrimcilerimiz aynı şeyi yaptı (örneğin TKP-ML Hareketi). Yöneticimiz ise, sırf bize karşı olmak hürsünün yarattığı körlükle, bu konuda hiçbir incelemeye dahi girişmeksizin sadece söyleneni tekrarlıyor.

Türkiye işçi sınıfının toplum içindeki nicel gücünü ve nitel düzeyini, sırf bu konudaki çarpıtmalar ve özellikle de solun halkçı kesiminde yaygın olan bilgisizlik yüzünden, bir platforma pek uygun gitmemesine rağmen, amaçlı olarak ayrıntılı vermiştik. Hangi istatistiğe ve incelemeye bakılırsa bakılsın, verdiğimiz rakamlar ve bilgiler eksiktir ama fazla değildir. Aileleriyle birlikte hesaplandığında işçilerin nüfusu 20 milyonu aşılıyor. Buna yarı-proleterler eklendiğinde ortaya çıkan büyük emek ordusunun toplam nüfusun en büyük bölümünü oluşturduğu görülür. Öncü proletaryanın proleter devrimine kazanabileceği ve kazanması zorunlu olan sermaye tarafından ezilen ve sömürülen şehir ve kır küçük-burjuvazisinin yoksul emekçi kesimleri, ücretli işgücü kullanmayan geçimlik işletmelerin sahibi küçük köylüler de (orta köylüler değil) gözönüne alındığında, bunların proletaryayla birlikte nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturduğu apaçıktır. İşte proletarya devriminin zaferi proletaryanın nüfusun bu kesimleriyle ittifakından geçecektir. Bu da proletarya devriminin ve proletarya iktidarının teminatı demektir. İşte biz bu nedenle "proletarya devriminin zaferi kentlerde ve kırlarda güvence altında olacaktır" demiştik. Lenin'in, Marks ve Engels'e dayanarak geliştirdiği ve tarihsel pratik tarafından doğrulanmış sosyalist devrim teorisi de bunu öngörür. Saf bir proleter devrim katıksız bir üpopyadır; işçilerin çoğunluğu oluşturmasını şart koşmak veya beklemek ise ya devrimden bir şey anlamamanın ya da gerçekte böyle bir amacın olmadığını kanıtıdır.

İşçi sınıfının nitel düzeyine gelince; yöneticimizin bundan anladığı nedir, anlaşılıyor; ama biz bununla bizzat kapitalizmin sınıfa verdiği eğitimi, onu büyük işletmelerde toplayarak örgütlemesini, sınıf olarak şekillendirmesini vb. kastediyoruz. Ki, bunun düzeyinin belli başlı tipik göstergelerini vermiştik. Genel eğitim düzeyi, örneğin Ekim Devrimini gerçekleştiren Rusya proletaryasınıninkinden çok ileridir, kıyaslanamaz bile. Sadece okuma yazma oranının yüksekliğine değil, Türkiye işçi sınıfı içerisinde, orta, lise ve meslek okulları mezunlarının

oranının yüksekliğine ve bu oranın giderek artmasına işaret etmek yeter.

Ancak buna karşılık, sosyalist bilinç ve örgütlenme düzeyi bakımından ne yazık ki korkunç derecede geridir. Bunu yaratmak da öncü komünistlerin işidir. İşte subjektif etkenin rolü burada ortaya çıkıyor. Komünistlerin rolü ne? Ama düşününüz ki, onyıllardır sosyalizm, komünizm adına yola çıkanların sınıfa taşıdığı, bir tür burjuva sosyalizmi ile birlikte reformist, burjuva demokratik önyargılar ya da bulanık sosyalizm fikirleriyle karışık burjuva demokratik veya devrimci demokratik fikirlerden başka bir şey değildir.

Yeri gelmişken; program işçi sınıfının siyasal bilinç ve örgütlenme düzeyine göre saptanmaz. Popülistlerimiz, Lenin'in Rusya'da demokratik devrimden sosyalist devrime kesintisiz geçişin koşulu olarak belirlediği proletaryanın bilinç ve örgütlenme düzeyi sözlerini yanlış yorumlayarak ya da çarpıtarak, Türkiye proletaryasının siyasal bilinç ve örgütlenme düzeyinin geriliğini demokratik devrim programının gerekçesi haline getiriyorlar. Bu böyle olsaydı, bugünkü koşullarda ileri kapitalist ülkelerde, Avrupa'da dahi sosyalist devrim programıyla ortaya çıkmak olanaksız olurdu. Bu teorik olarak saçma, pratik olarak burjuva bilincin önünde boyun eğıştır. Program, çok kısa olarak, içinde bulunulan tarihsel çağ ve ekonomik-toplumsal gelişmenin düzeyi tarafından belirlenir. Ve tutarlı devrimci parti programını buna göre belirleyip işçi sınıfını bu programın düzeyine çıkarmaya çalışan partidir.

Buraya kadar sorunu yöneticimizin bakış açısı çerçevesinde, kapitalizmin ve işçi sınıfının nicel ve nitel gelişme düzeyi bakımından ele aldık. Ancak sorun üretici güçlerin düzeyi, işçi sınıfının sayısal çoğunluğu vb. çerçevesine hapsedilemez. Sorunu bu çerçeveye hapsedmek, çağımızı, çağımızın kapitalizmini, eşitsiz gelişmeyi, işçi sınıfının bütün sömürülen kitleleri harekete geçirici "öncü" yeteneğini, tarihsel misyonunu anlamamak demektir. Bu konuda çağımızın nesnel gerçeğinden ve tarihsel deneylerden çıkarılan, ve yine tarihsel deneyler tarafından doğrulanan leninist devrim teorisi biliniyor. Ama bu unutulmuş görünüyor, unutturuluyor ya da yeniden tartışma konusu ediliyor. Biz de burjuva demokrasisini kendine program edinenlerin ve demokratik devrimcilerimizin 60-70 yıl önceki tartışmaları, ya da bnezer tartışmaları yeniden açmaları, kautskistlerin, menşeviklerin teorilerine sarılmaları ya da yakınlaşmaları dikkat çekicidir.

Biz de ~~gostemiricilik~~ yeniden hatırlatmakla yükümlüyüz.

Stalin, 1924'de II.Enternasyonal oportünistlerinin teorik dogmalarını eleştirirken, "proletaryanın iktidara geçiş koşullarına ilişkin" olanı hakkında şunları yazıyordu:

"Oportünistler, proletaryanın, ülkenin çoğunluğunu meydana getirmeden iktidarı ele geçiremeyeceğini ve geçirmemesi gerektiğini söylerler. Bunun kanıtı yoktur; çünkü bu saçma tezi, ne teorik, ne de pratik olarak haklı göstermek olanaksızdır. Lenin, bu II. Enternasyonal baylarına, pekala, dediğinizi kabul edelim, diyor, ama nüfusun azınlığını oluşturan proletarya, emekçi kitlelerin büyük çoğunluğunu kendi çevresinde toplayabildiği (savaş, tarım bunalımı vb. gibi) bir tarihsel durum meydana gelince, niçin iktidarı ele geçirmesin? Proletarya, sermayenin cephesini yarmak ve genel gelişmeyi hızlandırmak için elverişli uluslararası ve iç durumdan niçin yararlanmasın? Marx, daha 1850 yıllarında "köylü savaşının bir çeşit ikinci baskısı" proletarya devrimine yardım edebilirse, Almanya'da devrimin "mükemmel" koşullar sağlayacağını söylememiş miydi? O zaman, Almanya'da proleterlerin sayısının, örneğin 1917'de Rusya'daki proleter sayısından daha az olduğunu bilmeyen var mı?" (Leninizmin Sorunları, Sol Yayınları, s.19)

1917'de Rusya'daki proleterlerin sayısının bugünün Türkiye'sinden daha az olduğunu, toplam ülke nüfusuna oranının ise bugünün Türkiye'siyle kıyas bile götürmeyeceğini bilmeyen var mı? Rusya bir küçük-burjuvalar ülkesiydi. Şimdiye kadar bu Türkiye için de söylenirdi. Ancak bu doğru değildir, gerçeğin ancak bir yanını yansıtabilir; şimdi artık Türkiye bir proleterler, yarı-proleterler ülkesidir de, denmelidir.

Stalin aynı eserinde şunları da yazıyordu:

"... genel kural olarak, emperyalist cephenin zinciri, halkaların en zayıf olduğu noktada kırılmalıdır; ve bu noktanın ille de kapitalizmin en gelişmiş olduğu, proleterlerin yüzde şu, köylülerin yüzde bu kadar olduğu bir ülke olması şart değildir.

"Bundan dolayı, proletarya devrimi sorunu karara bağlanırken belirli bir ülkenin proletaryasının genel nüfusa oranı hakkında istatistik hesaplara, emperyalizmin ne olduğunu anlamamış olan ve devrimden tıpkı vebadan korkar gibi korkan İkinci Enternasyonal

yorumcularının verdikleri özel önem tamamıyla büyütülmüştür. (age., s.31)

1946'da yayınlanan *Tüm Yapıtlar*'ının birinci cildine yazdığı "Giriş"te ise bu konuda daha net bir açıklama var:

"..kapitalizmin Avrupa ve Amerika'daki daha sonraki gelişmesi, emperyalizm öncesi kapitalizmden emperyalist kapitalizme geçiş ve nihayet, Lenin'in farklı ülkelerdeki eşit olmayan iktisadi ve siyasal gelişme yasasını bulması... sosyalizmin zaferinin, kapitalizmin henüz en yüksek gelişme noktasına erişmediği ve proletaryanın henüz nüfusun çoğunluğunu oluşturmadığı, ama kapitalist cephenin proletarya tarafından kırılacak ölçüde zayıf olduğu tek tek ülkelerde, pekala olanaklı olduğunu ortaya koydu. Leninist sosyalist devrim teorisi, sosyalist devrimin, mutlaka kapitalizmin en çok geliştiği ülkelerde değil, ama esas olarak kapitalist cephenin zayıf olduğu, proletaryanın bu cepheyi kırmasının kolay olduğu, kapitalizmin, diyelim ancak orta bir gelişme düzeyine ulaştığı ülkelerde zafere ulaşacağı tezinden yola çıkar." (Aktaran: Ed. *Anarşizm mi? Sosyalizm mi?*, Sol Yayınları, s.56)

1928'de kabul edilen *III. Enternasyonal Programı*'nın V. bölümünün "Dünya Proletarya Diktatörlüğü İçin Mücadele ve Başlıca Devrim Tipleri" başlıklı 8. maddesinde, "programın başlıca siyasi talebi proletarya diktatörlüğüne doğrudan doğruya geçiştir" denilen ileri kapitalist ülkelerden sonra, kapitalizmin orta düzeyde geliştiği ülkeler için şunlar yazılı:

"Yarı-feodal ilişkilerin tarında büyük ölçüde varlığını sürdürdüğü, ancak buna rağmen sosyalizmin inşası için gerekli maddi önkoşulların belli ölçülerde varolduğu, burjuva-demokratik devrimin tamamlanmadığı, kapitalizmin gelişmesinin orta düzeyde olduğu ülkeler (İspanya, Portekiz, Polonya, Macaristan, Balkanlar vb.): Bu ülkelerden bazılarında burjuva demokratik devrim oldukça hızlı bir şekilde gelişerek sosyalist devrime dönüşebilir, diğerlerinde ise burjuva demokratik devrimin görevlerinden bir çoğunu yerine getirmek zorunda olan proletarya devrimi tiplerine gerek duyulacaktır."(Komünist Enternasyonal Programı, Aydınlık Yayınları, s.74)

Şimdi bugünkü Türkiye'nin, sözü edilen ülkelerin o günkü gelişme seviyesinden daha geri olduğunu, proleter devrimin maddi

önkoşullarının yetersiz olduğunu kim iddia edebilir? Örneğin Türkiye'nin sanayisinin ve proletaryasının bugünkü gelişme düzeyinin o günkü İspanya, Portekiz vb.... ülkelerden çok daha ileri olduğu tartışma götürür mü? Türkiye'de tarımda yarı-feodal ilişkilerin büyük ölçüde varlığını sürdürmesi bir yana, tali, önemsiz olduğu tartışma götürür mü?

Okuyucuya şunu hatırlatmak isteriz ki; amacımız Marksizmi, onun metinlerini tartışmasız bir ispat aracı olarak kullanmak değil. Tersine, biz programımızı ve stratejimizi, teorinin ışığında, ama yaşadığımız toplumun nesnel gerçeğinden çıkardık. Burada göstermeye çalıştığımız, sadece bunun, bilinen teoriye de uygunluğudur.

Demokrasi sorunu

Yöneticimiz, demokrasi, demokratik cumhuriyet diyor, bunları atlıyorsunuz, demokrasi sorunu da dahil her şeyi sosyalist devrime bağlıyorsunuz, diyor. Bizi, demokrasiyi, demokratik cumhuriyeti program edinmediğimiz için gerçeklerden kopmakla, teoriden sapmakla suçluyor.

Ve demokrasi üzerine bazı gelişigüzel sözler, oradan buradan bir kaç alıntı; ama yazdıklarından anlaşılın odur ki, yöneticimiz, bu kavramların somut, bilimsel, tarihsel içeriğinden bihaberdir, bu konuda sıradan bir teorik bilgiye ve kavrayışa dahi sahip değildir.

Bir kaç noktayı hatırlatmak gerekiyor.

Birincisi, sınıf içeriğinden söz etmeksizin genel olarak demokrasi denemez; hangi demokrasi, nasıl bir demokrasi, bu nokta açık seçik konmalıdır, tersi işçilerin sınıf bilincini burjuvazi yararına bozmak, onları aldatmak olur. *"Mantık ve tarihle alay etmedikçe, ayrı ayrı sınıflar var olduğu sürece ... yalnızca sınıfsal demokrasi denemez"* diyordu Lenin. Ve ekliyordu: *"Tarih feodalitenin yerini alan burjuva demokrasi ile, burjuva demokrasisinin yerini alan proleter demokrasiyi bilir."* (Proleter Devrim ve Dönem Kautsky, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, s.26-27)

İkincisi, "Demokrasi bir devlet biçimidir..." Ve gerek burjuva devletler, gerek proleter devletler çeşitli biçimler alırlar. Demokratik cumhuriyet kapitalist toplumun devlet biçimlerinden biridir; demokratik

cumhuriyet dediğiniz burjuva cumhuriyettir. Örneğin İsviçre, Fransa, F.Almanya, şimdiki Yunanistan birer demokratik cumhuriyettir.

Demokratik cumhuriyet kapitalist toplumun en ideal devlet biçimidir. Ama Engels'in kendi yüzyılındaki demokratik cumhuriyetlerden söz ederken belirttiği gibi, "zenginlik iktidarını demokratik cumhuriyette; dolaylı ama bir o kadar da güvenli bir biçimde gösterir(r)." "Demokratik cumhuriyet, kapitalizmin olanaklı olan en iyi politik biçimidir; çünkü sermaye, ... iktidarını öyle sağlam, öyle güvenli bir biçimde kurar ki, burjuva demokratik cumhuriyetindeki hiçbir kişi, kurum ya da parti değişikliği, onu sarsamaz." (Lenin, Devlet ve İhtilal, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, s.24) Bakınız kapitalist dünyadaki demokratik cumhuriyetlere, gözlerimizin önünde cereyan eden tastamam budur. Çağımızda, tekeller çağında, burjuvazinin iktisadi kudreti, tekelci kapitalizm öncesi döneme göre öylesine dev boyutlara ulaşmıştır ki, tekellerle devlet öylesine kaynaşmış, öylesine içiçe geçmiştir ki, militarizm ve bürokrasi öylesine güçlenmiştir ki, kapitalist toplumlarda demokratik cumhuriyet, demokrasi, kelimenin gerçek anlamıyla bir aldatmacaya dönüşmüştür.

"Biz" diyordu Lenin; "proletarya için, kapitalist rejimde en iyi devlet biçimi olarak demokratik cumhuriyetten yanayız; ama unutmaya da hakkımız yoktur ki, hatta en demokratik burjuva cumhuriyetinde bile, halkın nasibi, ücretli kölelikten başka bir şey değildir." (age., s.31)

"Çok küçük bir azınlık için demokrasi; zenginler için demokrasi: Kapitalist toplumun demokratizmi işte budur." (age., s.116)

Burjuva demokrasisi şekli-biçimsel ve şarta bağlıdır.

Burjuvazi, iktisadi gücüyle, elinde tuttuğu ya da satın aldığı basın, radyo, televizyon vb., bugün dev ölçülere ulaşmış propaganda aygıtlarıyla, çeşitli renkten partileri, eğitim, kültür kurumları, dini kurumlar aracılığıyla vb. egemenliğini teminat altına alır. Yığınları bunaltır, alıklaştırır, yabancılaştırır, yönetim işlerine, siyasete "boş verme"lerini sağlar. Her şey adeta dört beş yılda bir kullanılan ve sermayenin egemenliğinin kılına bile dokunmayan genel oya, seçimlere indirgenir. Ve bizde pek kat olmuş olmasından dolayı, farkında olarak veya olmayarak o kadar idealleştirilen, program edinmediğimiz için kınandığımız, demokratik cumhuriyetlerde olan işte budur.

Demokratik cumhuriyetler bu çağda sadece yozlaşmayı, çürümeyi, yabancılaşmayı, gericiliği temsil ediyorlar; burjuva demokrasisi biçimseldir, ikiyüzlüdür.

Şartlıdır, bu kadan dahi şarta bağlıdır, egemenliği tehlikeye girdiğinde sermaye tereddütsüz çıplak diktatörlüğe, faşizme başvurur, biçimsel demokratik kurumları da ortadan kaldırır. Bizim gibi ülkeler bir yana, “demokrasinin beşiği” Avrupa’nın tarihi de bizzat bunun kanıtıdır.

Yalnızca sosyalizm, yalnızca proletarya iktidarı, sömürücü bir azınlık baskı altında tutulmakla birlikte, halk için, nüfusun ezici çoğunluğu için gerçek ve doğrudan bir demokrasiyi gerçekleştirebilir. Nüfusun çoğunluğunun siyasete, yönetim işlerine doğrudan ve aktif katılımını sağlayabilir. Bu çağda, kapitalist bir ülkede, işçi partisi, ancak bunu, proleter demokrasiyi/sosyalist cumhuriyeti (“halk demokrasisi”/“halk cumhuriyeti” denilen şey de bunun bir biçimidir) program edinebilir. Burjuva demokrasisini, demokratik cumhuriyeti program edinmek tarihsel ve siyasal bakımdan gericiliktir.

Yöneticimizin kafası demokrasi, cumhuriyet kavramları konusunda açık değildir ya da karmakanşıktır. Bu yüzden açık bir tanım yapmaktan kaçınıyor. Sadece Rusya devrimine ilişkin formülasyonları aktarıyor.”Birinci aşama...”, “ikinci aşama...” Hepsi bu! Bolşeviklerin hedefledikleri türden bir “işçi köylü diktatörlüğü”nü Türkiye’nin bugünkü tarihsel-toplumsal gerçeğine uygun düşmediğini daha önce açıklamıştık. Tarihsel olarak ender ve geçici bir durum olarak ihtimal dahilinde olsa da -ki, Türkiye gibi modern sınıfların oldukça güçlü olduğu bir ülkede son derece zayıf bir olasılıktır- işçi partisinin kendi iktidarını değil de, bazıların ileri sürdüğü gibi “küçük-burjuva demokratik iktidar” türünden bir şeyi hedeflemesi akıl almaz bir şeydir. Bu daha baştan proletaryayı küçük-burjuva siyasal partilerin yedeğine sokmak demektir. Geriye burjuva demokrasisi, demokratik cumhuriyet kalıyor. Ama savunulan program, bütün halkçı, demokratik devrimci programlar gibi, yürürlükteki burjuva iktidarı devirmeyi hedeflediğine göre yerine geçirilecek şey “burjuvazisiz burjuva demokrasisi” türünden bir şey (“burjuvazisiz kapitalizm” türünden bir şey gibi!) olmasın?

Yöneticimiz ikide bir RSDİP’in, bolşeviklerin programına gön-

derme yapıyor. Onlar önce demokratik bir cumhuriyeti hedeflediler, bunu atlamadılar, diyor. Tek sermayesi bu. Ama bir kez daha; Çarlık Rusyası geride kaldı, 20.yüzyılın son çeyreğinde burjuva Türkiye’de yaşıyoruz. Çarlık Rusyası feodal sınıfın egemen olduğu otokratik bir ülkeydi; kast sisteminin kalıntılarının hala varlığını sürdürdüğü, tarımda feodal, yarı-feodal toprak mülkiyetinin egemenliğini sürdürdüğü bir ülkeydi. Orada devrim, doğal olarak, önce iktisadi yapıda ve siyasal üstyapıda feodal rejimi yıkmayı burjuva gelişmenin önündeki engelleri temizlemeyi, böylece sosyalist devrimin yolunu açmayı hedefledi. Ve bu koşullar altında, marksistlerin burjuva toplumun, sosyalist devrim savaşımına girecek proletarya içinde olanaklı en iyi politik biçimi olan demokratik cumhuriyeti hedeflemeleri, onu program edinmeleri son derece doğaldı. Lenin, Avrupa’daki burjuva devrimlerin tarihi tecrübelerini ve Marks ve Engels’in 1850’den sonra geliştirdikleri taktikleri gözönüne alarak, RSDİP programının mantıki sonucudur diyerek *İki Taktik*’te ortaya attığı, belirli bir siyasal kurum, bir “düzen örgütü” olarak değil de, “savaş örgütü”, yani bizzat silahlı proletarya ve köylülüğün fiili egemenliği olarak nitelediği “proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü” ile ise, burjuvazinin tutarsızlığını, ihanetini ve ilk fırsatta proletaryayı silahsızlandırmaya, devrimi durdurmaya, kazanımlarını gaspetmeye çalışacağını gözönüne alarak, burjuva devrimi son noktasına kadar götürmeyi ve bu elverişli noktadan sosyalist devrime geçmeyi hedefliyordu.

Ama Lenin, iktisadi toplumsal içeriği (burjuva) nedeniyle, iktisadi planda burjuvaziyi, sermayeyi hedeflemek, zayıflatmak bir yana, tersine, demokratik devrimin ve demokratik cumhuriyetin burjuvaziyi, onun egemenliğini güçlendireceğini döne döne vurguladı.

Peki ya bizdeki koşullar nedir? Örneğin, “yarı-feodal Türkiye” tezi de terk edildiğine göre, bizde demokratik devrimin iktisadi, toplumsal temeli nedir? Demokratik devrimcilerimiz bu temeli göstermek zorundadırlar. Bu temel gösterilmeksizin demokratik devrim programında ısrar etmek düpedüz saçmalaktır. Her program içinde bulunulan tarihsel çağın ve belirli bir iktisadi-toplumsal gelişmenin ifadesi olmak zorunda değil midir?

Popülistlerimizin (ve yöneticimizin) sık sık başvurduğu *İki Taktik*’te Lenin şunları da yazıyordu:

“... Marksist açıdan devrim nedir? Yeni üretim ilişkilerine uygun düşmeyen ve bu ilişkilerin iflasına yol açtığı eskimiş siyasal üst yapının, belli bir anda, zor yoluyla yıkılmasıdır. Otokrasi ile kapitalist Rusya'nın tüm yapısı arasındaki çelişki ve Rusya'nın burjuva demokratik gelişmesinin bütün gereksinimleri, bu çelişkinin yapay bir biçimde uzun bir dönem sürdürülmüş olması yüzünden, şimdi çok şiddetli bir biçimde onun yıkılmasına yol açmış bulunmaktadır.” (Sol Yayınları s.153)

Ya bizde sorun nedir? Bizde “eski” üretim ilişkileri nedir; kapitalist üretim ilişkilerinin ta kendisi değil midir? Bunların yerine geçmesi gereken “yeni” üretim ilişkileri sosyalist üretim ilişkilerinden başka bir şey olabilir mi? Yoksa “demokratik kapitalizm” ya da “yeni demokratik ekonomi” gibi bir şey olmasın? Bizde yıkılması gereken siyasal üst yapı burjuva üst yapı, burjuva devlet değil midir? Orda çözülmesi gereken başlıca çelişme feodal-otokratik Rusya'yla burjuva-kapitalist Rusya arasındaydı. Bizde nedir, emek-sermaye, burjuva-proletarya çelişkisi değil midir?

Bizde özellikle solun halkçı kesimi, teorinin ve tarihin deneyleri ışığında yaşadığı çağın ve toplumun somut tahlili yerine, yersiz tarihsel paralellik, kötü taklit ve ordan burdan alıntılarla sözümona çizgi-program kurmaya çalışmıştır. Yirmi yıldır sürdürülen bu yöntemden hala bir adım öteye gidilmedi. Ya Rusya devrimi, ya Çin devrimi, ya da Küba devrimi taklit edilir.

Yöneticimiz ise bu geleneğin sonradan görme zavallı bir karikatürüdür. İşi ifrata, komediye vardiıyor. Lenin'i okuyor, ondan sadece parlak cümleler buluyor. Onun Rus edebiyatından alıp yazılarında kullandığı tipleri aynen kullanıyor; üstüne üstlük okuyucuyu aptal yerine koyarak, bu tipler için editörlerin sonradan düşükleri dipnotları aynen alıp kendi yazılarına dipnot olarak düşüyor. Fransızca bilmiyor, ama Lenin'in yazılarındaki Fransızca cümleleri bize Fransızca aktarıyor! Böylece derin (!) kültürünü, teoriyle, edebiyatla ne kadar haşır neşir olduğunu göstermeye çalışıyor... Eh, deyimi hoş görün, “hapisane kültürü” ile bu kadar olur...

Daha önce bir örneğini vermiştik. İşte biri daha: Bulmuş yine Lenin'den parlak bir cümle: “Somut siyasal amaçlar, somut koşullar içerisinde belirlenmelidir. Her şey görelidir, her şey akıp gider, her şey değişir.”

İyi de, diyalektik materyalizmin nefis bir anlatımı olan bu sözlerin anlamı üzerine hiç kafa yordunuz mu bayım? Dahası, hiç olmazsa, Lenin'in bu sözleri, okuduğunuz metinde hangi amaçla sarfettiğine, bu sözleri takipeden cümlelere hiç dikkat ettiniz mi? Sözkonusu paragrafı olduğu gibi aktarıyoruz:

"Somut siyasal amaçlar, somut koşullar içerisinde belirlenmelidir. Her şey görelidir, her şey akıp gider ve her şey değişir. Alman sosyal-demokrasisi, cumhuriyet istemini programına koymuyor. Almanya'da durum öyledir ki, bu sorun pratikte sosyalizm sorunundan ayrılamaz (Engels, Almanya için, 1891 Erfurt Programının taslağını yorumlarken cumhuriyetin ve cumhuriyet için savaşımın öneminin küçümsenmesine karşı uyarılarda bulunmuş olsa bile!). Rus sosyal-demokrasisinde cumhuriyet isteminin program ve ajitasyon dışı bırakılması diye bir sorun hiçbir zaman olmamıştır bile, çünkü ülkemizde cumhuriyet sorunu ile sosyalizm sorunu arasında ayrılmaz bir bağ olduğu sorunu bizde sözkonusu edilemez. 1898'in Alman sosyal-demokratının cumhuriyet sorununa özel bir ağırlık vermemiş olması oldukça doğaldı ve bu, ne bir şaşkınlığa ve ne de bir suçlamaya neden olabilir. Ama 1848'de cumhuriyet sorununu arka plana iten bir Alman sosyal-demokratı düpedüz bir devrim haini olurdu. Soyut gerçek diye bir şey yoktur. Gerçek, her zaman somuttur." (Demokratik Devrimde Sosyal-demokrasinin İki Taktiği, s.100)

İşte biz de bunu anlatmaya çalışmıştık. Demek ki, demokratik cumhuriyet sorunu, demokrasi sorunu (bir devlet durumu olarak) mutlak bir şey değilmiş; atlanabilirmiş, başka koşullarda pratikte sosyalizm sorununa bağlanabilirmiş, bu yüzden de program dışı bırakılabilirmiş gibi... Hatta Engels başka türlü düşünmüş olsa bile!* Ve 1918 Kasım Devrimiyle Alman Monarşisi yıkılırken, Karl Liebknecht kraliyet şatosunun balkonundan sosyalist cumhuriyeti ilan ederken, Scheidemann da, parlamentoda demokratik cumhuriyeti ilan

* Leninsıkı bir marksistti; ama Marksizmin lafızlarına değil özüne, bilimsel yöntemine sarıldı. Otoritelerin sarfettiği her sözün önünde bir dindar gibi boyun eğmedi, onların metinlerini bir din kitabı gibi ele almadı, değişen tarihsel koşulları da gözönüne alarak, eleştirici bir gözle inceledi, eskimiş tezlerini bir kenara atmaktan geri durmadı, Marksizmi geliştirdi.

ediyordu!...

Türkiye’de siyasal gericilik doğrudan sermaye egemenliğinden, sermaye iktidarından kaynaklanıyor. Bizde siyasal gericiliğin, faşizmin temsilcisi iktidardaki burjuvazidir. Bu yüzden de, demokrasi sorunu, sermayenin egemenliğinin devrilmesi sorununa, yani pratikte sosyalizm sorununa, bir proleter devrimine ve dolayısıyla proleter demokrasisi sorununa bağlanmıştır.

Öte yandan kapitalist bir ülkede, demokrasi /demokratik-cumhuriyet programı tarihsel ve siyasal bakımdan gerici bir programdır. Demok-ratik istemler için, bunların derhal gerçekleşmesi için savaşıma evet, ama demokrasiyi program edinmeye hayır! Sermaye düzeninin ve sermaye iktidarının hüküm sürdüğü bir ülkede demokrasi marksist bir işçi partisinin programı olamaz.

Demokrasi sorununun işçi sınıfı bakımından önemi açıktır. Ve işçi sınıfı ancak demokrasi savaşımı içinde sosyalist devrime hazırlanabilir; ama demokrasiyi, program edinerek değil. Popülistlerimiz bunu şöyle anlıyorlar: İşçi sınıfı iktidardaki burjuvaziyi devirecek, önce bir demokratik cumhuriyet kuracak (“burjuvazisiz burjuva demokrasisi”!), sonra “bu okulda okuyup” sosyalist devrime geçecek. Basitleştirmemizi hoş görün, ama aynen böyle! Oysa, işçi sınıfı önceden beri ve şimdiden demokrasi savaşımı veriyor, bu okulda şimdiden okuyor; kapitalist toplum içinde demokratik istemlerin gerçekleşmesi, siyasal özgürlüklerin elde edilmesi için savaşıyor. Burjuvaziyi devirdiğinde ise, menşeviklerin, Scheidemannların peşinden yürümezse, demokratik cumhuriyeti değil, sosyalist cumhuriyeti, sosyalist demokrasiyi kurması gerekecek.

İşte yöneticimizin kendisine kanıt olarak aktardığı, Lenin’in, *“Kapitalizm ve emperyalizm ancak iktisadi devrimle devrilebilir; en ideal demokratik dönüşümlerle bile devrilemez. Ne var ki, demokrasi savaşımı okulunda okumamış olan bir proletarya, iktisadi devrim yapma yetisine sahip değildir.”*, sözlerinin anlamı budur. Yöneticimizin işine gelmediği için bu sözlerin gerisini aktarmamış; daha önce örneklemiştik, bu gibi durumlarda tam bir ahlaksızlık örneği veriyor. Lenin bu pasajda devamla, kapitalizmin ortadan kaldırılması için, halk yığınlarının de-mokratik bir biçimde örgütlenmelerinin ve devlet işlerine katılmaları için seferber edilmelerinin önemini vurgulayıp, bu

sorunu yani demokrasi sorununu sosyalist devrim sorununa, sosyalizm ve proletarya diktatörlüğü sorununa bağlar ve demokrasinin giderek yavaş yavaş sönmesine kadar uzatır. Ele aldığı sorun ise, genel olarak kapitalist toplumlarda demokrasi savaşımı sorunudur. (Bkz. *Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm*, Sol Yayınları, s.23-24) Ve devamla, bu sorunun marksist ele alınışının mükemmel bir özetini verir: “*Demokrasi sorununun marksist çözümü, proletaryanın, burjuvazinin devrilmesini ve kendi zaferini hazırlamak üzere, bütün demokratik kurumları ve bütün özelemleri kendi sınıf savaşımında seferber etmesidir.*” (agy.)

Gariptir, Türkiye’de “leninist” olarak ortaya çıkanlar, tarihin tanıdığı en büyük komünistlerden birini, burjuva demokrasısından o kadar tiksintiyle sözeden Lenin’i bir “demokrat”, adeta bir “demokrasi savaşçısı” olarak sunuyorlar. Onda kapitalizmi, burjuvaziyi devirip komünizmi kurma üzerine olanı bir kenarı itip “demokrasi” üzerine olana sıkı sıkı sarılıyorlar.

Yöneticimiz bize müthiş bir suçlama yöneltiyor: “*Bir taraftan siyasal özgürlükler için mücadelenin öneminden, yarı-feodal kalıntıların temizlenmesinden, anti-emperyalist ve anti-faşist mücadeleden vb. bahsediyorlar, diğer taraftan bu sorunları keyfi bir tarzda sosyalist devrim sorununa bağlıyorlar.*” (agy., s.10) Biz bu suçlamayı memnuniyetle kabul ederiz. Biz sosyalist devrim savaşımını güçlendirmek için siyasal özgürlüklerin mevcut burjuva toplum altında derhal, hemen, şimdi gerçekleştirilmesi için savaşılmasını, bu savaşımın sosyalist devrime bağlanmasını ve sosyalist demokrasinin gerçekleştirilmesine kadar uzatılmasını istiyoruz.

Her türlü anti-emperyalist, anti-faşist eylemi sosyalizme, sermayenin egemenliğinin devrilmesi hedefine yöneltmeye, buna bağlamaya çalışıyoruz; ve ayrıca, kapitalist bir ülkede bir marksist için anti-emperyalizmin anti-kapitalizm, yani sosyalizm demek olduğunu, faşizm de dahil her türlü burjuva devlet biçiminin tek gerçek alternatifi sosyalist demokrasi olduğunu, faşizmin iktisadi-toplumsal temelini sermaye olduğunu ve bu temel, sermaye devrilmeden faşizm de dahil her türlü siyasal gericiliğin kökünün kazınamayacağını söylüyoruz vb.

“Taslağın yazarları, demokrasinin önemi üzerine çok şey

söylüyorlar”, diyor yöneticimiz, “Ama bu önem, onu doğuran toplumsal maddi güçlerin gücü ve talepleriyle birlikte, devrimimizde oynayacağı rolü de dikkate alarak programatik bir ifade bulmazsa, boş bir söz derekesine düşer.” (agy., s.14) Belli başlı bütün demokratik istemler, taslakta, programatik ifadesini bulmuştur; bizzat yöneticimizin bir önceki paragrafta aktardığımız sözleri de onu yalanlıyor. Ama biz bunların tümünün tutarlı çözümünün sermayenin egemenliğinin devrilmesinde ifadesini bulacağını ifade ettik.

Yöneticimiz devamla şunları da yazıyor. “Proletaryanın demokrasi okulunda okunması yazarlarımızın demokrasi derslerini dinlemesine indirgeniyor. Bu durum, bir yönüyle, darbeyle birlikte memlekette demokrasi adına ne varsa onun ırzına geçtikten sonra, her vesileyle millete demokrasinin faziletleri üzerine nutuk çeken Kenan Evren’in durumunu hatırlatıyor.” (agy., s.14) Şimdi burada ne söylenebilir? Kişi bir kez bayağılaşmayıversin, sınırı olmuyor...

Ve son bir nokta daha; yöneticimizin bütün açmazını, demokratik devrim programının tutarsızlığını, toplumun maddi gerçeğinin ifadesi olmadığını, çizginin küçük-burjuva demokratik özünü bizzat onun ağzından açığa vuran bir nokta.

İşçi sınıfına program olarak sunduğu demokrasi sorununun, eğer bir devrim olmazsa, “belki de yıllar sonra” burjuvazi tarafından zorunlu olarak reformlar yoluyla çözüme kavuşturulabileceğini söylüyor ve şöyle devam ediyor: “Ama biz kahin değiliz ve çeşitli varsayımlara dayanarak politika yapamayız. Siyasal hedef ve eylemimizde toplumun maddi gerçeğini hesaba katmak zorundayız. Demokrasi sorunu bugün canalıcı bir sorundur ve biz bu sorunu devrimci bir yolla (proletaryanın önderliğinde demokratik bir devrim ile) çözmeyi savunuyoruz. Ama İspanya’da, Portekiz’de, Yunanistan’da vb. olduğu gibi, faşist diktatörlükler bir dizi iç ve dış etmenin biraraya gelmesi sonucu, yerini burjuva demokrasisine reform veya darbeler yoluyla da bırakabilir.” (agy., s.14)

O zaman ne olacaktır? Burjuvazinin manevralarıyla gelen burjuva demokrasısından sonra şüphesiz yöneticimiz, şefi olduğu grubunu bir olağanüstü “genel toplantı”ya çağırarak sosyalist devrim programını önerecektir -her ne kadar küçük-burjuvazi olduğu yerde duruyorsa da!-. Sonra işçiler bu demokratik ortamı bir sosyalist devrim için

kullanmaya kalkışır da, yeni bir darbe daha gelirse -gelmeyeceğini kim garanti edebilir?-, yöneticimiz, hiç kuşkusuz yeni bir olağanüstü "genel toplantı"ya gidilerek program değişikliğine gidilmesini, demokrasi ya da demokratik cumhuriyetin yeniden program edinilmesini önerecektir. Zira program "toplumun maddi gerçeği üzerine kurulmak zorundadır"! Ve burjuva devletin/rejimin her biçim değişikliğinde yeniden yazılmalıdır...

Daha önce de aynı vesileyle yazmıştık, yinelemek zorundayız: Programın ve onun tarafından belirlenen stratejinin köklü tarihsel değişiklikleri öngören belirli bir tarihsel dönemi kapsamaması gerekirken, görüldüğü gibi bize nesnel iktisadi-toplumsal koşullarımızın ifadesi olarak sunulan demokratik devrim programı ve stratejisi, burjuva rejimin bir manevrasıyla, ya da burjuva devletin şu veya bu nedenle biçim değiştirmesiyle- ıskartaya çıkabilir; ya da yeni bir biçim değişikliğiyle, örneğin bir askeri darbe nedeniyle yeniden güneme gelebilir!...

İşçi partisi, programını burjuva rejimin alacağı siyasal biçimler temeline oturtamaz; bu sadece taktikle ilgili bir sorundur. Örneğin, faşizm döneminde Komintern ve şubeleri bu nedenle program ve strateji değişikliğine gitmediler.

Türkiye kapitalizmi, işçi sınıfına, komünizme kapalı bir çerçeveyi dahi kaldıramıyor. Son otuz yılın tarihi ve peşpeşe gelen askeri darbeler bunu anlatıyor. Yasal ya da fiili, olabildiği kadıyla "demokratik" çerçeve (örneğin 1960 ve 1974 sonrası) şarta bağlıdır; sistem tehlikeye girdiğinde ortadan kaldırılmaktadır. Oligarşinin diktatörlüğü zaman zaman parlamenter, yarı-parlamenter, zaman zaman açık askeri faşist biçimler olarak varlığını sürdürüyor.

Türkiye'nin "maddi gerçek"i işte budur. İşçi partisi programını burjuva rejimin alacağı siyasal biçimler üzerine değil, işte bunun üzerine oturtabilir.

Bu son nokta, küçük-burjuva demokrasisinin son tahlilde burjuva demokrasisinin sol kanadı olduğunun da göstergesidir. Yazmıştık, yineliyoruz: Siyasal gericiliğin, faşizmin sermaye iktidarından kaynaklandığı, ve bu nedenle de demokrasi sorununun (tek tek demokratik istemler için demokrasi savaşımı değil, devlet olarak demokrasi sorunu) sermaye egemenliğinin devrilmesi sorununa

bağlandığı, bunun da, sözkonusu olan uğruna savaşılmaması gereken proletarya devrimiyse, bir sosyalist demokrasiden başka bir şey olmayacağı burjuva-kapitalist bir ülkede, demokratik devrim programı ya da genel olarak demokrasiyi amaç edinmek, kişiyi, akımları, partileri şu veya bu şekilde burjuva demokrasisinin, burjuvazinin yörüngesine sokar.

III. BÖLÜM

KÜÇÜK-BURJUVAZİ SORUNU

Bu karmaşık bir sorundur. Biz burada soruna, ancak yöneticimizin eleştirileri çerçevesinde, bazı noktalardan değinebiliriz.

Yöneticimiz, “devrimci bir durumda mutlaka önemli bir söz söyleme kudretine sahip olan köyün ve şehrin demokratik öğelerinin (şehir küçük-burjuvazisi ve köylülük) varlığını demokratik devrimin ve demokratik programın zorunluluğunun kanıtı olarak sunuluyor. Bu nokta üzerinde daha önce de durmuştuk. Kapitalist ülkelerde, gerek tarihsel olarak çözümlenmemiş veya sakatlanmış burjuva demokratik süreçlerin mirası olsun, gerekse burjuva demokratik süreçler tamamlanmış olmasına rağmen, kapitalizmin evriminin demokratik hareketi başka koşullarda ve başka bir şekilde yeniden ortaya çıkarması şeklinde olsun, küçük-burjuva demokratik öğelerin varlığı, burjuva topluma karşı demokratik devrim türünden bir saçmalığın gerekçesi olamaz; bu ülkelerde temel sürecin sosyalist devrim süreci olduğu gerçeğini de-

ğiştirmez.

Öte yandan, içeriği burjuva demokratik olan bazı süreçlerin (siyasal demokrasi, ulusal sorun gibi) varlığı nedeniyle de bizde hayli güçlü olan demokratik istemler burjuvazi tarafından, sermaye iktidarı tarafından boğuluyor. İkincisi, örneğin, özellikle T.Kürdistanı'nda olmak üzere yarı-feodal kalıntılar sözkonusu olmakla birlikte, bizdeki asıl sorun, nisnel olarak feodalizmden kapitalizme geçiş sürecine ait olan, feodal sisteme, feodal sınıfa, feodal sınıfın ayrıcalıklarına/kast sistemine karşı vb. bir demokratik mücadele değil, kapitalist üretim sürecinin devamını sağlamak, egemenliğini sürdürmek ve biricik alternatifi olan sosyalizmi önlemek için demokrasiyi boğan iktidardaki kapitalist sınıfa karşı demokrasi mücadelesidir. Bu, işçi sınıfı bakımından, burjuva toplum altında siyasal özgürlükler için, onun ötesinde ise sosyalist demokrasi için bir mücadele olabilir. Küçük-burjuvazinin siyasal özgürlük istemi de burjuva toplumda, kapitalist baskı koşulları tarafından üretiliyor. T.Kürdistanı'nda farklıdır; ulusal içerik de taşıyor.

Siyasal demokrasi sorunu, burjuva toplum altında zorunlu olarak veya başka nedenlerle çözümlenebilirse, ki bu olanaklıdır, o zaman sorunu stratejik bir sorun olarak ele almak gerekmez; ya da küçük-burjuva yığınların demokratik hareketi, siyasal özgürlüğün engeli sermaye iktidarıyla çatışmaya sürüklenir; sosyalist proletarya hazırlıklı ve güçlüyse bu hareketi yedeğine alarak burjuvazinin devrilmesine ve sosyalist demokrasiye vardırabilir.

Öte yandan, demokratik öğeler, burjuva demokratik süreçlerin tarihin gerisinde kaldığı ileri kapitalist ülkelerde de, başka koşullarda ve başka bir şekilde, ama kendini sürekli yeniden üretiyor. Burjuvazi proleter devrimi korkusuyla daha 19.yüzyılda siyasal gericiliğe yöneldi. Tekelci kapitalizm siyasal gericilik eğilimini doruğuna çıkardı. Tekellerin ülkütücü ve ezici egemenliği, burjuvazinin demokrasiyi iyice biçimselleştirmesi, egemenliği tehlikeye düştüğünde de yerine tereddütsüz çıplak diktatörlüğünü geçirmesi, şovenizm, ırkçılık, savaş, savaş tehlikesi, çevre sorunları vb. nedenlerle demokratik hareket ileri kapitalist ülkelerde de yaygındır. Ve ileriye dönük her tutarlı demokratik hareket nesnel olarak tekellerin, sermayenin egemenliğine yönelir. Sorun proleter öncünün bunu sermayenin egemenliğini devirme ve

sosyalizm hedefinin manivelası haline getirmeyi başarabilmesindedir.

Bizde küçük-burjuva yığınların demokratik hareketi anti-faşist, anti-emperyalist, anti-şovenist, anti-feodal istemlerle ortaya çıkıyor. Ama bizde de sorun benzerdir, bütün tutarlı demokratik ögeler zorunlu ve kaçınılmaz olarak sermaye iktidarıyla çatışıyor, çatışacaktır. Türkiye'nin son yirmi yıllık toplumsal-siyasal pratiği bunun kanıtı değil midir?

Diğer bir nokta; sermaye yalnızca proletaryayı sömürüyor; şehir ve kırsal yoksulları, ya da şehrin ve kırsalın "emekçi ve sömürülen yığınları" olarak tanımlanan milyonlarca yarı-proleterleri (yarı-mülk sahibi), küçük mülk sahibini (küçük-burjuvazi) ve ücretlileri de sömürüyor. Dolayısıyla bunların ekonomik bakımdan geriye dönük değil, ama kapitalist sömürüye karşı zaten uzun süredir varolan ve kaçınılmaz olan ileriye dönük eylemi proletaryanın anti-kapitalist/sosyalist eyleminin müttefiği olabilir. Bu ikinci unsur görülüyor, anlaşılıyor ya da anlamamazlıktan geliniyor.

Türkiye'nin son 20 yıllık siyasal yaşamında oldukça etkin olarak yer almış küçük-burjuva siyasal akımların toplumsal tabanına bakınız. Bu akımların hiçbiri işçi sınıfına dayanmamıştır, istisnasız tümünün asıl toplumsal-sınıfsal dayanağı küçük-burjuvazinin çeşitli katmanları olmuştur (öğrenciler, aydınlar, memurlar, köylüler). Ama bu siyasal akımların aktif olarak harekete geçirdiği sayılan yüzbinleri bulan toplumun küçük-burjuva kesimlerinden oluşan kitle sosyalizm de istemiştir. Aynı şey Kürt sol akımları için de geçerlidir. Bulanık ve küçük-burjuva demokratik ögelerle karışık olsa da, bu kapitalizmin baskı ve sömürüsü altında bunalmış küçük-burjuva kesimlerin sosyalizm yönünde taşıdıkları eğilim ve özlemi ifade eder. Bu olgu sosyalist sistemin bozulup, yozlaşmasından önce dünya çapında görülen güçlü bir olguydu.

Yöneticimiz, rakibine söylemediği bir saçmalığı söyleyip, sonra bu saçmalığı çürüterek onu güç duruma düşürmek şeklindeki, başvuran tarafın acz içinde olduğunun kanıtı olan, bayat bir yöntem başvuruyor. Bizim küçük-burjuvaziye sosyalist ilan ettiğimizi söylüyor. Böyle bir şey gerçeği tepetaklak etmek ve Marksizm adına cehalet olurdu. Ve bu tür cehalet örneklerini, ancak, nesnel gerçeği kavramada yeteneksiz, bazı kalıplar ve parlak cümlelerin ötesinde kafasında

Marksizmden pek bir şey olmayan, ama bir şarlatan olan yöneticimiz veriyor.

Bizim bu konuya ilişkin görüşlerimizin ana noktaları şöyleydi:

“Toplumsal ve siyasal yaşamımızın etkin bir gücü olduğundan, kent ve kır ara katmanlarından oluşan küçük-burjuvazi devrimimizin temel sorunlarından birini oluşturuyor.

“Kentlerde maaşlı olarak çalışan devlet memurlarının çoğunluğu (küçük ve orta halli memurlar), aydınlar, teknik elemanlar, büro personeli vb., serbest olarak çalışan aydınları bir bölümü kent küçük-burjuvazisini oluşturuyor. Bunların ezici çoğunluğunun durumu giderek kötüleşmekte, özellikle maaş karşılığı çalışanlar ayrıcalıklarını yitirmekte, yaşam standartları düşmektedir. Bu durum özellikle maaş karşılığı çalışanları işçi sınıfına yaklaştırıyor; onun yanında kapitalist devlete ve sermayenin iktidarına karşı mücadeleye itiyor. Aynı olgu bu kesime katılmaya aday öğrencilerde kendini daha şiddetle ortaya koyuyor. Bu nedenle kent küçük-burjuvazisinin bu kesimi proletaryanın destekçisi olabilir. Son yirmibeş yıllık tecrübe bunu kanıtıyor. Bu bakımdan öğretmenlere, teknik elemanlara, sağlık personeline, öğrencilere, vb. dikkat çekmek yeter.”

“Kır küçük-burjuvazisi yerli ve yabancı tekeller, büyük toprak sahipleri, bankalar, tüccar ve tefeciler ve devlet tarafından, kısacası, sermaye tarafından sömürülüyor...”

“Kapitalist devlet ve sermaye sadece işçilerin emek gücünün yarattığı değerleri değil, küçük-üreticilerin yarattığı değerlerin de giderek artan daha büyük bir bölümüne el koymak, yağmalamak zorundadır. ... Bu durum, bu kesimde kapitalist devlete, yerli ve yabancı sermayeye, tefeci ve tüccarlara karşı şiddetli tepkiler doğuracak ve onu mücadeleye itecektir.

“Proletarya küçük-mülkiyeti savunmaya yönelik geriye dönük istemlerden arındırarak, bu kesimi kapitalist devlete, yerli ve yabancı sermayeye karşı mücadeleye çekebilir, çekmelidir.” (Platform Taslağı, Ekim, sayı: 3, .s.17-18)

Ve ayrıca, aynı yerde, kır küçük-burjuvazisini oluşturan ara katmanlar, “küçük-köylüler” ve “orta halli köylüler” arasında bir ayrım yapıp, stratejiye ilişkin görüşlerimizin ifade edildiği bölümde, kent proletaryasının kır proleterleri ve yarı-proleterlerinin yanısıra müca-

deleye katması veya en azından kendi safına çekmek zorunda olduğu güçler arasında küçük-köylüler sayılıyor. (agy., s.17-21) Yani, küçük-burjuvazinin tümünün kazanılabileceği öngörülüyor, kazanılabilecek kesimlerinin (yoksul kesimlerinin) kazanılması, burjuvaziye yardım edebilecek kesimlerinin tarafsızlaştırılması gerektiği söyleniyor.

"Kendi bağımsız sınıf hareketini yaratması ve nüfusun yarı-proleter kitlelerini kendine bağlaması gereken proletarya, ... kentin ve kırsal sermaye tarafından sömürülen ve ezilen küçük-burjuva kitlelerini yedeğine alarak ya da burjuvaziye yardım edebilecek kesimlerini en azından tarafsızlaştırarak, oligarşinin iktidarını zor kullanarak yıkıp devrimini gerçekleştirmelidir." (agy., s.21)

Bu bakış açısından küçük-burjuvazinin sosyalist bir sınıf olduğu şeklinde bir sonuç çıkarılabilir mi? Bu uydurma ve gülünç iddia yöneticimizin aczini kanıtlamıyor mu?

Bu bakış açısının ifade ettiği şey, yalnızca, sermaye tarafından sömürülen ve ezilen küçük-burjuva kesimlerin nesnel olarak sermayeyle çatışan ve çatışacak olan hareketinin, proletaryanın sermayeyi devirme ve kendi iktidarını kurma savaşımının desteği, yedeği haline getirebileceği ve getirilmesi gerektiğidir. Küçük-burjuvazi bu mücadeleye sosyalist bir sınıf olarak katılmaz; geleceğini görerek proletaryanın bakış açısını benimseyebilir, sadece demokratik içerikli istemlerle, bulanık sosyalist istemlerle katılabilir, önyargılarıyla, hatta geriye dönük istemlerle de katılabilir vb. Lenin'in ifadesiyle "posa"yı temizlemek bilinçli öncüye düşecektir.

Burada, küçük-burjuvazinin sınıf konumundan gelen ikili tabiatı, istikrarsızlığı vb. her marksist tarafından bilinen özellikleri üzerine gereksiz yinelemeler yapacak değiliz.

Sosyalizm işçi sınıfının eseri olacaktır. Ancak, işçi sınıfı, öncüsü olmak zorunda olduğu bütün sömürülen emekçi kitlelerin desteğini almadan veya burjuvazinin bunların bazı kesimlerini kendisine karşı kışkırtmasını ve harekete geçirmesini olanaksız kılmadan burjuvaziye yenemez, zaferini teminat altına alamaz. Sosyalizm başka türlü nasıl kurulabilir; bir ütopya haline gelmez mi?

Küçük-burjuvazi homojen bir sınıf değildir; örneğin, kendi hesabına çalışan, kendi kendine yeten emekçi küçük köylü vardır, proleterleri soyarak geçinen açgözlü küçük dükkancı, rantiyeler vardır.

Ege'nin köylüsü ile Kürdistan'ın köylüsü farklıdır. Gelişmiş kapitalist ülkelerin küçük-burjuvazisi ile bizimki farklılıklar gösterir. Tarihsel etkenler vardır. İdeolojik, dinsel vb. faktörler vardır. Kapitalizmin evrimi bu sınıfta sürekli değişim yaratıyor, bir yandan yok ediyor, bir yandan yeniden yaratıyor vb. Biz küçük-burjuvazi sorunundan söz ederken, bu kesimin emekçi sömürülen kesimlerinden söz ediyoruz.

Küçük-burjuvazi bağımsız bir sınıf değildir; tek başında bağımsız bir rol oynayamaz. Ya burjuvaziye bağlanır, ki tarihi tecrübenin kanıtı olduğu gibi, özellikle siyasal önderleri çoğunlukla böyle davranmışlardır; mülkiyet bilinci okşanarak karşı-devrimin aleti haline getirilebilir, kapitalizme karşı tepkisi faşist partiler, dini gerici tarafından gerici bir temelde örgütlenebilir vb. Ya da proletaryayla birlikte yürür.

Yöneticimiz, bizim bu konuya bakış açımızın teoriye ve tarihsel pratik deneyimlere uygun olmadığını yazıyor. Olup olmadığına bakmak zorundayız. Biraz uzun aktarmalara başvurmak zorunda kalacağımız için okuyucudan bizi bağışlamasını diliyoruz.

Sınıf savaşımının pratik deneyimlerinden çıkararak proletaryanın devrimci taktiklerinin ilkelerini ortaya koyduğu ve proletarya diktatörlüğü teorisini geliştirerek, "Burjuvazinin devrilmesi! İşçi sınıfının diktatoryası!" şiarını ileri sürdüğü *Fransa'da Sınıf Savaşımı* adlı yapıtında Marx, Paris proletaryasının 1848 Haziranında burjuvaziye devirme girişimini ve yenilgisini değerlendirirken, işçi sınıfının burjuva toplumu yıkap kendi egemenliğini kurmasının yolunun köylülük ve küçük-burjuvazinin desteğini almasından geçtiğini yazıyordu.

"Ulusun, burjuva rejimine, sermayenin egemenliğine başkaldırması, proletarya ile burjuvazi arasında yer alan kütle, yani köylülük ve küçük-burjuvazi, devrimin ileri doğru yürüyüşü ile, proleterleri öncüleri olarak tanıyıp onlara katılmak zorunda bırakılmadıkça, Fransız işçileri bir tek ileri adım atamazlar ve bu rejimin tek bir kılına dokunamazlardı..." (Marx-Engels, *Seçme Yapıtlar I*, Sol Yayınları, s.260)

Bu noktanın önemine, bu yapıt için 1895'te yazdığı "Giriş"te Engels yeniden işaret ediyordu. (agy., s.243-244)

Sözkonusu eserinde Marx, o dönem Fransa'sının nüfusunun üçte ikisini aşan kır halkının en büyük bölümünü teşkil eden küçük toprak sahibi köylünün durumunun ayrıntılı bir tahlilini yaparken şunları da

yazıyordu: "... onun sömürsü, sanayi proletaryasının sömürsünden yalnızca sömürünün biçimiyle ayırdedilebilir. Sömürücü aynıdır: Yani sermaye. ... Köylüyü, yalnız sermayenin çökmesi yükseltebilir, yalnız anti-kapitalist, proleter bir hükümet köylüyü ekonomik yoksulluğundan, toplumsal aşağılanmasından kurtarabilir. Anayasal cumhuriyet, köylünün güçbirliği etmiş sömürücülerinin diktatörlüğüdür; sosyal-demokrat cumhuriyet ise onun müttefiklerinin diktatörlüğüdür." (age., 335)

Aynı fikri, işçi sınıfının gelecek devrimde potansiyel müttefiki olarak köylülük sorununu, *Louis Bonaparte'in 18 Brumaire'i* adlı eserinde işlemeye ve geliştirmeye devam eder.

Hatta bu yüzden, 12 Nisan 1871 tarihinde, Paris Komünü esnasında Kugelmann'a yazdığı bir mektubunda, o dönem Avrupa'sında devrimde yer alabilecek sınıfların bileşimi bakımından, proleter devriminden bir "halk" devrimi olarak da söz eder. "18 Brumaire"imin son bölümünde, eğer yeniden okursan göreceğin gibi, Fransa'daki gelecek devrim girişiminin, şimdiye değin olduğu gibi, artık bürokratik ve askeri makineyi başka ellere geçirtmeye değil, ama onu yıkmaya dayanacağını belirtiyorum. Kıtta üzerindeki gerçekten halkçı her devrimin ilk koşuludur bu. Kahraman Parisli arkadaşlarınızın girişmiş buldukları şey de, işte budur." (Seçme Yapılar-2, s.502)

Lenin bu konuda şu yorumu yapıyordu:

"... Bu 'halk' devrimi kavramı Marx'ın ağzında şartıcı görünebilir; ve Rusya'da Plekhanov'un çömezleriyle Menşevikler ... Marx'ın bu sözünü pekala bir 'dil sürçmesi' olarak nitelendirebilirler. Onlar marksizmi öylesine yavanca liberal bir öğretiye indirgemişlerdir ki, onlar için, burjuva devrimi ve proleter devrimi antitezi dışında hiçbir şey yoktur; üstelik bu antitezi de en skolastik bir biçimde anlarlar.

"1871'de, proletarya Avrupa kıtası ülkelerinden hiçbirinde halk çoğunluğunu oluşturuyordu. Devrim, ancak proletarya ve köylüleri kapsayarak 'halk' devrimi olabilir ve çoğunluğu gerçekten harekete sürükleyebilirdi. Halk, işte bu iki sınıftan oluşuyordu. Bu iki sınıf, 'bürokratik ve askeri makine' onları horladığı, ezdiği, sömürdüğü için birleşmişti. 'Halk'ın, halk çoğunluğunun çıkarı, gerçekten bu makineyi parçalamak'ta onu yıkmak'tadır; Yoksul köylülerle proleterler arasında özgür bağlaşmanın 'ilk koşulu' budur; ve bu bağlaşma

olmaksızın, sağlam demokrasi olmaz, sosyalist dönüşüm olmaz.

"Paris Komünü, bilindiği gibi bu bağlaşıma yol açıyordu. Türlü iç ve dış nedenlerle ereğine ulaşamadı.

"Öyleyse, Marx, 'gerçek bir halk devrimi'nden söz ederken, (sık sık sözünü ettiği) küçük-burjuvazinin özelliklerini asla unutmaksızın, 1871 Avrupa'sında kuta devletlerinin çoğundaki gerçek sınıf ilişkilerini en büyük kesinlikle hesaba katıyordu." (Devlet ve İhtilal, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, s.55-5)

1894'de kaleme aldığı "Fransa'da ve Almanya'da Köylü Sorunu" adlı makalesinde Engels, işçi partisinin siyasal iktidarı fethetmesi için, kırlarda, tarım proleterlerinin yanısıra, küçük-köylüyü kazanması gerektiği fikrini de işliyordu.

Proleter devrim teorisinin pratiğe geçtiği Ekim Sosyalist Devrimine bakınız. Bu devrim, katılan ve destekleyen sınıflar bakımından Marks ve Lenin'in sözünü ettiği anlamda gerçek bir "halk" devriminden başka bir şey değildir. Bu devrim bir işçi, asker devrimi (ki "asker", çoğunlukla üniformalı köylüden başka bir şey değildi) olarak başlamış ve emekçi köylülüğün desteğini alarak kesin zaferini sağlamıştır. İşçi sınıfı, partisi ve Sovyetler aracılığıyla devrimde egemenliğini kurmuş, diğer emekçi halk kitlelerinin (yarı-proleterler, emekçi köylüler) desteğiyle programını adım adım uygulamıştır.

Bir küçük-burjuvalar denizi olan o günün Rusya'sında, burjuvaziyle uzlaşan küçük-burjuva siyasal partiler tecrit olup ve edilip, emekçi köylüler, küçük-burjuva kitleler proletaryadan yana çekilmesiydi ve tarafsızlaştırılması gereken kesimleri tarafsızlaştırılmasaydı, Ekim Devrimi başarıya ulaşamazdı, Paris Komünü'nün akibetine uğrardı.

Lenin Ekim Devriminin hazırlanması döneminde şunları yazıyordu:

"Proletarya partisi, nüfusun engin çoğunluğu sosyalist bir devrimin zorunluluğunun bilincine varmadıkça, bir küçük köylüler ülkesinde hiçbir biçimde sosyalizmi 'sokma'ya niyetlenemez." (Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi, Sol Yayınları, s.55)

İşte bu yüzden, "Bu dönemin tarihi, bir yanda sosyalist devrimcilerin ve Menşeviklerin, bir yanda da Bolşeviklerin, köylülüğün emekçi kitleleri için, bu kitlelerin kazanılması için yaptıkları mücadelenin ta-

rihidir", diye yazıyordu Stalin. (*Leninizmin Sorunları*, Sol Yayınları, s.122)

Lenin, küçük-burjuvazinin bilinen özelliklerini sık sık hatırlatıyordu, ama küçük-burjuvazinin emekçi kesimleriyle onun siyasal önderleri arasında hep bir aynım yapıyor, siyasal önderlerinin burjuvaziyle uzlaşarak onları hep aldattığını ve onların yaranna bir ittifakın ancak kapitalistlere ve büyük toprak sahiplerine karşı işçilerle olabileceğine işaret ediyordu. (*Nisan Tezleri*, s.118-120)

"Sosyalist devrimcilerin küçük-burjuva hayallerini eleştirmekten hiç bir zaman vazgeçmeyen, onlarla Katedlere karşı olmaktan başka şekilde hiç bir zaman blok kurmayan devrimci sosyal-demokratlar, köylüleri, Katedlerin etkisinden koparmak için durmadan savaşın veriyorlar ve onların sosyalizm konusundaki hayalci küçük-burjuva görüşlerinin karşısına, kapitalizmle liberal uzlaşmayı değil, sosyalizme giden devrimci proleter yolu çıkarıyorlar." (agy., s.126)

"Rusya, bir küçük-burjuvazi ülkesidir. Nüfusun büyük çoğunluğunu bu sınıf oluşturur. Bu sınıfın burjuvazi ile proletarya arasında bocalaması kaçınılmazdır. Ve ancak bu sınıfın proletarya ile birleşmesiyledir ki, devrim davasını, barış, özgürlük davasının, toprağın emekçilere geri verilmesi davasının zaferi, kolayca, çabuklukla, barış ve sükunet içinde sağlanmış olacaktır." (agy., s.177)

Ve Lenin, parti ve merkez komitesinden ayaklanma karar talep ettiği 29 Eylül 1917 tarihli "Bunalım Olgunlaşmıştır" adlı makalesinde, ayaklanma için şartların olgunlaştığının kanıtlar arasında, Moskova ilçe dumaları oylamasının sonuçlarına göre, küçük-burjuvazinin Sosyalist-Devrimci ve Menşevik koalisyonundan uzaklaşıp Bolşeviklerin tarafına geçmesini de sayıyordu. (agy., s.194)

Stalin, 1924'de bu noktanın Ekim Devriminin ayırdedici özelliğinden biri olduğunu yazıyordu:

"Ekim Devriminin, bu devrimin iç anlamını ve tarihsel önemini kavramak için, herşeyden önce özümlemesi gereken iki özelliği vardır.

"Önce, bizde proletarya diktatörlüğünün, proletarya ile proletarya tarafından yönetilen köylülüğün emekçi kitleleri arasındaki bir ittifak temeli üzerinde beliren bir iktidar olarak doğmasıdır..."

"Kent ve kır küçük-burjuvazisinin emekçi kitleleri sorunu, bu kitlelerin proletaryanın tarafına kazanılması, proleter devrimi temel bir

sorunudur. İktidar mücadelesinde kent ve kır emekçi halkı kimi destekleyecek, burjuvaziyi mi, proletaryayı mı? Kimin yedeği olacaktır, burjuvazinin mi, proletaryanın mı? Devrimin kaderi, proletarya diktatörlüğünün sağlamlığı, buna bağlıdır. Fransa'da 1848 ve 1871 devrimlerinin başarısızlığa uğramalarının nedeni, köylü yedeklerin burjuvazinin yanında bulunmasıdır. Ekim devrimini başarıya ulaştı, çünkü o, köylü yedekleri burjuvazinin elinden alabildi, çünkü bu yedekleri proletaryanın yanına çekebildi, ve çünkü bu devrimde proletarya, kent ve kır emekçi halkının sayısız kitlelerinin tek yönetici gücü olma durumundaydı.

"Bunu anlamayan, hiç bir zaman ne Ekim devriminin niteliğini, ne proletarya diktatörlüğünü... anlayacaktır?" (Leninizmin Sorunları, s.104-105)

Demek ki, şehrin ve kırsal emekçi ve sömürülen küçük-burjuva kitlelerini, sermayenini devrilmesi için, yani bir proleter devrim için kazanmayı, proletaryanın desteği, yedeği haline getirmeyi hedeflemek, teoriye ve tarihsel pratiğe aykır değilmiş. Tersine, Marksizmin, bellibaşlı metinleri ve tarihi tecrübe bizim bakış açımızın doğruluğunu kanıtlıyor.

Küçük-burjuvazinin çeşitli kesimleri toplumsal devrime değişik nedenlerle katılabilir, ve bu katılma olmaksızın devrimin başarısı olanaksızdır. Saf bir proleter devrim ileri kapitalist ülkelerde bile olanaksızdır. Lenin böyle düşünenleri haklı olarak "ukalaca ve gülünç bir görüş açısından hareket etmekle" suçluyordu.

"Toplumsal devrimin, sömürgelerde ve Avrupa'da ayaklanmalar olmadan bütün önyargularıyla küçük-burjuvazinin bir kesiminin devrimci patlaması olmadan, siyasal bakımdan bilinçsiz olan proleter ve yarı-proleter yığınların, toprak beyliği, kilise, krallık boyunduruğuna karşı ulusal vb. boyunduruğa karşı hareketi olmadan düşünülebileceğini sanmak, toplumsal devrimi reddetmektir. Bu bir ordunun belirlenmiş bir noktada mevziye girerek 'biz sosyalizmden yanayız' ve başka bir ordunun da bir başka noktada saf tutarak 'biz emperyalizmden yanayız' diyeceğini ve o zaman toplumsal devrim olacağını sanma olur!...

"Saf bir toplumsal devrim bekleyen kimsenin ömrü, bunu görmeye yetmeyecektir. Böylesi, gerçek bir devrimin ne olduğunu hiç

anlamayan sözde devrimcidir.

"Avrupa'da sosyalist devrim bütün ezilenlerin ve hoşnutsuz öğelerin yığın savaşının pailak vermesinden başka bir şey olamaz. Küçük-burjuvaziden ve bilinçsiz işçilerden öğeler, bu devrime kaçınılmaz olarak katılacaklardır -bu katılma olmadan yığın savaşını olanaklı değildir, hiç bir devrim olanaklı değildir- ve, bu öğeler aynı şekilde kaçınılmaz olarak harekete kendi önyargularını, gerici özlemlerini, zaaflarını ve yanulgularını da getireceklerdir. Ama nesnel olarak bunlar sermayeye saldıracaklardır, ve dağınık, uyumsuz, karmakarışık, ilk bakışta birlikten yoksun bu yığın savaşı nesnel gerçeğini ifade eden devrimin bilinçli öncü birliği, ilerici proletarya, bu yığınları birleştirip onlara yön verebilecek, iktidarı alabilecek, bankaları ele geçirebilecek, (değişik nedenlerden olmakla birlikte!) herkesin nefret ettiği tröstleri mülksüzleştirecek ve tamamı burjuvazinin devrilmesi ve sosyalizmin zaferini sağlayacak olan başka kesin önlemleri alacaktır. Bu zaferde, kendini hemer küçük-burjuva posadan 'temizleyecek' değildir." (Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yayınları, s.198-199)

Ayrıca biz, zamanımızın marksist-leninistlerinin de ifade ettiği, yalnızca emek ile sermaye (proletarya-burjuvazi) arasındaki çelişmenin değil, aynı zamanda, kent ve kırsal geniş emekçi kitleleri ile toplumun ekonomik ve siyasi yaşamına egemen olan tekelci sermaye arasındaki çelişmenin de giderek keskinleşmesi nedeniyle, proleter devrimin toplumsal temelinin genişlemesinin sözkonusu olduğu; sosyalist devrimin zaferinin yalnızca proleterleri ve kent ve kırsal yoksullarını değil, sermaye tarafından sömürülen, yıkıma uğratılan kent ve kırsal küçük-burjuva tabakalarını, aydınların ve teknik elemanların bir bölümünü de ilgilendirdiği şeklindeki görüşü paylaşıyoruz. (Bkz. Ramiz Alia, *Devrim Çözümünü Gündeme Gelmiş Bir Mesele*)

Son olarak, demokratik görevlerin de varolduğu, emperyalizmin yoğun sömürüsü altındaki, kapitalist hiyerarşinin orta ve alt sıralarında yer alan ülkelerde küçük-burjuvazinin devrimci hareketine tanık oluyoruz. Hatta bunlar, bazı özgün ve elverişli ulusal ve uluslararası koşullarda iktidarı bile ele geçiriyorlar. Nikaragua bunun son örneği. Ve bu hareketlerde demokratik ve sosyalist özlemler birbirine karışıyor.

Bunlar ya burjuvaziyle uzlaşır, ya da devrimde sosyalist ve sosyalizan öğelerin etkinliği, çatışmanın ve koşulların zorlaması oranında devrim daha da ileri gider. Aslında bu tip hareketler, harekette sosyalist öğelerin etkin olması, güçlü bir sosyalist kamp veya ileri sosyalist ülkelerin ve bunların enternasyonalist desteğinin varlığı gibi elverişli uluslararası ve tarihi koşullarda sosyalizme doğru yol alabilirler.

Ayrıca küçük-burjuvazinin başını çektiği sosyalizm deneylerine de tanık olundu. Küba vb. devrimlerin evrimi bu bakımdan incelenmesi gereken olgular olarak önümüzde duruyor. Ama bir şey kesin: Bu devrimler sosyalizm yönünde güçlü bir eğilimi ifade ediyorlar. Bizi küçük-burjuvaziyle ürkütmeye çalışanlar, bu çağdaş olgular üzerine de biraz düşünmelidirler.

Mart-Temmuz 1988

T.Göker

TKP-ML HAREKETİ ELEŞTİRİSİ

I. BÖLÜM

DEVRİMCİ-DEMOKRASİNİN REFORMİZME EVRİMİ

TKP-ML Hareketi, bugün halkçı hareketin program sorununda vardığı ve varacağı aşamanın tipik özelliklerini büyük ölçüde yansıtan bir örnektir. Ekonomik-toplumsal gelişmenin de yardımıyla, '60'larda ve 70'lerde demokratik devrimciliğin temel dayanakları olarak savunulan görüşlerin oldukça aşındığı, çöktüğü günümüz koşullarında, demokratik devrim programı, devrimcilikten vazgeçilmeden, sosyalizm adına ancak bu akım kadar ilkel ve geri bir içerikle savunulabilir. O, demokratik devrimin gelinen aşamada, burjuva özlü bir cumhuriyet ve demokratik kapitalizm sloganları temelinde örgütlenmesi gerektiği düşüncesindedir. Ona göre, demokratik devrim sonrası kurulacak iktidarın niteliği, "burjuva demokrasisinin sınırlarını doğrudan geçmemiş olan" küçük-burjuva demokrasisi, ekonomik-toplumsal içeriği ise, "demokratik kapitalizm çerçevesi içinde kalmaya denk düşen" bir ekonomik politikanın uygulanması olacaktır.

Bugünkü politik etkinliği ve kendini yenilemede mevcut konu-

muyla sınırlılığı dikkate alındığında, onu eleştirmek çok yararlı görünmese de, yukarıdaki neden, bu grubun görüşlerini ana noktalarda değerlendirmeyi gerekli kılıyor.

Şu anda genel konumuyla devrimci halkçı hareketlerden birini oluşturan bu grup, bir yandan burjuva özlü bir cumhuriyet, demokratik kapitalizm gibi burjuva liberal görüşleri savunuyor. Ama diğer yandan ise, burjuvazinin iktidarının yıkılmasını, büyük sermaye ve toprak sahiplerinin mülklerine, bankalara, büyük ticarete vb. el konulmasını öngörerek, proletarya devriminin taleplerini savunuyor ve böylece derin bir çelişkiyi bağrında barındırıyor. Bu çelişki, henüz kendisi bilincinde olmasa da gündemdedir, er veya geç çözülmek, reformizm ve proleter sosyalizmi olarak saflaşmak zorundadır. Bu çelişkinin devrimci bir temelde çözülmesine, devrimci kadroların bu çelişkinin bilincine varmasına yardımcı olmak, devrimci enerjinin proleter sosyalist hareket kanalına aktılmasına katkıda bulunmak amacıyla da böyle bir değerlendirme gereklidir.

Biz, bu grubun sosyalizm adına öne sürdüğü "yeni" görüşleri değerlendirmeden önce, onun evrimini ana çizgileriyle ortaya koyalım.

TKP-ML'nin evrimi

TKP-ML'nin evrimi başlıca üç döneme ayrılarak incelenebilir:

1) TKP-ML'nin doğuşu, 2) 1975-79'da yeniden toparlanma, 3) 1979-86 dönemi.

TKP/ML-TİKKO, daha önce THKO ve THKP-C'nin açtığı yolu takip ederek, devrimci-halkçı hareketin bir parçası olarak 1972'de doğdu. PDA-TİİKP hareketinden kopan TKP-ML'nin ideolojik çizgisine, 12 Mart işkencehanelerinin soylu direniş sembolü İbrahim Kaypakkaya damgasını vurdu. Bu akım adeta İ.Kaypakkaya'nın adıyla özdeşleşti.

TKP-ML, maocu PDA hareketinin küçük-burjuva reformcu çizgisinin reddi temelinde doğdu. MDD hareketinin bir parçası olan PDA'nın, düzen kurumlarına güveni ifade eden burjuva kuyrukçuluğu, Kemalizmi, legalist pratiği, ulusal sorunda şovenizmi reddedildi. Fakat bunun yerine proleter sınıf çizgi ve pratiği değil, devrimci radikal içeriğiyle maocu-halkçı teori ve pratik geçirildi. Program ve

strateji sorunlarında, PDA'nın küçük-burjuva sağcı teori ve pratiği reddedildi; ama aynı çizgi radikal bir içerik ve pratikle yaşama geçirilmeye çalışıldı. Bu, o kadar belirgindi ki, TKP-ML'nin temel programatik belgelerinden en önemlisi olan *TİHKP Program Taslağı Eleştirisi*, köklü bir reddetme temelinde değil, kızıl bayrağın "kızılığını bozan bütün lekeler"den arındırma olarak ele alındı.¹ Eleştirilerin ulusal sorun, Kemalizm, çizginin pratiğe geçirilmesi ve savaşım biçimleri üzerinde yoğunlaşması bunun yeterli kanıtlarıdır.

TKP-ML'nin programatik görüşlerini kısaca şöyle özetlemek olanaklı: Türkiye yarı sömürge, yarı-feodal bir ülkedir; gündemde olan devrim, feodalizm ile halk arasındaki çelişkiyi çözmeyi hedefleyen demokratik devrimdir; devrimin özü toprak devrimidir; devrim bir halk devrimidir ve halk, işçi sınıfı, köylülük, şehir küçük-burjuvazisi ve orta-burjuvazinin devrimci kanadından oluşmaktadır; iktidar bu sınıfların ortak diktatörlüğü, ama ittifakta proletarya egemen ve önder bir rol oynadığı için de proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olan bir demokratik halk diktatörlüğü olacaktır.² Devrim aşaması boyunca kırlarda çalışma esas, şehirlerde tali; silahlı savaşımı esas, diğer savaşım biçimleri talidir. İktidar, kırdan şehire iktidarın parça parça alınması yoluyla ele geçirilecek, devrim, emperyalizmi, komprador burjuvazi ve toprak ağalarını tasfiye edecek, bankalar, büyük ticaret devletleştirilecektir.

Görüldüğü gibi bu görüşler Çin Devrimi'nin Türkiye'ye adapte edilmesinden ibaretti ve ciddi bir özgünlük taşııyordu. Fakat, TKP-ML'yi benzerlerinden, THKP-C ve THKO'dan ayıran özgün yanlar vardı. İçinde yanlışları barındırsa da, yıllardır sol harekete egemen olan Kemalizm savunuculuğunun ve ulusal sorunda sosyal-şovenizmin radikal bir temelde reddedilmesiydi bunlar.

Özellikle Kürt ulusal sorununda, teorik yanlışlarına rağmen, devrimci enternasyonalist bir tutum almasında, marksist görüşlerden etkilenmenin yanısıra, grubu oluşturan kadroların çoğunluğunun Kürt ve emekçi kökenli olmasının da önemli bir rolü vardı. TKP-ML diğer çağdaşları gibi Marksizm-Leninizmden etkilenmişti. Proletarya davasına ve Marksizm-Leninizme içten bağlılık duyuyordu. Fakat, bu içtenlik ve bağlılık, proleter sınıf çizgisinin gerektirdiği bilimsel temellere dayalı bir bağlılık değil, daha çok duygusal bir bağlılıktı.

Örgüt sözüedilebilir bir politik etkinlik göstermeden 12 Mart döneminde karşı-devrimin saldırılarıyla dağıtıldı.

*

1975-79 dönemi örgütün toparlanma ve gelişme dönemiydi.

Yenilginin bu akım üzerinde iki yönlü etkisi oldu. Birincisi, yenilgiden dersler çıkarma ve kendi kimliğini sorgulama yönünde bir eğilimdi.

Bu dönemde geçmişin küçük-burjuva maceracılığı eleştirildi. Diğer yandan, kırlar esas şehirler tali, silahlı savaşım esas diğer savaşım biçimleri tali, ülke yarı-feodaldır gibi programatik tespitler de ciddi bir şekilde sorgulanmaya çalışıldı.

Bu akım şahsında, özellikle 1975-76 dönemi, nispeten ciddi bir şekilde teori sorunlarına yönelme dönemi oldu. Ülke gerçeği incelenmeye çalışıldı. Bu inceleme sonucu "yarı-feodal" tespiti reddedilerek, kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu sonucuna varıldı.

Halkçı hareketin o günkü evriminde, en azından bir kesimi açısından kapitalizmin egemenliğinin kabulü dikkate değer bir gelişmeydi. Fakat bu tespit, bu grubun demokratik devrim görüşünde bir değişiklik yaratmadı.

Kapitalizme karşı demokratik devrim görüşü, ancak reformist, burjuva düzen içi alternatiflerin üretilmesine yolaçabilirdi, nitekim olan da bu oldu.

Söz konusu sorgulama ve tartışma, örgütün bölünmesi ile sonuçlandı. Örgüt; biri, geçmişin maceracılığını eleştiren, ülkenin kapitalist olduğunu söylemesine rağmen, kimi önemli bazı değişiklikler dışında geçmişin teori ve pratiğini savunan TKP-ML Hareketi, ve diğeri, geçmişini tümüyle savunan, geçmişini her yönüyle tekrarlamaya çalışan TKP/ML-Partizan olarak ikiye bölündü. (Bu ikincisi, Partizan, şimdilik konumuz dışındadır.)

Yenilginin ikinci etkisi, bu akımın teorisinde sağa doğru evrimidir. Toparlanma döneminde, Çin kaynaklı "Üç Dünya Teorisi"nin kabulü, PDA ile "proleter devrimcilerin birliği" yönündeki görüşler, demokratik devrime yeni dönemde verilen içerik, geçmiş ihtilalci çizgi ve pratikten reformizme doğru evrimin en çarpıcı örneğiydi.

Yenilginin bu iki yönlü etkisini bir kenara bırakırsak, yeniden toparlanma, TKP-ML'nin genel programatik görüşleri etrafında gerçekleşti. Bu akım, resmen de İ.Kaypakçaya'nın görüşlerini temel programatik görüşleri olarak benimsedi.

1976-79 arası bu görüşler çerçevesinde faaliyet sürdürüldü. Bu dönemde dikkate değer gelişme, AEP'in doğrudan etkisiyle "Üç Dünya Teorisi"nin reddi oldu. Bu yapılırken, ne bu tezinin kabulünün nedenlerini araştırma gereksinimi duyuldu, ne de köklü bir eleştirisi yapılabildi. Reformcu tarzda bazı kabalıklar temizlendi, o kadar.

1979 Konferansı örgütün tarihinde ilk ciddi resmi platformdu. Fakat bu platform örgütün gelişmesinde bir sıçrama aracı olarak kullanılmadı. O zamana kadar örgütün teori ve pratiğindeki hatalar ve yetersizlikler, göze çarpan kabalıklar ile alt alta sayıldı. Fakat ne bunun sınıfsal bakış açısıyla nedenlerine eğilindi, ne de bunlardan gerekli sonuçlar çıkarılarak görevler belirlendi. Kendi durumuna eleştirel bir yaklaşımla kendini anlamak ve aşmak yerine, aşırı bir kibir ve subjektivizm ile, başka komünist grup olmadığını, partiyi kendisinin kuracağını ilan etti. Bütün temel programatik sorunlarda aynı görüşleri savunduğu, TDKP (o zaman TDKP-İÖ), THKP-C/ML, TİKB, Kawa gibi örgütleri küçük-burjuva oportünist, kendini ise marksist-leninist kabul etti. Bu, kendi kabuğuna çekilmesinin, küçülmenin ve bütün bunların sonucu olarak sekterleşmenin yolunu açtı.

Konferansın en dikkate değer tespiti, "Mao Zedung Düşüncesi"nin tartışılması kararı oldu. Bu grup önce, AEP'in MZD'yi eleştirmesini tepkiyle karşıladı, kamuoyu önünde AEP'e karşı tutum aldı. Fakat kısa sürede çevreden gelen cereyanlara dayanamayarak sorunu tartışma kararı aldı.

Konferans örgütte hiç bir atılıma neden olmadığı gibi, 1978'den bu yana örgütsel alanda küçülmeyi hızlandırdı; bu dönemde bir çok kadro örgütten ayrıldı. Çünkü Konferans, gündemdeki hiç bir sorunda ileriye yönelik açılımda bulunmadı. Bir çok insanda güvensiziği pekiştirme işlevi gördü.

*

1979-85 dönemini kendi içinde de ara dönemlere ayırmak olanaklı.

Konferans'tan sonra "Mao Zedung Düşüncesi"nin tartışma gündemine alınmasıyla birlikte, grubun çizgisi konusunda ciddi kuşklar da oluşmaya başladı. Doğuşundan itibaren maoculuğu rehber almış bir hareketin, maoculuğu reddedip kendi çizgisi üzerinde ciddi kuşklar beslememesi olağandıydı.

Ciddi kuşkların doğmasıyla, kendini red korkusu da örgütte ciddi bir eğilim haline geldi. Bu nedenle önce maocu düşünce küçük-burjuva halkçı bir dünya görüşü olarak bir bildiriyle reddedildi. Çizgi üzerindeki etkilerinin incelenmesine cesaret edilemedi, bu sonraya ertelendi. Örgütün pratik faaliyeti bilinen eski biçimiyle devam etti.

12 Eylül darbesi örgüt üzerinde şok etkisi yaptı. Örgüt böyle bir döneme her bakımdan hazırlıksız yakalanmıştı. Kısa sürede sınırlı bir kaç alan dışında örgütsel çalışma dağıldı. Bazı yerlerde de daralma amacıyla bilinçli olarak dağıtıldı. Devrimci hareketin uğradığı akibeti bu grup da paylaştı. Yıkımdan payına düşeni aldı, ciddi bir politik varlık gösteremedi.

İdeolojik planda ise, maoculuğun etkisini değerlendirme görevine 12 Eylül yenilgisinin nedenlerini değerlendirme ve sorgulama eklendi. Örgüt bir dönüm noktasına gelmişti. 1982 sonuna kadar sınırlı bir potansiyeli ile ciddi ve samimi olarak kendini değerlendirme ve hesaplaşma sürecini yaşadı ve belirli ilerlemeler de kaydetti. Bu sonuçlar belirli yanlarıyla kamuoyuna da ulaştırıldı. Fakat değerlendirme bütünlüklü bir kavrayıştan ve köklü olmaktan uzaktı. Süreç daha çok kendiliğinden ve reformcu tarzda ilerliyordu.

1982 sonunda örgütün kimliğini sorgulamada iki farklı yaklaşım belirginleşmişti. Eğilimlerden biri, o güne kadarki yargılamanın boyutunu yeterli görüyor ve önemli değişikliklerle geçmiş programın savunulmasını istiyordu. Diğeri ise sürecin ilerletilmesi gerektiğini savunuyordu. Her iki eğilim de kendi içinde net olmaktan uzaktı ve ciddi liberal reformcu görüşleri içinde taşıyordu. Birinciler, geçmiş programı kimi temel noktalarda liberal bir yorumla tabi tutarak savunmaya çalışırken, ikinciler, demokratik devrim görüşünü reddetmekle birlikte, daha sonra da pratikte görüldüğü gibi, halkçı hareketi, leninist-proleter bir sınıf çizgisi temelinde değil, daha çok, liberal-sağ bir cepheden eleştirerek, örgütsüzlüğe ve politik yozlaşmaya varacak görüşler savunuyorlardı. Sorgulama sağlıklı bir sonuca ulaşmadan, bir

dizi örgütsel sorunun da gündeme girmesiyle, bölünmeyle sonuçlandı. Birinciler, 1986 yılında konferans toplayarak yeniden toparlanma içine girerken, ikinciler, büyük bir çoğunlukla politik yozlaşma içine girerek dağıldılar. Bölünmede TKP-ML Hareketi içinde kalan ama demokratik devrim görüşünü reddedenler ise, anlaşıldığı kadarıyla demokratik devrimcilerin başlarına boyun eğerek, eski görüşlere geri döndüler.

Bütün bu evrimin sonucunda, 1986 yılında toplanan 2.Konferans, "Marksizm-Leninizm düşmanı Mao Zedung Düşüncesi'nin red ve mahkum" edilmesini onaylamış, bu düşünceden, "demokratik devrim", "orta burjuvaziye karşı tutum", "demokratik devrimden sosyalist devrime geçiş", "devrimin yolu, kitle çizgisi", "proletaryanın tarihsel rolü", "parti ve parti örgütlenmesi", "çelişmeler", "baş düşman", "baş çelişme", 'ara aşamanın stratejisi', 'özel program" konularında "etki"lendiğini kabul etmiş; ama doğuşundan bu yana maoculuğu rehber almış bu akım, ünlü "esas" ve "tali" hesaplarıyla, "örgüt olarak Marksizm-Leninizmi temel alarak doğduğu"nu, "ülkemizdeki sınıfları ve bu sınıflar arasındaki temel ilişkiyi bu öğretiyeye göre açıkladığı"nu söylemeyi unutmamıştır. Kuşkusuz bütün bunlar, doğal olarak eklektik çizgiye ve reformizm yönündeki evrime yeni bir boyut eklemiştir.

Bu akımın 14 yıllık genel evrimini genel olarak böyle özetledikten sonra şimdi de bu evrimden çıkarılacak genel dersler üzerinde duralım.

Evrimin genel sonuçları

Bu grup evriminde de lasaca değindiğimiz gibi sürekli olarak demokratik devrimci olmuştur. Bir de demokratik devrimin "özel program"lı aşamaları vardır ki, onu burada sözkonusu bile etmiyoruz. İlginçtir, bu grup tarihinde üç kez demokratik devrimin gerekçesini değiştirmiş, ama demokratik devrim görüşünde sürekli ısrar etmiştir. 1972'de, "yan-feodalizm" tespitine uygun olarak, demokratik devrimin temel gerekçesini, "geniş halk yığınlarıyla feodalizm arasındaki" çelişkinin "baş çelişki" olmasıyla açıklamıştır. 1976'da, "yan-feodalizm" tespitini reddetmiş, ülkenin kapitalist olduğunu ilan etmiş, ama bunu yeterli görmemiş, "kompradör kapitalizmi" beğenmemiş, "milli kapitalizmi" geliştirmek için demokratik devrimi savunmuştur. Her iki

dönemde de demokratik devrimin özünün "toprak devrimi" olduğunu savunmuş, İ.Kaypakaya'yı demokratik devrimin gerekçesini feodalizmle sınırlamakla eleştirmiş, feodalizm tasfiye olsa bile, demokratik devrimin gündemde kalmaya devam edeceğini, bu durumda demokratik devrimin özünün "komprador kapitalizme karşı mücadele" olacağını savunmuştur. 1986'da ise, demokratik devrimin özünün toprak devrimi olduğunu da reddetmiş, temel çelişmenin emek-sermaye çelişmesi olduğunu kabul etmiş, ama bu sefer de, "demokratik devrimin özü politik özgürlükler için savaşımdır" sonucuna varmıştır. Bütün bunlar, bu grubun demokratik devrimcilikte ne kadar kararlı olduğunu gösterdiği gibi, kararlı davrandıkça, "demokratik kapitalizm", "politik özgürlükler" gibi burjuva-düzen içi alternatifleri program edinecek düzeyde reformculuşabileceğini de ortaya koymuştur.

TKP-ML'nin doğuşunda savunduğu görüşler, toplumsal gerçekle, ülke gerçeği ile temelden ayrı, halkçı ve ütopyik görüşler olmakla birlikte kendi içinde tutarlıydı. Ülkeyi bütünüyle Çin'e benzetiyor, yarı-feodal yarı-sömürge tespitinde bulunuyor ve demokratik devrimi feodalizm ile halk arasındaki çelişkinin çözümü olarak görüyordu.

'71 devrimci hareketinin devamcıları ya geçmişti tümüyle savunma tutumu benimseyerek hareketin daha fazla kabalaşmasına ve bozulmasına yol açtılar, ya da, oradan buradan değişiklik yaparak eklektizme ve reformizme düştüler.

TKP-ML Hareketi, yeniden toparlanma döneminde ikinci yolu seçti. Yarı-feodal tespitini reddetti ve kapitalizmin egemenliği görüşünü benimsedi. Demokratik devrim görüşünün iç bütünlüğünü bozdu. Kapitalizme karşı demokratik devrimi savunarak, marksist devrim teorisini bozan sonuçlara ulaştı. Daha ötesi, tamamiyle TKP-ML'nin görüşlerine yabancı bir şekilde, demokratik devrimi kapitalizmi geliştirmenin aracı olarak savundu. Ona göre mevcut kapitalizme karşı savaşım sosyalist devrim savaşı değil, demokrasi savaşıydı; "komprador kapitalizmi" tasfiye etme, "milli kapitalizmi" geliştirme savaşıydı. Ona göre, "üretici güçlerin gelişmesini engelleyen üretim ilişkileri feodal ve komprador kapitalist üretim ilişkileri"ydi. Bu nedenle "feodalizmin yerini kapitalist üretim ilişkileri almalıdır." ³ Bunun yolu demokratik devrimden geçmektedir. Çünkü, "milli kapitalizmin ilerici karakteri, üretici güçlerin gelişmesiyle uygunluk göster"mektedir.

Demokratik devrimle, komprador kapitalizmin tasfiyesi ile, "üretici güçlerin milli kapitalizm tarafından geliştirilmesinin şartları yaratılacaktır" .*"Sonuç olarak, üretici güçlerin gelişim seviyesi, bizim devrimimizin genel olarak kapitalizmi hedef almasını önlemektedir."*⁴

Yine bu gruba göre, demokratik devrim "milli bağımsızlığı" da sağlayacaktır. Milli bağımsızlığın sağlanması, emperyalizmin tasfiyesi demektir. *"Bu (ülkenin) yarı-sömürgeliğine son verip bağımsızlığın kazanılması anlamına gelir."*

Reformizme kayış ve gerileme, sadece demokratik devrimin gerekçelerinde de değildir. Burjuvazinin çeşitli kesimlerine karşı tutumda da kendini gösteriyor. Örneğin, TKP-ML'ye göre "milli burjuvazinin sol kanadı" demokratik devrimde proletaryanın müttefikidir. Fakat proletarya demokratik devrimi başanya ulaştırmak istiyorsa, güçsüz olduğu dönemde, örneğin bir kaç bölgede kızıl siyasi iktidar kurulmadan, işçi-köylü ittifakı gerçekleşmeden, milli burjuvazi ile ittifak kurmamalı, cepheye beraber yer almamalıdır. *"Aksini savunmak 'kendi kuvvetlerine dayanmak, bağımsızlığı korumak ve insiyatifi elde bulundurmak yerine', burjuvaziye bel bağlamak, bağımsızlığı kaybetmek, insiyatifi gericilere bırakmaktır."*⁵

TKP-ML Hareketi ise, tam da İ.Kaypakkaya'nın eleştirdiği görüşleri benimseyerek, bu politikanın "sekte" olduğunu ilan etti. Ona göre Kaypakkaya, *"milli burjuvazinin sol kanadıyla ittifakın, kızıl siyasi iktidarların kuruluşu sonrası kurulabileceğini savunarak yanlışa düş-tü."*⁶

Bu grubun reformizmi ve gerilemesi bununla da kalmadı. O, "Üç Dünya Teorisi"ni savunmanın ve faşizm anlayışının doğal bir sonucu olarak, *"komprador burjuvazi ve toprak ağalarının"* bir kesimiyle, faşist olmayan kesimiyle faşist diktatörlüğe karşı ittifak kurulabileceğini savunarak sınıf işbirliği politikasının savunucusu oldu. 1979 Konferansında bunu şöyle dile getirdi: *"Faşizme karşı birleşik cephe konusunda ise, ittifaklar anlayışımızdan kaynaklanan faşist olmayan hakim sınıf güçleriyle faşistlere karşı ittifak kurulabileceğini savunan yanlış ve sağcı bir görüş savunduk."*⁷

Diğer yandan sol çizgi, proleter sınıf çizgisi zemininden eleştirilmedi. Maceracılığın eleştirisi belirgin bir şekilde sağcılığa ve reformcu görüşlere yol açtı. "Üç Dünya Teorisi"nin savunulması; bur-

juvazinin bir kesimiyle, hem de orta burjuvazi de değil, büyük burjuvazinin bir kesimiyle ittifak politikasının savunulması, maocu "Ülkeler Bağımsızlık, Milletler Kurtuluş, Halklar Devrim İstiyor" sloganının temel slogan olarak benimsenerek sadece ülkede değil, dünya çapında da proleter devrim görüşünün reddedilmesi, "iki süper devlete" karşı Avrupa emperyalistleri ile ittifak çizgisinin benimsenmesi vb. gibi reformist görüşler tam da bu dönemde gündeme getirildi. Bu, halkçı hareketin, somutta da bu grubun yeni dönemde reformizme evriminin tipik bir yansımasıydı. Kuşkusuz, bu görüşlerin bütün sonuçları ile savunulmasını, grubun halkçı, devrimci niteliği olanaksız kılıyordu; fakat, halkçı-devrimci politik çizginin reformculukla birarada içiçe varolabileceği de, bu akım şahsında bir kez daha görülmüyordu.

Bütün bu reformcu görüşler, "demokratik devrim" savunusu adına yapıldı. Yanlışlığı açıkça görüldüğü koşullarda, şu ya da bu gerekçe gösterilerek "özeleştir" yapıldı. Ama hiçbir zaman bu görüşlerin halkçı devrim anlayışının, burjuva bir ülkede demokratik devrim görüşünün yeni dönemdeki doğal sonuçları olduğu kavranılmadı.

Bütün halkçı akımlarda olduğu gibi bu akımın da teorisinde "bağımsızlık ve demokrasi" teması, temel bir yer tutar. Bu burjuva demokratik içerikli kavramın benimsenmesi o kadar belirgindir ki, '80'lere kadar nerdeyse bu kavramların yanına "sosyalizm" kelimesi bile konmaz. Daha da ötesi, bu akımda "Yaşasın Sosyalizm" sloganını atmak bile bir korku nedenidir. Örneğin, 1979'a kadar, "Yaşasın Sosyalizm" sloganını atmak fiilen yasaktır. Gerekçe ise, demokratik devrim görüşüne gölge düşeceği, sosyalist devrim savunuluyor imajı yaratılacağı kaygısıdır. Böyle bir sloganın atılması için, Konferansın karar alması gerekiyordu.

Milli kapitalizmin gelişmesinin yolunu açmak, ülkenin yan-sömürge durumuna son vererek bağımsızlığını sağlamak, orta burjuvazi denilen kapitalist burjuvazi ile ittifak yaparak büyük burjuvaziye karşı demokratik devrimi hedeflemek, işbirlikçi burjuvazinin bir kesimiyle faşizme karşı ittifak aramak, demokratik devrime gölge düşer, sosyalist devrimi savunuyoruz imajı doğar diye "Yaşasın Sosyalizm" sloganını yasaklamak vb., vb., sosyalizmle ne kadar bağdaşıyorsa, bu akımın '80'lere kadarki sosyalistliği de bilimsel sosyalizmle o kadar bağdaşiyor demektir.

Bu hareketin diğerk bir özelliği, fiilen proletarya hareketine uzaklığıdır. Sözkonusu uzaklık, sosyalist bir hareketin sınıf hareketine uzaklığı değildir. Halkçı bir akım olarak bu akımın "halk" sınıflarından biri saydığı, tarihinde hiçbir zaman bu sınıf içinde çalışmaya ağırlık vermediği, demokratik devrimin önderi gördüğü proletaryanın eylemine uzaklığıdır.

Bu hareketin doğuşundan itibaren maoocu bir çizgi ve pratiği esas alması, toplumsal zeminin kır küçük-burjuvazisi, yarı-proletarya ve taşra kentlerinin öğrenci gençliğinden oluşmasına neden olmuştur. 1976'dan sonra, "kurlar temel çalışma alanıdır" görüşünü korumasına rağmen, görece kent çalışmasına önem verdiği koşullarda bile asıl gücünü proletarya içinde çalışmaya değil, daha çok şehir gece-kondularının, küçük-burjuva ve yarı-proleter kesimlerini örgütlemeye girişmiştir. "Hareketimizin gerek şehirlerde, gerekse de köylerde çalışması bu sınıf içinde (yarı-proletarya) yoğunlaşmıştır. şu anda başlıca sosyal dayanağımız ve etkimiz bu sınıf arasındadır... şehirlerde yarı-proletarya içinde çalışmamız daha çok seyyar satıcılar, hamallar, inşaat işçileri (mevsimlik çalışan) içinde yoğunlaşmıştır."*

Konferans bunu, hareketin "niteliği ve yönelimiyle ilgili" bir "üstünlük" olarak değerlendirmesine rağmen, gerçekte bu kesimler toplumun en marjinal, dağnık, örgütsüz kesimini oluşturuyor. Kuşkusuz bu, bu hareketin proletaryayı ya da şehir küçük-burjuvazisini örgütlemeyi isteyip istememesinden gelmiyor. Aksine, halkçı bir akım olarak, bütün "halk" sınıflarını, bu arada öncelikle "halk" sınıflarından biri olan proletaryayı örgütlemek için samimi bir çaba içinde bulunmuştur. Fakat halkçı bakış açısı, "üstünlük" saydığı toplumsal zemin, bu toplumsal zeminden gelen kadroların alışkanlıklar, kültürel düzeyleri, proletaryaya yakınlaştırıcı değil, uzaklaştırıcı bir rol oynamıştır. Bu grupta herhangi bir ayırım gözetmeksizin "bütün halkı" örgütleme anlayışı o kadar belirgindir ki, 1979'da yaptığı konferansta, "milli burjuvazinin sol kanadı" içinde çalışma, "diğer sınıflara göre geri düzeyde" olsa bile, hareketin önüne görev olarak konmuştur.

TKP-ML Hareketi, toplum gerçeği ile çeliştiği için kırlarda kitlesel bir güç olamadığı gibi, toplumsal sınıf zemini olarak marjinal kesimlere dayandığı için şehirlerde de kitlesel bir güç olamamış ve '78'den sonra sürekli küçülen ve marjinalleşen bir grup olmuştur. Belki garip

bir çelişki ama, aynı kökten gelen, o kadar da köylücü ve maocu olan TKP/ML-Partizan, proletarya içinde bu gruptan daha fazla toplumsal destek bulmuştur.

Bu grubun (aslında tüm halkçı hareketin) tipik özelliklerinden biri de, örgütsel başarısızlıkların ideolojik-politik konumundan, toplumsal temelinden bağımsız olarak, kendi başına bir olay olarak ele alma ve değerlendirme dargörüştülüğüdür. 14 yıllık politik yaşamında, sürekli olarak her dönem için, “örgütsel başarısızlık” tespiti yapmış, ama hiçbir zaman, bunun teorik-politik çizgisiyle, toplumsal zeminiyle ilişkisini kurmaya yanaşmamıştır. Mevcut ideolojik çizgi ve sınıfsal zeminin aşılmadığı koşullarda, örgütsel sorunlarda kısır döngünün, bıktırıcı “özeleştirir”lerin bir kader gibi tekrarlanması kaçınılmazdır. Nitekim, örgütün temel belgeleri “özeleştirir”lerle doldurulmuş, ama pratikte ciddi bir ilerleme bir yana, küçülmekten kurtulunamamıştır.⁹

Örgütsel sorunlarda sık sık “özeleştirir” yapılırken, kuşkusuz, her hatayı ele alırken gelenek haline gelen şu tür sözler de unutulmamıştır: *“Hareketimiz, M-L örgütlenme anlayışını kendisine rehber almıştı ve yönelimi esas olarak doğruydü. Ancak bunların hayata geçirilmesi esas olarak yanlış.”*¹⁰

Bu grubun bir başka özelliğine daha dikkat çekelim. Bu akım oldukça “özeleştirici” bir akımdır. O kadar “özeleştirici” ki, özeleştirir bu akım elinde yozlaşmış ve günah çıkarmaya dönüşmüştür. Öyle bir “politik öncü örgüt” düşünün ki, yıllardır örgütlenme anlayışı doğru, ama pratiğe geçirmede “esas olarak” yanlış yapıyor!

Peki 14 yıllık aradan ve bu kadar özeleştiriden sonra, 1986’da yapılan Konferans örgütte, gerekli örgütsel ve politik atılımı gerçekleştirdi mi? İki yıl sonra bu sorunun yanıtını yine kendilerinden aktaralım. Örgütü azarlama üslubüyle kaleme alınan ve kötü bir ruh haliyle yazıldığı belli olan, *“Bir Kez Daha Kampanyalar Karşısındaki Durumumuz Üzerine”* başlıklı yazıda şunlar söyleniyor: *“Bugünkü durumumuz, -diğerlerini tartışma dışına çıkararak- üzerinde konuşacak olursak bu sözlerimiz genellikle, ya dergi sayfalarında, ya organların toplantı tutanaklarında kalıyor. Adına uygun, merkezden en küçük birim(e kadar-TG) bütün enerjimizle somut bir kampanyayı kararlılıkla gerçekleştiremiyoruz.”* Sonra, ’85’den bu yana bir dizi başarısız örnek sayılıyor ve şunlar söyleniyor: *“Hareket örgütlerimiz*

-merkezden en alt birime kadar- her günkü iŖlerini, hayatın akışının çok gerisinde, toplumsal, siyasal, ekonomik geliŖmelerin canlılığını yansıtmadan sürdürüyorlar.

“Bu Ŗu demek oluyor: Komünist nc, toplumsal savaşında gerçek rolünü oynayamıyor.” 11

Bunu yeni bir bunalımın, en azından ciddi bir sıkıntının iŖareti saymak gerekiyor.

Çizgimiz doğru, örgütsel anlayışımız doğru, ama pratikte yanlış uyguladık (TDKP teorisyenlerinin 12 Eylül sonrası yıkımı açıklama mantığı hatırlansın) mazereti, popülist geleneğin kendi pratiğini açıklamada en fazla başvurduğu bir izah tarzıdır.

Bu grup açısından dikkat çekmek istediğimiz diğer bir nokta da, kendiliğindenci ve yarı-legalist konumudur. Diğer halkçı akımlar gibi TKP-ML Hareketi de, 70’lerde toparlanmayı asıl olarak legal yayın organı aracılığıyla gerçekleştirdi. Doğal olarak da örgüt bu faaliyete uygun olarak Ŗekillendi. Sonucun ne olduğunu kanıtlamak gerekmiyor; 12 Eylül sonrası yıkım, öğrenmesini bilenler için bütün çarpıcılığı ile halkçı hareketin örgütlenmesinin niteliğini sergiledi.

Aynı örgütün 14 yıl sonra, geçmişten hemen hiçbir Ŗey öğrenmeden, yine aynı çizgi, toplumsal zemin, çalışma yöntemi ve legal araçlarla kendini toparlamaya çalıştığını izliyoruz bugün.

Son olarak, bu grubun özellikleri arasında değineceğimiz nokta, onun dogmatizmidir. Dogmatizm bu hareketin doğuşundan itibaren başlıca özelliklerinden biridir. Daha önce de gösterildiği gibi, TKP-ML doğuşu ile birlikte Türkiye’yi Çin yerine, kendini de KP yerine koyarak temel programatik görüşlerini oluşturdu. 1976’da dogmatizmden biraz uzaklaştı ve yüzünü ülke gerçeğine çevirdi, ülkenin kapitalist olduğunu gördü, fakat daha fazla da ilerlemedi. Mao’nun ölümü ile birlikte, Çin’den kaynaklanan dogmalar biraz kırılmaya başladı; fakat yeni bir uluslararası dayanak bulunmada gecikilmedi. Bu yeni dayanak Arnavutluk ve AEP’ti. AEP’in “ Dünya Teorisi”ne karşı açıktan savaş yürütmesi ile birlikte TKP-ML Hareketi de, bu teoriyi reddetti. Reddetti ama, sorunu kavrayarak, marksist teoriyi gerçekten sindirerek değil. Aynı olay maoculuğun reddinde de görüldü. nce maoculuğa karşı savaşıma direnecek gibi oldu; sonra çevreden gelen baskılara dayanamayarak tartışma kararı aldı.

Maoculuğun düşünce sistemi olarak reddedilmesi, demokratik devrim düşüncesini uluslararası dayanaktan yoksun bıraktı. Yeni bir dayanak bulmak gerekiyordu ve bulundu. Rusya'daki 1905 ve 1917 Şubat burjuva devrimlerine dönüldü. Lenin'den, "Rusya'da Çarlığa, otokrasiye karşı ..." diye başlayan paragraflar akınlarak Türkiye'de demokratik devrim görüşü kanıtlanmaya çalışıldı. Dogmatizm o kadar köklü, somut gerçekten, ülke gerçeğinden uzaklık o derece belirgindi ki, Türkiye'de iktidarda burjuvazinin olduğu, kapitalizmin gelişmesinin 1905 Rusyası ile kıyaslanamayacak derecede ileri olduğu görülecek durumda değildi vb.

Evet, Lenin sizin bugün başucu kitabı yaptığınız *İki Taktik*'te, "dünyadaki her şey gibi, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün de bir geçmişi, ve bir de geleceği vardır. Bunun geçmişi otokrasidir, serflik, monarşidir ve ayrıcalıklardır", diyordu. Peki siz, bugün Türkiye'nin, Rusya'nın ekonomik ve siyasal düzeni ile esasta bir benzerliğini kanıtlayabilir misiniz? Lenin, Rusya'da demokratik devrimi savunurken, "ilk kez olarak, Rusya'da kapitalizmin, Asya biçimi ile değil de, Avrupa biçimi ile yaygın ve hızlı bir biçimde gelişmesi için gerekli ortamı yaratacaktır; bunlar ilk kez olarak, sınıf olarak burjuvazinin yönetimini olanaklı kılacaktır", "Rusya gibi ülkelerde, işçi sınıfı, kapitalizmin yetersiz gelişmesinden çektiği sıkıntıyı, kapitalizmden çekmez" diyordu; işçi sınıfının kırım kapitalisti olan zengin köylüler de dahil, tüm köylülükle ittifakını savunuyordu. Siz de Türkiye için benzer şeyleri söyleyecek, kapitalizmin "Avrupa biçimi ile yaygın ve hızlı bir biçimde gelişmesi için gerekli ortamı yaratacak", "ilk kez olarak (siyahlar bize ait), sınıf olarak burjuvazinin yönetimini olanaklı kılacak" bir içerikle demokratik devrimi, ki demokratik devrimin doğal ve mantıki sonuçları olan bu sonuçları, savunabilecek durumda mısınız? Cesaretiniz buna yetecek mi?

Olaylara yaklaşımdaki dogmatizm, olgular değerlendirmede mekanizma elele yürüdü. Diyalektik adına, diyalektik katledildi. "Esas" ve "tali" kavramları bu akımın elinden çektiğini hiç kimseden çekmedi. "Esasta doğruduk, tali olarak yanlışlık yaptık", "esasta marksist-leninistlik, tali olarak oportünizme düştük" gibi izahlar, olayları açıklamanın tek biçimiydi. Kendisini veya bir başka akımı değerlendirirken, çifte standarta başvurmadan da geri kalmayarak, çeşitli

tespitler alt alta sıralanıyor, doğrular mı fazla, yanlışlar mı fazla, bir toplama ve çıkarma işlemi yapılıyor ve bir akımın niteliği oportünist mi marksist mi olduğu değerlendiriliyordu. Kesinlikle olayı karikatürize etmiyoruz; merak eden bu akımın 1979 ve '86 Konferans Belgelerine bakabilir.

Bütün bunlardan, 14 yıl aradan sonra, bu grubun kendi geçmişini reddederek yeni bir kimlikle ortaya çıkması beklenirdi. Ama bu bekleyişin yersiz olduğu görüldü. Yine o ünlü "tali" ve "esas" safsatalarıyla, baştan bu yana programının doğru olduğunu ve marksist-leninist olduğunu ilan etti.

Bu grubun son Konferansında benimsediği yeni görüş ve tespitlerini bir sonraki bölümde ele alacağız.

II. BÖLÜM

DEMOKRATİK DEVRİME GEREKÇELER

Bir önceki bölümde, TKP-ML Hareketi'nin 1986'da yapılan II.Konferansa kadar olan evrimini genel çizgileriyle değerlendirmiş-tik. Bu evrimin ana çizgisini devrimci demokrasinin reformizme evrimi olarak koymuş, kapitalist bir ülkede, burjuvazinin iktidarda olduğu bir ülkede, demokratik devrim düşüncesinin kaçınılmaz olarak reformizm üreteceğini de belirtmiştik.

1986 Konferansı, reformizme evrimde önemli bir aşamayı ifade ediyor. Konferansla birlikte bu akım, savunduğu "devrimin" ekonomik olarak "demokratik kapitalizm", politik olarak ise "burjuva demok-rasisinin sınırlarını doğrudan geçmemiş olan" küçük-burjuva demok-rasisi ile sonuçlanacağını ilan etti.

Konferans kararları ve bu kararların açılımı olan "*Devrimimiz ve Gelişim Çizgisi*" yazısı, bu hareketin devrim teorisine yaklaşımındaki anti-leninist konumun, reformculuğun, eklektizmin yığınla örneğini barındırıyor. Biz bütün bunlara değinmeyecek, çok temel bazı nokta-

ları ele almakla yetineceğiz.

Demokratik devrimciliğin temel dayanakları

Türkiye'deki halkçı akımlar çok sayıda gruba bölünmüş olmalarının doğal sonucu olarak, programlarında farklı temaları öne çıkarırlar ve farklı bir şekilde formüle etseler de, hepsinin programlarının üzerine yükseldiği temel direkler ortaktır. Bunlar, anti-emperyalizm, anti-tekelcilik, anti-faşizm ve anti-feodalizmdir.

Bir marksist için, bütün bunların burjuva içerikli talepler olduğu, küçük-burjuva demokrasisinin en radikal programının taleplerini dile getirdiği açıktır. Bu taleplerin savunusu hiç kimseyi proletaryanın temsilcisi yapmaz, çünkü proletaryanın programı emeğin sermayeye karşı kurtuluşu temeli üzerinde yükselir. Bu programın savunusu hiç kimseyi proletaryanın temsilcisi yapmayacağı gibi, bu programı yaşama geçirdikten sonra sosyalizme geçeceğim vaadleri de, kimseyi marksist yapmaz. Çünkü, çağımızda, burjuva sosyalistlerinden küçük-burjuva sosyalistlerine kadar, sosyalizm adına ortaya çıkan her parti ve grup sosyalist olduğunu söylüyor ve sosyalizmi amaç edindiğini açıklıyor.

Proletaryanın çıkarlarını savunup savunmamanın kıstası, içinde yaşanılan ülkenin verili koşullarında, mevcut ekonomik ve siyasal sisteme karşı köklü devrimci değişiklikleri gündeme getirip getirmemesinde, bu savaşım içinde proletaryanın sınıf çıkarlarını dile getiren bir program, taktik ve örgütlenme çizgisini yarı değil, bugünden yaşama geçirip geçirmemede somutlaşır.

Kapitalist bir ülkede proletaryanın programı, sermaye egemenliğine karşı sosyalist devrim programı olabilir. Çünkü ancak bu program, kapitalizmi bir bütün olarak karşısına alabilir, sermaye egemenliğine karşı emeğin kurtuluşunu temsil edebilir. Oysa halkçı hareketler, kapitalizmin kendisini değil sonuçlarını hedef alıyorlar. Emperyalizm de, tekelcilik de, faşizm de kapitalizmin kendisini değil, belli tarihsel koşullarda ortaya çıkan kapitalizmin sonuçlarını ifade eder. Bu nedendir ki, anti-kapitalist bir program üzerinde yükselmeyen anti-emperyalizm, anti-tekelcilik ve anti-faşizm, çağımızda kapitalizmin temellerine yönelen bir program olamaz. Anti-kapitalist bir program üzerine yükselmeyen anti-emperyalizm, milliyetçi önyargıları besler; anti-

tekelcilik, büyük burjuvaziye karşı küçük ve orta burjuvazinin çıkarlarını dile getirir; anti-faşizm ise, burjuvazinin, demokrasi kılıfı altında sömürü ve soygün düzenini meşrulaştırır. Halkçı programın temel direklerinden biri olan anti-feodalizm ise, toplumsal gelişmenin gelinen aşamasında, halkçı hareketin kendisi tarafından bile cesaretle savunulmayan en yıpranmış temel dayanaklardan birisidir.

TKP-ML Hareketi, demokratik devrimin zorunluluğunun koşullarını sayarken *“devrimimiz ilk adımımda doğal olarak egemen olan işbirlikçi tekelci burjuvaziye hedefleyecek ama orta burjuvaziye doğrudan hedeflemeyecektir”*; *“devrimimiz ilk adımda, emperyalist sömürü, bağımlılık ve baskı ilişkilerine doğrudan son vermek zorundadır. Bu görev, devrimimizin ilk adımına anti-emperyalist bir karakter vermektedir”*; *“devrimimizin feodal kalıntıları silip süpürmekle yükümlü olması ve kırsal alanda köylülerin devrimci savaşının gelişimini sağlayan toprak isteminin karşılanması vb. de, devrimimizin ilk adımımda demokratik içerikli olmasını koşullandıran başlıca nedenlerden bir diğeridir”*; ve en sonunda *“Anti-faşist, anti-emperyalist, anti-tekel ve anti-feodal bir halk devrimi olan devrimimizin ilk adımımda, karşı karşıya olduğu ve gerçekleştireceği görevler içerisinde, en yoğunlaştığı alan politik özgürlükler için savaşımdır”* (siyahlar bizim) diyerek, halkçı programın bütün temel direklerine sahip çıkıyor.

Aslında halkçı hareketin programının temel direkleri olan bu sorunlar, Türkiye gibi ülkelerde sadece küçük-burjuva sosyalizminin değil, özünde burjuva sosyalizminin programının da temel direkleri durumundadır. Aralarındaki temel ayırım, birincilerin bu programı devrimci yoldan, küçük-burjuva demokrasisi programı temelinde gerçekleştirmeyi amaçlarken, ikinciler reformcu yoldan burjuva demokrasisi programı temelinde gerçekleştirmeyi amaçlıyor.

Şimdi TKP-ML Hareketi'nin demokratik devrim gerekçelerini daha yakından inceleyebiliriz.

Strateji ve nesnel koşullar

Bu grubun demokratik devrim gerekçesi başlıca iki temel üzerinde yükseliyor. Bunlardan birincisi, *“ülkemizin ekonomik gelişme seviyesinin yol açtığı sınıflararası temel ilişkiler”*; ikincisi ise, *“nesnel*

koşullarla kopmaz bağ içinde ele alınacak proletaryanın örgütlülük ve bilinç düzeyi” olarak belirtiliyor.¹²

Bu grubun konferans kararlarıyla; “*ekonomik ve toplumsal yapılanmaya damgasını vuran kapitalizmdir*”; “*toplumumuzun dönüştürücü dinamiği, proletarya ile burjuvazi arasındaki savaşımdır... Toplumumuzun temel çelişmesi burjuvazi ile proletarya arasındaki çelişmedir*”, görüşlerini de savunduğunu ayrıca belirtelim.

Çağımızda proletarya devriminin nesnel koşulları, leninist devrim teorisi açısından iki boyutta ele alınabilir.

Birinci boyut, emperyalizm olgusuyla birlikte gerek dünya çapında, gerekse de tek tek ülkelerde gündeme gelen köklü ekonomik toplumsal değişikliklerin yarattığı sonuçlardır. Buna göre, emperyalist-kapitalist sistem dünya proletarya devrimi için, nesnel koşulları bakımından yeterince olgunlaştığı gibi, tek tek ülkelerde veya ülkelerin çoğunluğunda da proletarya devriminin nesnel koşulları, maddi ön koşulları oluşmuştur. Bu nedenle artık günümüzde, en azından ülkelerin çoğunluğu açısından, proleter devrim stratejisi belirlenirken, üretici güçlerin yeterince gelişmemiş olması, proletaryanın nüfus içinde azınlığı oluşturmaması vb. proleter devrim stratejisinin geçerli olmayacağına başlıca gerekçe olarak ileri sürülemez. Biz bu durumu, proletarya devriminin nesnel koşulları konusunda bu grupla benzer görüşleri paylaşan *Y.Çözüm* dergisinin eleştirisinde, formüleştirmenin sakıncalarına da dikkat çekerek, günümüz somutunda şu şekilde kategorileştirmiştik: a) İleri kapitalist ülkeler sosyalist devrim için azami ölçüde olgunlaşmıştır; b) İleri kapitalist ülkelere ek olarak, kapitalizmin orta düzeyde geliştiği ülkelerin tümünde ve görece daha geri ülkelerin çoğunda proletarya devrimi gündemdedir; c) Kesintisiz devrim esprisi içinde ve de zafer kazanmış ülkelerin proletaryasının doğrudan yardımı ile, geri ülkelerde dahi sosyalizme geçiş olanaklıdır.¹³

Görüldüğü gibi, dünya ölçüsünde ve tek tek ülkelerin çoğunda proletarya devriminin nesnel koşullarının oluşması, otomatikman her ülkede proletarya devrimi stratejisinin gündemde olduğu anlamına gelmez. Böyle bir yaklaşım sorunu aşırı bir şekilde basitleştirme olur. Sorunun ikinci boyutu da burada gündeme geliyor. Yani, tek tek ülkelerin somut durumunun incelenmesi ve stratejinin bu somut durumun bilimsel tahliline dayandırılması.

TKP-ML Hareketi sorunun birinci boyutunda sözde bizimle aynı düşüncededir. Ona göre de, dünyada ve tek tek ülkelerde proletarya devriminin nesnel koşulları vardır. Fakat bundan ne anlaşılması gerektiği sorunu gündeme gelince iki ayrı devrim anlayışı bütün çıplaklığıyla gündeme geliyor. Onun devrim teorisi, daha sonra da değineceğimiz gibi, “ileri kapitalist ülkelerde” sosyalist devrim, “geri ülkelerde” demokratik devrim şemasında somutlaşıyor.

Proletarya devriminin nesnel koşulları bakımından, günümüz dünyası 50-60 yıl öncesine göre çok önemli değişiklikleri de içeriyor. Bu değişiklikleri gözönünde tutmayan program ve strateji, gerçek yaşamı yansıtamaz, proletarya hareketinin önünü aydınlatamaz. Örneğin, 60-70 yıl öncesinde, Asya ve Afrika’da sömürgecilik ve ulusal kurtuluş savaşları tipik bir durumdu; oysa bu durum günümüzde istisnai bir durumdur. Yine o dönemde, “hiç veya hemen hemen hiç proletaryası olmayan” veya sanayisi henüz emekleme döneminde olan ülkeler, Asya ve Afrika’da genel bir durum arz ediyordu, oysa şimdi, neredeyse böyle ülkelere bahsedilemez vb.

Bu hareket devrim teorisinde, sadece bugünü anlamamakla kalmıyor, dünü, 50-60 yıl öncesini de anlayamıyor. Onun teorisi en fazla, 19.yüzyıl sonu dünya koşullarını dile getiriyor.

Somut bir ülke açısından konuşursak, sosyalist devrim stratejisini belirlemenin iki nesnel koşulu vardır.

Bir ülkede -geri, orta, ileri düzeyde olabilir- kapitalist üretim ilişkileri ve burjuvazi egemense, o ülkede bir toplumsal devrim ancak sosyalist devrim olabilir. Bu kapitalizmin “işbirlikçi”, “komprador”, “ulusal” olması sonucu değiştirmez; önemli olan kapitalist üretim ilişkilerinin, üretici güçlerin gelişmesinin önünde engel oluşturmasıdır.

Marksist devrim teorisinin temelini Marks, “*Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı*”ya önsözde, üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki çatışmanın “toplumsal devrim çağı”nın açılmasıyla sonuçlanacağını belirterek ortaya koymuştur.

Emek-sermaye çelişkisinin temel çelişki haline geldiği her ülkede, toplumsal devrim ancak bu çelişkiyi çözerek başanya ulaşabilir.

Bu nedenledir ki, emek-sermaye çelişkisinin temel çelişki haline geldiği bir ülkede, “ekonomik gelişme seviyesi”nin geriliği gerekçe gösterilerek sosyalist devrim programı reddedilemez, ikinci aşamanın

bir sorunu olarak sunulamaz.

Kaldı ki, "gerilik" kavramı da göreceli bir kavramdır ve daha ileri olanla karşılaştırma içinde bir anlam taşır. Örneğin, bir çok Asya ve Afrika ülkesine göre, Türkiye gelişmiş kapitalist bir ülkedir, ama Avrupa ülkeleri ile karşılaştırılırsa da geri bir ülkedir. Yine, bu grubun demokratik devrim savunusunda dayandığı 1917 Şubat öncesi Rusya koşulları ile bugünkü Türkiye karşılaştırılırsa, Türkiye görece gelişmiş kapitalist bir ülkedir. Örneğin, 1913 yılında, Rusya'nın nüfusu 170 milyonu, aynı dönemde Rusya'nın en gelişmiş bölgesi olan Avrupa Rusya'sında şehirlerde yaşayan nüfusun genel nüfusa (Polonya ve Finlandiya hariç) oranı %15,3'dü, 1914'de sanayi proletaryasının sayısı 1.906.860'dı. 1985 nüfus sayım sonuçlarına göre, Türkiye'de nüfusun yarıdan fazlası şehirlerde yaşıyor, 3 milyon civarında da sanayi proletaryası vardır. Bu, Türkiye'deki sanayi proletaryasının genel nüfusa oranının Rusya'ya göre yaklaşık dört kat fazla olduğunu ortaya koyar. Biz Türkiye'nin orta düzeyde gelişmiş bir kapitalist ülke olduğunu söylerken, bugünkü dünya ekonomisinin gelişme düzeyindeki yerini tanımlamış oluyoruz.

Bu grubun demokratik devrim programı ağırlıklı olarak ekonomik-toplumsal içerikli önlemlerden ("*işbirlikçi tekellerin ve devletin bütün mülkiyetine el konulması*", "*emperyalist bağımlılığa son verilmesi, tüm borçların iptal edilmesi*", emperyalist "*sermaye ve mülkiyete*" el konulması, "*büyük kapitalist ve yarı-feodal toprakların zorulması*", "*tüm bankaların*" ve "*dış ticaretin devlet tekeline alınması*", "*iç toptancı ticaret üzerinde denetim*" vb.) oluşmasına rağmen o, bu devrimin "*toplumsal ya da diğer bir ifadeyle 'ekonomik' bir devrim değil, politik bir devrim*" olduğunu savunmaktadır. Türkiye'nin ekonomik gelişme düzeyinin bir toplumsal, sosyalist devrimi zorunlu kıldığının bilincindedir. Ama güçlü küçük-burjuva demokratik önyargılara sahip olduğundan, demokratik devrimden vazgeçemekte ve bu devrimin politik bir devrim olduğunu söyleyerek, işin içinden sıyrılmaya çalışmaktadır.

Bu grup Türkiye'nin ekonomik-toplumsal gelişme düzeyinin sosyalist devrimi gündeme getirdiğinin bilincindedir; ama, demokratik devrimi politik bir devrim olarak sunarak, demokratik devrim stratejisine temel gerekçelerden biri olarak saydığı, "ekonomik gelişme

seviyesinin yol açtığı sınıflararası temel ilişkiler” koşulunu geçersiz kıldığına bilincinde değildir. Çünkü, bir ülkenin “ekonomik gelişme seviyesi” toplumsal devrimi gündeme getiriyorsa, “sınıflararası temel ilişkiler” de (ikincisi, birincisinin doğrudan sonucudur), nesnel bakımdan toplumsal devrim için yeterli olgunluğa ulaşmış demektir.

Ya “ülkemizin ekonomik gelişme seviyesi” ve bunun doğal sonucu olan “sınıflararası temel ilişkiler” bir toplumsal devrimi gündeme getirmektedir -ki, ülke kapitalist bir ülke olarak değerlendirildiğine göre, bu ancak sosyalist devrim olabilir-, ya da, “ülkemizin ekonomik gelişme seviyesi” ve onun doğrudan sonucu olan “sınıflararası temel ilişkiler”, bir toplumsal devrim için, sosyalist devrim için yeterli bir olgunluk düzeyine gelmemiştir -ki, bu durumda üretici güçlerin hızlı bir şekilde gelişmesini garanti altına alacak, kapitalist gelişmenin önünü açacak bir burjuva devrimi gündemdedir. Orta yol yoktur. Burada geri bir ülkede bile emekçi sovyetleri aracılığıyla ve zafer kazanmış işçi sınıfının doğrudan yardımıyla proleter devrim olanağını sözkonusu bile etmiyoruz.

Bu çelişkiye işaret ettikten sonra, şimdi de bu grubun politik devrimden ne anladığı üzerinde duralım.

Her devrimin temel sorununun iktidar sorunu olduğu biliniyor. Hangi sınıfın iktidarının yıkılacağı ve yerine hangi sınıfın geçeceği devrimin niteliğini ortaya koyar. Politik devrim, ya toplumsal devrimin önkoşulu olarak, ya da geçici bir durum olmakla birlikte, altyapıyla üstyapı arasındaki uyumsuzluğu gidermek amacıyla gündeme gelir. Tarihte burjuva toplunun kuruluşunun tamamlanması ikinci duruma örnektir. Kapitalist üretim ilişkileri iktisadi evrimle feodal toplumun bağrında gelişiyor ve politik devrimle altyapıya uygun burjuva toplumun politik üstyapısı kuruluyordu.

Bu grup, 1920’lerde ulusal kurtuluş savaşıyla birlikte “orta burjuvazi”nin iktidara geldiğini, bugün iktidarda asıl olarak işbirlikçi tekelci burjuvazi olduğunu kabul ediyor. Fakat bu değerlendirme, onun burjuvazinin iktidana karşı burjuva demokratik devrim stratejisini benimsemesine engel olmuyor.

Bu durumda sormak gerekiyor. Yapacağınız politik devrim hangi altyapıyla üstyapıyı uyumlu hale getirecek? Bugünün Türkiye’inde alt yapıyla üst yapı arasında bir uyumsuzluktan söz edilemeyeceğine

göre (ki kendisi de tersi bir iddiada bulunmuyor), savunulan “politik devrim” neyi amaçlıyor? Burjuvazinin iktidarının varlığı koşullarında, başarılı bir politik devrim ancak proletaryayı iktidara getirebilir. Burjuvazinin egemenliğinin şu veya bu şekildeki biçim değişikliği - en gericisinden en demokratiğine kadar-, devletin sınıfsal özünü ortadan kaldırmaz, bu bakımdan da kelimenin gerçek anlamıyla, politik bir devrim olarak nitelenemez. Burjuvazinin iktidarına karşı, proletaryaya diktatörlüğünü gündeme getirmeyen her program bir ütopya olarak kalmaya mahkumdur.

Geriye kalıyor politik özgürlükler sorunu. Politik özgürlüklerin yokluğu veya kazanılması gerektiği olgusu, bir dizi devrimci savaşı gerektirdiği, ama mutlaka bir devrimi gerekli kılmadığı gibi, bu grup tarafından bunun program edinilmesi, “devrimin özü” olarak ilan edilmesi bu akımın reformizmini ortaya koyan çarpıcı bir ögedir.*

Bu hareket her ne kadar devrimin politik devrim olduğunu söylüyorsa da, onun devrim teorisine damgasını vuran şey revizyonist üretici güçler teorisidir. Kapitalizmin egemen olduğunu, orta düzeyde geliştiğini, temel çelişmenin emek-sermaye çelişkisi olarak belirlenmesi gerektiğini söylediği Türkiye’de, “*devrimimizin ilk adımını koşullandıran temel etkenlerden biri, ülkemizin ekonomik gelişme seviyesinin yol açtığı sınıflararası temel ilişkilerdir*” (siyahlar bizim) demek, üretici güçler teorisinin yeni biçimde savunulması anlamına gelir.

Geçen bölümde de gösterildiği gibi, dün de bu grubun devrim teorisine damgasını vuran şey üretici güçler teorisiydi. O, Konferansında, bu teoriden “belli bir düzeyde” etkilendiğini kabul ederek, demokratik devrim sonrasında, “üretici güçlerin belli bir süre gelişmesin”den sonra sosyalizme geçileceği şeklindeki görüşten vazgeçti. Fakat bu düşünceye temel olan fikri anlamadığından, onu temelleriyle birlikte yeni dönemde savunmaya devam ediyor. Üretici

* Bu grubun kendisi de, adı geçen yazısında (s.43), Lenin’den yaptığı alıntıyla da destekleyerek, “kapitalizm ve emperyalizmin”, ancak “ekonomik devrim”le yıkılabileceğini, “en ‘ideal’ demokratik dönüşümler”le bile, kapitalizm ve emperyalizmin yıkılamayacağını, dolayısıyla politik özgürlükleri program edinmenin düzenli bir alternatif olduğunu ortaya koymuş oluyor.

güçler teorisinin temeli, bir ülke kapitalist olsa bile, eğer bu ülkede, proletarya nüfusun çoğunluğunu oluşturumuyorsa, üretici güçler ileri düzeyde gelişmemişse, gelişmiş bir demokrasi (burjuva demokrasisi!) ve yüksek bir kültür düzeyi yoksa vb., sosyalist devrim olanaksızdır ve bu koşullarda proletarya iktidarı almamalıdır görüşüne dayanıyor. Bu teoriye göre, bu koşullar ancak Avrupa ülkelerinde vardır ve eğer, diğer ülkelerde kazara bir devrim olursa, proletarya iktidarı almamalı ve yukardaki koşulların oluşmasını beklemelidir.

Bu hareket şimdi teorisinin ikinci yanını (demokratik devrim sonrasında kapitalizmi geliştirme) reddediyor, ama onun temelini, proletarya "ancak" politik özgürlükler ortamında sosyalizme hazırlanabilir, küçük-burjuvazi nüfusun önemli bölümünü (örneğin %38) oluşturursa, "ekonomik gelişme düzeyi", proletaryanın bilinç ve örgütlülük düzeyi geri olursa sosyalist devrim stratejisi belirlenemez diyerek savunuyor. Bu kendini en açık bir şekilde, "ileri kapitalist ülkelerde" sosyalist devrim, "geri ülkelerde" demokratik devrim görüşünde ortaya koyuyor.

Üretici güçler teorisi bu hareketin sadece ülke devrimine ilişkin görüşlerine değil, aynı zamanda, tersi düşünceler de bulunmasına rağmen, onun genel teorik yaklaşımına da yön veriyor. Ona göre, bugün dünya geri ülkeler ve gelişmiş kapitalist ülkeler olmak üzere ikiye ayrılır ve birincilerde demokratik devrim, ikincilerde sosyalist devrim geçerlidir. *"Bu nedenlerle sınıfsal güç ilişkileri ve politik bilinç ve örgütlülük düzey farklılığı, gelişmiş kapitalist ülkelerde devrimci proletaryanın işe doğrudan sosyalist devrim ve sosyalist iktidar sloganıyla başlamasını olanaklı kıldığı halde, geri ülkelerde proletaryanın işe anti-emperyalist demokratik devrim ve demokratik devrimci iktidar şiarıyla başlamasını zorunlu kılmaktadır."* ¹⁴

Bütün bunlar, emperyalizm olgusunun, çağımız gerçeklerinin burjuva devrimler ve proleter devrimler çağı arasındaki temel farklılıkların anlaşılmadığını, II. Enternasyonal oportünizminden kalma üretici güçler teorisinin savunulan devrim teorisine yön verdiğini ortaya koyuyor. TKP-ML Hareketi tarihsel-toplumsal gelişmeyi yüz yıl geriden izliyor.

Yukardaki sözleri, Stalin'den tımaksız aktarılan ve doğru kavranmayan şu ifadeler izliyor: *"Kapitalizmin en yüksek aşaması ve*

daha üst bir ekonomik toplumsal sistem olan emperyalist sisteme geçişle birlikte, dünya proletarya devriminin* sorunlarının ele alınışı, kapsamı, niteliği, derinliği ve genel olarak şeması değişmeye başladı".¹⁵ Evet, proletarya devrimi sorunlarının "ele alınışı, kapsamı, niteliği, derinliği ve genel olarak şeması" değişti; ama "gelişmiş kapitalist ülkelerde" sosyalist devrim, "geri ülkelerde" demokratik devrim şeması değişmedi!

Orta burjuvazi sorunu

Bu grubun demokratik devrim savunusunda, diğer bir gerekçesi de, Türkiye'deki devrimin ilk anda, doğrudan orta burjuvaziye hedeflemeyeceğidir. Ona göre, "*devrimimiz, ilk adımda... orta-burjuvaziye doğrudan hedeflemeyecektir. Tüm burjuvaziye doğrudan hedeflemeyen bir devrim olması nedeniyle de devrimimizin ilk adımı demokratik nitelikte olacaktır.*"

Eğer burada sözkonusu hedefleme, ilk hamlede bütün özel mülkiyeti ortadan kaldırma ise, bu genel bir kural olarak bizim gibi ülkelerde olanaksızdır. Proletarya devrimi stratejik olarak tüm burjuvazinin tasfiyesini hedefler, politik bakımdan diktatörlük uygular. Ama ilk hamlede, ekonomik olarak "doğrudan" orta boy işletmeleri ortadan kaldırmayı programına koyamaz. Proletarya devriminin yerleşmesine, güçlenmesine bağlı olarak bu görev süreç içerisinde yerine getirilebilir. Komünist Enternasyonal Programı'nda da belirtildiği gibi, "*proletarya iktidarı ele geçirdikten sonra, özellikle de diktatörlüğün ilk aşamalarında, sadece kapitalizmi ortadan kaldırmak için değil, aynı zamanda küçük ve orta büyüklükteki üretim birimlerini derhal sosyalist bir temelde örgülemek için de yeterli bir örgütlenme yeteneğine sahip olmayacaktır.*"

Bu grup sadece ekonomik olarak değil, politik olarak da devrimin orta burjuvaziye hedeflememesi gerektiği görüşündedir. Bu ise, onun hem reformizmini, hem de bu sorundaki eklektik yaklaşımını ortaya koyuyor. Çünkü o, bir yandan, ekonomik ve politik içeriği bakımından

* Stalin'in sözleri, "*dolayısıyla proletarya devrimi sorunlarının...*" diye başlıyor! Bu ikisi ayrı şeydir. (Bak. *Leninizm Sorunları*, s.28)

burjuva olan, tarihsel ve mantıksal olarak burjuvazinin gelişmesinin önünü açan demokratik devrimi program edinirken, diğer yandan ise, orta burjuvaziye karşı "kesin silahsızlandırma tedbirleri"nin uygulanacağını, tecrit edilecek bir sınıf olduğunu, kullanılacak iktidarın "içinde sömürücü burjuvazinin yeralmadığı bir devrimci iktidar" olacağını söylemektedir.

Eğer diktatörlükten anlaşılan salt askeri tedbirler ve şiddet değilse, bir sınıfın silahsızlandırılması, iktidarda yer verilmemesi bu sınıfa karşı diktatörlük uygulamaktan başka ne anlama gelir ki? Bunun en canlı örneği Ekim Devrimi sonrasında yaşandı. Kırsal kapitalistleri olan kulaklara karşı uzun süre ekonomik bakımdan tasfiye politikası uygulanmamasına rağmen, silahsızlandırma, gelişmesini önleme ve iktidar organları sovyetlerden dışlama gibi önlemlerle politik bakımdan diktatörlük uygulandı.

Eklektizmi bir yana, Türkiye gibi kapitalist bir ülkede demokratik devrim programını savunan bir grup olarak, TKP-ML Hareketinin orta burjuvazi karşısında talandığı tutuma damgasını vuran reformizmdir.

O önce, kılı kırk yaran tahlillerle büyük ve orta burjuvazi arasında "temel farklılıklar" keşfediyor ve sonra da, bu "temel farklılıkları" politik stratejiye yansıtılmasında ısrar ediyor. Ona göre, "*devrimimizin ilk adımında, devrimci proletarya orta burjuvazi ve orta burjuvazinin uzlaştırıcı partilerini doğrudan hedeflememelidir*". Politik düzlemde daha açık ifade edilirse, devrimimiz, SHP, DSP gibi partileri ve bir ölçüde DYP ve RP'yi hedeflememelidir. Çünkü bu gruba göre, "*orta burjuvazinin politik temsilcileri SHP ve DSP partileri liberal reformist çizgi izlemekte ve yine bazı klikleri RP ve DYP içinde yer almaktadır.*"

Böylece, devrimin politik bakımdan doğrudan hedefleyeceği tek parti ANAP kalmaktadır. Bu da gösteriyor ki, en azından bu grup şahsında, demokratik devrimcilik anti-ANAP'cılık olarak somutlaşarak reformizm daha açık bir hal almaktadır. Geçmişte bu, anti-MC'cilik ve anti-MHP'cilik olarak kendini ortaya koyuyordu, bugün ise, anti-ANAP'cılık ve anti-12 Eylülçülük olarak ortaya çıkıyor.

Sadece bu kadar da değil. Bu grup, sözde orta burjuvazinin devrime karşı çıkmasını engellemek için, devrim sonrasında kendisine diktatörlük uygulanmayacağı, "propaganda, ajitasyon ve örgütlenme

özgürlüğünü devam ettirece”ği (s.107, siyahlar bizim) garantisini vererek onun gönlünü almaya çalışıyor!

Bu grup, son Konferans kararlarıyla, orta burjuvaziyle stratejik ittifak politikasından vazgeçtiğini, tecrit edilecek bir sınıf olduğunu söylemesine rağmen, “geçici” de olsa ittifak yolunu kapatmıyor. “... Devrimci proletarya, orta burjuvazinin alt kesimlerine tekabül eden, kliklerle (örneğin SHP’nin sol kanadı! TG), bu klikler karşı-devrimci, reformcu olmalarına karşı, belirli koşullarda geçici bağlaşımlara ve uzlaşımlara gitmeyi ilke olarak reddetmemelidir. Örneğin Kürt ulusal reformcu hareketinden olan örgütlerle, ... yine benzeri ittifaklar, faşist saldırılar karşısında da yapılabilir, vb...”(s.100) Türkiye gibi ülkelerde “faşist saldırılar vb.” durumlar genel bir durum arzettiğine göre, bu yaklaşımla “geçici” olan ittifakı genel bir politika düzeyine yükseltmek pekala olanaklıdır.

TKP-ML Hareketi’nin orta burjuvazi konusunda sınıf uzlaşmacılığını ortaya koyan en çarpıcı öge ise, orta burjuvaziye hedef seçmemenin gerekçesidir. Buna göre, proletarya “eğer egemen sınıflarla orta burjuvazi arasında varolan bu temel farklılıkları dikkate almaz ve orta burjuvaziye de doğrudan hedefleyen politik strateji izlerse, devrimin zaferini tehlikeye düşüren, devrimci küçük-burjuva hareketiyle bağlaşıma olanağını kullanmayan ve dolayısıyla devrimde hegemonya kurmasını sağlamayan politika izlemiş olur.” (s.98, siyahlar bizim)

Böylece devrimin kaderi, küçük-burjuvaziyle ittifakın ve proletaryanın devrimde hegemonyasını sağlamanın güvencesi orta burjuvaziye ve onun politik partilerini doğrudan hedef seçip seçmemekte somutlaşmış oluyor. Hiç kimse devrimin zafer kazanmamasını istemeyeceğine göre; işçi sınıfı orta burjuvaziye güvenceler vermeye ve onun “alt kesimleri” ile ittifak yapmaya mahkumdur! Hangi biçim ve temalarla sunulmuş olursa olsun Türkiye gibi bir ülkede, demokratik devrimciliğin, işçi sınıfının gücüne ve devrimci örgütlenmesine güven üzerinde değil, küçük-burjuvaziye, burjuvazinin tutumlarına ve kendi arasındaki çelişkilere bel bağlama üzerinde yükseldiği bu örnekte bir kez daha ortaya çıkmış görünüyor. Bu grup, orta burjuvaziye karşı çıkarak, küçük-burjuvaziye devrimde yüz çevirir korkusuyla, proletaryanın devrimci çıkarlarını ve devrimci ilkeleri bir kenara

birakıyor ve küçük-burjuvaziyle ittifak pahasına, proletaryanın küçük-burjuvazinin talepleri uğruna savaşıma katılmasını istiyor.

Küçük-burjuvazi sorunu

Bu akımın demokratik devrime gerekçe gösterdiği “nesnel koşullar”ın en önemli bileşenini, belki de temelini, küçük-burjuvazi sorununa yaklaşım oluşturuyor. Ona göre kapitalist “az gelişmişlik”, *“işçi sınıfıyla burjuvazi arasında geniş bir küçük burjuva mülk sahibi emekçiler, yarı-proleter, yoksul köylü kitlesinin varlığını ortaya”* koyuyor. Bu ise, demokratik devrimin zorunluluğunu belirliyor. *“Çünkü, herhangi bir devrimde eğer proletarya küçük-burjuvaziyle birlikte yürürse, birlikte yürüdüğü sürece o devrimin niteliği sosyalist değil, demokratik karakterde olacaktır.”* ¹⁶

Küçük burjuvazi sorununu ele alırken bazı noktaların altını çizmek gerekiyor: 1- Kapitalist toplumda küçük-burjuvazi bağımsız, homojen bir sınıf değildir. Strateji ve taktik belirlenirken bunun gözönüne alınması gerekiyor. 2- Dünya kapitalizminin bugünkü koşullarında küçük-burjuvazinin sınıf konumundaki değişikliklerin dikkate alınması gerekiyor. 3- Küçük-burjuvaziye karşı tutum belirlenirken, her ne kadar politika sahnesinde sınıflar partileri aracılığıyla temsil edilseler de, küçük-burjuva geniş yığınlarla, onun sözcüsü olarak ortaya çıkan partiler arasında ayırım yapmak gerekir. Sınıf savaşımının sertleşmesi koşullarında bu ayırım daha belirgin olarak kendini ortaya koyar. (Ekim Devrimi deneyimi)

Gerek tarihsel örnekler, gerekse de, tarihsel deneyimden çıkarılan marksist-leninist teori, her koşul altında, proletaryanın küçük-burjuvaziyle birlikte yürüdüğü durumda gerçekleşen /gerçekleşecek devrimlerin, demokratik devrim olduğunu /olacağını, sosyalist devrim olmadığını /olamayacağını bütünüyle yalanlamaktadır.

Sorunun canalcı yanı kimin bayrağı altında yüründüğüdür. Proletaryanın bayrağı altında yüründüğü sürece -bu durumda küçük-burjuvazi proletaryanın yedeği durumundadır-, proletarya ile küçük-burjuvazinin birlikte yürümesi sonucu gerçekleşen bir devrimin sosyalist olamayacağı iddiası bir önyargıdan ibarettir.

Paris Komünü ve Ekim Devrimi bu iddianın ayakları havada bir

iddia olduğunu ortaya koyuyor.

Marks, ilk proletarya devrimi örneği olan Paris Komünü deneyinin ayırıcı özelliklerine değinirken, şunları da belirtiyordu: "*Tarihte ilk kez olarak, küçük ve moyenne (orta-ç) burjuvazi işçi devrimine açıktan katıldı ve bu devrimin kendi kurtuluşu ile Fransa'nın kurtuluşunun tek aleti olduğunu ilan etti!*"¹⁷

Aynı şekilde, Ekim Devrimi örneği de benzer bir yol izliyor; ama hiç kimse -II. Enternasyonal dönemleri hariç- kalkıp da, bu devrim sosyalist değil demokratik devrimdir demeye cesaret edemiyor.

Bunlar sadece yaşanan tarihsel deneyimler olarak da kalmadı, bunlardan teorik sonuçlar da çıkarıldı.

Lenin, Komünist Enternasyonal'in II. Kongresi'ne sunduğu, "*Tarım Sorunuyla İlgili Tezlerin İlk Taslağı*"nda, proletaryanın kendi davasına kazanması gereken kesimler arasında, tarım proletaryası, yarı-proleter yada yarı-köylülerin yanısıra "küçük köylüler"i de sayıyor ve arkasından şunu ekliyordu: "*3. Bütünüyle ele alındığında bu üç köylü tabakası, bütün kapitalist ülkelerde köy nüfusunun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu nedenle, kentlerde olduğu gibi köylerde de, proletarya devriminin başarısı tamamıyla sağlama alınmıştır.*"¹⁸

Aynı şekilde Stalin de, "*Ekim Devrimi ve Orta Katmanlar Sorunu*" başlıklı makalesinde, "*Ekim Devrimi, proletaryanın, orta katmanlar ve, her şeyden önce, köylülüğü, kapitalistler sınıfından koparmayı, bu katmanları sermayenin yedeğinden proletaryanın yedeği haline getirmeyi başarursa iktidarı alabileceğini ve elinden tutabileceğini göstermiştir.*"¹⁹ diyordu.

TKP-ML Hareketi ise, tam bir darkafalılık örneği sergileyerek, eline kalemi defteri alıp yalan yanlış bilgilerle* küçük-burjuvazinin sayısal durumunu hesaplamaya girişiyor. Küçük-burjuva kitlelerin

* Örneğin, sözkonusu yazısında (s.38) yaptığı hesaplarla, proletaryanın sayısını zorlamaçabalarla küçük, küçük-burjuvazinin sayısını büyük göstermeye çalıştığı gibi; sanayi proletaryasının sayısını 1,5 milyon, tarım proletaryasını ise 2.587.704 olarak vererek, kapitalizmden de bir şey anlamadığını; zira hiçbir ülkede tarım proletaryasının sanayi proletaryasından fazla olamayacağını bilmediğini de ortaya koyuyor. Sonra da bu bilgiler üzerine Türkiye devriminin teorisini inşa ediyor!

toplumda önemli bir oran oluşturduğunu görünce de sosyalist devrimi reddediyor, demokratik devrim stratejisine sarılıyor.*

Bu grup küçük-burjuvazinin sayısını hesaplamakla ve küçük-burjuvazinin sayısının önemli bir oran oluşturmasını sosyalist devrim aleyhine temel bir kanıt olarak sunmakla uğraşadursun, sadece teori ve uluslararası deneyimler değil, Türkiye gerçeği de, küçük-burjuvazinin emekçi kesimlerinin sosyalizm savaşımına proletaryanın bayrağı altında katılabileceklerini kanıtıyor.

Yakın tarihte, özellikle 70'li yıllarda, başta şehir küçük-burjuvazisi olmak üzere, geniş küçük-burjuva emekçi kitleler, yığınlar halinde küçük-burjuva sosyalist grupların peşinden giderek sermaye iktidarına karşı eyleme giriştiler. Nasıl bir sosyalizm savunduklarından bağımsız olarak, sözkonusu gruplar politik sahneye sosyalizm adına çıktılar ve yığınları sosyalizm adına peşlerinden sürüklediler. Grupların peşlerinden giden küçük-burjuva yığınlar, politik sahnedeki grupların tek tek programlarını inceleyerek ve kavrayarak yapmıyordu bunu. Sermayenin ekonomik ve politik baskılarına karşı savaşım isteği, sömürü ve emekçilere baskının olmadığı yeni bir toplum (sosyalizm) isteği onları savaşıma sürüklüyor ve çeşitli yan etkenlerle de birleşerek, bu savaşta tutarlı gördükleri grupların peşlerinden harekete geçiriyordu. Geniş yığınların hesaplı ve planlı bir şekilde politik savaşıma katılacağını düşünen kimse sınıf savaşımından hiç bir şey anlamamış demektir. Sözkonusu yığınların eylemlere demokratik taleplerle katılması da onların öznel olarak sosyalizm istemediğini göstermez. Önemli ve belirleyici olan, bu talepler uğruna sermaye iktidarına karşı savaşmaları ve sosyalizme sempatiyle yaklaşmalarıdır. Çünkü komünistler, *"esas şey için mücadelenin, kısmi bir şey için mücadeleyle başlamış olsa bile alevlenebileceğini akılda tutar"*lar. Ayrıca belirtmek gerekiyor; bu dönem proletaryanın bağımsız bir politik hareket olarak politik sahnede bulunmadığı bir dönemdir. Bağımsız bir proletarya hareketinin varlığı koşullarında, geçmişte küçük-burjuva sosyalist hareketin peşinden giden kitlelerin, hem de dahakitlesel bir şekilde proletaryanın bayrağı altında yürüyeceğinden kuşku duymamak gerekir. Çünkü düşman ortaktır ve düşmana, sermaye iktidarına karşı savaşacak tek

* Daha geniş bilgi için bak: *"Küçük-Burjuvazi Sorunu"* (Ekim, sayı: 10)

tutarlı güç kendi çıkarlarının bilincinde olan proletaryadır.

Türkiye devrimci hareketinin yakın geçmişi, küçük-burjuva emekçi kitlelerin proletaryanın bayrağı altında, proletarya ile birlikte yürüyebileceğini kanıtlamakla kalmadı, küçük-burjuva halkçı akımların bağımsız, tutarlı bir hareket geliştiremeyeceğini de, küçük-burjuvazinin, ya burjuvazinin ya da proletaryanın bayrağı altında savaşıma dışında başka bir seçeneğinin olmadığını da kanıtladı.

Bu grup, küçük-burjuvazinin sayısal olarak önemli bir oran oluşturmasını, sınıf olarak sosyalist bir sınıf olmamasını demokratik devrime gerekçe yapmakla, somut gerçeği, tarihsel deneyimleri anlamadığını, küçük-burjuva demokratik önyargıların esiri olduğunu kanıtlamış oluyor.

“Öznel koşullar” ve devrim stratejisi

Bu grubun devrim stratejisini belirlerken, “ikinci temel etken” olarak, öznel koşulları, proletaryanın bilinç ve örgütlülük düzeyini aldığını belirtmiştik. Ona göre, *“proleter yığınların sosyalist bilinci ve örgütlenmesi olmadan, yığınlar açık sınıf savaşımı içinde tüm burjuvaziye karşı hazırlanmadan ve eğitilmeden bir sosyalist devrimden söz edilemez.”*

Bu sözler proletaryanın hangi koşullarda iktidarı alması gerektiğini değil, devrim stratejisini belirlemek açısından söyleniyor. Bu hareket “strateji bilimi”nden söz etmesine rağmen, program, strateji ve taktik kavramlarına marksist-leninist yaklaşımdan habersizdir.

Proletarya hareketinin nesnel ve öznel olmak üzere iki yanı bulunduğunu, strateji ve taktiğin etkinlik alanının öznel yanla ilgili olduğunu bilmiyor. Marksizmin teorisi ve programı nesnel süreçleri inceler, yükselen sınıf hareketinin amaçlarını, yıkılacak ve iktidara gelecek sınıfın hangisi olduğunu ortaya koyar. Strateji ise, programın direktifleri ışığında, sınıfların mevzilenme planını ortaya koyarak proletaryanın eyleminin yönetimini üstlenir.

Bu grup, öznel koşulları stratejinin belirlenmesinde belirleyici bir koşul olarak ele alarak, sorunu tersinden alıyor, strateji ve taktiğin görevini, strateji belirlemenin koşulu haline getiriyor; yani atı arabanın arkasına koşuyor. Öncünün görevini artçı teorisine gerekçe yapıyor.

Proletaryaya devrimci anlamda hiçbir şey vermeden, onun kendiliğinden hareketinden çok şey bekliyor. Bu teori, pasifizmin, kendiliğindencilik, yığınların geri bilinci önünde diz çökmenin teorisidir.

Bu kendini proletarya hareketine yaklaşım sorununda da gösteriyor.

Ona göre, son 25 yıllık dönemde devrimci hareketin gelişim seyri, devrimimizin "anti-emperyalist demokratik devrim olacağını" kanıtlamaktadır. Buna kanıt olarak ise, '60'lı ve '70'li yıllarda politik içerikli işçi eylemlerinin demokratik taleplerle gündeme gelmesi gösteriliyor. Sormak gerekiyor: Başka türlü olması olanaklı mıydı?

Sözkonusu edilen dönem, sosyalizm adına burjuva ve küçük-burjuva sosyalizminin egemen olduğu, işçi hareketi üzerinde reformizm ve revizyonizmin belirleyici bir rol oynadığı dönemdir. İşte bu koşullarda işçi hareketinin demokratik içerikli taleplerle gündeme gelmiş olması, demokratik devrim stratejisine kanıt gösteriliyor. Bu aynı zamanda, proletarya hareketinin, sosyalizm düşüncesi ile birleşmeden, yani komünist öncünün değiştirici, yol gösterici rolünden bağımsız olarak sosyalist taleplerle harekete geçeceğinin kabulü anlamına da geliyor. Eğer proletarya hareketi, komünist öncüden bağımsız olarak sosyalist sloganlarla eyleme girişebiliyorsa, o zaman öncüye de gerek yoktur veya olmasa da büyük bir önemi yoktur demektir.

Bu ekonomizmin, yığınların geri bilinci karşısında boyun eğmenin tipik bir göstergesidir.

Bu akımın da kabul ettiği gibi, '60'larda ve '70'lerde proletarya hareketi, devrimci hareketin "motor gücü" olduğunu, geliştirecek "devrime damgasını basacak" bir sınıf olduğunu kanıtladı. Ama onun bilinci ancak ekonomik ve demokratik taleplerle eyleme geçme bilincinin dışına çıkacak durumda değildi. Bundan bir ekonomist başka, bir marksist başka bir sonuç çıkarır. Bir ekonomist, yığınlar ancak ekonomik ve demokratik savaşım sürdürebiliyor, benim görevim buna ayak uydurmaktır diye düşünür. Bir marksist ise, bu bilinçle işçi sınıfının kapitalizm sınırlarının dışına çıkamayacağını düşünür ve yığınların sosyalist bilinçle donatılması, onun gerçek politik çıkarlarını dile getiren bir program ve strateji ile harekete müdahale edilmesi ve ileriye çekilmesi gerektiği sonucunu çıkarır.

TKP-ML Hareketi, yığınların geri bilincini temel bir veri olarak

demokratik devrim stratejisi belirlemekle, kendiliğinden işçi hareketinin sosyalist taleplerle eyleme geçeceğini düşünmekle, tipik bir ekonomist mantık sergilemektedir.

Bu sadece bir yöntem yanlışı da değildir; politik sonuçları olan gerici bir teoridir. Eğer bu akımın aklına uyarsak, hiçbir ülkede sosyalist devrim stratejisi belirlenemez. Çünkü, dünyanın hiçbir ülkesinde -Avrupa'da bile-, proletaryanın sosyalist bilinç ve örgütlülük düzeyi ileri seviyede değildir.

Ayrıca belirtmek gerekiyor; bu akım, proletaryanın sosyalist bilinç ve örgütlülük düzeyinin ileri ve geriliğini de, tek "komünist" hareket olarak kendi grubunun gücüne göre belirliyor. Türkiye devriminin değil, kendi pratiğinin teorisini yapıyor.

Bütün çizgi şu basit mantık üzerine kurulmuştur: Politik özgürlük olmadan proletaryanın bilinç ve örgütlülük düzeyi yükseltilemez, bu olmadan da sosyalist devrim stratejisi belirlenemez; politik özgürlüklerin "devrimin özünü" oluşturduğu, bunun program olarak benimsendiği demokratik devrim tek çıkar yoldur.

Daha önce* bu grubun görüşlerini de hedef alan, politik özgürlükleri program edinmenin sonuçları üzerinde duruldu*; tekrarlamak gerekmiyor. Sadece şunu hatırlatmak gerekir ki, politik özgürlükler için savaşımı sermaye iktidarının yıkılması programına bağlamak ile, politik özgürlükleri kendi başına program edinmek çok farklı şeylerdir.

İktidar sorunu

Buraya kadar anlatılanlardan çıkan sonuç şudur: TKP-ML Hareketi, kapitalizmin egemenliğini, orta düzeyde gelişmişliğini, temel çelişkinin emek-sermaye çelişkisi haline gelmesini, burjuvazinin iktidarda olmasını, kendi hesapları ile, proletaryanın toplam aktif nüfus içinde %28 gibi bir oran oluşturmasını sosyalist devrim stratejisini belirlemek için yeterli görmüyor. Ama kapitalizm ne kadar gelişirse, proletaryanın nüfus içindeki oranı ne kadar olursa sosyalist devrim stratejisinin benimsenebileceğini de açıklıyor.

Biz onun başka vesilelerle söylediklerinden hareketle bu soruya

*Geniş bilgi için bkz: *Halkçı Hareket ve Demokrasi Sorunu* (Ekim, sayı:13); *Devrimci Harekette Reformist Eğilim* (Ekim, sayı:16)

Avrupa ülkeleri (İspanya, Portekiz, Yunanistan hariç!) düzeyinde diye yanıt verdiğini çıkarabiliyoruz. Ama bu yanıt da bizi tatmin etmiyor. Çünkü biliyoruz ki, sosyalist devrim stratejisi belirlemede bu akımın ikinci “temel” koşulu, proletaryanın sosyalist bilinç ve örgütlülük düzeyinin ileri seviyede olmasıdır. Bu koşul Avrupa ülkelerinde de yoktur. Biz bütün bunlardan hareketle bu akımın, içinde bulunduğumuz dünya koşullarında, hiçbir ülkede sosyalist devrim stratejisinin benimsenmesini olanaklı görmediği sonucunu çıkarıyoruz. Bu akım şahsında demokratik devrim savunuculuğu sosyalist devrimi inkar teorisi üzerinde yükseliyor. Politik yaşam boşluk tanımıyor; sosyalist devrimi inkar, burjuva özlü bir iktidar perspektifini gündeme getiriyor.

TKP-ML Hareketinin programı neyi öngörüyor? Kapitalizmin yıkılması, sosyalizmin kurulması hedefini mi, yoksa kapitalizmi geliştirmeyi, kapitalizm çerçevesini aşınamayı mı? O açıktan kapitalizmi geliştirme görüşünü savunmamakla birlikte bu soruya yanıtı şöyle: *“Devrimimizin ilk adımının, işbirlikçi tekelci kapitalizmi tasfiye eylemi, henüz doğrudan kapitalizm çerçevesini aşmış bir eylem değil, henüz demokratik kapitalizm çerçevesi içinde kalmaya denk düşen bir eylemdir, ya da görevdir.”*²⁰ *“Kapitalizmin çerçevesi dışına çıkmak, onun sınırlarını aşmak, sosyalizme tekabül eden bir ekonomik ya da politik görev yapmaktır.”* Bu ise günümüzün görevi değildir, onun için bir ön aşamadan geçmemiz gerekiyor!

Peki bu akım nasıl bir iktidar için savaşım sürdürüyor, savunulan iktidarın sınıfsal, politik çerçevesi nedir? *“Devrimimizin ilk adımı açısından ele aldığımızda, devrimimizin ilk adımının ekonomik-toplumsal ve politik içeriği burjuva demokratiktir. Yani sosyalist değildir...”*

*Ülkemizin ekonomik, toplumsal ve politik yapısını demokratikleştirme (temelden yıkmaya değil, demokratikleştirmeye!) savaşımından doğmasına, ekonomik-toplumsal ve politik içeriği burjuva demokratik olmasına ve dolayısıyla burjuva demokrasisinin sınırlarını doğrudan geçmemiş olan bir devrimci iktidarı zorunlu olarak gündeme getirmesine karşın, devrimimizin ilk adımında iktidar burjuva iktidar olmayacaktır.”*²¹ Bu iktidar proletarya iktidarı da olmayacağına göre ne olacaktır? *“Küçük-burjuva demokrasisi!”**

Gerçekte bu grubun programı proletarya adına öne sürülmüş olsa da, tipik bir küçük-burjuvazi savunuculuğunun programıdır. O, bugünkü Türkiye gerçeğinde proletaryanın programı ne olmalıdır diye işe başlamıyor, aksine küçük-burjuvazinin talepleri nedir diye yola çıkıyor. Sonra da, proletaryaya küçük-burjuvazinin kabul edebileceği talepleri program edinmesini önererek sosyalist devrim programından vazgeçiyor. Çünkü ona göre, “*proletarya küçük-burjuvaziyle birlikte ancak küçük-burjuva demokratik bir çizgide ortak yürüyebilir*” (agy., s.71, vurgu bizim). Bu nedenle de, proletarya küçük-burjuvaziyle birlikte yürümek istiyorsa, kendi programından vazgeçme pahasına, onun programını kabul etmek zorundadır!

Bütün bunlardan sonra, doğal olarak gündeme gelen soru, bu grubun devrimde sosyalizm adına proletaryaya nasıl bir rol verdiğidir.

Aslında burayakadar anlatılanlardan, okur, bu grubun işçi sınıfına verdiği rolün, küçük-burjuvazinin yedeği olmak olduğu konusunda yeterli bir fikre ulaşmış olması gerekir. Fakat biz, bir de onun doğrudan proletaryanın demokratik ve sosyalist görevlerini ele aldığı bölümden örnekler vererek, okurun en son tereddütlerini de gidermeye yardımcı olacağız.

“Proletaryanın Demokratik ve Sosyalist Görevleri” ara başlığı altında, ilk cümle, “*komünistlerin, pratik çalışması, ülkemiz proletaryasının sınıf savaşımını yönetmeye ve proletaryanın sosyalist ve demokratik savaşımını örgütlenmeye yönelmelidir*” diye başlıyor.

Sorulacak ilk soru, proletaryanın odağında hangi görevin yer aldığı ve demokratik görevlerle sosyalist görevler arasında nasıl bir ilişki kurulduğudur. Bu akımın bu sorunda gerekli kafa açıklığına sahip olmadığı anlaşılıyor. Ona göre, “*proletaryanın, odağında temel hedefi ve sonal amacının yer aldığı ve bunlara bağlı sosyalist savaşımı ve görevleri vardır!*” Fakat bu grup bununla yetinmiyor, anlaşılan bu grubun sözkonusu ettiği proletaryanın iki “odağı” var. Yukarıdaki

* Demokratik devrimcilikle kendini şartlandıran bu harekete göre, devrim proletaryanın önderliğinde gerçekleşse ve kurulacak iktidar organı Sovyetlerde “*devrimci proletarya*”nın temsilcileri çoğunluğu sağlasa bile, “*işçi ve emekçi halk konseyleri iktidarı henüz proletarya diktatörlüğü değildir. Özü proletarya diktatörlüğü değildir.*” (Agy., s.74)

sözlerin arkasından gelen paragrafta şunlar da söyleniyor: *“Proletaryanın, odağında anti-emperyalist demokratik devrimi zafere ulaştırmak ve işçi ve emekçi halk konseyleri iktidarını gerçekleştirmek görevinin yer aldığı ve bu görevi başarmak için gerekli ve zorunlu demokratik savaşım ve görevleri vardır.”* (s.78)

Böylece daha baştan, proletaryanın, odağında sosyalist görevlerin mi, yoksa demokratik görevlerin mi yeralacağı bir mücadeleyi esas alması gerektiği sorusuna yanıt alamıyoruz. Ama biz onun genel kavrayışından hareketle proletaryanın mücadelesinin odağına demokratik görevleri yerleştirdiğini biliyoruz.

Onun bu yaklaşımını, proletaryanın demokratik ve sosyalist görevlerini “en genel hatlarıyla” madde madde ortaya koymasıyla daha iyi anlıyoruz. 6 madde olarak ortaya konan sosyalist görevlerin üçü, sosyalist propaganda, ajitasyon ve parti örgütlenmesiyle ilgilidir. Bunlar doğrudan emeğin sermayeye karşı politik sınıf savaşımıyla ilgili sorunlar değil, asıl olarak sosyalist öncünün görevleri durumundadır. Geriye kalan maddelerden biri sosyalist ülkelerin desteklenmesi ile ilgili, diğeri ise, devrimin zaferinden sonra sosyalizme geçişle ilgilidir. Devrim öncesinde, bugünden yerine getirilmesi gereken, sosyalist görev olarak sunulan tek bir madde kalmaktadır. “Emeğin sermayeye karşı savaşımı” olarak formüle edilen bu maddede şunlar söyleniyor: *“b) Emeğin sermayeye karşı savaşımını yaymak, genişletmek ve geliştirmek. Bugün yalnızca egemen işbirlikçi tekelci burjuvaziye karşı değil, tüm sömürücü burjuvaziye karşı işçi sınıfının yaşam ve çalışma koşullarını düzeltmek için savaşım vardır.”* (siyahlar bizim)

Görüldüğü gibi, emeğin sermayeye karşı savaşımı olarak formüle edilen tek madde de, işçi sınıfına verilen rol, dar anlamda ekonomik-sindikal savaşım kapsamında yer alan “yaşam ve çalışma koşullarını düzeltmekten” ibarettir. Bunun proletaryanın sosyalist görevleri ile hiçbir ilişkisi yoktur, daha ötesi sorunun böyle konulması soruna ekonomist bir yaklaşımın ürünüdür. İşçi sınıfının, “yaşam ve çalışma koşullarını düzeltme” savaşımı vermesi için ne sosyalist olmasına, ne de sosyalist öncünün yardımına gerek vardır. Nitekim bu grubun kendisi de bunun farkında olmalı ki, bu sözlerin hemen arkasından, “bu savaşım doğrudan sosyalist değildir” demek gereksinimi duyuyor. Çünkü bu gruba göre, demokratik devrim gündemde olduğu sürece,

emeğin sermayeye karşı doğrudan politik savaşımı gündemde olamaz. Bu hareketin, devrim öncesinde proletaryaya doğrudan sosyalist sınıf savaşımını yasaklaması ve sosyalizmadına “iş ve yaşam koşullarını düzeltme” görevini vermesinde, aslında mantığa aykırı bir durum yoktur. Çünkü halkçı bakış açısına göre, işçi sınıfının doğrudan sosyalist sınıf savaşı vereceği bir karşıt sınıf yoktur. Örneğin bu gruba göre, işbirlikçi tekelci burjuvaziye, büyük toprak sahiplerine, emperyalizme, faşizme, feodal kalıntılara karşı verilen savaşım sosyalist değil, demokratik içeriklidir, demokrasi savaşımıdır. Geriye, yarı-proleter emekçi kesimleri saymazsak, proletarya dışında orta ve küçük-burjuvazi kalmaktadır. Orta burjuvazi bu gruba göre devrimin hedeflememesi, tecrit edilmesi gereken bir sınıftır. Küçük-burjuvazi de, proletarya ile birlikte devrimi omuzlaması gereken bir sınıf olduğuna göre, işçi sınıfının sosyalist bir sınıf savaşı verebileceği bir sınıf kalmamaktadır. İşçi sınıfı sosyalist bir sınıf savaşı verme olanağına kavuşması için demokratik devrimin zaferini, o büyük günün gelmesini beklemelidir! Kendine sosyalist diyen bir grubun, sermaye egemenliğinin yaşamın her alanını sardığı bir ülkede, işçi sınıfına sosyalist bir savaşım vereceği bir sınıf gösterememesi, bunun için demokratik devrimin zaferini beklemesini öğütlemesi, sosyalizm adına ancak utanç vesilesi olabilir...

Sonuç

Geçen bölümde, bu akımın 1986'ya kadar evriminin ana çizgisini devrimci demokrasinin reformizme evrimi olarak belirtmiştik. Buraya kadar anlatılanlardan da görülebileceği gibi, Konferans'ın belirlediği çizgi reformizm yönündeki evrimin yeni bir halkası durumundadır.

Kapitalizmin egemenliğinin kabulü koşullarında, ya sosyalist devrimi program edinen bir iktidar perspektifi ile, ya da, burjuva egemenliğinin biçimlerine karşı olunarak, kapitalizmi aşırılıklarından arındıracak reformlar program edinilerek muhalefet yapılır. Birincisi proletaryanın devrimci politikasını, ikincisi küçük-burjuva reformizmini dile getirir. Bu akım, “burjuva demokrasisi sınırlarını doğrudan geçmemiş” bir iktidar savunarak, burjuva egemenliğinin biçiminde değişiklik yapmayı; “işbirlikçi kapitalizm”in yerine “demokratik

kapitalizm”i savunarak, kapitalizmi aşırılıklarından arındırmayı temel alan bir programı gündeme getirerek, karşımıza küçük-burjuva reformist bir muhalefet akımı olarak çıkmaktadır.

Bu, sorunun bir yanı. Diğer bir yanı ise, aynı zamanda, bu akımın programında, burjuvazinin iktidarının yıkılmasını, işçi-emekçi konseylerinin iktidarı almasını talep etmesidir. Bu proletaryanın bakış açısından ele alındığında, önceki söylenenlerden bağımsız olarak, proletarya devriminin temel taleplerini dile getirir. Bu iki şeyin birarada bulunması bu akımın eklektizmini, çok önemli reformcu öğelere rağmen devrimci bir konumda yer aldığını ortaya koyar. Reformizm mi, proleter sosyalizm mi? Bu soru bu akım açısından güncelliğini koruyor.

Şubat-Mart 1989

Kaynaklar:

- 1- İ.Kaypakkaya, *Seçme Yazılar*, Ocak Yayınları, s.35, 107
- 2- Agy., s.90
- 3- *Partinin Yolu*, sayı:13, s.17
- 4- Agy., s.19
- 5- İ.Kaypakkaya, agy., s.322
- 6- 1.Konferans Belgeleri, *Partinin Yolu*, sayı:5, s.52
- 7- Agy., s.54
- 8- Agy., s.48
- 9- Bkz. agy., s.61-62-63 ve *Partinin Yolu*, sayı:9, s.24 vd.
- 10- Agy., s.62
- 11- *İleri*, Kasım-1988, sayı:59
- 12- Konferans Belgeleri, *Partinin Yolu*, sayı:9, Kasım-1986, s.52
- 13- *Ekim Devriminden Öğrenmemek*, *Ekim*, sayı:14, s.13
- 14- “Devrimimiz ve Gelişme Çizgisi”,
P.Yolu , sayı:11, s.21, siyahlar bizim
- 15- Agy., s.21
- 16- *Konferans Belgeleri*, agy., s.52
- 17- *Paris Komünü Üzerine*, Marks-Engels-Lenin, s.213
- 18- *İşçi Sınıfı ve Köylülük*, s.408, siyahlar bizim
- 19- *Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu*, s.230
- 20- “Devrimimiz ve Gelişme Çizgisi”, agy., s.79, siyahlar bizim
- 21- Agy., s.70, siyahlar bizim

HALKÇI HAREKET VE DEMOKRASİ SORUNU

T.Göker

Demokrasi sorunu ve bununla bağıntılı olarak program sorunu Türkiye sol hareketinin en önemli tartışma konularından biri olmaya devam ediyor.

Son yıllarda, herkes farklı bir içerik verse de demokrasi sorunu, halkçı akımlardan liberal sola, sosyal-demokratlardan bazı büyük sermaye partilerine kadar bütün parti ve akımların ortak teması durumuna geldi. Deyim uygunsuzsa, herkes “Evren-Özal rejimi”nden şikayetçi (bu geçmişte MC hükümetlerinden şikayet şeklinde yansıyor) ve herkes “demokrasi savaşı” veriyor. Bu genel koro ve kargaşa içinde, bütün gericiliğin, faşizmin, askeri darbelerin kaynağı olarak sermayenin egemenliği ya sorgulanmıyor, ya da hiç bir özel anlam taşımayacak şekilde satır aralarında değinilip geçiliyor. Bütün gericiliğin kaynağının ve demokratik özgürlüklerin düşmanının sermaye olduğunu dile getiren sesler bu genel koro içinde kaybolup gidiyor.

Bu, proletarya hareketinin sosyalist sınıf platformunun yaratılması bakımından demokrasi tartışmalarının önemini ortaya koyuyor.

Kuşkusuz, demokrasinin program edinilmesinin, demokrasi tartışmalarının yaygınlığının belli nesnel ve öznel nedenleri var.

Türkiye hiçbir zaman burjuva anlamda da olsa demokratik toplum yapısına kavuşmadı. Toplumsal görevleri bakımından burjuva devrimi tamamlanmadı, güdük kaldı. Politik yaşama sermayenin parlamenter, yarı-parlamenter ve askeri faşist yönetim biçimleri damgasını vurdu. Belli dönemlerde fiilen ya da yasal olarak elde edilen bazı kısmi demokratik hak ve özgürlükler bir yana bırakılırsa, politik özgürlüklerin yokluğu, Kürt ulusunun ve diğer ulusal azınlıkların temel ulusal haklardan yoksunluğu, görece önemini kaybetse bile yarı-feodal kalıntılar, yaygın bir küçük-burjuva sınıfının varlığı gibi etkenler, demokrasi özleminin güçlü olarak varolmasının nesnel temelini oluşturuyor.

Diğer yandan, bu nesnel temelin doğrudan bir sonucu olarak yaygın burjuva demokratik fikirlerin varlığı, uzun yıllar sol ve sosyalizm adına burjuvazinin belli kesimleri ile uzlaşma çizgisinin gelenekleşmesi, bağımsız bir sosyalist hareketin yokluğu gibi öznel nedenler de, demokrasi tartışmalarının yoğunluğunu belirleyen etkenler durumundadır. Görece geri iktisadi ilişkiler geri teorilerin de temeli oluyor.

Görece geri iktisadi ilişkiler, geri teorilerin varlığını anlamamıza hizmet ediyor; fakat bu teorileri haklı çıkarmıyor. Türkiye, orta düzeyde gelişmiş kapitalizmiyle, yıllardır iktidarı elinde bulunduran burjuvazisiyle, 3 milyon civarında sanayi proletaryasıyla, %50'den fazla şehirleşme düzeyiyle modern burjuva ilişkilerin egemen olduğu bir ülkedir. Bir başka ifadeyle, Türkiye'nin çehresini ortaçağ kalıntısı ekonomik ilişkiler ve politik biçimler değil, burjuva kapitalist ilişkiler belirliyor. Faşizm, siyasal gericilik, ulusal baskı vb. siyasal olguların günümüz Türkiye'sindeki toplumsal temeli tekелci burjuvazidir.

Bütün bu temel toplumsal gerçekler demokratik devrimin, demokrasinin program edinilmesini, proletarya devriminin geleceğin bir sorunu olarak ertelenmesini haklı çıkarmıyor, aksine geçersiz kılıyor.

Halkçı programın evrimi

Geçmişten bu yana halkçı akımların programının ana temasını anti-emperyalizm, anti-faşizm ve anti-feodalizm oluşturuyor. Bu ana temalar halkçı hareketin temel programatik taleplerini de biçimlendiriyor: Ulusal bağımsızlık, demokrasi ve toprak devrimi. Bu ana temalar günümüze dek korunmasına rağmen değişen ulusal ve uluslararası koşullar, bunlardan birinden birinin öne çıkmasına yol açıyor. Örneğin, '60'ların sonlarında anti-emperyalizm, '70'lerde demokrasi ve kısmen toprak devrimi, '80'lerde ise yalnızca demokrasi teması ön plana çıktı. Bu değişiklik, asıl olarak nesnel koşullardaki değişimden kaynaklanmıyor. Son 15-20 yıllık dönemde programda değişiklik yaratacak köklü bir altüst oluş yaşanmamasına rağmen, halkçı hareketin program gerekçelerinde köklü değişiklikler oldu. Bu, sözkonusu programın Türkiye'nin temel toplumsal gerçekleri üzerinde inşa edilmediğini ortaya koyuyor.

Türkiye'de devrimci halkçı akımlar uluslararası çağdaş popülist hareketin derinden etkilerini taşıyarak ortaya çıktılar. Özellikle maoculuk, popülist hareketin temel programatik görüşlerinde çok önemli bir rol oynamıştır. Sadece maocu akımın hararetli savunucularında değil, ona mesafeli yaklaşan gruplarda da bu akımın önemli etkisi sözkonusudur.

Son on yıllık dönemde, halkçı hareketin programında demokrasi temasının öne çıkmasında başlıca iki gelişme belirleyici oldu. Bunlardan biri, maoculuğu doğrudan klavuz olarak alan akımların, '70'lerin sonunda dıştan gelen etkiyle Mao Zedung Düşüncesi'ni reddetmesiydi. Sözkonusu akımlar, Mao Zedung Düşüncesi'ni reddetmişlerdi; fakat bu reddediş genel ve biçimsel düzeyde kaldı. Mao'ya karşı kaba inkarcı kampanyalara giriştiler ama, kendi çizgilerinin maocu özünü korudular. Elbette reformcu tarzda da olsa bazı ilerlemeler sağladılar. En nihayet başından itibaren programlarını şekillendiren uluslararası ideolojik dayanakları çökmüştü. Artık demokratik devrimi, toprak devrimi programını, yarı-feodalizm tespitlerini Çin deneyine dayandırarak kanıtlamak olanaksızdı. Fakat halkçı bakış açısı ve mantık değişmediğinden sözkonusu gruplar mevcut çizgilerini doğrulamak için bu kez başka bir uluslararası dayanak aramaya giriştiler. Somut

koşullar hesaba katılmadan geçmişte Çin Devrimi deneyi taklit edilmişti; bu sefer de, 1917 Şubat Devrimi öncesi Rusya deneyi taklit edilmeye başlandı. Eskiden başucu kitabı olarak *Yeni Demokrasi* kullanılıyordu; bu kez *İki Taktik* kullanılmaya başlandı. Halk demokrasisi, yeni demokrasi gibi sloganların yerine, 'demokratik cumhuriyet', 'işçilerin köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü' gibi sloganlar geçirildi; demokratik devrimin özü olarak toprak devriminin yerine siyasal özgürlükleri kazanma konuldu vb. Fakat unutulmuştu: Rusya Çarlık otokrasisi ile yönetilen, kırsal alanda feodal ilişkilerin istisnai değil tipik olarak varlığını sürdürdüğü, köylülük içinde sınıf farklılaşmasının yeterince belirgin olmadığı bir ülkeydi. Oysa Türkiye, burjuvazinin iktidar ve egemen olduğu, tarımda ve sanayide kapitalist ilişkilerin egemen hale geldiği, kır burjuvazisi ve tarım proletaryası olarak kırsal alandaki farklılaşmanın derinleştiği, asıl olarak kapitalist sömürü ilişkilerinin hüküm sürdüğü bir ülkeydi. Bu "önemsiz" ayrıntının gözardı edilmesi halkçı akımların çıkmazını da ortaya koyuyor. Eskiden, hiç olmazsa, ülke gerçeklerine uygun düşmese de sistemin bir bütünlüğü vardı: Geri iktisadi teoriler üzerine oturtulmuş geri bir devrim programı. Yeni dönemde bu bütünlük de ortadan kalktı. Bunun kendisi, halkçı hareketin programında siyasal demokrasi temasının ön plana çıkmasını beraberinde getirdi.

İkinci ve en önemli gelişme ise, 12 Eylül'le birlikte yoğunlaşan karşı-devrimci saldırı ve bunun devrimci harekette yarattığı yıkımdır. 12 Eylül geçmişte kısmen varolan demokratik kazanımları da ortadan kaldırarak politik özgürlüklere olan gereksinimi artırdı. Öte yandan, '70'lerde politik bir güç olarak kendini gösteren, küçümsenmeyecek oranda kitleleşen halkçı akımlar, ağır yenilgi ve yıkımın da etkisiyle kendi gücüne olan güveni önemli ölçüde kaybettiler. Bu sağa savrulmalara, burjuva kamp içinde müttefikler aramaya yolaçtı. Bu durum halkçı akımlarla liberal akımlar arasındaki ayrımın incelenmesi sonucunu getirdiği gibi, halkçı hareketi sosyal-demokrasiye de yaklaştırdı. Demokrasinin kazanılması en büyük amaç haline gelince bundan başka bir sonuç da beklenemezdi. Demokrasinin kazanılması, halkçı hareketin programının en son dayanağı ve sığınağı haline geldi. Demokrasinin ana tema olarak programda öne çıkarılması, bütün halkçı akımların ortak temalar etrafında birleşmesi sonucunu doğurdu.

Demokrasi programı ve ayırım noktası

Her devrimin temel sorunu iktidar sorunudur. Hangi sınıfın yıkılacağı, yerine hangi sınıfın iktidara geleceği sorunu, hangi sınıfın demokrasininin program edinildiğinin de çerçevesini belirler. Devrim yapma iddiası ile ortaya çıkan her akım ve parti, hangi sınıfa karşı devrim yapılacağı, hangi sınıfın iktidara geleceği konusunda açık seçik fikirlere sahip olmak zorundadır. Çünkü, genel bir devrimden, sınıflar üstü, genel demokrasiden söz edilemez. Sözetmeye kalkan kişi bir devrimci değil, burjuva liberalidir. *"Tarih, feodalitenin yerini alan burjuva demokrasisi ile, burjuva demokrasininin yerini alan proleter demokrasiyi bilir."* (Lenin)

Tarih, özleri aynı kalmak kaydıyla çok çeşitli devlet biçimlerine sahne olmuştur. Burjuva devletin olduğu gibi, proleter devletin de çeşitli biçimleri vardır. Proleter ve burjuva devletin biçimindeki farklılık, proleter ve burjuva demokrasininin de biçimlerde farklılık göstermesine neden olur.

Halkçı devrimci akımlar, klasik burjuva demokrasisini, kapitalist sınıfın iktidarda olduğu, ama politik özgürlüklerin de var olduğu bir demokrasiyi program edinmiyorlar. Öte yandan, bu aşamada proletaryaya diktatörlüğünü, proleter demokrasiyi de program edinmiyorlar. Sermaye sınıfının iktidar olduğu bir ülkede üçüncü bir yol arayışına giriyor ve sermayenin iktidarının yıkıldığı, ama proletaryaya demokrasininin de gerçekleşmediği bir demokrasiyi, **küçük-burjuva demokrasisini** program ediniyorlar. Bu nokta, tam da halkçı hareketin çıkmazını, programının ütopyacı karakterini ortaya koyuyor. O bir yandan program edindiği demokrasininin gerçekleşme koşulunun sermaye iktidarının yıkılmasından, tekelci kapitalistlerin, büyük toprak sahiplerinin mülklerine, bankalara, büyük ticarete, ulaşımaya el konulmasından geçtiğini söylüyor (ki, Türkiye gibi ülkelerde proletaryaya devrimi de ilk hamlede ancak bu ekonomik görevleri yerine getirebilir); diğer yandan ise, bu koşullarda ortaya çıkacak demokrasiden, orta burjuvazinin, bir sınıf olarak, denetimli de olsa yararlanması gerektiğini söyleyerek (bu konuda, halkçı akımlar arasında, bazı farklılıklara rağmen, geneli, bu koşullarda gündeme gelen demokrasiden, bir bütün olarak burjuvazinin dıştalanmayacağına birleşiyor),

proleter demokrasiyi inkar ediyor. (Proleter demokrasi, proletarya ve diğer emekçiler için demokrasiyken, burjuvazi için diktatörlüktür). Öz olarak burjuva demokrasisinin bir biçiminden başka bir şey olmayan küçük-burjuva demokrasisinin savunuculuğunu yapıyor. Devrimci halkçı hareket, sermaye iktidarının yıkılması ve büyük mülkiyete, bankalara, büyük ticarete vb. el konulmasını savunarak devrimci bir konumda yer alıyor, sosyalist özlemlerini dile getiriyor; ama öte yandan, burjuva içerikli demokrasiyi program edinerek, anti-emperyalizmi, burjuvazinin emperyalizmden bağımsızlığı olarak anlayarak, tekelci kapitalizmin karşısına ulusal/demokratik kapitalizmi çıkararak, burjuvazi içinde müttefikler arayarak, gerici, sınıf işbirlikçisi bir konumda yer alıyor. Gericilik, savunduğu ekonomik önlemlerde, sermaye iktidarının yıkılması talebinde değil, sermaye iktidarının alternatifinin proleter demokrasi değil de küçük-burjuva demokrasisi olduğunun savunulmasında somutlaşıyor. Lenin tam da bu görüşlerin gerici niteliğini eleştirirken şunları belirtiyordu:

“Sosyalistlerin anlamadıkları, ve teorik miyopluklarını açıklayan, burjuva önyargıların tutsağı kalmaları sonucunu veren, proletarya karşısındaki siyasal dönekliliklerini oluşturan esas nokta, kapitalist toplumda, bu toplumun temeli olan sınıf savaşımı azbuçuk ciddi bir biçimde gücünü artırır artırmaz, burjuva diktatörlüğü ile proletarya diktatörlüğü arasında hiç bir orta yol olamamasıdır. Tüm bilmem hangi üçüncü yol düşü, küçük-burjuvaların gerici bir sızlanmasıdır. Bütün gelişmiş ülkelerdeki burjuva demokrasisi ve işçi hareketinin yüzyılı aşkın bir gelişmesinin deneyi, özellikle son beş yılın deneyi bunun böyle olduğunu gösterir.”⁽¹⁾

Bu durum küçük-burjuvazinin sınıf konumuna, onun ikili karakterine uygundur. Fakat bu fikirler sosyalizm adına ileri sürüldüğüne göre, bu çelişkili tutum ilelebet süremez. Halkçı akımlar kaçınılmaz olarak içten içe saflaşacaktır. Bazı kesimler devrimci bir temelde kendini aşarak ütopyacı, gerici programı reddederek, sermaye iktidarına karşı proleter demokrasi programını benimseyecek, diğerleri ise, proletarya devrimi karşısında liberalizme, reformizme kayarak burjuva demokrasisinin, kapitalizmin savunuculuğuna soyunacaktır. Bugün TBKP ve SP'nin izlediği yol, işte bu ikinci yoldur.

Kapitalist bir ülkede, devrimin burjuvazinin iktidarını hedefledi-

ği koşullarda küçük-burjuvazi bağımsız bir tutum geliştiremez, sonuna kadar devrimci konumunu koruyamaz. Sınıf savaşımının şiddetlendiği koşullarda kaçınılmaz olarak ya burjuvazinin destekçisi, ya da proletaryanın destekçisi konumuna geçecektir. Halkçı akımlar küçük-burjuva demokrasisini, demokratik cumhuriyeti program edinmekle, burjuva reformizmi ile kendi aralarında ince bir sınır çizgisi olduğunu ortaya koymuş oluyorlar. Bu konumuyla halkçı hareket, bir ara akım özelliğini taşımaktadır. 12 Eylül sonrası halkçı hareketin evrimi, proleter demokrasinin program olarak benimsenmediği koşullarda bu hareketin reformizm yoluna evriminin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir. Örneğin, 12 Eylül sonrasında bazılarının, “Türkiye’ye gerekli olan burjuva demokrasisi”dir”, sosyal-demokrasi ile ayrılık amaçta değil yöntemdedir, demesi (TDKP); politik özgürlüklerin demokratik devrimin özü ve asıl gerekçesi ilan edilmesi (TKP/ML Hareketi); “burjuva liberal partiler”in 12 Eylül rejimine karşı savaşta düşman olmaktan çıkarılması, “eğer kendileri gelirse” “ortak mücadeleye varız” denmesi, faşizme karşı demokratik halk iktidarı programının ileri sürülmesinin “sekte” olarak görülmesi [TKP (B)]; Demirel’in, Ecevit’in, Erbakan ve Türkeş’in siyasi yasaklarının kaldırılmasına demokrasi anlayışının gereği olarak “evet” denmesi (*Yeni Öncü*) vb., bütün bunlar, demokrasinin program edinilmesinin sonuçları ve reformizme evrimde önemli kilometre taşlarıdır.

Halkçı akımlarla, marksist-leninistlerin temel ayırım noktası, tek tek demokratik özgürlükler uğruna savaşım sürdürmenin gerekli olup olmadığı değildir. Hiçbir zaman demokratik toplum yapısına kavuşmamış Türkiye’de politik özgürlükler uğruna savaşım büyük bir önem taşıyor. Ayırım noktası, demokratik özgürlüklerin, bu anlamda burjuva demokrasisinin kendi başına program edinilip edilmeyeceğinde somutlaşıyor. Böyle bir programın kapitalist bir ülkede, burjuvazinin iktidarına karşı savunulup savunulmayacağına somutlaşıyor.

Halkçı akımlar, demokrasiyi (küçük-burjuva demokrasisi de olsa, bu demokrasi burjuva demokrasinin bir biçiminden başka bir şey değildir), politik özgürlükleri program edinirken, komünistler proleter demokrasiyi program ediniyor, tek tek politik özgürlükleri bu programa bağlı, proleter demokrasi savaşımının yan ürünü olarak ortaya çıkacak acil politik reform talepleri olarak ele alıyor, ona uygun

taktikler benimsiyorlar.

Biz derhal basın, örgütlenme, toplantı ve gösteri özgürlüğünü, Kürt ulusuna ayrılma hakkını talep ediyoruz. Bu taleplerin kendi başına program edinilmesine karşı çıkıyoruz. Bu taleplerin program edinilmesinin kaçınılmaz olarak, şu veya bu düzeyde burjuva reformizmine kapı aralayacağını söylüyoruz. Çünkü, bu talepler, pratikte gerçekleşme olasılığından bağımsız olarak, burjuva düzen koşullarında da, teorik ve pratik olarak gerçekleşebilir şeylerdir. Bunları kazanmak devrim sorunudur, iktidar sorunudur demenin, genelde bu perspektife bağlı kalmanın, belli koşullarda burjuva reformizmine kaymamanın garantisi olmadığı, devrimci hareketin deneyleriyle ortaya çıkmıştır. Politik özgürlüklerin program edinilmesi, burjuva devletin bir biçimine karşı bir başka biçiminin program edinilmesi, bu anlamda da düzen içi bir alternatifin program olarak benimsenmesi anlamına gelir.

Halkçı akımların düşündüğünün aksine, proleter demokrasinin program edinilmesi, politik özgürlükler uğruna savaşımları zayıflatmaz. Politik özgürlük savaşımının daha güçlü bir temelde verilmesi sonucunu doğurur. Çünkü, Türkiye'de siyasal gericiliğin temsilcisi ve savunucusu, iktidardaki burjuvazidir. Burjuva iktidarın anti-tezi ise, burjuva devletin bir başka biçimi değil, proletarya iktidarı, proleter demokrasidir.

Kapitalizm koşullarında, politik özgürlükler program edinilmeden de, proleter demokrasi programına bağlanarak da çözümlenebilir.

Politik özgürlüklerin devrimci bir temelde kazanılmasının iki yolu vardır.

Birinci yol, sermayenin politik baskısından zarar gören sınıf ve tabakaların sermaye iktidarına karşı savaşımı, burjuva iktidarı geriletterek politik özgürlükleri tanımak zorunda bırakabilir; ya da, ezilen sınıfların savaşımı ile burjuva kamp içindeki çelişkiler belli bir noktada çakışarak faşist diktatörlüğün bir biçim olarak çözülmesine, bu ise politik özgürlüklerin şu veya bu ölçüde gerçekleşmesine yolaçabilir.

İkinci yol ise, bir devrimci durumun, henüz devrim zafere ulaşmadan fiilen politik özgürlükleri bir gerçek haline getirmesi, silahlı işçi ve emekçilerin eylem gücüne dayanan politik özgürlükler ortamının

yaratılmasıdır.

Görüldüğü gibi, her iki yol da, politik özgürlüklerin program edinilmeden de kazanılabileceği anlamına gelir. Daha ötesi, birinci yolun gerçekleşmesi durumu halkçı akımların demokrasi programının, kapitalizm koşullarında, sermaye iktidarının varlığı koşullarına işlevini yitirmesi demektir. Bu anlamda da, demokrasiyi program edinmenin sonuçta düzeniçi bir alternatif olduğu anlamına gelir. İkinci yolun gerçekleşmesi ise, politik özgürlükleri kazanmak için, hiç de onu program edinmenin gerekli olmadığını, her devrimin, bu arada proletarya devriminin de ilerlerken bu sorunu çözeceğini gösterir. İşte tam da bu noktada, halkçı akımlar, program edinilmeyecek talepleri program edinerek reformizmle aralarına köprü kurulmasına neden oluyor, burjuva reformizmine kapı aralıyorlar. Diğer yandan ise, proletaryanın burjuvaziye karşı iktidar hedefini karartıyor, burjuva demokratizminin yoluna sokuyorlar. Dünya devrimci hareketinin ve Türkiye devrimci hareketinin deneyimi, kapitalist bir ülkede, demokrasi program edinilerek bağımsız bir hareket geliştirilemeyeceğini kanıtıyor. Halkçı akımlar mevcut konumlarıyla ikili bir rol oynuyorlar; demokrasiyi program edinerek burjuva reformizmine, sermaye iktidarına karşı savaşım sürdürerek de proletarya devrimine hizmet ediyorlar.

Halkçı hareketin anlayamadığı bir diğer nokta da, politik özgürlükler uğruna savaşımın, sadece görece geri ülkelerde, emperyalizme bağımlı ülkelerde değil, ileri kapitalist, emperyalist ülkelerde de önemli bir görev olduğu gerçeğidir.

Tekelci aşamada burjuvazi siyasal demokrasiden siyasal gericiliğe kaymıştır. Tekelci kapitalizm, çağımızda politik özgürlükleri ortadan kaldırma eğilimindedir. Emperyalist gericilik, tekellerin baskısı, ileri kapitalist ülkelerde de demokratik bir muhalefetin doğmasına neden olur. Demokratik muhalefet hem varolan özgürlüklerin ortadan kaldırılmasına engel olma savaşımı içinde, hem de yeni haklar kazanma savaşımı içinde ciddi bir muhalefet akımı olarak ortaya çıkar. Örneğin, bugün Avrupa'da ortaya çıkan Yeşiller, anti-sovenist, anti-militarist gruplar demokratik muhalefetin gücünü gösteriyor. Bu durum hiç de demokranin bu ülkelerde program edinilmesini, demokratik taleplerin proletarya devrimi programına bağlanmamasını gerektirmiyor. Daha da ötesi, tarihte de görüldüğü gibi, bu ülkelerde

faşist diktatörlüklerin kurulması, uzun süreli de olsa politik özgürlüklerin ortadan kaldırılması, bu ülkelerde komünistlerin demokratik devrim stratejisini benimsemelerini, demokrasiyi program edinmelerini (burada, birçok komünist partisinin, faşizme karşı halk cephesi taktiğini teoride ve pratikte sağ-reformist bir yoruma tabi tutmasını tartışma dışı bırakıyoruz) gerektirmedi; sadece özel taktik görevlerin belirlenmesi sonucunu doğurdu.

Sermaye iktidarının varlığı koşullarında, bir marksist için önemli olan, demokrasi savaşımında iki karşıt uçtan birine düşmemektir. Karşıt uçlardan biri, kapitalizm koşullarında demokrasi savaşımının küçümsenmesi, yok sayılması; ikincisi ise, sermaye iktidarına karşı savaşta, demokratik taleplerin stratejik program olarak benimsenmesidir. Birinci aşırı uca düşmek politik savaşımında sekterliğe, tek düzelığe, atalete neden olurken, ikincisi burjuva reformizmi yoluna sapmak olur. Sosyalist hareket, birinci aşırı uçtan, her koşul altında demokratik taleplerin kararlı savunucusu davranarak, demokratik özlem ve kurumları sosyalizm savaşımına seferber ederek kaçınabilir. *“Demokrasi sorununun marksist çözümü - diyor Lenin-, proletaryanın, burjuvazinin devrilmesini, kendi zaferini hazırlamak üzere, bütün demokratik kurumları ve bütün özlemleri, kendi sınıf savaşımında seferber etmesidir.”* (2)

Sosyalist hareket, ikinci aşırı uçtan ise, burjuvazinin iktidarına karşı sosyalist devrim, proleter demokrasi programını benimseyerek, bütün demokratik görevleri bu programa bağlı kılarak kaçınabilir.

Halkçı akımlar, birinci aşırı uçtan kaçayım derken demokratik özlem ve kurumların önemini abartıyor, demokratik görevleri program ediniyor, sosyalizm görevlerini geleceğin sorunu olarak erteliyor, yani ikinci aşırı uca kayıyorlar.

Lenin, sermaye iktidarının egemen olduğu koşullarda, genel olarak demokrasi uğruna savaşım, sosyalist devrim için savaşımın nasıl birleştirileceği konusunda şunları belirtiyor:

“ İnsan demokrasi için mücadele ile sosyalist devrim için mücadeledenin, birincisini ikincisine bağımlı kılarak, nasıl birleştirileceğini bilmelidir. Bütün güçlük burada yatıyor; meselenin bütün özü buradadır.

“ ”
... ”

“Ama ben derim ki: esas şeyi (sosyalist devrimi) gözden kaçırma; birinci sıraya onu koy (Junius bunu yapamadı); bütün demokratik talepleri koy ama bunları sosyalist devrime bağımlı kıl, onunla uyum içinde düzenle (Radek+Buharin akılsızca bu taleplerden birini kaldırıyorlar), ve esas şey için mücadelenin, kısmi bir şey için mücadeleyle başlamış olsa bile alevlenebileceğini akılda tut. Kanımca, meselelerin sadece bu şekilde anlaşılması doğrudur.” (3)

Küçük-burjuva halkçı akımların karanlıkta bıraktığı diğer önemli bir nokta da, politik özgürlükleri savunmanın gerekçesidir. Komünistler için politik özgürlükler uğruna savaşım, şu veya bu sınıfın bunları talep etmesinden, onunla ittifak kurmanın gereğinden gelmiyor. Bu talepler her şeyden önce proletaryanın talepleridir. Proletarya demokratik talepleri, sosyalizm savaşımını daha iyi koşullarda vermek amacıyla öne sürüyor. Fakat, proletarya bu taleplerin savunusunda yalnız değildir; kırım ve kentın diğer emekçileri de, sermayenin baskısına uğrayan sınıf ve tabakalar da politik özgürlükler için savaşım sürdürüyorlar. Bu koşullarda proletarya demokratik taleplerin kararlı savunucusu olarak iki görevi birarada, aynı zamanda yerine getirmiş oluyor. Birincisi, savaşımını daha iyi koşullarda sürdürmek amacı ile politik özgürlükleri savunarak; ikincisi, kararlı tutumuyla, politik özgürlükler uğruna savaşım sürdüren diğer sınıf ve tabakaları, sermaye iktidarına karşı savaşımında müttefik olarak peşinden sürükleyerek. Halkçı akımlarımız ise, demokrasiyi program edinmezsek küçük-burjuvaziye ittifak kuramayız gerekçesine sarılarak, küçük-burjuvazi için programın geriye çekilmesini savunuyorlar. Böylece, proletarya hareketini küçük-burjuva demokratik hareketin yedeği konumuna çekmeye çalışıyorlar.

Halkçı akımlar, sadece, sermaye iktidarına karşı küçük-burjuva demokrasisini program edinmekle, proletarya devrimi karşısında gerici bir rol oynamakla kalmıyorlar, aynı zamanda, bağımsız proletarya hareketinin varlığı koşullarında ütopyadan başka bir şey olmayacak amaçlar uğruna da savaşım sürdürüyorlar.

Söyledik, tekrarlıyoruz: Türkiye ortaderecede gelişmiş kapitalist bir ülkedir. Bu koşullarda gerçekleşecek toplumsal devrim nesnel zorunluluklar nedeniyle ancak bir sosyalist devrim olur.

Türkiye yıllardır burjuvazinin iktidarda olduğu bir ülkedir. Gerçek

bir politik devrim, ancak bu koşullarda proletaryayı iktidara getirebilir. Proletaryanın iktidara gelmesini tekşey engeller; o da, sosyalizm adına hareket eden halkçı akımların, Rusya'nın Menşevik ve Sosyalist-Devrimcilerinin yaptığı gibi, küçük-burjuva demokrasisinin savunuculuğunu yaparak, devrimi yarı yolda bırakarak, burjuvazinin kuyruğuna proletarya hareketini takarak olabilir.

Bağımsız proletarya hareketinin varlığı, proletaryanın burjuva ve küçük-burjuva sınıfının hegemonyasından kurtularak kendi sınıf çıkarları doğrultusunda savaşıma katılması anlamına gelir.

Yukarıdaki nesnel koşullarla öznel koşullar birleştiği durumda, gelecekte devrim proletaryanın iktidara gelmesi sonucunu doğuracak, halkçı hareketin küçük burjuva demokratik programını bir ütopya olarak tarihin çöplüğüne atacaktır.

Nesnel koşullar şu veya bu partinin, sınıfın iradesinden bağımsız olarak varolduğuna göre, asıl sorun öznel koşulların yaratılmasında düğümlenmektedir. İşte tam da bu koşullarda, halkçı akımlar proletaryanın kendi devrimini yapacak güçte olmadığını, önce demokratik devrim aşamasından geçmesi gerektiğini, devrimde burjuvazinin bir kesimiyle beraber yürümeyi göze alması gerektiğini vb. söyleyerek, proletaryanın gücüne güvensizlik yayıyorlar, gelecekte devrimde proletaryaya göre küçük-burjuvaziye daha fazla şans tanıyorlar. Sözün özü, bağımsız bir proletarya hareketinin oluşturulması çabaları karşısında demokrasi barikatını kurarak gerici bir rol oynuyorlar. Komünistler ise, bütün enerji ve dikkatlerini bağımsız bir proletarya hareketinin yaratılmasına vererek, proletarya devriminin öznel koşullarını yaratmak için çabalıyorlar. Ayrım noktamız bu kadar net ve kesindir. Bu bakımdan demokrasiyi program edinen halkçı harekete karşı verilecek ideolojik savaşım, bağımsız proletarya hareketini yaratma çabasının ayrılmaz bir parçasını oluşturuyor.

Ekim 1988

Kaynaklar

- 1- Lenin, *Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü*, s.153
- 2- *Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm*, Sol Yay., s.24
- 3- İ.Armand'a Mektup, *Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm*, Koral Yayınları, s.109-110

ANTI-EMPERYALİZM / BAĞIMSIZLIK SORUNU

A.Azad

Anti-feodalizm (toprak devrimi/reformu), anti-emperyalizm (bağımsızlık), anti-faşizm (demokrasi) -bunlar, '60'lardan beri, herbir bölümünün özelliklerine ya da seçtiği "model"e ve koşulların evrimiyle dönemin ulusal ve uluslararası özelliklerine göre programlardaki ya da programlararağmen pratikteki ağırlıkları değişmekle birlikte, halkçı hareketin üç ana teması olmuşlardır. Ülkenin emperyalizme bağımlı olduğu, ya da, "yerli kapitalizm" in "yabancı kapitalizm" e bağımlı, "iç dinamikle gelişmemiş" "çarpık bir kapitalizm" olduğu, tarımda feodal ya da yarı-feodal kalıntıların tasfiye edilmediği ya da bunların kapitalizm tarafından tasfiye edilemeyeceği, bu nedenlerle de "sanayileşme" ve "kalkınma"nın sağlanamadığı, demokrasisizlik ya da "faşizm", "faşizm tehlikesi" vb. gerekçelerle, sosyalizm adına sosyalizm hep gündemden kovulmuş, "sosyalistler", "tamamlanmamış burjuva devrim görevleri"ni ya da "yüzyıldır süren demokratik devrim"i tamamlama

işine soyunmuşlardır.

Sadece yakın tarih gözönüne alındığında, gerçekleştirmek için seçtikleri yollar farklı olmakla birlikte (reformist ya da devrimci), sonradan “anti-oligarşik”, “anti-tekel” gibi bazı yeni kavramların eklenmesi, “Filipintipi demokrasi” kavramının yerini “faşizm”in alması vb. dışında, bugünkü bütün demokratik devrimci çizgiler, ‘60’larda, YÖN’ün katkıları da dahil, MDD cenahının şekillendirdiği çizginin evrime uğramış biçimlerinden başka bir şey değillerdir.

Daha çok teorik mücadelenin değil de, toplumsal-siyasal gerçekliğin gücüyle, zaman içerisinde kendiliğinden yıpranan demokratik devrim çizgisinin dayanakları tek tek çökmüş, kendini her seferinde gerçekliğe uyarlamaya çalıştıkça tutarsızlaşmış, eklektize olmuş ve artık bugün inandırıcılığını tamamen yitirmiştir.

Geride kalmış bir sorun olmakla birlikte, örneğin, her ne kadar ‘70’lerde “Çin modeli”ni gözü kapalı taklit etmeye kalkan ortadoks maocular -önce TİİKP ve TKP-ML, sonra TDKP ve benzerleri- tarafından feodalizm/toprak devrimi yeniden demokratik devrim tezinin temel gerekçesi haline getirildiyse de, aslında bu sorun ‘60’larda, yani daha bütün demokratik devrim çizgilerinin kaynağı MDD tezi formüle edilirken, bizzat kapitalist evrim tarafından iktisadi-sosyal planda, ‘70’lerin başında da teorik planda önemini yitirmişti. O zaman da, MDD’nin teorisyeni M.Belli’nin ifadesiyle, “Kalıntı” ne kelime Türkiye toprağından feodalizm fıskırıyor” ya da daha sonra TİİKP, TKP-ML vb. akımların benzerdeğerlendirmeleri gerçek dışıydı; sadece teori ya da “model” aracılığıyla “gerçek” olarak sunulmuş, gerçeğin karşısına çıkarılmış yanılgılardı. Kapitalizm egemenliğini çoktan kurmuş ve hızla ilerliyordu; o günün Türkiye’inde de temel sorun emek-sermaye çelişkisiydi, feodalizm veya feodal kalıntılar değildi. Perspektif kapitalizm alanının dışına çıkmayan “sanayileşme” ve “kalkınma” olunca, gözler iktisadi evrimle gittikçe dönüşen ve önemsiz hale gelen geri ilişkilere dikiliyor, yarı-feodal kalıntılar abartılıyor, kapitalizmin gelişme düzeyi küçümseniyordu. Zaman bu sorunu kendiliğinden çözdü, ancak, insan daha ‘70’lerin sonu / ‘80’lerin başına doğru dahi, MDD’nin teorik geleneğini sürdüren bazı akımların “yarı-feodal Türkiye”den sözettiklerini; ve feodalizmin bir devrim olmaksızın -ki bu devrimin özü köylü/toprak devrimi olacaktı- tasfiyesinden

sözetmenin demokratik devrimi emperyalizme ve “komprador” kapitalizme yaptırmak demek olduğunu ileri süren teorilerini* hatırlamaksızın edemiyor. ‘80 sonrası bunlar artık unutuldu; ancak demokratik devrim çizgisi inatla kendini yenilemeye çalışıyor... **

‘60’ların ikinci yarısında ana tema “anti-emperyalizm/bağımsızlık”tı. “Türkiye’yi yeniden Kemalist gelişme yoluna sokmak”, “İkinci Kuvayi Milliye” ya da “İkinci Milli Kurtuluş”, “Milli Cephe” şiarlarıyla yükselen yurtsever-milliyetçi içerikli anti-emperyalist dalga, 12 Mart sonrası yerini “anti-faşizm”e bıraktı. 12 Eylül dönemi bunu iyice pekiştirdi. Şimdi artık “anti-faşizm/demokrasi” halkçı hareketin (ve de bütün liberal solun) ortak teması olmakla birlikte, kendileri muhafaza edilerek yanlarına “+ sosyalizm” eklenen temel şiarları hala “demokrasi ve bağımsızlık”tır. “Demokrasi” sorunu üzerinde *Ekim* sıkça, her fırsatta duruyor. Biz burada, her ne kadar ikinci plana düşmüşse de, “anti-emperyalizm/bağımsızlık” sorununa bazı noktalardan değinmeye çalışacağız. Zira, sorun güncel siyasette ikinci plana düşmüşse de, programlardaki önemini aynen koruyor. İkincisi, sorunun güncel siyasette ikinci plana düşmesiyle, kendisinin ele alınışındaki yanlış kavrayış, yerleşik-geleneksel teorik saplantıları kendiliğinden ortadan kalkmıyor.

Çizgisinin Türkiye koşullarına daha iyi uyarlanmış olması anlamında, demokratik devrimci geleneğin diğer bazı temsilcilerine göre ‘80 öncesi en gelişkin temsilcilerinden biri, bugün, nedenlerine açıklık getirmeksizin şunları yazıyor:

“Güncel ve politik görevlere gelince;

“Bugün özellikle öne çıkarılması gereken emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı mücadeledir.”

“...68-70 yıllarının anti-emperyalist geleneği yaşatılamıyor. ‘75’lerin faşizme karşı duyarlılığı, bu alanda bugün gözlenemiyor.” (Yeni Öncü, Mayıs 1987, sayı:3, s.4)

* TDKP, TKP-ML, TİKP, THKP-C/ML

** Bugün halkçı hareketin en geri kalmış programlarında (TDKP, TKP-ML) “yarı-feodal, yarı-sömürge Türkiye”, “devrimin özü toprak devrimidir” türünden görüşler hala muhafaza ediliyorsa da, artık bu ciddiyetsizlikten öte bir şey ifade etmiyor.

Aynı vurgu, M.Kemal'den "*Bizi mahvetmek isteyen emperyalizme ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı*" sözleri aktarılarak tanımlanan "Birinci Kurtuluş Savaşımız" anlatımıyla da desteklenerek, Ankara Ana Devrimci Yol Davası Savunması'nda da yapılıyor. (*Demokrat Arkadaş*, Ekim 1988, sayı:6, s.6-7)

Sorun sadece duyarlılığın körelmesi, yitilmesi değil şüphesiz; '68-'70 yıllarındakine benzer bir içerikte bir anti-emperyalizm bugün tekrarlanamaz, canlandırılmaz. Ve benzer içerikte bir anti-emperyalizmi canlandırmaya çalışmak da marksistlerin işi olamaz.

Biz çıkışımızla birlikte, sosyalist programın bir unsuru olarak, anti-kapitalist perspektifle ele alınmayan bir anti-emperyalizmin Marksizmin bakış açısıyla ilgisi olmadığına vurgu yapmıştık. "*Bir marksist için anti-emperyalist eylem, uluslararası sermaye cephesini yarıp dışına çıkmayı amaçlayan anti-kapitalist bir eylemdir; bir küçük-burjuva demokrati için ise 'bağımsızlık'tır.*" (Ekim, sayı: 1, s.8, sayı: 6, s.14)

Bu kavramı milliyetçi öğelerden küçük-burjuva yurtsever içeriğinden arındırmak bizim gibi ülkelerin marksistleri için bir görevdir. Kapitalist dünya sisteminin alt ve orta basamaklarında yer alan, ileri kapitalist ülkelere mali, diplomatik, askeri olarak bağımlı ülkelerin sol hareketinde, genellikle, emperyalizme karşı sosyalist muhalefet teorik olarak milliyetçi, küçük-burjuva yurtsever öğelerle karışmıştır. Marksist olduklarını söyleyenler, emperyalizmi (tekelci kapitalizmdir) "ulusal" bir bakış açısıyla eleştirmekte, ona karşı mücadeleyi sosyalizm değil, "bağımsızlık" bayrağı altında yürütebilmektedirler. Bu anlayışın tarihsel kökleri var. Emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı ulusal savaşlar döneminin bıraktığı teorik miras bunlardan biri. Hala, artık genel olarak kapanmış bir dönemin eskimiş şiarlarıyla yola çıkılıyor. Uluslar arasında tarihin biriktirdiği fiili eşitsizliklerin yanısıra, bu teorik mirası besleyen güncel nedenler var: Kapitalizm varoldukça ortadan kaldırılamayacak olan dahası onun tarafından giderek pekiştirilen "ulusal eşitsizlikler" düzeni bu bakış açısını besleyen maddi zemin oluyor.

20. yüzyıl, aynı zamanda, yeryüzünün büyük bir bölümü için ulusal uyanış ve ulusal boyunduruğa, sömürgeciliğe karşı savaşımın çağı oldu. Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da kapitalizmin gelişmesiyle

daha önce ortaya çıkıp tamamlanmış olan uluslaşma ve ulusal devletler kurma süreci, kapitalist gelişme yoluna dahageç girmiş dünyanın diğer bölümleri (Doğu, Güney) için 20. yüzyılda ortaya çıktı ve tamamlandı.

Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'nın dışına taşan, ticaret, sömürge sistemi, sermaye ihracı aracılığıyla bütün yeryüzünü benzer ilişkilerin içine çeken kapitalizm, diğer halkları da uluslaşma ve ulusal devletler kurma sürecine soktu. Ulusal hareket ilhakçı, sömürgeci kapitalist devletlere yönelikti, ama tabiatıyla burjuva bir hareketti. Bayrağında "bağımsızlık" ya da, sadece sömürge sistemine karşı olma anlamında, "anti-emperyalizm" yazılıydı. Emperyalizme karşı ulusal muhalefeti temsil eden bu hareketlerin nihai amacı siyasal bakımdan bağımsız/ulusal kapitalist devletlerin kurulmasıydı. Ve bu hareketler emperyalizmin sömürge sistemine karşı oynayabilecekleri biricik tarihsel rolü oynadılar; sömürge sistemi tarihe karıştı. Bugün bu sistemin bazı önemsiz kalıntıları ve örneğin Filistinliler, Kürtler vb. bazı uluslar için ulusun siyasal özgürlüğünün sağlanması anlamında hala ulusal sorunlar varsa da, tarihsel olarak uluslaşma ve bağımsız ulusal devletler kurma süreci esasen tamamlanmış, bitmiştir.

Ancak, bilindiği gibi, bu süreç yalnızca burjuvazi, küçük-burjuvazi ve onların önderliğindeki yığınlar olarak yaşanmadı. Burjuva gelişme, ulusal ve demokratik hareketin yanısıra işçi hareketini ve komünist hareketi de ortaya çıkardı. Ulusal kurtuluş ve burjuva devrim sürecinde komünist partiler oldukça önemli roller oynadı, dahası, harekete halkçı-sosyal bir içerik vererek, önderliği ele alıp iktidarı zaptettiler (Çin, Vietnam vb.). Burjuvazinin devrilip ya da yenilgiye uğratılmasıyla iktidarın komünist partisi tarafından ele geçirilmesi, ulusal kurtuluş ve demokratik devrim sürecinin sosyalizme yöneltilmesi ve kapitalist dünya sisteminden kopup dışına çıkma anlamında, bu devrimler, sosyalist devrimler ya da sosyalist yola giren halk devrimleri olarak nitelenebilirler.

Ne var ki, tarihsel deneyimin de gösterdiği gibi, bu durum komünist harekette teori planında bazı zararlı sonuçlara yol açtı. Bu süreçte yer alan komünist partileri zorunlu olarak yığınların ulusal, burjuva demokratik istemlerinin de temsilcisi oldular. Milliyetçi, burjuva demokratik öğelerle sosyalist öğeler içiçe geçti; milliyetçi, burjuva demokratik öğelere dayanıldı, tavizler verildi, ya da bu öğeler sosyalist

görünümlere büründüler. Bu da, teorik planda komünizmin, emperyalizmin sosyalist eleştirisinin, milliyetçi, küçük-burjuva demokratik öğelerle, hatta “yabancı”, “Batı” karşıtı öğelerle karışmasına yolaçtı. Dahası, iktidarı ele geçiren komünist partilerin bazıları, örneğin ÇKP, kendi devrimlerinin pratiklerini evrensel teori düzeyine yükseltince, ya da yükseltilmesine göz yumunca, sorun büsbütün karıştı. Örneğin, ulusal-demokratik devrimin (bağımsızlık, demokrasi, toprak devrimi) ve “halk savaşı”nın mutlaklaştırılıp, ileri kapitalist ülkeler dışında bütün ülkeler için değişmez bir “model” olarak sunulması, emek-sermaye çelişkisinin ikinci plana itilerek, bunun yerine çağın dönüştürücü dinamiği olarak emperyalizm-ezilen uluslar/halklar çelişkisinin geçirilmesi, sınıfsal bakış açısı yerine “ulusal” bakış açısıyla yapılan “milli burjuvazi” tahlilleriyle “yerli kapitalizm”in aklanması vb.

Muhalefetteki komünist partileri ise, ulusal-burjuva devrimin yarattığı sonuçlar tatmin edici olmayınca, kendilerine burjuva devrim görevlerinin gerçek tarihsel mirasçıları, radikal, tutarlı uygulayıcıları misyonunu yüklediler. Burjuvazi sosyalist devrim korkusuyla gerici-leştiğinden, ulusal-burjuva devrimi halkçı, demokratik içeriğinden olanaklı olduğu ölçüde arındırılıyor, ulusal devletini kurup kapitalist sistem içinde yerini alarak uluslararası kapitalizme bağlanıyordu. Sosyalistler bunun karşısına, burjuvazinin devrimi sonuna kadar götürmediği, ülkeyi emperyalizmin kucağına attığı eleştirisiyle çıkıyor, “anti-emperyalist demokratik devrimi sonuna kadar sürdürmek” hedefiyle ulusal-demokratik devrim programında ve şiarlarında ısrar ediyorlardı. Örneğin bizde MDD’nin “Tam Bağımsız ve Gerçekten Demokratik Türkiye” programı/sloganı tamı tamına bunun ifadesiydi.

Oysa, ulusal devletini kuran burjuvazinin dünya pazarı /ekonomisi içerisinde yerini alarak emperyalizme bağlanması son derece doğaldı, başka türlü de olamazdı. “Bağımsızlık” denilen şey “ulusal devlet”tir; bu da gerçekleşmiş bulunuyor. Kapitalizm altında bundan öte bir “bağımsızlık” olanaksızdır, bir ütopyadır.

“Kapitalizm, gelişmesi sırasında, iki tarihsel eğilim gösterir. Birincisi, ulusal yaşamın ve ulusal hareketlerin uyanışıdır, her türlü ulusal baskıya karşı savaşım, ulusal devletlerin yaratılmasıdır. İkincisi, uluslar arasında her türlü ilişkilerin gelişmesi ve çoğalmasındır, ulusal

çitlerin yıkılması ve sermayenin, genel olarak iktisadi yaşamın, siyasetin, bilimin vb. enternasyonal birliğinin yaratılmasıdır.

“Bu iki eğilim, kapitalizmin evrensel yasasını oluşturur. Kapitalist gelişmenin başlangıcında birinci eğilim egemendir. İkinci eğilim olgunlaşmış olan ve sosyalist bir topluma dönüşmeye doğru yolalan kapitalizmin niteliğidir.” (V. İ.Lenin, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, Sol Yayınları, s.25)

Yeryüzünün Doğusu ve Güneyinde ulusal devletlerin kuruluşuyla, birinci eğilimin yarattığı sürecin esasen tamamlandığını belirtmiştik.

Daha 19. yüzyılda belirginleşen ikinci eğilim ise, kapitalizmin kendi içinde savaflara da götüren son derece sert çelişkileriyle birlikte, 20 yüzyılda dünya ekonomisinin oluşması, bilimsel-teknik devrimin üretici güçlerde yarattığı muazzam gelişme sonucu, o derece ileri bir noktaya varmış, öylesine olgunlaşmıştır ki, ekonomide, siyasette ya da başka herhangi bir sorunda, kelimenin gerçek anlamında “ulusal” bir çerçeveden sözetmek artık tamamiyle olanaksız hale gelmiştir. Tek tek “ulusal” kapitalist ekonomiler/devletler kapitalizmin yarattığı dünya ekonomisinin/sisteminin birer parçasıdır. Bu nedenle bu sistem içerisindeki hiç bir ülke mutlak “bağımsız” olamaz. Üretici güçlerin ulaştığı evrensel düzey mutlak egemenliği olanaksız kılıyor. Kapitalizm halkları *“Bütün alanlarda karşılıklı bağımlılık bağları ile birleştirmiştir.”* *“Üretici güçlerin devsel gelişmesini yansıttığı ölçüde, ulusal tecridin ve çeşitli halkların çıkarları arasındaki karşılığın ortadan kaldırılmasını kolaylaştırdığı ölçüde, bu süreç, bir ilerleme etkeni”* dir, *“çünkü gelecekteki dünya sosyalist ekonomisinin maddi öncüllerini hazırlar.”* (J.V.Stalin, *Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu*, Sol Yayınları, s.171-172)

Ancak bu sistem/ekonomi egemenliği, sömürmeyi, son derece keskin çelişki ve çatışmaları içeren bir hiyerarşidir. Tek tek ülkeler gelişmişlik düzeylerine ve sermayelerinin gücüne göre bu hiyerarşinin üst, orta ve alt basamaklarında diziliyorlar. En üstte gelişmiş ve güçlü kapitalist ülkeler, onların altında orta ve az gelişmişler yer alıyorlar. Hiyerarşinin alt ve orta basamaklarındaki ülkeler üsttekilerin ekonomik, mali, diplomatik, askeri egemenliği altındadırlar. Üsttekiler bütün diğerlerinden kendi ülkelerine değer aktarıyorlar. Aynı şekilde, en alttakilerden değer aktarmayı ortadakiler de kendileri için gerçekleştir-

tirmeye çalışıyorlar. Yani büyük bir tarihsel ilerleme olan halkların her alanda karşılıklı bağımlılığı, aynı zamanda egemenlik ilişkilerine, büyüklerin küçükleri, kuvvetlinin zayıfı ezmesine ve sömürmesine dayanıyor. Sermayeleri en büyük ve güçlü olanlar zayıfları egemenliği altına alıyor, sadece ekonomisini, maliyesini değil, siyasi yaşamını ve diplomasisini de yönlendiriyor. Dolayısıyla soyutta, siyasal ve hukuki bakımdan eşit, bağımsız görünen uluslar gerçekte eşit değildir. Ama kapitalizm altında başka türlü de olanaksızdır. Bu, kapitalist toplumda ekonomik bakımdan eşit olmayan yurttaşların kanun önünde ve siyasal olarak eşitliğine (“bir kişi, bir oy”) benzer. Oysa fiiliyatta ekonomik gücü elinde tutan azınlık çoğunluğa hakimdir ve bütün önemli sorunlarda son tahlilde tayin edicidir. Kapitalist dünyanın uluslar/devletler düzeninde ve ilişkilerinde de durum benzerdir. Ama bu, bilinen eski türden bir “ulusal sorun” değildir. Burada tek tek sermayelerin toplamından oluşan dünya sermayesinin dünya çapında emeği sömürmesi ve her sermayenin büyüklüğüne ve kuvvetine göre bu sömürüden pay almasıdır asıl söz konusu olan; ama, en güçlü sermayeler dünya çapında gerçekleştirilen artı-değerden sermayesi oranında pay almakla kalmıyor, ülkeler arası eşitsiz ekonomik, ticari ilişkiler nedeniyle yağmalıyorlar da. Dünya ekonomisinin ve ticaretinin işleyişi hakim ülkelerin çıkarlarına ve şartlarına göre düzenlenmiştir. Ama zayıf ülkelerin burjuvazisinin güçlülerle daha büyük pay için çekişmesinde ilerici hiçbir şey yoktur. Aynı koşullara bütün sermayeler sahip olmak ister; hepsinin, en zayıfının bile ülküsüdür bu. Ama bunu “ulusal çıkarlar” olarak sunup işçileri aldatmaya çalışırlar. Aynı şekilde, hakim ülkelerin burjuvazisi de, dünya pazarında gerçekleştirdiği aşırı karlar sayesinde kendi ülkesinin işçilerinin sahip olduğu nispeten yüksek yaşam düzeyini dayanak edinerek, kendi çıkarlarını, yani zayıf ülkelerin işçilerinin aşırı sömürülmesini “ulusal çıkarlar” olarak gösterip kendi ülkesinin işçilerini aldatır.

Sorunun kaynağı kapitalizmdir. Bütün “ulusal” sermayeler içiçe, işbirliği halinde bütün uluslardan işçileri ve emekçileri sömürüyorlar; karşı karşıya olan uluslar değil, sermayeler ve işçilerdir. Ler’in şöyle diyordu: *“Ulusal eşitlik daha tam hale geldikçe (ayrılma özgürlüğü olmaksızın bu eşitlik tam olamaz) ezilen ulus işçileri eziliş nedenlerinin hak eksikliği değil kapitalizm olduğunu daha açık görecekler-*

dir.” (Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm, Sol Yayınları, s.90)

Sorun “bağımsızlık” sorunu değildir; bu gerçekleşmiştir ve kapitalizm altında bundan öte bir bağımsızlık olamaz. Ama eğer “bağımsızlık”tan kastedilen kapitalist dünya ekonomisinden kopmak, bugünkü eşitsiz, sömürüye, egemenliğe, hiyerarşiye dayanan ilişkilere son vermek, bu ilişkilere dayanan bugünkü uluslar düzeninin yerine eşit, özgür, ileri ulusların geri uluslara karşılıksız iktisadi ve kültürel yardımına dayanan bir uluslar düzenini geçirmekse, bu da sosyalizmden, sosyalist devrimden başka bir şey olamaz. O halde, sosyalist programdan ayrı, ondan önce gerçekleştirilmesi düşünülen bir “bağımsızlık” programına ne gerek var? Bu bir şaşkınlık, dahası bir ütopya değil midir?

Eğer kapitalist sistemin dışına çıkmayı ifade ediyorsa -ki kastedilen budur-, anti-emperyalist, anti-tekel devrim, anti-kapitalist/sosyalist devrimden başka ne olabilir? O halde bunu sosyalist devrimden ayrı bir aşama, “demokratik devrim” olarak sunmak niye? Bugünkü dünyada her sosyalist devrim, aynı zamanda halis bir anti-emperyalist devrimden başka ne olabilir?

Gerek emperyalist ülkelerin işçi sınıfı, gerekse diğer kapitalist ülkelerin işçi sınıfı için anti-emperyalizm, anti-kapitalizmdir; uluslararası sermaye cephesinin zayıf halkalarını sosyalist devrimlerle parçalamak, bu devrimleri yaymak, “kendi” ulusal burjuvazilerini ve giderek dünya burjuvazisini devirip dünya sosyalizmini gerçekleştirmektedir. Sorun böyle konulmadığında enternasyonalizm, dünya devrimi perspektifi yitirilir, “ulusal sosyalizm”e kapı aralanır. Bu nedenle kapanmış bir dönemin şiarı olan “bağımsızlık”a sosyalizmi unutturmaya yolaçan vurgu artık terkedilmelidir. “Bağımsızlık”ın bu derece ülküleştirmesi ulusalcılığa kapı aralar. Burjuvazi muazzam bir tarihsel ilerleme olan halkların her alanda karşılıklı bağımlılığı gerçeğini, eşitsiz, sömürüye ve egemenliğe, onursuz, ikiyüzlü ilişkilere dayanan bugünkü uluslar düzenini, uluslararası sermayeyle birlikte işçi sınıfını ücretli kölelik koşullarında tutan bugünkü sistemi meşru, kabul edilebilir göstermek için kullanıyor diye, marksistler onun karşısına “ulusalcı” bakış açısıyla çıkamazlar. Tersine, bugünkü karşılıklı bağımlılığı, eşitsizlikten, sömürüden, egemenlik ilişkilerinden

arındırarak olan dünya sosyalizmi alternatifleriyle çıkabilirler; ki bu, ileri ulusların geri uluslara karşılıksız ekonomik ve kültürel yardımıyla fiili eşitliği sağlamayı, özgür rızaya dayanan en sıkı işbirliğiyle onları daha da kaynaştıracak ve giderek tek bir toplulukta, insanlık potasında eritmeyi amaçlayan alternatiflerdir.

Emperyalizmin/uluslararası tekelci sermayenin “ulusal” bakış açısıyla eleştirisi terkedilmelidir. Sermayenin ulusal kimliği bir marksist, sınıf bilinçli bir işçi için önemli değildir; onlar, örneğin, ABD veya Alman sermayesine karşı “yabancı” oldukları için değil, sermaye oldukları için savaşırlar. Kendisinin ABD veya Türk sermayesi tarafından sömürülüyor olmasının bir Türk işçisi için önemi yoktur. Ayrıca ABD sermayesi, örneğin neden Türkiye’de, Meksika’da ya da Filipinler’de diyemezsiniz. Sermaye uluslararası bir olgudur, fazlaysa dışa taşar ya da karı nerede daha çok gerçekleştirebiliyorsa oraya gider. Bu, sermayenin doğasıdır.

’60’ların ve ’70’lerin anti-emperyalist hareketinin teorisyenleri, milliyetçi bir bakış açısına sahiptiler; küçük-burjuvazinin ve orta katmanların Kemalizmden miras geleneksel milliyetçi duygularına seslendiler. YÖN orada kalsın, MDD’nin baş teorisyeni M.Belli ateşli bir milliyetçiydi. O dönemki yazılarına bakılabilir; tepeden tırnağa milliyetçi bakış açısı hakimdir. Örneğin, “Millet Gerçeği” başlıklı yazısında çok açık ve kaba bir şekilde, “*Millet gerçeği, çağımızın en büyük gerçeğidir*” diyor, gerçek “*Türk milliyetçisi*”nin vasıflarını anlatıyordu. Ona göre, sosyalist ve kapitalist ülkelerde yığınları harekete geçiren en güçlü etken “ulusçuluk”tu.* Onu yaptı. Bugünkü bütün demokratik devrim (bağımsızlık, demokrasi) programları bu teorik geleneğin mirasçılarıdır.

O dönemin devrimcilerinin Marksizm-Leninizm adına reformist TİP’in şahsında “Sosyalist Türkiye” alternatifinin karşısına “Bağımsız Türkiye” alternatifini çıkarmaları bir trajedydi. “Sosyalist Türkiye” ve “Sosyalist Dünya”, marksistlerin bayrağıdır; bu bayrağın altına geçilmelidir.

“Milli burjuvazi”, yani orta burjuvazi, “Kemalist zinde kuvvetler” (“asker, sivil, aydın zümre”) çoktan tekellerle kaynaştı. Anti-emperya-

* Mihri Belli, *Yazılar* (1965-1970), Sol Yayınları, s.283-284

lizm bayrağını taşımaları için hiçbir neden kalmadı. O dönemki milliyetçi-yurtsever içerikli anti-emperyalist dalganın geri çekilmesinin bir nedeni budur. Öte yandan, devrimci hareket Kemalizmin etkisinden kurtuldu, yavaş bir hızla da olsa, sınıfsal bakış açısı gelişti. Sermaye iktidarı -işte emperyalizmin egemenliğinin temsilcisi; ona vuran emperyalizme vurur. “Dış” ve “iç” düşman onda cisimleşmiştir.

Mart 1989

ULUSAL SORUNUN EVRİMİ ÜZERİNE NOTLAR

F.Kemal

“...Tarihsel geçmişte ortaya çıkan değişiklikleri görmezlikten gelmek ve Marksizmin verdiği eski çözümleri savunmayı sürdürmek, öğretinin özüne değil, sözüne bağlı kalmak demektir; yeni siyasal durumları tahlil için marksist araştırma yöntemlerini kullanmaksızın eski yargıları yinelemek demektir...”, diyor Lenin. (*Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları*, s.16)

Bu marksist yöntem, bütün temel sorunları olduğu kadar, günümüz dünyasında, dünden bugüne yaşanan genel evrimi ve ulusal sorunun uğradığı evrimi kavramada temel yöntem olmayı koruyor.

Yaşanan kapitalist gelişme, dünyada sınıf mücadelelerinin katettiği tarihsel yol ve ulusal hareketin uğradığı evrim, ulusal sorunun artık eskisi gibi ortaya konulamayacağını gösteriyor. Tarihsel evrimin biriktirdiği ve yarattığı yeni ekonomik, sosyal, siyasal ve hepsinin toplamı olarak tarihsel olgular bu “eskisi gibi” ortaya koyamamanın nedenidir.

Bunun için;

1- "..., dünyanın başka her yerinde, değişik ölçülerde de olsa, bağımsız ulusal devletler ya da birbirleriyle yakın ilişkisi bulunan ulusal bileşimlere varmış devletler yaratan burjuva demokratik reformu, tüm Doğu Avrupa'da. (Avusturya ve Balkanlar) ve Asya'da - yani Rusya'yla sınırdış olan ülkelerde -henüz tamamlanmamış ya da yeni başlamış olduğu" nu, söyler Lenin. (Age., s.95, siyahlar bizim)

Lenin tarafından 1913 Haziranında kaleme alınan "Ulusal Sorun Üzerine Tezler"de dile getirilen bu görüş, -Lenin ve Stalin daha başka makalelerinde ve farklı tarihlerde bu tezi yinelemişlerdir-, günümüz dünyasında geçerli değildir.

Uluslaşma ve ulusal devletler kurma süreci kapitalizmin yükselişi ile Batı Avrupa'da başladı ve sömürge, yarı-sömürge ülkelerde 20.yüzyılın başlarında başlayarak hızlandı; en nihayet 1950'ler sonrasında tamamlandı. Bu anlamda, tarihsel evrimin doğal sonucu olarak, ulusal devletler kurma süreci esas itibariyle tamamlanmıştır. Ve genel bir çizgi, evrimin belirleyici unsuru olma durumunda değildir. Bunu yaratan temel öğe; kapitalist gelişme ile ulusal hareketlerin -ikisinin bağı anlamında- ana hedefine, ulusal devletler hedefine varmış ve bunun -istisnalar hariç- tamamlanmış olmasıdır.

O günkü tarihsel koşullarda doğru olan yukardaki tez, bugün, geçerli değildir.

2- Lenin, "Maksim Gorki'ye Mektup"ta iki tür kapitalizmden söz eder. "Kara-100'ler - Oktobristler kapitalizmi" ve narodnik kapitalizmi ("gerçekçi, demokratik", "canlılık" dolu) ve "proletaryaya uygun düşen de" narodnik kapitalizmdir, der. Devamla, "uluslararası proletarya, kapitalizmi iki yönde zorluyor: birincisi oktobrist kapitalizmi demokratik kapitalizme çevirerek, ikincisi de oktobrist kapitalizmi kendisinden uzaklaştırdığı için, o kapitalizmi vahşilere aktararak" sonuç olarak; "Asya'daki devrimler, oktobrist kapitalizmi söküp atma ve onun yerine demokratik kapitalizmi koyma savaşımına eşittir..." , der. (Age., s.59-60, siyahlar Lenin'in)

3 Ocak 1911'de Maksim Gorki'ye yollanan Mektup'ta yapılan bu tahlil bazı özgünlükler taşımaktadır. Bu, her şeyden önce, leninist emperyalizm teorisinin geliştirilmemiş olmasından, ve devamla, Ekim Devrimi öncesi ortamdan geliyor.

Ekim Devriminin burjuvazide yarattığı korku ve geri ülkelerde kayda değer bir işçi hareketinin siyasal sahneye çıkması, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde devrimin kapsamında kayda değer değişime yolaçmıştır. Ulusal hareketler -proletarya önderliğinde olanlar- doğrudan sosyalizme varmanın bir basamağı oldular. Onlar, burjuva devrim aşamasında çakılıp kalmayı hedeflemiyorlardı. Proletarya önderliğinde olmayan devrimci burjuva kurtuluş hareketleri ise, çağın genel niteliğinden dolayı, nesnel olarak, artık dünya proleter devrimler sürecinin bir parçası ve yedekleri haline gelmişlerdi.

1950'ler sonrası ulusal devletler kurma sürecinin tamamlanması ise bunu pekiştirmiştir. Öyleyse, bugün, "*bize uygun düşenin, proletaryaya uygun düşenin narodnik kapitalizm*" olduğu ve "*Rus devrimiyile Asya'daki devrimler, oktobrist kapitalizmi söküp atma ve onun yerine demokratik kapitalizmi koyma savaşımına eşittir*" denilemez; bu tahlil, bugünkü nesnel duruma ve gelişmenin yarattığı evrime uygun düşmüyor.

Şimdiki tarihsel ve ekonomik-siyasal durumda, kendisine sınıf hareketi diyen, komünist parti önderliğinde olan hiçbir hareket, demokratik kapitalizmi yaratma adına yola çıkamaz, bunu savunup teorileştiremez. Küçük-burjuva ve orta-burjuva hareketler için durum farklıdır. Bu onların sınıf doğası gereğidir ki, onlar bile geçici ve tutarsızdır, sistemin dışına çıkamazlar.

3- "*... Eskiden, Sömürge Doğu, tek bir bütün oluşturan bir şey olarak düşünülüyordu. Şimdi, bu düşünce artık gerçekliğe uymuyor. Şimdi en azından üç sömürge ve bağımlı ülke kategorisi var. Birincisi, hemen hemen kendi proletaryası hiç bulunmayan, ve sinai bakımdan hiç gelişmemiş Fas gibi ülkeler. İkincisi, sinai bakımdan az gelişmiş ve nispeten az sayıda bir proletaryası bulunan, Çin ve Mısır gibi ülkeler. Üçüncüsü de, kapitalist bakımdan az çok gelişmiş ve az çok kalabalık bir proletaryası bulunan Hindistan gibi ülkeler*" olarak sömürge ve bağımlı ülkeleri üç kategoride inceler Stalin. (*Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu*, s.263, siyahlar bize ait)

Ülkeleri kategorilendirilmede, kapitalizmin gelişme düzeyi ve proletaryanın sınıf olarak varlığının düzeyi esas alınmıştır. 18 Mayıs 1925'de yazılan bu makale, sömürge ve bağımlı ülkelerin o günkü ekonomik-toplumsal düzeyi ve sınıf ilişkilerinin vardıği tarih-

sel aşamanın tam ve doğru bir tahlilini ifade ediyor.

Ne var ki, o günden bugüne çok şey değişmiştir, o günlerle bugünler birbirinden çok çok farklıdır. Kapitalist gelişme, ulusal hareketler ve proletaryanın sınıf olarak nitelik ve nicelik gelişimi, o günlerle kıyas kabul etmez ölçü ve derecede gelişmiştir. Özellikle 1950'ler sonrası, bütün "yarı-sömürge" ülkelerde kapitalizm muazzam ölçüde bir gelişme sağlamıştır. Ve bu kapitalist gelişme beraberinde güçlü bir işçi sınıfı da yaratmıştır. Böyle olunca, bugünkü dünyada, geri ülkeleri 1925'lerdeki gibi üçe bölmek ve o gelişme düzeyinden hareket etmek **doğru olmaz**. Günümüz dünyasında sanmıyorum ki, Amazon kıyıları veya Ekvator ormanları dışında, Fas tipi ülkeler bulunabilsin. Hatta, o günün Çin ve Mısır gibi ülkeleri bile **bugün** oldukça istisna ve **kural dışıdır**. Bugün öylesi ülkeler oldukça az ve nadirdir. Eğer bir ayırım yapılacaksa, bu, bugün en alt düzeyde olan ülkeleri, daha çok, çünkü "Hindistan gibi ülkeler" olarak görmek şeklinde olabilir. Ve onlar da evrimin genel düzeyini ifade etmiyor, istisnadır. Genel çizginin dışındadırlar. Daha çok, Kürdistan gibi istisna ve "mumla bulunacak" sömürge ülkelerdir.

Kapitalist gelişmenin tarihsel evriminin geldiği bugünkü nokta, Stalin'in, 1925 yılında yaptığı kategorilendirmenin bugüne uymadığını ve geçerli olmadığını gösteriyor.

Bizim öğreneceğimiz ve temel alacağımız nokta; Stalin'in perspektifi, hareket noktası ve dayandığı zemindir. Stalin, kapitalizmin gelişme düzeyi ve proletaryanın oluşum ve sınıf hareketi olarak düzeyini esas almıştır. Bu bakış açısı bugün de geçerliliğini koruyor. Marksist tutum, bu bakış açısıyla, bugünün ülkelerini bugünkü somut koşulları, gelişme düzeyleri içinde ele alıp incelemeyi gerektirir.

4-Keza mevcut durumda, "*ulusal burjuvazi*"nin "*devrimci ve uzlaştırıcı partilere bölünmemiş olduğu*" hiç bir ülke yoktur. Devamla; "*ulusal burjuvazinin devrimci ve uzlaştırıcı partilere bölünmüş bulunduğu, ama burjuvazinin uzlaştırıcı bölümünün artık emperyalizm ile kaynaşmadığı*" herhangi bir ülke veya ülkeler topluluğunda bulunamaz. Yine "*burjuvazinin devrimci kanadının bulunduğu Hindistan*" tipi ülkeler de tarihe karışmıştır. Kapitalist gelişmenin tarihi bu sınıfı, bu anlamda yutmuştur.

Ne var ki, örneğin Kürdistan gibi, ulusal burjuvazinin zaman

zaman ulusal hareketlerin başına geçtiği, hareketi reformcu bir mecraya çekmeye çalışınakla birlikte, tümünden karşı-devrimcileşmediği, bu anlamda geçici ittifaklar yapılabileceği ülkeler de mevcuttur.

Türkiye’de ise, “ulusal burjuvazi” tümünden karşı-devrimci bir sınıf haline gelmiş ve hakim sınıflarla devrime karşı tek bir blok kurmuştur. İlerici hiçbir yönü yoktur. 1920’lerin Türkiye’si veya ‘30’ların Çin’i, bizde aranamaz.

Bu durumda, Stalin’in 1920’lerde yaptığı ulusal burjuvazi tahlilleri günümüzde geçerliliğini yitirmiştir. Sözkonusu gelişmeyi Stalin de tahlil etmiştir.

5- Tarihsel evrimin bugünkü noktasında, ulusal devletlerin kurulma süreci tamamlanmış, ulusal hareketler çağımızın **tipik** eylemleri olmaktan çıkmıştır. Geçmişte burjuva ulusal hareketlere önderlik eden ulusal burjuvazi ya yoktur, veya olduğu yerde, çok cılız, reformcu ve karşı-devrimcidir.

Ne var ki, emperyalizm ulusal baskı ve sömürgeci, yağma siyasetinin yeni temeller üzerinde yürütülmesi demektir; eşitsiz gelişme demektir. Dahası var. Halen ulusal hareketler mümkündür -küçük-burjuvazi önderliğinde. Veya, Asya-Afrika-Latin Amerika ülkelerinin hemen tümü ulusal görevlerle, anti-emperyalist eylemlerle karşı karşıyadırlar. Fakat artık, yeni-sömürge ülkelerdeki anti-emperyalist eylemlerin hedefi “ulusal devletler” kurma değildir -bu tür devletler kurulmuştur-. Proletarya ya doğrudan proleter devrimle sosyalizme geçecek, ya da, anti-emperyalist demokratik devrimle **kesintisiz olarak** sosyalizme geçecektir. Bu bütünüyle ilgili ülkenin somut tarihsel durumunun somut tahliliyle saptanabilir.

Devrimin esas hedefi sermaye ve **bu anlamda** emperyalizmdir. Ulusal görevlerin **kapsamı, içeriği ve derinliği** alabildiğine değişmiştir. Kaldığı kadarı ile ulusal görevleri en radikal burjuva sınıf bile köklü çözüme kavuşturma gücünde değildir. İleriyi temsil eden proletarya, ulusal görevleri çözmeyi burjuvaziye karşı bir iç savaşa dönüştürmeye çalışacaktır.

Proletaryanın burjuvaziden sınıf olarak ayrışması süreci tamamlanmıştır. Görev **bilinçli** bir sınıf hareketi yaratmaktır. Soruna ulusal açıdan değil, sınıf açısından bakılmalıdır. Ulusların “ortaçağdan burjuva demokrasisine, burjuva demokrasisinden proleter demokrasi-

sine yürüyüşü” zincirinin ilk halkası tarihe karışmıştır. (Lenin, *Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları*, s.352) Burjuva demokrasisini yaşamak gerekmiyor. Budünün sorunu ydu. Uluslar, proleter demokrasiyi yaşama aşamasına erişmişlerdir. Proletaryanın ulustan farklılaşması, her ülkede aynı yolu izlemese de, daha yavaş ve hızlı ve kanlı gelişse de, esas olarak tamamlanmıştır. Proletarya ulusla yanyana yaşamak zorunda değildir. Çünkü yekpare, ayrışmamış, bütün bir ulus yoktur -genel çizgi anlamında-. Ulus, karşılıklı iki düşman kampa, proletarya ve burjuvazi kampına bölünmüştür.

İşler farklı yollarda gelişmiştir. Politika ve stratejide bunlar dikkate alınmadan marksist olunamaz. Lenin'in “başka ülkelerdeki gelişme aşamalarını önceden görme” öngörüsü tamamlanmış ve doğrulanmıştır.

Ne var ki, emperyalist sistemin doğası gereği ulusal sorun farklı bir içerik ve biçimde bugün de gündemdedir. Yarın şu veya bu gelişme sonucu daha başka bir biçimde gündeme gelmesi mümkün ve olasıdır. Emperyalizm varoldukça ulusal sorun ve görevler de gündemde olacaktır.

Mart 1989

LEGAL PARTİ VE LEGALİZM

A.Azad

“Legal parti” uzun bir süredir solun bir bölümünün gündemini oluşturuyor. Bunlardan “illegal” olanı tamamen reddedip legaliteyi biricik veri olarak alanlar daha önce partilerini kurdular (SP) veya kurma girişiminde bulundular (TBKP)*. Farklı olmakla birlikte, uzun bir süre çelişkili görüşler ileri sürdükten sonra, *Toplumsal Kurtuluş* dergisinin bazı yazarları da, marksist bir partinin “açık” olarak kurulabileceğinde karar kıldılar. Marksist bir işçi partisinin mevcut yasal çerçeveye sığmayacağını ilke olarak kabul eden diğer bir kesim ise, ayrıca bir legal partinin gerekliliği konusunda hemfikir olmakla birlikte, böyle bir partinin niteliği, işlevi, programı, örgütlenme ilkeleri üzerine tartışmayı sürdürüyorlar (*Emek Dünyası, Gelenek*).

* TKP-TİP birliğinden oluşan TBKP’ye TSİP de katılacağını açıkladı. 16 Haziran 1988 tarihli TKP-TİP-TSİP ortak açıklamasında “birleşme sürecinin geri döndürülemez bir noktada olduğu” belirtiliyor.

Yasal marksist partiden sözediliyor. Marksist parti sosyal devrim partisidir; burjuvazinin iktidarını devirip işçi sınıfının iktidarını kurmayı, bu iktidar aracılığıyla kapitalizmi ortadan kaldırıp komünizmi kurmayı ve bir dünya sistemi haline getirmeyi amaçlar. Eğer Marksizm, devrimci özü boşaltılarak sahte bir yaftaya dönüştürülmemişse, devrim reform, iktidar hükümet değişikliği, devrimci politika seçim ve oy yarışı derekesine düşürülmemişse, böyle bir partiyi Türkiye’de mevcut yasal çerçeveye sığdırmak olanaksızdır. Nitekim partilerini mevcut yasal çerçeveye göre kuranlar, ya da bu çerçeveye sığdırmaya çalışanlar Marksizmin lafızlarını dahi terketmiş, Anayasa Mahkemesi’nden vize almak için teorinin bütün ilkelerini onursuzca inkar etmek, çiğnemek zorunda kalmışlardır.

Böyle bir konuma düşmeksizin marksist partiyi (programı, taktiği, örgütü ve eylemiyle) bu çerçeveye sığdırabileceklerini hala iddia edenler ise, ya başlangıcı son olacak bir oyuna girmek isteyen budalalardır, ya da kendini ve başkalarını bile bile aldatan sorumsuzlardır.

Bu tez, bugüne kadarki tarihinin, legal çerçevenin, fiili durumlar dahil, azçok genişlediği dönemlerde dahi eğreti, güvenilmez olduğunu tanıtladığı Türkiye’de, üstelik “Eylülist rejim”in hüküm sürdüğü Türkiye’de ortaya atılıyor!

Kaldı ki, sosyalist devrimi hedefleyen bir parti, çerçevesinin en geniş olduğu ülkelerde dahi burjuva toplumun legalitesine özünde, ilke olarak sığmaz. Onun programı, politikası, eyleminin içeriği bu yasallığın, yani burjuva mülkiyet, devlet ve hukuk sisteminin reddidir. Ve burjuva toplumun legalitesinin çerçevesi kapitalist mülkiyet ve üretim sisteminin çıkarına, korunmasına ve sürdürülmesine göre şekillenir; tarih defalarca tanıtlamıştır ki, sistemin çıkarları gerektirdiğinde, sistem tehlikeye girdiğinde veya sosyal devrim tarafından tehdit edildiğinde, yasal olarak kurulmuş marksist partilerin yasallığı da son bulmaya başlamıştır. Bu nedenle yasal çerçevenin marksist partilerin açık olarak kurulmasına olanak verdiği ülkelerde dahi, bu partiler kendilerini yasallığın güvencesine teslim edemezler. Siyasal faaliyetlerinde ve örgütlenmelerinde bu noktayı hep gözetmek zorundadırlar. Ve ayrıca yasaları gözetmek kaygısıyla programlarını ve ilkelerini budamamak, sloganlarının düzeyini düşürmemek zorundadırlar. Aksi takdirde legalite tarafından yavaş yavaş ehlileşti-

rilmek ve keskin dönemeçlerde teslim olmak (II.Enternasyonal partileri) ya da kolay bir yıkım ve yenilgi kaçınılmaz hale gelir.

Eğer sözkonusu olan bir "halk partisi"/emekçi partisi" ya da "sol demokrat" bir partiye, birincisi, bu marksistlerin işi değildir. İkincisi, böyle bir şey sadece işçilerin bilincini bozar, kafasını karıştırır; komünist partisi fikrini zayıflatıp komünistlerin "demokratlaşma" smm yolunu açar. Kaldı ki, önündeki devrimci adımın sosyalist devrim olduğu Türkiye'de, böyle bir devrimin programı (ve bu programın gerektirdiği politika, örgüt, eylem) bir yana, tutarlı, budanmamış devrimci-demokrat bir programın dahi yürürlükteki yasal çerçeveye sığdırılmayacağını aklı başında hiçbir marksist reddedemez.

Öte yandan, devrimci faaliyet sadece burjuva legalitesinin olanak verdiği zamanlarla sınırlanmayacaksa, ya da hapishanelerde noktalanmayacaksa, komünistlere ve rejim muhaliflerine karşı sık sık "balyoz hareketi"na girişildiği, dahası, burjuva partilerin faaliyetlerinin dahi kısıtlandığı, hatta tamamen yasaklanabildiği bir ülkede hareketin sü-rekliliğinin teminatı ne olacaktır?

Türkiye kapitalizmin zayıf halkaları arasında yer alıyor; adeta kronik bir ekonomik ve siyasi istikrarsızlığın pençesindedir; altüst oluşa, devrime (ve de karşı-devrime) gebe bir ülkedir. Bu durumu da gözönüne alarak daha bugünden gerçek bir ihtilal partisi örgütleme işine girişilecek midir? Sorun budur.

İşte bu nedenlerle bizde marksist bir parti ve onun örgütsel temeli ancak illegal olabilir.

Sorunun özü budur, illegaliteyi fetişleştirme ya da faaliyetin legal, yarı-legal biçimlerini red veya küçümseme değildir. İlegaliteyi reddeden sol, ihtilalden, Marksizmden vazgeçmiş olduğunu, burjuva yasallığına, yani burjuva topluma eklemelenmek istediğini resmen belgelemiş oldu. TBKP ve SP çizgi ve programları bunun çarpıcı kanıtlarıdır. Çizgi ve programlar meşruiyet sınırlarına çekiliyor; meşruiyet sınırları çizgi ve programları şekillendiriyor.

Görüş dergisinin son sayısında TKP-TİP-TSİP cenahından bir "marksist" bunu içtenlikle, ve bu yüzden de çarpıcı bir şekilde ifade etti. Çağatay Anadol, yasal sol partinin ideolojisini tartışırken, türdeş marksistler olmadığından, "...yasal partinin sol hareket içinde kapsayıcı bir yaygınlığı olsun isteniyorsa, partinin ideolojisi 'incel-

tilmiş' -isterseniz 'özüleştirilmiş'- bir Marksizm olamaz, olmamalıdır" diyor ve okuyucunun doğal olarak yönelteceği "Marksizmin 'kalını' olur mu?" sorusunu tartışmanın yasal parti girişiminin realizasyonunda bir fayda getirmeyeceğini ekledikten sonra, asıl maksadını şöyle açıklıyor:

"Kaldı ki 'inceltmiş' bir Marksist ideolojiyle yola çıkmak, belki bir tür meydan okumaktır, ama böylesinin güncel amacı -yasal siyaset sahnesinin imkanlarından yararlanmaya- ne kadar hizmet edeceği de hayli kuşkuludur. Meselenin bu yanıyla da yasal parti başlangıçta olabileceği -sınırları zorlayabileceği- ölçüde Marksist olmak zorundadır." (Eylül 1988, Sayı:22)

"Marksist" ve "Marksist Parti" dediğiniz böyle olur işte; yasalar çerçevesinde, burjuvazinin çizdiği sınırlar, onun kabul edebileceği ölçüde Marksizm! Ama şüphesiz bu sınırların adım adım genişletilmesi daha baştan hedeflenecektir!..

Revizyonistler tamamen çürümüştür; artık düşünce merkezlerinin iplerini tamamen polis devletinin eline teslim etmeye hazırlanıyorlar; kişisel ve siyasal özgürlüklerini yitirmişlerdir. Yasallaşmak tutkusuyla da artık beyinlerde "inceliğin" son kırıntılarını da temizleyip "kafaları kalınlaştırmak" zorunlu hale gelmiştir.

Bizim koşullarımızda, illegalite, özgürlüktür!

TBKP ve SP girişimleri

Bazıları TBKP'nin Marksizm-Leninizmin bütün temel ilkelerini reddedişini legalleşme çabasına bağladılar. Şüphesiz bu da bir faktördü, ancak temel neden değildi. Özellikle de, TKP'nin "yenilenme"sinde (TİP sadece ona iltihak etmiştir) dış/uluslararası faktörün rolünü gizleme kaygısı taşıyanlar kendilerini böyle bir değerlendirmeye sınırladılar.

TKP, zaten ötedenberi "demokrasici" reformist bir partiydi. Politik eyleminin ekseni TKP'li bir burjuva demokrasiydi. Bunu da sosyal-demokrasinin yedeğinde, onun aracılığıyla elde etmeyi hedefledi. Ancak SBKP çizgisindeki diğer modern revizyonist partiler gibi, o da, "Marksçı Leninci teori"nin ilkelerini lafızda koruyor görünüyordu. Gorbacov liderliğindeki SBKP, "katışema ve formüller", "alışılmış

ama şimdiden eskimiş fikirler” olarak niteleyip bunları birer birer kenara itmeye başlayınca, TKP de çizgisini buna göre yeniden şekillendirdi. “Yeni düşünce tarzı” ile ortaya öyle bir çizgi çıkıyordu ki, bu çizgiyle yasallaşmamanın önünde mantıken ciddi bir engel kalmamıştı. Zaten illegal olmayı öteden beri bir yük olarak gördüğünden, bu kaygıyla da ruhunu tümüyle burjuvaziye teslim etti. Yani yasallaşmak esasen bir sonuçtu. Önce fikirler yasallaştı, yasallaşma kaygısı fikirleri büsbütün yasallaştırdı; sonra sıra örgütün yasallaştırılmasına geldi.

Çizgi, Marksizm-Leninizmin “dogma”larından arındırıldı; devlet, devrim, savaş, barış, sınıf mücadelesi hakkındaki teori, “eskidiği, günümüze uymadığı” gerekçesiyle atıldı.

Artık “*dar sınıf bakış açısı*”, “*sınıfa karşı sınıf*” çizgisi terk ediliyor, yerine “*huzur, istikrar, barış özlemine koşut*” “*Barış ve Demokratik Yenilenme Programı*” yla burjuvaziye “*diyalog ve işbirliği*” politikası geçiriliyordu.

Barış ve Demokratik Yenilenme Programı, “*parlamentonun politik sistemin en üst organı olduğu*” Batı tipi burjuva demokrasisini amaç ediniyor.

“*Barış ve Demokratik Yenilenme Programı, yeni bir ekonomik politikayla kalkınma yoluna girmek programıdır.*” “*Ulusal ekonomiye katkısı olan küçük ya da büyük sanayici ve işadamları*” yla birlikte, “*ulusal ekonominin temellerini güçlendirmek, sanayileşmek, modernleşmek ve üretimi artırmak yoluyla emekçilere ulusal gelirden daha büyük bir pay sağlamak ve halkın ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaçlarını karşılama düzeyini adım adım yükseltmek*” -programın ekonomik politikasının özetidir.

Programın öngördüğü demokratik sistemin NATO’lu, AET’li, ABD’li olmasına itirazı yoktur. Ancak, “*Türkiye NATO içinde kendi meşru güvenlik çıkarlarına ve dünya barışının çıkarlarına uygun bir politika izlemeli*” dir; “*ABD emperyalizminin saldırgan politikasına araç olmamalı*” dır. Türkiye AET ile ilişkileri geliştirmeli, ama dünya ekonomisine katılımı uluslararası işbölümünden yararlanma olanaklarını, tek bir uluslararası ekonomik bütünleşme kuruluşu ile sınırlamamalı, bunu Atlantik’ten Urallar’a kadar uzatmalıdır. AET’ye tam üyelik ise, ancak kalkınma yolunda sonuç alıcı adımlar atıldıktan

sonra gündeme getirilmelidir.

NATO' lu ve AET' li bu "demokrasi" ve "ekonomik kalkınma" programının burjuvazi için kabul edilemez bir yanı yoktur; sosyal-demokratlar zaten böyle bir programa sahiptirler; herhangi bir başka burjuva partinin programı da olabilir. Zaten TBKP, haklı olarak, bu programın toplumsal güçlerini işçilerden "*büyük sanayici ve işadamlarına*", politik güçlerini, komünistlerden "*anti-emperyalist çıkışlar yapan dinsel akıma*", "*DP-AP devamı olan politik çizgi*" nin temsilcisi "*burjuva demokratik*" a kadar uzatıyor. (*Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin Program Tasarısı*, Düsseldorf, s.28-33. Daha önce aktarılan tırmak içindeki bütün cümle ve ifadelerde aynı yerden alınmıştır.) Programın bütün sınıfların çıkarlarına uygun olduğunu açıklıyor; ve bu kesimlerin tümünden oluşan "*Barış ve demokrasi güçlerinin ortak hükümeti*" ni hedefliyor.

"*Barış ve demokrasi güçlerinin ortak hükümeti işçilerin, köylülerin, esnaf ve zanaatkarların, aydınların, memur ve subayların, gençlerin ve kadınların, Türk ve Kürt bütün halkın, ulusal ekonomiye katkısı olan küçük ya da büyük sanayici ve işadamlarının desteğini alacak, onların çıkarlarını koruyacak bir hükümettir. ... Barış ve Demokratik Yenilenme Programı bütün bu kesimlerin çıkarlarına uygun bir programdır.*" (agy. s.52)

Bütün ulusun, çıkarları karşıt uzlaşmaz sınıfların "kollektif bilinci" TBKP, "*Sol blok ile burjuva demokratik akımın ve anti-emperyalist yönelimli dinsel akımın etkisindeki güçler ve demokrasiden yana ordu mensupları arasında demokratik işbirliği*" sağlanması ve bunların ortak hükümetinin kurulması için "*...her türlü özveriyi göze alarak çalışacak... koşulları uygun görürse, kendisi de barış ve demokrasi güçlerinin ortak hükümetine katılacaktır*". (agy., s.54)

TBKP katılsa da, katılmasa da, bu program, "barış ve demokrasi güçlerinin ortak hükümeti" tarafından uygulandıktan sonra, "*Barış ve Demokratik Yenilenme stratejik aşaması tamamlanmış olacak ve Türkiye Birleşik Komünist Partisi bu durumda stratejik amaç ve görevlerini yeniden belirleyecektir.*"

Daha bitmedi. Hakkını teslim etmek gerekir; TBKP'ye göre, "*Türkiye'nin sosyalizme ihtiyacı vardır.*"

Örneğin DYP gibi "*DP-AP devamı olan politik çizgideki burjuva*

demokrat akım”, RP gibi *“anti-emperyalist yönelimli dinsel akım*” ın, hatta, neden olmasın, belki de ANAP’ ın yardımıyla varılacak *“demokratikleşme sürecinin ilerlemesi”* yle, *“Demokrasiye anti-emperyalist, anti-tekel bir içerik kazandırma”* aşaması başlayacaktır... Bu süreç politik güçler oranını değiştirecek ve işçi sınıfı ağırlıklı bir hükümetin kurulmasının yolunu açacaktır... Bu hükümet de emperyalizmin ve tekellerin gücünü sınırlandıracak, işçilerin ve emekçilerin konumlarını güçlendirecek ve nihayet onların çoğunluğunun istemesiyle *“barışçıl yol”* la sosyalizme geçilebilecektir...

Hem üstelik, *“Türkiye Birleşik Komünist Partisi, Türkiye’de tarihsel kökleri olan tüm ulusal akımların -yani daha önce sözü edilen “burjuva demokrat akım”, “anti-emperyalist yönelimli dinsel akım”, “Kemalist akım”, “sosyal demokrat akım” demek istiyor- hümanizm, demokratizm ve yurtseverlik temelinde yeni bir niteliğe kavuşarak, sol akımla birlikte sosyalizmin kuruluşuna katılabilmesi, sosyalizmin politik sisteminde yer alabilmesi için çalışacaktır.”* (agy., s.60)

Sözkonusu akımların anlayışlı, uygar tutumuyla, hatta bizzat kuruluşuna katılmalarıyla, kurulacak bu sosyalizmde, *“Tüm anayasal partilerin sosyalizmi benimsemeseler de demokratik kurallara saygılı olmak koşuluyla bütün haklarını kullanabildikleri politik bir sistem çerçevesinde, sosyalizmi amaçlayan değişik parti ve örgütler arasında işbirliği ve bağlaşıklığı içinde işçi sınıfının toplumdaki öncü rolü gerçekleştirecektir.”* (agy., s.59-60)

Ve böylece, *“Türkiye’de tarihsel kökleri olan tüm ulusal akımlar”,* komünist akımla birlikte kardeş kardeş, barış içerisinde komünizme doğru yol alacaklardır...

İşçi sınıfına komünist partisi programı diye sunulan, en olmadık saçmalıklar türeten bir kurgu yazarının bile hayal edemeyeceği bu senaryonun, bu ütopyalar yığınının burjuvazi bakımından kabul edilemez, zararlı nesi vardır? Bu program işçi sınıfını burjuvazi lehine silahsızlandırmaktan, onun eklentisi yapmaktan başka ne işlev görebilir? Bu parti neden yasallaşmasın?

Sol basında TBKP’ye pek yerinde olarak TöBe-KP denildi. Gerçekten de, en kısa tanımı bu.

*

Diğer bir yasalıcı tövbecarlar topluluğu ise Sosyalist Parti’dir.

Bu topluluğun ideologu D.Perinçek, TBKP programı ve H.Kutlu ve N.Sargın'ın dönüşü açıklanırken, programın Türkiye topraklarında hazırlanmadığından dönüşü kolaylaştırmak için, "nasıl gümrükten geçiririm" anlayışıyla yapıldığı suçlamasını yöneltmişti. Biz de şunları yazmıştık: "*Perinçek, TBKP Programı'nın 'nasıl gümrükten geçiririm' kaygısıyla yapıldığını ve bunun icazet olduğunu yazdı. Doğrudur, şüphesiz TBKP bu kaygıyı da taşıdı. Eksiktir, asıl nedeni değildir; TBKP, 'yeni yol'a uygun bir program hazırladı, ve bu programının da gümrükten geçmemesi için hiçbir neden olmadığına karar kıldı. Şimdilik takıldı, zira yönetici sınıflar henüz bunun için hazır ya da anlaşmış değil. Ancak Perinçek bir şeyi atlıyor: 'Yasalara nasıl takılmam' kaygısıyla da program yapılmaz. 'Gümrük Yasaları' içerde veya dışarda olan için farketmiyor. Bu bakımdan, SP ve TBKP programlarının yapılışının temelindeki anlayışta fark yok.*" (Ekim, sayı:4, s.32)

Nitekim, "nasıl yasalara takılmam" kaygısıyla da kaleme alınmış programını gümrükten geçirmek için SP'nin Anayasa Mahkemesi önünde sosyalizm adına bilimsel sosyalizmin bütün evrensel ilkelerini düpedüz inkar ettiğini ibretle gördük.

Genel Başkanı Ferit İlsever (ve 246 avukatın) imzasıyla Anayasa Mahkemesi'ne sunduğu ön savunmasında SP kendini öyle bir tanımlamıştır ki, MGK'nın Danışma Meclisi'nin Anayasa Komisyonu'nun anladığı türden bir sosyalizme kadar düşmüştür.

SP, kendi kimliğini kendi tanımlıyor, programını yorumluyor, bu nedenle de pek bir şey eklemeye gerek kalmıyor.

Başsavcı suçluyor: "*Sosyalist Parti ile sınıf partisi öngörülmuş, işçi devleti ve diktatörlüğü amaçlanmıştır.*"

SP cevaplıyor: "*... parti programında 'işçiler devleti' ve 'işçiler diktatörlüğü' kavramları yer almadığı gibi bu amacı içeren herhangi bir hüküm de yoktur.*" (Saçak, sayı:51, s.27-28)

Biz ise, marksist partinin programının, "proletarya diktatörlüğü" denilen geçici bir devlet aracılığıyla önce burjuvaziyi, giderek bütün sınıfları ve de sınıf egemenliğinin aracından başka bir şey olmayan devleti ortadan kaldırmayı amaçlaması gerektiğini biliyoruz.

SP, anayasa ve yasalar sınıf partisini değil, "sınıf egemenliği" amacı güden partiyi yasaklamıştır diyor; "*burjuva sınıfını ortadan*

kaldırmak veya bu sınıfı tahakküm altına almak bahis mevzuu olmaksızın ... işçilerin siyasi bir parti kurup bu yoldan haklarını ve menfaatlerini korumalarını tavsiye etmenin” 142. maddeyi ihlal eden bir tarafı olmadığına dair 1968 tarihli bir Yargıtay kararını aktarıyor. (agy., s.29)

Marksist parti ise, sahip olduğu iktisadi kudret ve bu nedenle de elinde tutabildiği devlet aracılığıyla işçileri ve emekçileri egemenlik altında tutan burjuva sınıfını ortadan kaldırmayı ve işçilerin ve emekçilerin egemenliğini kurmayı amaçlar.

SP sınıf mücadelesinin bir ihtilale, ve sınıf egemenliğine vardırılacağı iddiasını reddediyor; “sınıf mücadelesinin hukuk sahası dışına” çıkmaması, yani bir ihtilal yolunun kullanılmaması halinde 141. maddeye aykırı olmadığına dair Anayasa Mahkemesi’nin 1965 tarihli bir kararını aktarıyor. (s.29)

“Sosyalist parti programı ..., ‘bir sınıf egemenliği’ veya ‘tahakkümü’ içermemekte, yöntem olarak ‘ihtilal’ ve ‘diktatörlük’ öngörülmemektedir. (s.33)

Dünün “ihtilalci parti” kurucularının ve mahkemeler önünde “ihtilal”in, “proletarya diktatörlüğü”nün o coşkulu savunucularının, bugün bu duruma düşmeleri, “demokrasi-diktatörlük”, “sınıf egemenliği” vb. üzerine burjuva ikiyüzlülüklerini, marksist partiye yönelik “dikta”, “demokrasiyi yıkma” yalanlarını onaylar duruma düşmeleri ne hazin bir görüntü oluşturuyor!

SP, savcı, “sınıf iktidarı ile sınıf egemenliğini birbirine karıştırmıştır”, diyor. “İktidar olmak”tan hükümet değişikliğini kastettiğini açıklıyor.

“Diğer sınıflar üzerinde tahakküm kurmak hedefine yönelinmediği, hukuk devleti çok parti çoğulcu toplum ve iktidarların seçimle değişebilirliği ilkelerine aykırı bir tutum alınmadığı sürece, sınıf iktidarını amaçlamak yasalara uygundur...” (s.36)

“Türkiye’nin yüzyıllık demokrasi tarihinde ve Anayasa geleneğinde demokrasi kavramı belirli bir içerik kazanmıştır: İktidarın seçimle belirlenmesi, çok parti ve hürriyetler.

“ İşte Sosyalist Parti Programı demokrasi kavramının ülkemizde kazandığı bu içeriğe uygundur.” (s.37)

Yasallık amaç haline gelince artık burjuva toplum biricik veri

oluyor, olumlanıyor. SP savunması baştan sona her satırıyla burjuva rejimin, burjuva demokrasinin kutsanmasıdır; onun bir "sınıf tahakkümü" olmadığı, herkes için demokrasi olduğu yalanına ortak olunmasıdır; onun işçiler ve diğer halk kitleleri üzerinde "tahakküm" "diktatörlük" olduğu, hangi parti hükümet olursa olsun bu olgunun değişmeyeceği gerçeğinin gizlenmesidir. Marksizm, her demokrasinin bir diktatörlük olduğunu, sosyalist demokrasinin de aynı zamanda bir diktatörlük -burjuvazi için- olduğunu ortaya koyarak demokrasi konusunda ikiyüzlü teorilere son verip, açık seçik "proletarya diktatörlüğü"nden sözettiği için, burjuvazi tarafından "dikta" amacı gütmekle suçlanmıştır. SP savunmasında bu suçlama dolaylı olarak onaylanmıştır.

Sosyalist Parti herhangi bir sınıf egemenliğini ifade etmeyen "Demokratik Halk İktidarını" hedeflemektedir, ki bu da Anayasa'ya, yasalara, mahkeme kararlarına uygundur. (s.31-32) Sonra da şüphesiz durmaksızın sosyalizmin kuruluşuna geçilecektir.

SP, "sosyalizmi" savunuyor, ama bu bir tuhaf sosyalizmdir.

"'Sosyalizm' amacı 'yasaklar' kapsamında değildir" diyor ve mahkeme kararlarından kanıtlar sunuyor. Biri şöyle; aktarıyor, benim-siyor:

"... Yargıtay 1. Ceza Dairesinin ... gün ve ... sayılı kararında: 'cebrî bir proletarya ihtilalinden, işçi sınıfının burjuva sınıfını ortadan kaldırması gerektiğinden söz edilmemiş' olmasına dikkat çekilerek, sosyalist devrim amacının savunulmasında bilimsel sosyalizmi teorik rehber alan bir konuşmada suç görülmemiştir." (s.33)

Sonra, '82 Anayasası'nın Danışma Meclisi'ndeki görüşmelerinde, Anayasa'nın "demokratik sosyalizm"e açık olduğunun kabul edildiğini söylüyor, Anayasa Komisyonu sözcüsü Şener Akyol'u, Prof. Dr. Hamza Eroğlu'nu, Prof. Dr. Beşir Hamitoğulları'nı ve Remzi Banaz'm konuşmalarını kanıt gösteriyor.

Savcı iddia ediyor: "sosyalist teori, özel mülkiyet, ekonomik faaliyetlerin kişisel çıkar ve kar motifine göre rekabet serbestisi içinde yürütülmesine karşı olduğundan, kamu mülkiyeti sosyalizmin dayandığı temel kurumlardandır."

SP cevaplıyor: "Bu yorumların da Sosyalist Parti Programı ile bir ilgisi yoktur."

Bunu kanıt olarak, programında, “karma ekonomi”yi, “piyasa mekanizması”nı, “özel girişim” hakkını öngören maddelere atıf yaparak “özel mülkiyet” hakkının korunduğunu söylüyor.

“Eğer, ‘kamu mülkiyeti sosyalizmin dayandığı temel kurumdur’ sözü ile, SP’nin ‘özel mülkiyet’ düzenini ortadan kaldırdığı iddia ediliyorsa program karşısında bunun dayanağı yoktur” diyor.

Savcı sosyalizmi SP’ye göre doğru tanımlıyor.

Şüphesiz sosyalizmde “özel mülkiyet”, “piyasa mekanizmaları”, “özel girişim” bir hamlede kaldırılamaz; özel mülkiyet derece derece ortadan kaldırılacaktır, ama kesin olarak kaldırılacaktır ve bu sosyalizmin amacıdır; sosyalizm budur. Ama SP, kendi sosyalizminin bunu amaçlamadığını, “hele hele” daha ilerisini hiç düşünmediğini açıklıyor.

Savcı iddia ediyor: *“Bu evrede insanlar sıkı bir terbiye ile yetiştirilecek (herkesin yeteneklerine göre çalışması, gereksinmelerine göre pay alması) esasını öngören sosyalizmin ileri aşamasına ulaşılacaktır.”*

SP, bunu iddia makamının “afaki değerlendirmeleri” kapsamına sokuyor, programında ne kavram ne de fikir olarak “sosyalizmin ileri aşaması” diye bir hususun olmadığını açıklıyor. (s.33)

Şimdi böyle bir “sosyalist” partinin burjuvazi bakımından kabul edilemez nesi vardır? Bu parti neden yasallaşmasın?

Ancak haksızlık etmemek için şunu da belirtelim. Şüphesiz SP programı ile savunucularının beyinlerindeki düşüncelerin bu savunmada söylenenlere denk düştüğü söylenemez. “Gümrükten geçmek” için olmadık şeyler söylenebilmiştir (birçok noktada TBKP’nin gerisine düşülmüştür). Ama bu daha da kötü. Sözkonusu olan bir parti programı, “bir partinin göndere çekilmiş bayrağı”, onun savunusudur. Diyelim ki, ihtilale, yasadışılığa takatleri kalmamıştır; ama buna rağmen, sosyalizmi ve beyinleri polis devletinin yasalarının boşlukları arasına sıkıştırmaktansa, böyle bir şeye hiç girişmemek daha onurlu olurdu.

“Açık devrimci parti” inisiyatifi

Toplumsal Kurtuluş dergisi, daha sonra parti teorisine katkı olarak sunulan “açık devrimci parti” -ki yeni tipte bir parti olarak nitelendi- çağrısını yapmadan önce, yazarları değişik düşüncedydiler.

Bağlılıklarını ilan ettikleri geleneksel teori, tarihsel deneyim ve Türkiye'nin mevcut siyasal koşulları onları marksist bir işçi partisinin yasal olarak kurulabileceği fikrini ileri sürmekten alıkoyuyor, "halk" partisi/"emekçi" partisi fikriyle yetinmiyorlardı. Ancak böyle bir şey daha baştan siyasal olarak önemsizleşmek, ikincil bir konumu kabul etmek demek olurdu ki, bu da yazarların iddialarına, kendileri hakkındaki yargılarına uygun düşmüyordu. Üstelik kendilerinin de kabul ettiği marksist bir işçi partisi boşluğu varken, neden marksistlerin bir "halk" partisini kendilerine iş edindikleri sorusu cevapsız kalıyordu. Ve bu çelişkili durumun yolaçtığı birbirini tutmaz karmaşık düşünceler içinde uzun süre dolanıp durdular. "İnançla anlatacağız. Legalite sağlıklı bir yoldur. Çürümeyi önler" dediler; "legalite ve illegaliteyi birbirinin alternatifi olarak görmüyoruz. Her ikisinin de güçlükleri ve zayıflıkları vardır" dediler. Legalite ile illegalite arasında bu gidiş-gelişlerin nedeni, diğer bir deyişle bu çevrenin asıl güçlüğü şuydu: Kendi bireysel-yasal konumları; bu kendilerine ayakbağı oluyor, legalitenin ötesine uzanmalarını önliyordu. Gerçekte buna pek istekli de değillerdi; köklü bir legalist geleneğin içinden geliyorlardı ve bundan herhangi bir şekilde koptukları söylenemezdi. İşte hareketin nesnel ihtiyaçları ile kendi bireysel konumları arasındaki çelişkinin yarattığı böyle bir açmaz içerisinde, bireysel konumlarını tercih ettiler ve bunu teorize ettiler; kendi konumlarına uygun sözde "yeni tipte" bir parti fikri ortaya atıldılar, dahası bunu parti teorisine bir katkı olarak sundular. Gerçekte ise burada leninist parti ilkelerinin reddi ve bazı fantaziler dışında yeni olan bir şey yoktu; legalist geleneğin eski malları, şimdi daha da daraltılmış yasal standartlara uydurulup büsbütün değersizleştirilerek, üzerinde yaldızlı "devrimci" spotlar taşıyan bir ambalajla yeniden piyasaya sürülüyordu. Sol, Yalçın Küçük'ün fantazilerine alıştı; ama bu kadarı da fazlaydı ve haklı olarak tebessümle ya da alayla karşılandı. *Toplumsal Kurtuluş* yazarları ya yüklendikleri önceki misyonla yetinmeliydiler, ya da hep sözünü ettikleri sosyalist devrim, sosyalist iktidar hedefinin gereklerini cesaretle yerine getirmeliydiler.

Önceki görüşlerini bu insiyatifin sözcüsü Yalçın Küçük'e ait aşağıdaki üç paragraf tamamıyla veriyor:

"Bizim şu anda legal bir komünist partisi kurmak türünden bir

gündem maddemiz olduğunu sanmıyorum.” (Sosyalist Parti Tartışması, s.134, aktaran: Mehmet Erdemir, Toplumsal Kurtuluş, sayı:3)

“Biz bu partileşme hareketini bir işçi partisi çerçevesinde düşünmüyoruz. Türkiye'nin bugünkü somutunda bir emekçi partisi kurulabileceğini düşünüyoruz, bir “halk” partisi düşünüyoruz. Biz sosyalizme yönelen bir parti kurmak istiyoruz, doğrudan doğruya iktidarı hedefleyen bir parti kurmak istiyoruz.” (Yankı, sayı:834, aktaran a.y.)

“Mücadelenin üç ayağı olmalıdır. Yurtdışında mücadelelerini sürdürmek zorunda kalanlar, bizim yasal yolumuzu beğenmeyenler ve yasal yolu sürdürecekt olanlar; mücadelenin üç ayağını meydana getiriyorlar.” (Sosyalist Parti Tartışması, s.136, aktaran a.y.)

Görüldüğü gibi, marksist bir işçi partisinin Türkiye'de bugünkü yasal çerçeveye sığdırılamayacağı kesin bir dille ifade ediliyor. Ancak “halk” partisine doğrudan doğruya sosyalist iktidar görevi yükleniyordu. Diğer bir gariplik de, sosyalist mücadelenin üç ayağı denilirken, birbiriyle organik bağı olmayan üç ayrı kanal yaratılmasıydı.

TBKP'nin yasallaşma girişimi üzerine, iktidarı hedefleyen bir partinin örgütlenme biçimi hakkında daha da kesin bir dil kullanıldı. Derginin yazarlarından Çelik Bilgin, TBKP girişimini ve programını değerlendirirken, bunun bir tasfiye hareketi olduğunu, Türkiye için bir işçi sınıfı partisi boşluğunun daha da büyüdüğünü -bu, daha önce TKP ve TİP'in bu boşluğu kısmen doldurduğunun zımnı olarak kabul edilmesi demek olmuyor mu?-, bu boşluğun süratle doldurulması gerektiğini ve doldurulacağından hiç kuşku duymadığını; varolan istekliler bu işi üstlenmezlerse üstleneceklerin olduğunu bildiğini yazıyor ve bir işçi partisinin nasıl örgütlenmesi gerektiğini şöyle açıklıyordu:

“Bir ‘Parti’ olmalıdır; ancak başka çizgileri bir yana böyle bir ‘Parti’ bir açıdan kesinlikle tasfiye işlemleri başlatan TKP'ye benzememelidir. TKP, bütün ömrünü iktidar aramaktan daha çok ‘Legale çıkmak’ için harcadı. Böyle bir politika bugün için dünden çok daha yanlış görülüyor; artık Türkiye’de iktidara gelmeden açığa çıkmayı amaçlamayan bir ‘Parti’ olmalıdır.(Siyahlar bizim)

“Türkiye’de iktidarın yalnızca açık yollarla mücadele sonucunda elde edilebileceğini düşünmek, bugün için, büyük bir hayal olarak görünüyor. Açığa çıkmayı ‘legale çıkmak’ anlamında

kullanıyorum, tek başına ve bilyük bir hedef olarak koymak kesinlikle iktidar perspektifinden yoksun olmayı anlatıyor.” (Toplumsal Kurtuluş, sayı:5, s.57, siyahlar bizim)

Ancak bu söylenenlerin hemen ardından tanıdık bir cümle geliyordu:

“ İktidarın yolu, üç ayaktan geçiyor.”

Muhafiflerini eleştirirken pek doğru şeyler söyleyen yazar, burada ister istemez kendi bireysel konumlarını ve bu konudaki ısrarlarını hatırlıyordu! Bu noktada tutarsızlık yeniden başlıyordu. Bu “üç ayak” teorisi aslında yukarıda söylenenlere konulmuş bir kayıttı. Sözkonusu çevre bu “ayak”ları tek bir bünyenin organik parçaları ya da tek bir partinin merkezi faaliyetinin çeşitli görünümüleri olarak ele almıyor, tersine arada hiç örgütsel bağ olmaksızın, beğeniye göre, bu alanların herbirinin gönüllü olarak ayrı ayrı üstlenilmesini ileri sürüyordu. “Ayak”lar gövdesizdi!

Öte yandan; “artık Türkiye’de iktidara gelmeden açığa çıkmayı amaçlamayan bir ‘Parti’” boşluğunu kim dolduracaktı; bu işin gönüllüleri kimlerdi? *Toplumsal Kurtuluş* yazarları legal alanı seçtiklerine göre, illegal alanı kim dolduracaktı? Bu açık değildi. Bu açmaz içerisinde daha fazla kalınamazdı, bir son vermek kaçınılmazdı, verildi de. Boşluğun “yeni tipte bir parti”, “açık devrimci parti” ile doldurulmasında karar kılındı. *Toplumsal Kurtuluş* dergisi 7. sayısında “Açık Devrimci Parti İçin İleri” şiarını attı. 9. sayısında ise Çelik Bilgin ve Mesud Odman “yeni tipte” partinin ilkelerini ve parti teorisine katkılarını sundular. Böylece TBKP ve Türkiye koşullarında bir işçi partisinin örgütlenme biçimi üzerine söylenenler tekzip edildi. “Artık Türkiye’de iktidara gelmeden açığa çıkmayı amaçlamayan bir ‘Parti’”nin yerine, iktidarı hem de sosyalist iktidarı hedefleyen, ama daha baştan açık olarak kurulan ve “açık”lığı ilke haline getiren bir parti geçiriliyordu. Çelik Bilgin’in eski ölçülerine göre, bu, “kesinlikle iktidar perspektifinden yoksun olmayı anlatıyor”du!

7. sayıdaki çağrı şu sıkıntılı açıklamayla başlıyor: “*Yasal parti arayışı içinde olmak, yeni bir düzenin kuruluşu için gizlilik koşullarında çalışmayı uygun bulanları ‘yasadışı’ çalışmakla suçlamak anlamına gelebiliyor; buna hiç kimsenin hakkı olmamalıdır... Ayırım ‘yasal ve yasal olmayan’ veya ‘legal ile illegal’ siyasal örgütlenmeler arasında*

değildir; ayrımı açık ve gizli partileşme arasında arayıp bulmak zorunlu oluyor.”

Birinci cümle benzer/yasal yolu tutup da yasadışılığa saldıranlarla araya çekilmiş bir sınırı ifade etmenin yanısıra, yasa dışı olanlara veya bu yolu tutanlara verilmiş, tutarsızlıktan kaynaklanan, yersiz, korkakça bir ödündür; böylece vicdanlar da huzura kavuşmuş oluyor. Oysa yasal parti arayışı içinde olmak, yasa dışı alanın yanlış ve yersiz olduğunu kabul etmek demektir. Bunu cesaretle söylemek gerekirdi. Yasadışı örgütlenme, beğeniden ya da keyfi bir tercihten değil, zorunluluktan geliyor.

İkinci cümle ise hokkabazlıktır. “Açık ve gizli” sözcükleri, “yasal ve yasal olmayan”, “legal ve illegal” sözcükleriyle anlamdaştır; bunlar arasında bir ayırım yoktur. *Toplumsal Kurtuluş* yazarları tutarsızlıklarını, kavramları zorlayarak, onlarla keyfi olarak oynayarak gidermeye çalışıyorlar.

Açıklama şöyle sürüyor: “*Tarihsel başlangıç ‘gizli’ ve ‘açık’ örgütlenmeler arasındaki ayrımına işaret ediyor. Lenin’in örgütsel soy ağacını, Blanqui aracılığıyla Bunarroti’ye ve Bunarroti ile de ustası Babeuf’e bağlamak mümkündür...*” Babeuf’un kurduğu gizli örgütlenme hakkında bilgi veriliyor, mevcut iktidarı devirerek yeni bir düzen kurmak için siyasal örgütlenme içinde olan ilk sosyalist devrimci olduğu söyleniyor. Bunu, “Açık devrimci parti burjuva demokrasisinin ürünüdür”, sözleri takibediyor. Bu açıklamaların nedeni pek iyi anlaşılacakla birlikte, bu konularda yazılan diğer yazılar da gözönüne alınınca, *Toplumsal Kurtuluş* yazarlarının, Lenin’in geleneğinin gizli örgütle sınırlı olduğu, leninist parti ilkelerinin açık kurulan partilere uygulanamayacağı gibi bir izlenim yaratmaya çalıştıkları anlaşılıyor.

Sözü edilen soyağacı doğruysa, Marks ve Engels’i de burada bir yere yerleştirmek gerekiyor. Onların kurucusu oldukları Komünistler Birliği’nin de amacı aynıydı ve gizliydi. Marx tarafından kaleme alınan tüzüğünün ilk maddesi şöyleydi:

“*Komünistler Birliği’nin amacı, her türlü propaganda ve politik mücadele araçlarıyla eski toplumu parçalama -burjuvaziye devirme-proletaryanın fıkirsal, politik ve ekonomik kurtuluşunu, komünist devrimi gerçekleştirmektir. Birlik, ... nihai zaferine ulaşmadıkça gizli ve*

dağıtılmazdır.”

Daha sonra, Marks ve Enges’in üyesi oldukları Alman Sosyal-Demokrat Partisi yasal olarak kuruldu. “Sosyalistlere- karşı yasa” yüzünden bir ara gizliliğe çekildi, yasayı etkisizleştirip yeniden yasal- laştı.

Partinin mutlak ve değiştirilemez bir örgütlenme biçimi yoktur; bu somut koşullara göre değişir, onlara uyum göstermek zorundadır. Zira örgütlenme amaca ulaşmak için bir araçtır; ama araç amaca her zaman uygun olmalıdır. Partinin gizli veya açık olarak kurulması da tamamen koşullara bağlıdır; ama bir devrim partisi açık olarak kurulsa dahi her yönüyle açık olamaz. Aynı şekilde, gizli olarak kurulmuş bir parti de her zaman her şeyiyle gizli olamaz. Ve leninist parti öğretisi- sinde partinin mutlaka gizli olması diye bir kural yoktur. Koşullara göre gizli veya açık kurulabilir; ama kesin olan bazı şeyler var. Devrimin partisi açık olarak kurulduğunda dahi kendini yasallığın güvencesine teslim edemez, onunla uyuşamaz; o burjuva yasallığını ortadan kaldırmak için vardır ve sınıf savaşının varacağı kaçınılmazlıklara kendini daha baştan hazırlamalıdır. Bir ihtilal örgütü olarak ister gizli ister açık kurulmuş olsun, illegalite ile legaliteyi birleştirmelidir. Yasallık uğruna ilkelerinin, programının ve sloganlarının düzeyini düşürmemelidir. Leninist gelenek bunları öğretiyor. Lenin’in partisi Çarlık Rusyası topraklarında kuruldu; gizli olarak kurulmak zorundaydı. 1905 devrimi sonrası kısa bir süre yarı- legal bir biçime büründü. 1917 Şubat Devrimi sonrası legal ve yarı- legal dönemleri oldu. Aynı dönemde Avrupa’da işçi partileri legal olarak örgütlenmişlerdi. Komintern şubelerinin/partilerinin bir çoğu da legaldi. Ama yeri geldiğinde illegaliteye çekildiler (veya itildiler); yeniden legalleştiler vb. Ama bu partiler de her durumda leninist normlar uygulanmıştır.

Toplumsal Kurtuluş yazarları, leninist parti ilkelerinden yakayı sıyırmak için tarihi ve Lenin’i zorlamaya ihtiyaç duymuşlardır.

Çelik Bilgin, *Toplumsal Kurtuluş*’un 9. sayısında “Açık Devrim- ci Parti Üzerine Otuz Not” yazdı. 1 nolu notunda “*Leninist parti ilkeleri nelerdir; hala yazılmayı bekliyor*” diyor. Çelik Bilgin, sorunu belirsizliğe itmekte yarar umuyor. Bunlar biliniyor; Lenin’in eserle- rinde, yazılarında vardır. Ve zamanla geliştirilmişlerdir; 1, 2, 3 diye

kaleme alınamazlardı. Kaldı ki, bu ilkeler sonradan Komintern tarafından bir çok kez derlenip yazılmışlardır. Örneğin, 1921 Komünist Enternasyonal Üçüncü Kongresi'nde benimsenen "Komünist Partilerin Örgütlenmesi ve Yapısı Üzerine Tez" bizzat Lenin'in gözetiminde hazırlanmıştır. Yine örneğin Komintern Yürütme Komitesi Örgütlenme Bürosu'nun "Lenin ve Örgütlenme" adlı derlemeye yazdığı "Önsöz", Lenin'in parti inşası ve örgütlenme konusundaki öğretisinin derli toplu bir özetini ifade ediyor vb.

Yazar 1 nolu notun devamında Menşevizm Bolşevizm bölünmesinde önemli bir rol oynamış parti üyeliği tanımında Martov'un ve Lenin'in formüllerini aktardıktan sonra, tezi yazıyor: "*Açık devrimci partide, Lenin'in bu koşulunun gerekli ve her zaman mümkün olduğunu düşünemiyorum.*" Ama bu leninist parti ilkelerinin candamarıdır. Bolşevizmin iktidar olmasının sırlarından biri de budur. "Parti örgütlerinden birine kişisel olarak katılma", "partinin günlük işlerine düzenli katılma" olmadan üyelik hiçbir şeyi ifade etmez; parti gevşek bir topluluğa dönüşür. Çelik Bilgin'in anlayışından ise proleter devrimin partisi bir yana, Martov'un partisi bile çıkmaz. Peki yazarı Lenin'in formülünü geçersiz ilan etmeye götüren neden nedir? Şüphesiz yasalardır; ama yazar bunu "devrimci" formüllere dönüştürüvermiştir! Örneğin bu 2 nolu notta şöyle dile gelmiş: "*Açık devrimci parti kendisini destekleyen herkesi açık yapmak zorunda değildir.*" Bunu şöyle tercüme etmek gerekir: Türkiye'de "açık parti"nin kendisini destekleyen herkesi, örneğin, "Eylülist rejim"nin anayasasının 68. maddesine göre, kamu kurum ve kuruluşlarındaki görevlileri, öğrencileri, 3 nolu notta açıklandığı gibi, mahkemelerde hüküm giymiş devrimcileri üye yapması olanaksızdır. (Yasal olanaksızlık, yazarın dilinde devrimci "zorunluluk"a dönüştürülmüş!) Onlara platonik veya "uzak üye" ya da "ideolojik" üye olmak düşünüyor. "Açık devrimci parti"ye üye olmak için, sadece "devrimci mücadelesini açık olarak yapmak istemek" yetmiyor, yasal bakımdan olabilirlik vasıflarına da haiz olmak gerekiyor! Özcesi, Çelik Bilgin, Lenin'in formülünü geçersiz ilan ederken, yasal çerçevenin sınırlarını parti ilkesi düzeyine yükseltmiştir.

Ancak yasal engelleri bulunanlar ille de bir partinin etkin ve söz sahibi üyesi olmak istiyorlarsa, büsbütün çaresiz değillerdir; gizli ör-

gütler de vardır! "Açık devrimci partinin tasfiyecilikle hiçbir ilgisi olamaz", onun için, "gizli hiçbir örgütün gizliliğine son vermesi gerekmiyor."

"Açık devrimci parti, devrim sürecinin saç ayaklarından yalnızca birisidir; başka ayaklara olan gereksinimi ortadan kaldırmıyor ve tam tersine bu gereksinime dayanıyor."

Ama, daha önce de belirtmiştik, "arada hiçbir örgütsel bağ düşünülüyor."

"Diyalektik etkileşim ve iletişim, en etkin yöntem oluyor."

"Ayrı ayrı mücadelelerin kendisi en iyi ve en açık haberleşme yoludur."

Neden?

"Tek neden değil, işkencenin tek sorgulama yöntemi olduğu bir ülkede örgütsel bağ kurmaya çalışmak her ikisi için de hiç gerekli olmayan bir fiyat ödemeye hazır olmak anlamına geliyor." (agy.)

Bir kere daha, yazar, rejimin fiili kuralları önünde boyun eğmiş, bunu örgütsel ilke düzeyine yükseltmiştir.

Bir ihtilal, merkezi ve tek bir disipline tabi grupların eseri olabilir; ve bir ihtilal partisi yıkmak istediği rejimin barbarlıklarını göğüsleyemez ve etkisizleştiremezse, onu asla yıkamaz. Yasalara uymak güvence değildir; bütün Türkiye tarihi ve en son 12 Eylül dönemi bunu tanıtlıyor. Türkiye'de bırakalım sosyalist politikayı, tutarlı demokratik içerikli bir politikayı yasal olarak yapmanın bedeli dahi çok ağır olabiliyor. Ama yasadışı alan deyim uygunsa, mayın tarlası gibidir. *Toplumsal Kurtuluş* yazarları, gerekli görmekle birlikte, bu alanı gönüllülerine bırakıyorlar!

Yazar 7 nolu notta, Lenin'in, bazı spesifik konularda Marks'ın kendi döneminde doğru olmakla birlikte zamanla doğruluğunu yitiren görüşlerinden sözetmesine atıf yaparak, Lenin'in bu türden görüş ve yazıları sözkonusu olduğunda da aynı değerlendirmeyi yapmaktan kaçınmamak gerektiğini yazıyor. Buna yöntem olarak hiçbir marksist itiraz edemez, diyalektik materyalizmin gereği sayar; tersi bilim dışı bir tutum, dogmatizm olur. Ve bir leninist, Lenin'in bu türden eskimiş, doğruluğunu yitirmiş görüşlerinin ortaya konulmasından sadece memnuniyet duyabilir. Ancak göstermek ve kanıtlamak gerekiyor. Oysa yazar, ele aldığı konuda bize böyle bir şeyi göstermiyor ve

kanıtlamıyor.

Gösterdiği şey, leninist parti ilkelerinin yürürlükteki rejimin çerçevesine sığdırılacak bir partide uygulanamayacağıdır. Bu son derece anlaşılır bir şeydir. Ama bunu yenilik diye sunmak okuyucuyla düpedüz alay etmek, kendini ise gülünç duruma düşürmektir. Bu ilkeler Çelik Bilgin'in tasarladığı türden bir partiye uymayabilir, ama rejimin kurallarını tanımayan, özgürlüğü yasadışılıkta bulan bir devrimci partide pekala uygulanabilir.

Toplumsal Kurtuluş yazarları, dünya sosyalizminin uzun süredir demokratizm-popülizm hastalığına yakalandığını, Türkiye sosyalistlerinin bir bölümünün aklını demokrasiyle bozduğunu söylüyor, ve açık devrimci partiye, "bu tür hastalıklardan dünya ve Türkiye sosyalizmini kurtarmak" ve "aklını sosyalizmle bozmuş partililer yaratmak" gibi büyük misyonlar yüklüyorlar. Türkiye'de aklını legaliteyle bozmak, demokrasiyle bozmanın bir başka görünümü olmuyor mu? Ayrıca ilkelerden ödün vermeden, budamadan sosyalist bir programın bugünkü legalitenin çerçevesine nasıl sığdırılacağı bir soru olarak kalıyor. Bekleyeceğiz ve göreceğiz.

Sendikaların, Barış Derneklerinin gizli örgüte sokulabildiği, ya da örneğin, yasal bir derginin tüm kadrosunun bir polis merkezinden hazırlanmış bir komployla bir anda toplanıp gizli örgüte sokulmaya çalışılabildiği bir rejimde, Türkiye'de, sosyalist iktidar için savaştığını söyleyen üyeleri şöyle bir parti düşününüz: "Üyelik belgeleriyle değil, parti örgütlerine gelip gitmeleriyle değil, buldukları yerde düşünme yöntemlerinin yeniliği, edebiyatlarının farklılığı, aşklarının benzeşmezliği, müziklerinin ayrılığıyla belli olmalıdır." Öyle ki, "görüldüğü yerde ayırılmelidir" ler.

Fantazinin bu kadarı fazla olmuyor mu?

Bir diğer eğilim

Yasal parti konusunda bir diğer eğilimi, daha önce işaret ettiğimiz gibi, bizim bugünkü koşullarımızda, marksist bir işçi partisinin yasal çerçeveye sığdırılamayacağını söyleyen, ancak, gerekçeleri ve yükledikleri misyonlar tam çakışmamakla birlikte, yasal bir partinin gerekliliğini savunan *Emek Dünyası* ve *Gelenek* dergileri temsil ediyor.

Ancak ilke olarak illegal bir partinin gerekliliğinin veya bunun yaratılması görevinin kabul edilmesi, pratikte buna uygun davranışa yolaçmıyor; tersine, legal basın aracılığıyla legal parti başlıca iş edilerek, böyle bir partinin yaratılması işinden yan çiziliyor (*Gelenek*), ya da illegal örgütün önemi tali plana düşürülerek esas ilgi ve çaba legal olana yöneltiyor (*Emek Dünyası*). Çizgi, program ve taktik sorunları bir yana, eğer sınıfın ve sosyalist potansiyelin hiç olmazsa önemli sayılabilecek bir bölümünün desteğini alan sağlam illegal aygıtlara sahip bir parti sözkonusu olsaydı, onun misyonunu yüklenmemekle birlikte, legal planda onun bir kürsüsü olabilecek, onun paralelinde çalışan bir legal parti fikri tartışılabilirdi. Böyle bir ön koşulun olmadığını gerçeğe gözünü kapamayan herkes kabul eder. Üstelik işçilerin sosyalizme açık ileri kesimlerinde dahi asgari bir illegal parti kültürünün olmadığı koşullarda, legal basın araçlarıyla girilen legal parti propagandası sadece legalizme, tasfiyeciliğe hizmet ediyor.

Emek Dünyası yazarı Sait Üner, yasal partinin misyonunu, "ülkede tüm sosyalistlerin özlemini çektiği, ihtiyacını duyduğu sınıfın önderi niteliğindeki bir proletarya partisinin paralelinde, iktidar mücadelesi verecek bir parti" olarak tanımlıyor. (Sayı:1, s.6) Özlemi ve ihtiyacı duyulan şey gerçek kılınmadan paralelini kurmayı iş edinmenin bir tutarsızlık olduğuna işaret etmekle yetiniyoruz.

Aynı yazar, bu konuda yazdığı birkaç yazıda* yasal sol partinin programının ana hatlarını veriyor.

Buna göre, yasal sol parti;

"...kapitalist rejimi aşan bir demokrasi anlayışını benimsemeli, sosyalizm hedefiyle bütünleşmelidir. 'Burjuva demokrasisi' asgari hedefini aşmalıdır!"

"...anti-tekелci demokrasinin politik temsilcisi olmalıdır. Tekelci kapitalist sömürü düzenine son verilmesini; bu amaçla bütün holdinglerin, bankave sigorta şirketlerinin, büyük üretim ve ulaşım araçlarının devletleştirilmesini; büyük toprak sahipliğine son verilmesini ve kooperatif birliklerinin, emekçi köylü temsilcilerinin yönetimine devredilmesini hedeflemelidir."

* *Emek Dünyası*, sayı:1, "İşçiler ve Parti", sayı:7; "Nasıl Bir Yasal Sol Parti"; sayı:4 "İktidar Görevi Önümüzde".

Yazar, adına "Batı-Avrupa Demokrasisi" denilen gerici devlet düzeninin, burjuva demokrasisinin emekçilere alternatif olarak sunulamayacağını, işçi sınıfının ve emekçilerin kendi demokrasilerini kuracaklarını (ki bu sosyalist demokrasiden başka bir şey olamaz) yazıyor.* Tekelci kapitalist sistemden sonraki basamağın sosyalizm olduğunu, ekonomik ve toplumsal sistem olarak arada bir başka basamağın olmadığını söylüyor.

Halkçı devrim çizgisinden kopmamak nedeniyle, her ne kadar üzerine demokratik halk iktidarı programı etiketi yapıştırılıyorsa da, görüldüğü gibi, böyle bir program yakın sosyalist hedeflerin hemen tümünü kapsıyor. Ancak konumuz şimdi bu değil. Sorun böyle radikal bir programa sahip olacak bir partinin bugünkü yasal çerçeveye nasıl sığdırılacağıdır. İlginç olan, yazarın sığdıramayacağını aynı yazıda TBKP'yi eleştirirken farkında olmadan itiraf etmesidir. Şöyle:

"...TBKP girişiminin, Leninist parti anlayışının tasfiyeci karakteri ortaya çıkmış, Türkiye'deki tekelci, gerici diktatörlük koşullarında, burjuvaziyle pazarlık yolunda komünist partiyi legalleştirme macerası tam bir çıkmaza girmiştir. Özal hükümetine verilen bunca tavize karşılık, Türkiye tekelci kapitalizminin derinleşen rejim bunalımı ve giderek sertleşen toplumsal mücadele koşullarında devrimcilikten vazgeçmiş legal bir 'komünist parti'ye dahi tamammülü olmadığı, olamayacağı açığa çıkmıştır." ("Nasıl Bir Yasal Sol Parti", *Emek Dünyası*, sayı:7)

Sormak gerekiyor; "parlamentonun politik sistemin en üst organı" olduğu burjuva demokrasisini ve rejimin "istikrar"ını program edinen, "devrimcilikten vazgeçmiş" bir partiye dahi -yazarın ifadesiyle- tahammülü olmayan, olamayacak olan burjuvazi, yazarın önerdiği türden bir programa sahip bir partiye nasıl tahammül edecektir? Anlaşılan bizde bazıları gerçeği çoğu zaman muhaliflerini eleştirirken yakalayabiliyorlar!

Eylül-Ekim 1988

* Gerçi yazarın yukarıda kullandığı "anti-tekel demokrasi" Avrupa'nın bazı revizyonist partilerinin literatüründe gerçekte ideal bir burjuva demokrasiden öte bir anlam taşıyor. Ancak biz yazarın burjuva demokrasisini bir alternatif olarak reddeden açıklamalarını esas aldık.

“TİKP MUHASEBESİ” ÜZERİNE

T.Göker

Uzun süredir “geçmişin muhasebesi”nden bahseden TİKP’ciler, daha yaygın bilinen adıyla Aydınlıkçılar, *Saçak*’ın 65. sayısında *TİKP Muhasebesi* başlığı altında bir değerlendirme yazısı yayınladılar. *Saçak* Yazı Kurulu tarafından hazırlanan yazının kesinleşmiş metin olmadığı, “tartışmalara temel olması” amacıyla hazırlanan bir taslak olduğu açıklandı.

Her ne kadar kesinleşmemiş metin olduğu söylene de, yazı bu akımın sol hareket içindeki geçmişine ve bugününe ilişkin yeterli bir değerlendirme yapmak için gerekli verileri sunuyor.

Bilindiği gibi bu akımın sözcüleri, son dönemde, gerek *Saçak* ve *2000’e Doğru* dergilerinde, gerekse de Sosyalist Parti açıklamalarında radikal bir söylem geliştirmeye çalışıyorlar, devrimcilikle reformculuk şeklinde bir ayrışmanın öneminden söz ediyorlar.

Öte yandan, bu akımın bilinen temsilcileri ve Sosyalist Parti yetkilileri, Sosyalist Parti’nin hiç bir partinin ya da akımın devamı

olmadığını söylemelerine rağmen, gerek Sosyalist Parti'ye yön veren kişilikler, gerekse de SP'nin izlediği çizgi, bu partinin Aydınlikçılığın yeni dönemdeki evriminden başka bir şey olmadığını gösteriyor.

Bu nedendir ki *TİKP Muhasebesi*'ni değerlendirmek, hem Sosyalist Parti'nin sol içindeki konumunu açıklığa kavuşturmak, hem de yeni dönemdeki radikal görünme çabalarının gerçek olup olmadığını anlamak bakımından önemlidir.

TİKP değerlendirmesinin iki temel bileşeni vardır. Bunlardan biri, TİKP'nin geçmiş sol hareket içindeki yerini ve bunun nedenlerini, diğeri ise, TİKP'cilerin bugün TİKP'nin neyini reddettikleri ve neyine sahip çıktıklarını açıklığa kavuşturmadır.

Burjuva milliyetçi ve düzen kurumlarına dayanarak bir "devrim" hayal eden MDD Hareketinin saflaşması sürecinde, MDD hareketinin kaba burjuva tezlerinin reddi temelinde doğan Aydınlikçılar, küçük-burjuva devrimci demokratik hareketin en sağ kesimini temsil ediyorlardı. Mao'nun Çin devrimine ilişkin görüşlerini Türkiye'ye adapte ederek çizgisini şekillendiren Aydınlikçılar, temel ideolojik konumu bakımından aslında MDD Hareketinin devamcısıydılar. Özellikle burjuvazinin resmi ideolojisi olan Kemalizmin güçlü etkisini taşıyorlar, Kürt ulusal sorununda milliyetçi bir konumda yer alıyorlar, darbeciliğe ve maceracılığa karşı savaşım adı altında legalist pratiğin ve sağ teslimiyetçiliğin teorisini yapıyorlardı. Aydınlikçılığı tanımlamada en iyi ölçüt, onun doğuşundan itibaren devrimci radikal akımları sürekli olarak sağdan eleştirmesi ve kendi konumunu bu çerçevede savunmasıdır.

Aydınlikçılar açısından asıl dönüm noktası 70'lerin ikinci yarısında gerçekleşti. Devrimin reddini, emperyalist-kapitalist sistemin istikrarını ve emperyalizme bağımlı ülkelerde burjuvaziyle sınıf işbirliğini öngören Üç Dünya Teorisi'nin bütün sonuçlarıyla savunulması, Aydınlikçıların karşı-devrim kampına geçişinde belirleyici bir nokta olmuştur. Üçüncü dünya ülkeleri denilen ülkelerdeki gerici, faşist devletler "devrimin" temel gücü ilan edilince, "bu temel güce İran Şahı'nın, Süleyman Demirel'in veya Markos'un devletleri de dahildir" denilince, Avrupalı emperyalistler iki süper devlete karşı savaşımında proletarya ve halkların müttefiki görülünce, bu durumda, gerici-faşist devlet ve düzenlere karşı savaşım devrimcileri "huzuru ve

istikrarı”, “içbarışı” bozucu karşı-devrimciler olarak görmek, devleti, orduyu, parlamentoyu devrimci harekete karşı savunmak kaçınılmaz oluyordu.

Kuşkusuz ÜDT’yi kabul edenler sadece Aydınlikçılar değildi. Maoculuğun savunucusu diğer gruplar da bu gerici teoriyi kabulettiler. Fakat, onların bu karşı-devrimci teoriyi kabul etmelerinde en önemli etken (tek etken değil!), şablonculuklarıydı. Nitekim kısa süre sonra bu teorinin gerekleri ile bu grupların devrimci niteliklerinin çeliştiği anlaşılınca, bu gruplar tarafından ÜDT reddedildi. Ama Aydınlikçılarının baştan beri üzerlerinde taşıdıkları güçlü burjuva milliyetçi ve reformcu etki, şablonculukları ile de birleşince, bu teoriye rahatlıkla uyum sağladılar ve bütün sonuçları ile de yaşama geçirmeye çalıştılar.

*

TİKP Muhasebesi, geçmişte izlenen çizginin doğal sonuçları olan bir kısım “hataları” kabul ediyor, ama çizgiyi aklıyor ve “genel ideolojik çizgi” nin “devrimci esaslardan” oluştuğunu söylüyor. Muhasebeye göre, TİKP bir çok “hata”sına rağmen yine de Türkiye sol hareketinde en olumlusuydu.

Muhasebeye göre, *“TİKP’ nin bütün hatalarının düğümlendiği nokta, ‘milli çelişmeyi esas alarak cepheyi Sovyetler Birliği’nden gelen tehdide dönmek’ biçiminde bir mevzilenmenin saptanmasıdır. TİKP’ nin siyasal hataları bu saptamadan türedi.”* (Ayrıca belirtilmedikçe bütün aktarmalar için bkz. *Saçak*, sayı:65, Temmuz ’89)

“Hata” olarak belirtilenleri ise, şu iki başlık altında toplamak olanaklı:

a) TİKP’in “başçelişme ve merkezi görev” konusundaki tespiti ve buna bağlı olarak; “iki süper devlet” içinde, SB’nin “daha tehlikeli” ve “tek başına düşman” ilan edilmesi, “ABD’nin dünya barış cephesi içinde” görülmesi, “NATO’nun Sovyet tehdidine karşı bir savunma örgütü” olarak değerlendirilmesi, “Devlet Partisi adı verilen ordunun” hakim sınıfların “Sovyetler Birliği’ne karşı en uyanık kesimi” şeklinde değerlendirilmesi ve böylece darbenin ondan geleceğinin görülemezliği ve “Sovyet sosyal-emperyalizmine karşı devlet ve ordu(nun) savun”ulması hatalıydı. *“Çeşitli sınıflara ve bu sınıflara ait siyasal*

kuvvetlere, olmayan nitelikler yüklenmesi sınıf uzlaşmacılığına yol açtı”.

b)“Sosyalist solla ilişkiler”: TKP, TİP, TSİP gibi “örgütler halkın safında değil, düşman saflarda görülüyordu. Oysa bu örgütler, Türkiye’deki saflaşmada halk kuvvetlerinin içinde yer alıyorlardı.”

“TİKP’ nin bir çok solcu grubu, ‘sahte solcu’ diye nitelenmesi, onların ‘toplumun tortusu’ haline geldiklerini ve ‘halk düşmanı’ karakter kazandıklarını ileri sürmesi çok ciddi bir hatadır.”

“...1980 yılının Ocak, Şubat, Mart aylarında bu yanlış tavrın en uç örnekleri sergilendi. Bu dönemde yapılan ‘Kurtarılmış Bölgeler’ yayını son derece hatalı olmuştur. ... Bu bakımdan 1980 yılının Ocak, Şubat ve Mart aylarında parti, hem esas vurulması gereken hedefi (devrimciler vurulması gereken bir hedefti ama bu esas alınmamalıydı!) yanlış seçti, hem de izlediği bu politika nedeniyle diğer sol gruplar ile kendi arasında olan açıklığı derinleştirdi.”

“1978 yılında TİKP’ nin büyük siyasal güçlerle mücadele arenasına çıkma kararı son derece doğrudur. ... AP, CHP, MSP gibi, ülkenin en büyük siyasi güçlerini anayasa, parlamento ve iç barışı koruma konusunda ortak tavra zorlama çabaları da, bu kararın sonucuydu. TİKP’ nin bu çağrılara AP, CHP ve MSP’ yi dahil edip, çeşitli sol grupları bunun dışında görmesi, o gün yaptığı dünya ve Türkiye tahlillerinin sonucuydu ve sağ bir çizgiye yol açtı.”

Uzun aktarmalardan da görülebileceği gibi, bu iki başlık altında toplanan TİKP’in “hataları” bile, TİKP’in devrimle karşı-devrim arasındaki yerini ve sol içindeki tarihsel misyonunu yeterince açıklıyor. Bu yer karşı-devrimin yanı ve üstlenilen misyon, sol içinde burjuvazinin ajanlığıdır. TİKP Muhasebesi’ne göre, eğer TİKP, Sovyetler Birliği’ni tek düşman görmese ve “milli çelişme” nin esas çelişme olduğunu tespit etmeseydi; TKP, TİP ve TSİP gibi örgütleri düşman değil de dost görseydi, sol örgütleri “karşı-devrimci” ilan etmeseydi ve hele AP, CHP ve MSP’nin yanında sol örgütleri de “anayasa, parlamento ve iç barışı korumak” için koalisyona çağırıyorsa, süten temiz bir parti olacaktı!

Ayrıca belirtmek gerekiyor; bu “hatalar” bile kabul edilirken, kırk dreden su getirilerek, devrimci harekete karşı işlenen ağır suçlar mazur gösterilmeye çalışılmaktadır. Durumu kurtarayım derken

“Muhasebe” bunu bile becerememiş, yüzüne gözüne bulaştırmıştır.

Aydınlıkçılar son dönemde, özellikle de Sosyalist Parti'nin kurulmasıyla birlikte radikal bir söylem geliştirerek devrimci harekete ne kadar da değiştiklerini göstermeye, devrimci hareket içindeki tecrit durumundan kurtulmaya çalışıyorlar.

Gerçekten bu akım değişti mi? Değiştiyse ne derece köklü bir değişim oldu bu? Yoksa köklü bir değişim gerçekleşmemesine rağmen, toplumdaki radikalleşmenin baskısı altında durum kurtarılmaya mı çalışılıyor?

Bu akımın ne derece değiştiğinden bağımsız olarak, geliştirilen radikal söylemin bu akıma puan kazandırdığı da yadsınamaz. Bir dönem devrimci saflarda mücadeleye katılmış, ama 12 Eylül yıkımının da etkisiyle çözümsüzlüğe yuvarlanmış, yorgun düşmüş bir kısım insanda ve Aydınlanıcılığın evrimini tarihsel bir perspektifle değerlendiremeyecek kadar deneyimsiz ve yeni kesimlerde bu radikal söylem etkili olmakta ve bu akımın güç kazanmasına neden olmaktadır. Bu durumun doğmasında devrimci hareketteki çözümsüzlüğün, 12 Eylül yıkımının arkasından uzun bir dönem geçmesine rağmen henüz ciddi bir toparlanmanın gerçekleştirilememesinin de büyük bir rolü vardır. Öte yandan, son dönemde bu akım içinden kendine *Sosyalist Birlik* diyen bir grubun en pespaye reformist düşünceleri temel alarak çıkması da, radikal söylemin etkili olmasında önemli rol oynamıştır.

Hiç bir ciddi devrimci şu veya bu akımın, bu Aydınlanıkçılar bile olsa, ileriye yönelik değişim olasılığını yadsıyan metafizik bir yaklaşım içinde bulunamaz. Ancak her değişim diyene, bunun gerçek ve köklü bir değişimin ifadesi olup olmadığına bakmadan inanmayacak kadar da oligunlaşmıştır devrimci hareket.

Aslına bakılırsa, Aydınlanıkçıların son dönemde iddialarına en büyük darbeyi bizzat *TİKP Muhasebesi*'nin kendisi indirmiştir. Önceleri satır aralarında ifade edilen ve korunan gerici düşünce ve pratik, muhasebe ile açıkça itiraf edilen bir düzeye yükselmiştir.

Bırakalım hala sahip çıktıklarını söyledikleri gerici düşünce ve pratikleri, özelleştirisini yaptıkları bazı “hatalar” dile getirilirken bile, devrimci harekete hakaret edilmiş, geçmişin suçları ve gerici politikaları pervasızca savunulmaya devam edilmiştir. “Hata” olarak kabul edilen şey, örneğin, “anayasa, parlamento ve iç barışı” koruma öne-

risine, AP, CHP ve MSP'nin yanısıra, sol grupları da dahil etmeme tutumudur. Sol gruplardan kastedilen devrimci sol gruplarsa eğer, bunların devrimciliklerini belirleyen temel olgu, düzen kurumlarına, yani anayasa ve parlamentoya başkaldırmaları, burjuvazinin istemini dile getiren "iç barış"a karşı iç savaş sloganını yükseltmeleridir. Devrimci grupların düzen kurumlarına sahip çıkacağını, "iç barış"ı koruyacağını düşünerek bu yönde öneri getirmemenin yapılan "özeleştirisi" devrimci hareketle bir tür alay etmektir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, *TİKP Muhasebesi*'nde, "hata" olarak belirtilen olgular bile, TİKP'in devrimle karşı-devrim arasındaki saflaşmada karşı-devrim kampında yer aldığını yeterince kanıtlıyor. Bu çizgi ve pratik TİKP kapatıldıktan sonra da, 12 Eylül sonrasında da devam ettirildi. Bunun en son kanıtı, 12 Eylül faşist cuntası aracılığıyla ile sermayenin işçi sınıfına, devrimci harekete en barbar saldırılar yönelttiği bir dönemde, TİKP'lilerin mahkemede yaptıkları savunmalarda 12 Eylül'ü savunmaları şeklinde görüldü. Doğu Perinçek 1987 başına kadar bu "savunma"yı savunmaya ve doğru görmeye devam ettiğine göre, bu süreci en azından '87 başına kadar getirmek olanaklı.

TİKP'in karşı-devrim kampında yeraldığını gösteren olgular, sadece bugün kabul edilenler değildir. Dahası da var. Bugün de savunulan görüş ve pratikler, TİKP'i karşı-devrim safında yer almaya götüren görüşlerin temelleriyle korunduğunu kanıtlıyor.

Muhasebe'ye göre, yukarıda kabul edilen "hatalar", TİKP'in genel ideolojik çizgisinden, programından, stratejisinden kaynaklanmıyordu. "*TİKP'nin 1977 yılında ilan ettiği program, 'Temel İlkeler' ve 'Milli Demokratik Devrim' başlıklarını taşıyan bölümlerinde, genel ideolojik çizgi, sosyalizmin kuruluşu ve Milli Demokratik Devrim programı konularında devrimci esaslardan oluşuyor.*" TİKP'in sadece alt strateji dediği, "dış çelişmeyi" esas alan baş çelişme ve merkezi görev tespitlerinin yanlış olduğu savunuluyor. Biz, milli demokratik devrim strateji ve programının Aydınlıkçıların evrimindeki rolüne ayrıca değineceğiz.

10 madde olan TİKP Programı'nın devrimci bir program olmadığını iki temel noktadan yargılayarak göstermek olanaklı.

3 madde olan "Genel İlkeler" bölümünün üçüncü maddesi şöy-

le: "3-TİKP, bütün ülkelerin proletaryası ve ezilen halkların kurtuluşu için, Rus sosyal-emperyalizmi ve Amerikan emperyalizmini yıkma hedefine yönelen, Üçüncü Dünyayı temel güç alan ve İkinci Dünya ile ittifak eden devrim stratejisini savunur ve uygular."

Çinliler tarafından Üç Dünya Teorisi olarak formüle edilen strateji, "Üçüncü dünyayı" gerici ve faşist rejimleri ile birlikte "devrimin" "temel güç"ü ilan ediyor ve dolayısıyla bu ülkelerde devrimi tümünden reddediyordu. TİKP'in Türkiye'de, devleti, orduyu, parlamentoyu, anayasayı savunmayı ve "iç barışı" korumayı temel alan politikaları bu teorinin "yaratıcı" bir şekilde uygulanmasının sonucuuydu. Diğer taraftan bu teori, ABD dışındaki gelişmiş kapitalist-emperyalist ülkeleri "devrimin müttefik"i ilan ediyor ve dolayısıyla bu ülkelerdeki devrimi de reddediyordu. Dahası, bu teori ABD'yi "savunma" konumunda "kocamış kurt" ve NATO'yu "savunma" örgütü olarak değerlendirince karşımıza dört dörtlük karşı-devrimci bir teori ve bunu bütün sonuçlarıyla uygulayan bir TİKP çıkıyor.

TİKP Muhasebesi'ne göre, "TİKP'nin benimsediği Üç Dünya Tahlili esas olarak doğrudur."

Bu bile, TİKP'i karşı-devrim kampına götüren temel stratejik çizginin bugün de savunulduğu ve bu bakımdan bu hareketin köklü bir dönüşümünden bahsedilemeyeceğini gösteriyor.

Sadece bu kadar da değil. Bu teorinin sonuçları olan karşı-devrimci, düzen savunucu temel politik tutumlar da *Muhasebe'* de doğru görülüyor. Bunlardan biri "iç barışı koruma" politikasıdır. *Muhasebe*, 1980'de yapılan TİKP Kongresi'nde D.Perinçek'in yaptığı konuşmadan olumluyarak, şu parçayı aktarıyor: "*Boyölçüşme iddiasıyla ortaya çıkanlar, hiç kendi boylarını ölçmüyorlar. Bunların akılları varsa yapmaları gereken şey, her türlü çatışmayı ılımlılaştırmak olmalıdır. Akılları varsa, siyasi mücadelenin mümkün olduğu kadar şiddete başvurmaksızın cereyan etmesi için çalışır, buna uygun taktikler ararlar.*"

Muhasebe, 1978 yılından sonraki durumu "halk içindeki kargaşalık", "halkın birbirine gir"mesi olarak değerlendirdikten sonra, izlenmesi gereken politikayı da şöyle açıklıyor: "*Öte yandan parlamentonun korunmasından yana olan kuvvetler gelişmelerden rahatsızdı. Çünkü gelişmeler, parlamentoyu okka altına götürüyordu.*

Bu nedenle 1979 yılı ile birlikte savunma siyaseti izlemesi gereken devrimcilerin, bu siyasetlerini 'iç barış'ı savunma olarak formüle etmeleri doğru olurdu. İç barışın başta halkın ve ayrıca parlamentoyu savunan güçlerin talebiydi."

Bu iki temel politik tutum ve bunu tamamlayan "Milli Birlik Hükümeti" önerisi bugün de Aydınlıkçıların doğru gördüğü politikalar durumundadır. Yani, Aydınlıkçılar, 1978 sonrası gibi bir durum gündeme geldiğinde, tekrar bu politikaları uygulamaya koymaya çalışacak, devrimcileri "iç barışı" korumaya, burjuva partilerle devleti korumak için koalisyon kurmaya ve "her türlü çatışmayı ılımlılaştır"maya çağıracaktır.

Aydınlıkçılar bugün bu çağırışı yapmıyorlarsa bunun asıl nedeni, yığınlardaki radikalleşmenin gelişmesi, burjuvazinin çözümsüzlük içinde yuvarlanması ve Aydınlıkçıların sol hareket içindeki tecrit durumuna son verme çabasıdır. Kaldı ki, bugünden yapılan "milli uzlaşma anayasası" çağırışı, SHP, DYP gibi partilerin "demokrasi güçleri" içinde sayılması, seçimlerde SHP'nin desteklenmeye çağırılması vb., politik tutumlar, korkakça da olsa, geçmiş reformist çizginin yeni dönemdeki yansımaları durumundadır.

Aydınlıkçıların bu temel ideolojik konumlarını korudukları sürece, sahte bir reformculuk ve devrimcilik safsatası ile TBKP ile aralarında temel bir ayrım varmış gibi göstermeye çalışmaları sadece bir gözboyamadan öteye gitmeyecektir. Tek fark şudur: TBKP kapitalist egemenliği koruma önlemlerini bugünden açıklıyor ve uygulamaya koyuyor; Aydınlıkçılar ise, sistemi koruma önlemlerini yedekte tutarak, geleceğe saklıyorlar, bugün bu politikaların kendilerine prim kazandırmayacağını görüyorlar.

Bugün reformculuk ve devrimcilik arasında saflaşmayı hızlandırmak gerçekten de yaşamsal öneme sahiptir. Ama bu saflaşma eğer sermaye egemenliğini, bütün burjuva parti ve kurumları hedef alan bir iktidar perspektifi ile şu veya bu biçimde burjuva parti ve kurumlara bel bağlayan, sonuçta kapitalizm çerçevesinde çözümler öneren reformcu yaklaşım arasında bir saflaşma olarak yaşanırsa, gerçek anlamına kavuşur ve kısa sürede devrimci hareketin ileriye sıçraması sonucunu doğurur.

Muhasebe, TİKP Programı'nın "devrimci esaslardan" oluştuğu-

nu söylese de, bu programın devrimci bir program olmadığına diğer bir kanıtı, TİKP Programı'nda, ekonomik ve politik ilişkilerde burjuvazinin egemenlik kurduğu bir ülkede, kapitalizme ve burjuva iktidara karşı tek bir talebin dahi bulunmamasıdır. TİKP programı, "emperyalizmi, sosyal-emperyalizmi ve feodalizmi" tasfiye edeceğini, "bütün yabancı sermaye(yi) halkın mülkiyetine verece"ğini söylüyor, ama tek kelimeyle olsun burjuvazinin iktidarının yıkılacağından, mallarına elkonulacağından söz etmiyor.

Bugünün Türkiye'sinde bir programın devrimci olmasının belirleyici koşulu, burjuvazinin iktidarının yıkılmasını, emperyalizmin, burjuvazinin, büyük toprak sahiplerinin mallarına elkonulmasını ve iktidarın emekçilerle ittifak içinde işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesini temel talepler olarak gündeme getirmesinde somutlaşır. Çünkü, bugünün Türkiye'sinde devrim yapmak demek, burjuvazinin iktidarına son vermek, işçi sınıfını iktidara getirmek demektir. Burjuvazinin mevcut iktidarı yerine, bir başka biçim içinde yine burjuvazinin iktidarını savunmak, kelimenin gerçek ve bilimsel anlamıyla, iktidarın bir sınıftan diğerine geçişini öngörmeyeceğinden, bir devrim olarak adlandırılmaz. Burjuvazinin iktidarın yıkılmasını, proletaryanın iktidara gelmesini ve tüm büyük mülkiyetin ele geçirilmesini öngören tek program ise proleter devrim programıdır.

Sonuç olarak, buraya kadar anlatılanlardan anlaşılacağı gibi, TİKP, programıyla, temel politik tutumlarıyla devrimci bir akım olmadığı gibi, bugün bu geleneğin sürdürücüsü olan Aydınlıkçılar da devrimci bir akım olarak nitelenemez. Bugünkü konumlarıyla da, bütün radikallik iddialarına rağmen, burjuva liberal-reformist bir muhalefet akımı olmaktan öteye geçememektedir. Bu kesim içinde gerçekten TİKP Muhasebesine girişmek isteyenler, devrimci bir konumda yer alabilmek için öncelikle bu gerçeği cesaretle kabul etmek ve devrimci çözümler üretmek zorundadır. İnanıncı olmak bunu gerektirir.

*

TİKP ile ilgili buraya kadar yapılan değerlendirme, daha çok politik bir değerlendirmedir. TİKP'in kendi görüşlerinden hareketle,

devrim ve karşı-devrim saflaşmasında yerini ortaya koymaya çalıştık ve değişim iddialarını inceledik. Sağlıklı bir TİKP değerlendirmesi için sorunun bu yanı canalıcı öneme sahiptir. Fakat, kim ki değerlendirmeyi burada bırakıyor, TİKP’i geçmişte karşı-devrim safına götüren ideolojik ve programatik nedenleri ortaya koyarak süreci aydınlatmıyor, değerlendirmeyi yarım bırakıyor, gerçek nedenleri gizliyor demektir.

Devrimci harekette, liberal-reformist akımların düzen savunucusu konumlarına karşı olmalarından hareketle, kendi devrimciliklerini, marksistliklerini kanıtlama yaygın-bir davranış tarzıdır. Oysa asıl önemli olan, burjuva liberalizmini devrimci demokrasi perspektifinden değil, proleter sosyalizmi perspektifinden hareketle eleştirmektir. Bu konumdan eleştirildiğinde görülecektir ki, Türkiye’de devrimci demokrasi ile Marksizm adına ortaya çıkan burjuva liberalizmi, ortak ideolojik ve programatik zemin üzerinde oturmaktadır. Marksist açıdan bir TİKP değerlendirmesi için TİKP’i düzen savunucusu konuma götüren ideolojik nedenler ortaya konulmak zorundadır. Bu yapıldığında görülecektir ki Türkiye gibi bir ülkede, TİKP uç noktada bir örnek olmakla birlikte, devrimci demokrasinin liberalizme evriminin bir örneğini ortaya koymaktadır.

1970 yılında şekillenen PDA, küçük-burjuva demokrasisinin en sağkanadını oluşturuyordu. 1970’lerin ortasına kadar da bu konumunu korudu. Programının temeli, anti-feodalizm, anti-emperyalizm, anti-faşizm ve anti-komprador kapitalizmdi. Proletaryanın önderliğinde demokratik devrimi, dört sınıfın koalisyonuna dayanan demokratik halk iktidarını savunuyor, bu devrime “esas damgasını vuran, işçi sınıfı öncülüğüdür” diyor ve “bu anlamda milli demokratik devrim, bir proleter devrimdir” diyecek kadar “radikal” çıkışlarda bulunuyordu. (PDA, sayı:16, 1 Şubat 1970, *PDA Seçmeler-1*, s.119)

Bilindiği gibi bu program, formülasyonlarda ve öne çıkarılan temalarda farklılıklar olsa da, tüm devrimci-demokrat akımların programıdır. Özellikle de maoculuğu rehber alan grupların...

Bu programın kendisi, savunucularının niyetinden bağımsız olarak, burjuvazinin iktidarda olduğu kapitalist bir ülkede, büyük toprak sahipleri ve burjuvazi karşısında köy burjuvazisinin, emperyalizm karşısında milliyetçi burjuvazinin, büyük burjuvazi karşısında orta

burjuvazinin, faşizm karşısında burjuva demokrasisinin savunusu anlamına geliyordu.

Bu ortak programatik temelin bir sonucu olarak, devrimci demokrasiye mensup gruplar, Aydınlığın ciddi bir programatik eleştirisine girişememiş, değişik düzlemde, daha radikal biçimlerde aynı programı tekrarlamak zorunda kalmışlardır. Yine bu nedenledir ki, Aydınlık için sürekli olarak tepside kadro sunan akımlar olmuştur. Devrimci saflarda yorgun düşen bir kısım yetişmiş kadro, çözümsüzlük karşısında, çözümü küçük-burjuva demokrasisinin sağına transfer olmada bulunmuştur. Bütün gruplar gidenlerin arkasından suçlamalarda bulunmuşlar, ama bunun ideolojik ve politik nedenlerini irdelemekten ve sonuçlar çıkarmaktan kaçınmışlardır.

Türkiye gibi bir ülkede demokratik devrimcilik, sürekli olarak reformizm, burjuva liberalizmi üretir. Bunu 12 Eylül sonrasında, en radikal geçinen akımlarda bile somut olarak yaşayarak gördük. Çünkü burjuva içerikli bir programla, ne kadar radikal biçim verilirse verilsin, burjuva iktidara karşı tutarlı bir devrimci muhalefet sürdürülemez. Kapitalizm çerçevesinde alternatifler üretmek kaçınılmazdır. Sermaye iktidarına karşı tutarlı devrimci muhalefet, bütün burjuva kurum ve üretim ilişkilerini karşısına alan sosyalist devrim çizgisi zemininde sürdürülebilir. Burjuvaziye karşı burjuva içerikli bir muhalefet geliştirilmeye çalışıldığında, burjuva sınıf egemenliğinin bir biçimine karşı bir başka biçimini (faşizme karşı burjuva demokrasisini), burjuva üretim ilişkilerinin bir biçimine karşı bir başka biçimini (işbirlikçi teknelci kapitalizme karşı, demokratik, ulusal kapitalizm) program edinmek, politik taktikleri ise, burjuva egemenliğinin sonuçlarına karşıtlık şeklinde biçimlendirmek, eşyanın doğasına uygundur. Bu bazen darbelere karşı olmak şeklinde (70'lerde anti-12 Martçılık, '80'lerde anti-12 Eylülcülük), bazen bir burjuva partinin hükümetine karşı, bir başka burjuva partinin hükümet olmasını tercih şeklinde (MC Hükümetine karşı CHP hükümeti, ANAP'a karşı SHP), bazen de gerici partiler içinde merkeze muhalefet eden kanatları destekleme ve savunma şeklinde (CHP'de Süleyman Genç, Kemal Anadol grubu, SHP'de sol kanat) kendini ortaya koyar. Bu türden hedef ve taktikleri benimseyenlerin kaçınılmaz politik tutumu, burjuvazi saflarında müttefikler arama ve burjuva egemenliğin kendisine, temellerine değil, biçim-

lerine ve sonuçlarına karşı olmaktadır.

Sorun böyle alındığında, bugün genellikle yapıldığı gibi, belki Aydınlikçuların geçmişte ihbarçılık yaptıklarını, orduyu, devleti savunduğunu söylemek kolaydır, ama onun programının karşısına temelden farklı programlar koymak olanaklı değildir. Yine aynı ortak programa sahip olanların, *TİKP Muhasebesi*'nde dile getirilen şu görüşlere karşı çıkması da kolay olmayacaktır:

"Türkiye'de kitle hareketinin geliştiği 1978 yılı ortalarına kadar merkezi görev, 12 Mart'tan hesap sorulması, yani MHP ve Kontrgerilladan hesap sorulması ve demokrasi için mücadele idi."

"12 Eylül'e giden süreç içinde esas vuruşun MHP, Kontrgerillaya yöneltilmesi doğrudur."

1980'de *"günün görevi, MHP'nin başını çektiği faşist saldırıyı göğüslemek ve püskürtmek, halkın can güvenliğini, özgürlükleri-anayasayı ve parlamentoyu savunmaktır"*

TİKP'in bunu nasıl uyguladığı bir kenara, özünde Türkiye sol hareketinin yaptığı da bundan başka bir şey değildi.

Ayrıca şunu da eklemek gerekir; bugün devrimciliğin, marksizliğin ölçütü demokratik devrimi program olarak benimsemekse, demokratik çerçevede muhalefet örgütlemek, işkencelere, anti-demokratik uygulamalara, Kürt ulusuna yönelik baskılara, 12 Eylül'e, ANAP Hükümeti'ne karşı kampanyalar örgütlemek, işçi hareketinin kendiliğinden eylemine övgüler dizmekse, bugün pratikte, Aydınlikçılığın yeni dönemdeki evrimini dile getiren Sosyalist Parti bunu birçoklarından daha etkin bir şekilde yapmaktadır. SP ile kendi arasında sınır çekmek isteyenler, eğer bu isteklerinde ciddi iseler, bu sınırı başka yerlerde aramak zorundadırlar.

*

TİKP Muhasebesi yayımlandıktan sonra, *Saçak*'ın 66. sayısında, Aydınlikçularla "bugün çok temel noktalarda ortak yaklaşımlar içinde" olduğunu ve "birlikte bir uzun yürüyüşe" çıktığını söyleyen A.Güven Aksel'in *TİKP Bilançosuna Kenar Notları* başlıklı bir değerlendirmesi çıktı.

Aksel yazısında, daha çok anti-revizyonist dediği gruplarla,

Özellikle de içinden geldiğini söylediği *H.Yolu*'nun görüşleriyle TİKP'in görüşlerini karşılaştırarak sonuçlara varmaya çalışıyor.

Aksel'in böyle bir değerlendirme yapmasının en önemli gerekçelerinden birisi, "taban ve yönetiminde bir ağırlık taşıyan TİKP kökenli insanların geçmişten bugüne taşıdıkları olumsuzluklardan" Sosyalist Parti'yi korumaktır. Aksel'e göre sol kesimin SP ile TİKP'i özdeşleştirmeleri "yanlış bir bakış"ın ürünüdür.

Burada konumuz SP'yi değerlendirme olmamakla birlikte, bazı noktalara değinmeden geçemeyeceğiz.

Gerçekten de SP'nin bütün üyeleri TİKP kökenli değildir. Yeni kazanılan ve devrimci radikal akımlardan gelme önemli bir kesim vardır. Ancak, bugün SP yönetiminde ağırlıklı kesim TİKP kökenlidir. Kurucular listesine bir gözetmekle bile bu rahatlıkla anlaşılır. Diğer gruplardan gelen insanlar ise, TİKP'in bir çok gerici teori ve pratiğine ortak olmamış olsalar bile, devrimci radikal akımlarda çeşitli düzeylerde görev almış, ama yorgun düşerek Aydınlanışçılığa teslim olmuş insanlardır. Bu nedenle bu insanların, TİKP'in olumsuzluklarından bütünüyle azade olduğu söylenemez.

Bu nedenlerle, her ne kadar SP, TİKP'in kaba reformist ve karşı-devrimci politikalarını bugün savunmuyorsa da, gerek TİKP'lilerin geçmiş ideolojik konumu temelleriyle korumaları, gerekse SP'nin bugün izlediği politika, özellikle de SP adına Anayasa Mahkemesi'nde yapılan savunmalar TİKP ile SP arasında esasta bir ideolojik sürekliliğin olduğunu gösteriyor.

Ayrıca belirtmekte de fayda var, Aksel'in TİKP değerlendirmesinde ortaya koyduğu bazı görüşler ve özellikle de program sorununa ilişkin belirttikleri SP içinde ciddi bir tartışmanın ön belirtileri olarak da görülebilir. Gelişmeleri hep birlikte göreceğiz.

Aksel, TİKP değerlendirmesinde, ürkek ve çelişkili yanlarına rağmen, TİKP'in devrim ve karşı-devrim arasındaki saflaşmada karşı-devrimin yanında yer aldığını belirtiyor. Şunları söylüyor: "*TİKP, kendisi açısından büyük bir önem taşıyan bir soruyu sorarak başlasaydı, daha düzgün bir bilanço elde edebilirdi. Neydi bu soru? 1980 öncesi hakim sınıflarla sol arasında yaşanan saflaşmada TİKP hangi cephede kaldı sorusu. Hangi sosyalist akımın bilançosuna girişirseniz girişin, bu soruya verilen yanıt açısından TİKP tek başına kalacaktır.*

Çünkü bu genel saflaşmada 'devleti yaşatmak' misyonunu üstlenen en biricikakım TİKP'dir". *TİKP'le ilgili bu değerlendirmeye ulaşıldıktan sonra, "düzgün bir bilanço" için, sorun nasıl olup da TİKP'in bu noktaya geldiğini, bunun ideolojik nedenlerinin ne olduğunu açıklığa kavuşturmakta somutlaşır.

Aksel'in bu yazıda yanıtını veremediği, kendisinin de açık olmadığı anlaşılan belirleyici nokta budur.

Anlaşıldığı kadarıyla Aksel, "TİKP'in devletin yanında" olmasının nedenini Üç Dünya Teorisi'nin benimsenmesinde görüyor. Katılmamak olanaklı değil. Fakat, asıl sorun bundan sonra başlıyor. TİKP'in Üç Dünya Teorisi gibi karşı-devrimci bir teoriyi benimsemesi nasıl açıklanacak? Bunun "şablonculuk"tan öte ideolojik, programatik nedenleri olmalı. Örneğin, devrimci temelde bir TİKP muhasebesi yapmaya ilgi duyanların şu soru üzerine düşünmelerinde fayda vardır: Toplumsal yaşamın her alanında burjuva egemenliğin hüküm sürdüğü bir ülkede, burjuva özlü bir programla düzene muhalefet edenlerin, burjuva devrimin yerine getiremediği görevleri M. Kemal hareketinin bıraktığı yerden devralmaya ve program edinmeye çalışanların, düzeniçi bir konumda kalmaları kaçınılmaz değil midir? TİKP bunun uç noktada bir örneğinden başka nedir ki?

Gerçi Aksel program sorununu ayrıca tartışacağını söylüyor. Buna "günümüz koşullarında anti-kapitalist yönü ağırlık taşımayan bir demokratik devrim anlayışının cılız kalacağını" gerekçe gösteriyor. Güzel. Fakat, "anti-kapitalist yönü ağırlıkta" olmayan bir devrim anlayışının Türkiye'de "cılız"lığını, daha doğrusu reformculuğunu anladık da, bu yönü ağır basacak bir devrimi "demokratik devrim" olarak niteleme de ne oluyor? Biz anti-kapitalist devrimin sosyalist devrim olduğunu biliyoruz. Yoksa yanlış mı düşünüyoruz? Yok eğer, hala demokratik devrimin görevlerinin bütünüyle yerine getirilmemiş olması nedeniyle bütünüyle anti-kapitalist devrim olmaz deniyorsa o

* Aksel iki paragraf öncesinde ise, sol açısından bakıldığında, TİKP'in '80 öncesi çizgisi açısından devrimci olmayan bir akımdı değerlendirmesini yapıyor. Ama kendisi, bu konuda açık olmadığını düştüğü şu notta ortaya koyuyor: "Bu görüşün doğruluğunu, yanlışlığını tartışmıyorum. Yalnızca bir durum saptamasında bulunuyorum."

zaman sormak gerekir: Siz hiç tarihtesaf bir sosyalist devrim gördünüz mü? Sık sık atıfta bulunduğunuz, örnek aldığınızı söylediğiniz Ekim Devrimi saf bir sosyalist devrim miydi? Kaldı ki bugünün Türkiye'si, nesnel koşulları bakımından, sosyalist devrimi gündeme almak için Rusya'ya göre çok daha ileri bir ülkedir.

Bizce, Aksel veya benzeri düşüncede olanlar sağlıklı bir TİKP muhasebesi için, burjuva liberal TİKP ile küçük-burjuva popülist akımları karşılaştırarak sonuçlara varma yerine, proleter sosyalizm ile bütün demokratik devrimciliği karşılaştırarak sonuçlara varmaya çalışırlarsa, program tartışmalarının daha geniş bir çerçevede sürdürülmesine yardımcı olmuş olurlar.

Ekim 1989

“FATSA GERÇEĞİ”NE DAİR

D.Yalçın

’70’li yıllar, yalnızca gençlik için değil, işçi sınıfı ve emekçi katmanlar açısından da hızlı ve yoğun olayların yaşandığı bir süreçti. Kapitalizmin gelişmesine koşut olarak, işçi sınıfının büyümesi, işsizliğin artması, kapitalist üretim tekniğinin tarıma daha geniş çaplı girmesiyle kırsal alanda, köylülüğün ayrışması, küçük köylülerin topraklarından sürülüp çıkarılması, tarım proleterlerinin ve yoksul köylülerin kentlere göçü aynı dönemde yaşanan iktisadi-toplumsal olgulardı.

Devrimci-demokrat gruplarındaha başından itibaren esas itibariyle küçük-burjuva bir toplumsal ortamda doğup şekillenmeleri, doğası gereği onları, proletaryadan çok kırım ve şehrin küçük-burjuva kesimlerine dayanmaya, onların istemlerine, çıkarlarına sahip çıkmaya götürdü. Pratikte, halkın içine girerek “erime”yi yaşadılar. Teoride ise, “işsize iş, köylüye toprak”, “süt sömürüsüne, fındık sömürüsüne son”, “aracı-tefecilere ölüm” vb. temel şiarları, bu grupların siyasal-sınıfsal

kimliğini teşhiste önem taşıyan bu şiarlar, onların kır küçük burjuvazisini etkileyip örgütlemelerinde önemli bir rol oynadı. Bunun içindir ki, halkçı hareketler, kısa sürede şehir ve kır küçük-burjuvazisi içinde etkin hale geldiler, seslerini duyurabildiler.

Bu demokratik talepler, köylülerden çok, kendine **marksist-leninist, komünist** diyen kesimlerden geldi. **Komünistler halk adına** toprak istiyor, süt, fındık, çay, şekerpancarı vb. ürünler üzerindeki sömürüye hayır diyorlardı. Taban fiyatını üretici belirlesin istiyorlardı. Üreticileri sömürücülerden, aracı tefecilerden korumak için üretim dalına göre onlarca komite kuruluyor, bu komiteler canla başla **asli** görevlerine sarılıyorlardı. Tarlada **halkla birlikte** pancar söküyor, tefecilere süt verilmeyerek komitelerce direk fabrikalara taşıyor, tırpan sallanıp çayırklar, ekinler biçiliyor, köye su getirmek için kilometrelerce kanallar kazılıyordu. Tüm bunlara karşılık ise, üretici bu **gençleri** destekliyor, varsa derneklerine gidiyor, seminerlerini anlamasa da dinliyor, üç-beş kuruş da iyilik kabilinden **bağış** veriyordu. Bu, devrimci-demokrat grupları kısa bir dönemde geliştirdi. Sömürülen, mülksüzleşen köylülerin ayakta kalabilmek için umutsuzca sürdürdüğü direnişlerine, devrimci örgütler hızır gibi yetiştiler ve doğal olarak ilgi gördüler. Üreticilerin su pahasına ellerinden alınan, karşılığı aylar sonra ödendiği için değerini daha da kaybeden ürünlerini vermek için direnmesi, pancarı sökmemesi, fındığını, çayını teslim etmemesi Türkiye solunun önemli bir kesimini, köylülüğün mücadeleye hazır olduğu düşüncesine götürdü.

Ortada bir sınıf çatışması olmakla birlikte, bu, mülkiyet temeli üzerinde mülk sahibi sınıfların bir çatışmasıydı. Üretici, ürünlerine iyi bir değer, karşılığını da zamanında istiyordu. Burjuvazi ise, küçük üreticileri silme pahasına karına kar katmak istiyordu. Buna, aracı tefecilerin soygunu da eklenince, üreticiler “kurtarıcı”lara giderek daha çok ihtiyaç duyar oldular. “Kurtarıcı”lar bulundu. Sol hareketlerin desteğinde, üreticiler seslerini yükseltmeye başladılar.

Fatsa neydi, ne değildi / ya da “Fatsa gerçeği”

F.Sönmez’in deyiimiyle “fındıksız düşünülemeyen Fatsa”da, aracı ve tefeciler, %100’e varan faizle borç para veriyor, ödeyemeyenlerin

ürünlerine el koyuyor, her yerde bulunan bir çok mamülü Fatsa'da fahiş fiyatlarla, karaborsada satıyorlardı. Sular akıyor, kanalizasyon borularının patlamasıyla pislik Fatsa'yı felce uğrattı, hastalık artıyordu. Yönetimler yöneticiliğin avantajlarını kullanarak korkunç vurgunlar vuruyor, vaatleri kağıt üzerinde kalıyordu. Böyle bir dönemde, Devrimci Yol'un bağımsız adayı F.Sönmez belediye başkanı seçildi. Seçimin daha ilk haftalarında Halk Komiteleri kuruldu. AP'li, MSP'li, CHP'liler bile bu komitelere girdiler. "Çamura son" kampanyasıyla 4 yılda biteceği hesaplanan yollar, lağım boruları vb. gibi, bir kaç haftada bitirildi. Köylüler, kazma kürekle, el ve at arabalarıyla, kamyonlarla kısaca güçleri oranında katıldılar bu kampanyaya. D.Yol Fatsa dışında yüzlerce taraftarını yardıma çağırıyordu. Bu "başarı"yı yeni başarılar izledi.

Tefecilerin verdiği borç paraların ödenmesine karşı çıkıldı. Tefeciler ana paralarını bile alamadılar. Yoksul durumda olanlara imece usulü yardım edildi. Belediye piyasada bulunmayan gıda maddelerini temin ederek halk komiteleri aracılığıyla normal fiyatlardan dağıttı. Kan davaları devrimci usüle göre çözümlendi. Başlık parasına karşı aktif mücadele yürütüldü, hayli de başarı sağlandı. Halkı gönüllü belediye zabıtalığı, ahlak zabıtalığı, trafik polisliği yapmaya özendiriler. Karı-koca kavgaları bile "halkın sorunu" sayılmaya başlandı. Kısaca, halk, artık ürünlerini tefecilere kaptırmadan devrimciler eliyle normal fiyatlarda satıyor, ürününü işçiye ücret vermeden devrimcilerin sayesinde kaldırıyor, yağından şekerine, tütününe kadar her şeyi karaborsa yerine devrimciler eliyle temin ediyordu. Yıkık evleri onarılıyor, bozuk yolları açılıyor, içki, kumar gibi alışkanlıklara karşı sürdürülen "içkiye ve kumara son" kampanyası ev kadınlarının büyük desteğini topluyordu. "Fatsa Gerçeği", bu şartların ürünüdür. Devrimle karşı-devrim arasındaki bir çatışmanın sonucu kazanılmış bir mevzi, kurtarılmış siyasal bir üs değildi. Genelde kapitalizmin, özelinde Fatsa ve çevresindeki tefeci ve tüccarların cenderesine sıkışmış, kapitalizmin gelişmesine koşut olarak giderek mülksüzleşmekte olan, varolmakla yokolmak arasında iradi bir yaşama savaşı veren köylüler, geçici bir süre de olsa, devrimcilerin desteğiyle bazı kısmi ve tali sorunlarını giderebilmiş ya da hiç değilse hafifletebilmiştir. Küçük-burjuvazi ile kapitalist burjuvazi arasındaki bu mülkiyet temeli ve çıkarı üzerine kurulu savaşta, D.Yol gücünü halktan yana kullanarak, halkın geçici

de olsa birazcık rahat nefes almasına çalışmıştır. Hepsi bu! Ne üretim ilişkilerinde bir değişiklik, ne siyasal alanda kapitalizme ve tefeciliğe karşı bir mücadele, ne de bir iktidar talebi doğmamıştır Fatsa'da. AP, MSP ve CHP'lisiyle, devrimcisiyle, hatta yerlebir edilmesi gereken tüm devlet kurumlarıyla içiçe, "kardeş kardeş" geçinip gitmişlerdir.

"Fatsa'daki yaşam -diyor yazar M.Uyan- demokratik, güzel, insanca bir yaşamdı. Bu güzel olay tüm topluma çok güzel bir örnek ve umut olabilir, geneldeki karamsarlığı aşabilirdi. Yaşanan kaos ve terör ortamında halk, Fatsa'daki yaşamı kendine örnek alabilirdi. Bir Fatsa, hızla yüzlerce Fatsa'ya dönüşebilirdi." (Türkiye Sorunları, Haziran 1989, sayı:3, s.118, siyahlar bize ait) Mantık oportünist, ufuk küçük-burjuva ufku olunca, ötesini görmek elbette olanaksızdır. Ülke genelindeki toplumsal çalkantılar "kaos ve terör" olarak değerlendirilirse, elbetteki "anarşisiz, olaysız Fatsa" da bir umut olarak sunulacaktır. Merak edilecektir, bu "güzel ve insanca" yaşam biçimi nasıl olmuştu diye. Onu da aktaralım:

"Fatsa, AP'li, CHP'li, MSP'lisinin, devrimci ve demokrat in sanların çatışmasız, olaysız, birarada (kardeşçe) yaşadığı, ... bir ilçeydi." (siyahlar bize ait)* Fatsa'da sınıflar yok, onlar bir insan ögesi. Talepleri bir ve ortak: "Anarşi" ve "terör" istemiyorlar.

Daha ileri gidenler de var. 12 Eylül sonrasının "demokrasi arayış"larına sahne olduğunu belirten iki yazar (N.Sönmez, A.C.Güney) şöyle diyorlar:

"Demokrasiyi 12 Eylül sonrasında keşfedenler, 12 Eylül öncesinde Fatsa'da devrimci, CHP'li, AP'li-MSP'li halkın 'Halk Komiteleri'nde doğrudan yönetime katıldığı uygulamaları unutuyorlar" (Türkiye Sorunları, Temmuz 88, s.63). "Demokrasi aranması boşunadır" deniliyor, oysa biz Fatsa'da bunu uygulayalı yıllar oldu, dönüp geriye bakmanız ve örnek almanız yeterli!

Neydi gerçekten Fatsa? Kurtarılmış bir yöre mi? Kızıl siyasal bir iktidar mı? Kapitalizme ve burjuva siyasal iktidara alternatif bir iktidar organı biçimi mi? Bize kalırsa hiçbiri. "Kurtarılmış bölge" pratikleri tarihte çokça, örneğin, Rusya'da "yerel sovyetler", Çin'de "kızıl siyasi

* Bkz. aynı konuda: Türkiye Sorunları, Temmuz 1988, s.70-71

Bir Yerel Yönetim Deneyi, P.Aksakal, s.74 ve 136

üsler /iktidarlar” olarak yaşandı. Bu tür bölgeler, hiç de Fatsa’da olduğubisivil faşistleri kovmakla kalmayıp, tüm iktidar kurumlarına el koydular. Ordu ve polisi dağıttılar, imha ettiler. Gericici mahkemeleri dağıtıp halk mahkemeleri kurdular. “Kurtarılmış” kavramı gericiliğin ve faşizmin tüm organlarından kurtulmayı ve o ölçüde halkın kendi silahlı iktidarını kurmayı içerir. Fatsa’da bu asla yaşanmadı. Fatsa’da komünistlerin “iktidarda” olduğunu zamanın başbakanı Demirel söyleyince, önce Fatsa AP ilçe başkanı, sonra CHP ve MSP ilçe başkanları, “Fatsa’da komünist işgal yoktur. İnsanca, olaysız, kardeşçe bir yaşam var. İsteyen gelip görebilir, ordu-güvenlik güçlerindenetleyebilir...”, şeklinde mektuplar yazdılar, telgraflar çektiler Demirel’e ve kendi partilerine. (Bkz.: *T.Sorunları*, Haziran 89- ilgili bölüm, P.Aksakal, *Bir Yerel Yönetim Deneyi*, s.154) F.Sönmez, bazı mihrakların, sanki Fatsa Türkiye’nin bir parçası değilmiş, ayrı bir yermiş gibi özel olarak Fatsa’yı karaladıklarını söylüyordu. D.Yol davasında bu farklı bir dille anlatıldı: D.Yol’un halkı “Güvenlik Güçleri”nin üzerine saldırtmak niyetlerinin olmadığı, bunu bazı güçlerin kasıtlı olarak öne sürdüğü ve provokasyon olduğu savunuldu. “Fatsa üzerinde bir çok tahrik ve provokasyonlar yapıyordu. Fatsa halkı bu tahriklerle kıskırtılıp güvenlik kuvvetlerinin karşısına çıkarılmak isteniyordu.” (N.Mitap, *Tarih Bizi Yargılayacaksa...*, s.142) Ya da daha açıkçası: “Elbette polisle karşı karşıya olan halkın amacı, bu eylemleri ile devleti yıkmak değildir, devlet terörüne karşı canlarını korumaktır.” (a.g.e., s.66)

“Fatsa gerçeği” ve Fatsa’nın niteliği, tam da savunucularının ifade ettiği gibiydi.

Dahası var. “Eski toplumun bağrında, yepyeni bir toplum yaratma”nın gerekliliğinden söz ediliyor. Yeni toplumun, eski düzenin bağrından filizleneceği iddia ediliyor. “İktidarın topluma yayılarak yöneten ve yönetilen ikiliğinin ortadan kalkması süreci, devrimci hareketin daha bugünden toplumsal mücadele içinde oluşturması gereken bir süreçtir. Bu olay, eski sömürü ve zorbalık düzeninin bağrında yepyeni bir toplumun filizlenmesiyle oluşur.” (*T.Sorunları*, Haziran 89, s.112, siyahlar bize ait) Anlatılan şudur: devrim olmadan da, burjuva egemenliği yıkılmadan ve üretim araçları toplum-sallaştırılmadan da, topluma yayılarak yeni bir iktidar, yeni bir top-

lum kapitalizmin bağırlında filizlenebilir, ya da yaratılabilir. Başka bir yerde, Demokratik Halk İktidarının bir çok yerlerde filizlenmemesi halinde, Direniş Komitelerinden fazla bir şey beklenemez (a.g.d., Temmuz 88, s.70), denilmektedir. Ya da, Fatsa'lar çoğalmadıkça, Fatsa'dan fazla bir şey beklenemez.

Bugünden, "topluma yayılarak yöneten ve yönetilen ikiliğinin ortadan kal"dırılması, bir zamanlar TİP'in de işlediği bir tema idi. Bu konuda TİP'le D.Yol arasındaki fark, ikincinin birinciyi cilalayarak yenileştirmesidir. Ordu, polis kısaca tüm devlet kurumlarının **dimdik ayakta** olduğu bir yerde -Fatsa'da- topluma yayılmakla sosyalizmin kurulacağını, yeni toplumun kapitalizmin bağırlında **filizleneceğini** savunmak, düzenle devrim arasındaki ateş hattından vazgeçmek, özel mülkiyetin ortadan kaldırılması yerine, herkesin adilce bölüşümden yararlanmasını sağlamak, reformlarla düzenin yırtıklarını yamamak, proletaryanın devrimci iktidarı yerine, mevcut düzende "halkın" da iktidarda söz hakkını savunmaktır. Bu, eski TİP'cilik, yeni Gorbaçovculuktur.

Bazı değerlerin kapitalizme rağmen kotarılabileceği bir gerçektir. Bozulmuş da olsa, devrimci, ilerici halk kültürü, değerleri, siyasal düşünüş şekli, insani değerler vs. vs. Nedir ki kapitalist mülkiyet düzeni ve burjuva siyasal iktidara rağmen, mevcut toplumun bağırlında, "topluma yayılarak" yeni bir "iktidar" biçiminin yaratılması, bir küçük-burjuva ütopyası, gerici ve liberal bir ütopyadır. Devrimci bir iktidar, kurulu düzene karşı devrimci mücadeleyle, tüm devlet kurumları yokedilerek işçi ve emekçilerin silahlı iktidarını kurmayı zorunlu kılar. Tarihte hep böyle oldu. D.Yol'un "yayılmacı" mantığını, sınıf çelişkileri yerine sınıf uzlaşmacılığını II. Enternasyonal teorisyenleri çok önceden savunmuşlardı. 1928 Komintern programı bunu, "*canlı, önünde durulmaz sınıf mücadelesi teorisinin yerini, yavan bir şekilde sınıf barışının savunulması almıştır. Devrimin teorisi yerine evrimi, burjuva devletinin parçalanması yerine, onunla faal bir şekilde işbirliği yapılmasını, kapitalizmin devrimci çöküşü yerine, barışçıl yollardan sosyalizme geçen "sağlıklı" kapitalizm sahtekarlığını geçirmiştir...*" şeklinde tanımlıyordu. Yine Marks, Sismondi'nin küçük-burjuva sosyalizmini eleştirirken, bu sosyalizm biçimi diyordu, ya üretim ve değişim araçlarını, mülkiyet ilişkilerine geriye götürmeyi

amaçlar, ya da, modern üretim araçları tarafından paramparça edilmiş veya paramparça edilmesi gereken eski üretim araçları içinde hapsedmeyi. Her iki durumda da hem gericiydi, hem de ütopyacı. (*Komünist Manifesto*)

Yenilerde demokrasi arayanlara, “dönüp bir geriye bakın” diye Fatsa’yı, Fatsa da “yaşanan demokrasi”yi örnek gösteren D. Yol’cular, Türkiye soluna, “artık inkarcılığı da bırakmalarını” öğütüyorlar. Aynı D.Yol, aydınlara salık verdiği “demokrat” Fatsa’yı devrimcilere de salık veriyor. Kızıl siyasi iktidarlar mı, kurtarılmış bölgeler mi, “Fatsa’ya bakın”. Bakıyoruz. Devrimci değerlerin çok az bulunduğu, sınıf düşmanlığı ve emekçilerin kendi iktidarlarını kurma bilinci yerine küçük-burjuvazinin çıkarlarının temsil edildiği, bu temsil olanakları ortadan kalkınca devrime ve devrimcilere sırt dönülen ve karşı-devrime de bir o kadar yaklaşılan, bir zamanlar çok sevilen “başkan”ın ölümünden sonra cenazesine bile sahip çıkmayan bir Fatsa... Unutuldu, hep unutuluyor, küçük-burjuvazi, onun özel mülkiyete dayalı çıkarlarını okşadığınız sürece sizinledir. O mülkiyet tutkusunu burjuvazi karşıladığında ya da onun karşı konulmaz sandığı gücünü görünce, burjuva düzenin yedeği ve yandaşı olmaya da adaydılar.

Şubat 1989

Bugün artık daha iyi anlaşılıyor. Çok parçalı sol harekette, ara ve marjinal eğilimler bir yana bırakılırsa, başlıca üç temel akım vardır. Reformist-liberal akım, devrimci-demokrat akım ve proleter sosyalist akım. Birincisi artık bütünüyle düzene yamanmıştır ve laftan ibaret iddia dışında solla aslında bir ilgisi kalmamıştır. İkincisi, devrimci-demokrat akım, düzene karşı mücadelesini sürdürmekle birlikte bir ideolojik bunalım içindedir. Bu bunalımın temelinde sosyalizm iddiası ile bağdaşmaz ideolojik-politik konumu yatmaktadır. Bu bağdaşmazlık bilince çıktığı ölçüde, bir yandan bunalım etkenine dönüşürken, öte yandan bu akımın bünyesinden ileriye, proleter sosyalizmine akan ve olacak olan öğelerin itici gücü oluyor. '80'li yılların ikinci yarısında ve geçmiş sol hareketten ayrışma ve kopma ile ortaya çıkan proleter sosyalist akım ise, henüz gelişmesinin ilk evrelerinde bulunmakla birlikte, geleceğe damgasını vuracak bir kimliğe ve dinamizme daha şimdiden ulaşmış bulunmaktadır.

Devrimci demokrasiyi oluşturan bir dizi grup bugün de kendi aralarında bir ideolojik tartışma ve mücadele yürütüyorlar. Ama dikkate değer nokta, bunun artık geçmişteki gibi programa ilişkin olmaktan çok güncel siyasal sorunlarla sınırlı kalmasıdır. Teorik dayanaklarıyla birlikte program tartışması, artık geçmişteki gibi devrimci demokrasinin nüanslar üzerine süren bir iç sorunu olmaktan çıkmış, devrimci demokrasi ile proleter sosyalizminin şahsında gerçek taraflarını bulan, dünya görüşü ve bu çerçevede mücadelenin ve devrimin temel ve taktik sorunlarını kapsayan bir tartışmaya dönüşmüştür. Taraflardan ilkinin, üzerinde durduğu temele güvensizlikten ötürü, bu alanda henüz açık bir tartışmadan kaçması bu gerçeği değiştirmez. Dahası, "iç" sıkıntuların çoğalması bu tartışmayı kendiliğinden zorlayacak ve genelleştirecektir.